Dr. Stephen Etches

DOCTRINELE CREȘTINE

Dr. Stephen Etches

DOCTRINELE CREŞTINE

Traducere şi editare:
Constantin Ghioancă
Cristina Ghioancă
Coperta:
Marius Silveşan

CUPRINS

INTRODUCERE ÎN DOCTRINELE CREŞTINE.....3

SUBDIVIZIUNILE DOGMATICII.....3
PERSPECTIVE ALTERNATIVE LA MONOTEISM.....6

TEOLOGIA.....7

(DOCTRINA DESPRE DUMNEZEU).....7

.....8
CARACTERUL LUI DUMNEZEU.....9
.....11
RELAŢIA LUI DUMNEZEU CU UNIVERSUL.....12
7. DISCUŢII ISTORICE.....13
DUMNEZEU ŞI CREAŢIA.....14

ANTROPOLOGIE.....19

(DOCTRINA DESPRE OM).....19

1. PERSPECTIVA BIBLICĂ.....19
6. DEZVOLTAREA RELIGIEI.....25
.....25

HAMARTOLOGIA.....26

(DOCTRINA DESPRE PĂCAT).....26

CĂDEREA OMULUI.....26

HRISTOLOGIA.....31

(DOCTRINA DESPRE HRISTOS).....31

SOTERIOLOGIA.....39

(DOCTRINA DESPRE MÂNTUIRE).....39

1. LUCRAREA LUI MESIA.....39
2. ISPĂŞIREA ŞI ÎNTRUPAREA.....43
ISPĂŞIREA SUBSTITUTIVĂ A PEDEPSEI.....43
APLICAREA ISPĂŞIRII.....45
6. DIFERITE CONCEPŢII DESPRE LUCRAREA LUI HRISTOS.....46
LUCRAREA DUHULUI SFÂNT.....49
HARUL 51
.....52

(DOCTRINA DESPRE DUHUL SFÂNT).....55

LUCRAREA DUHULUI SFÂNT.....55

ECLESIOLOGIE.....62

(DOCTRINA DESPRE BISERICĂ).....62

2. RELAŢIA BISERICII CU LUMEA.....63
3. CARACTERISTICILE BISERICII.....63
4. SCOPURILE ŞI FUNCŢIILE BISERICII.....64
5. LUCRAREA ŞI CONDUCEREA BISERICII.....65
7. DIFERITE CONCEPŢII DESPRE BISERICĂ.....66
8. FORME MODERNE DE CONDUCERE A BISERICII.....68
9. ACTELE DE CULT ŞI SACRAMENTELE BISERICII.....68
10. VIITORUL BISERICII.....70

ESCATOLOGIA.....71

(DOCTRINA DESPRE LUCRURILE DE PE URMĂ).....71

A. TERMENI UTILIZAŢI ÎN ESCATOLOGIE.....71
7. DISCUŢII ISTORICE DESPRE MILENIU.....80

(DOCTRINA DESPRE SFÂNTA SCRIPTURĂ).....85

1. REVELAŢIA.....85
2. INSPIRAŢIA.....88
3. AUTORITATEA.....90
4. INERANŢA.....91
CANONICITATEA.....96
TEXTUL NOULUI TESTAMENT.....100

8. INTERPRETAREA SCRIPTURII (HERMENEUTICA).....102
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....106

INTRODUCERE ÎN DOCTRINELE CREŞTINE

DEFINIŢIE

Termenul „teologie" derivă din două cuvinte greceşti, *Theos* (Dumnezeu) şi *logos* (cuvânt sau doctrină). Semnificaţia directă a termenului este doctrina despre Dumnezeu, însă în această lucrare îl vom folosi în sensul mai larg al cunoaşterii lui Dumnezeu şi a relaţiilor Sale cu universul.

Teologia nu începe numai cu credinţa în *existenţa* lui Dumnezeu, ci afirmă şi că El, în harul Său, s-a *revelat* pe Sine. Filosofia nu recunoaşte niciuna din aceste presupoziţii; ea este pentru necredincios ceea ce este teologia pentru cel credincios.

AVANTAJUL TEOLOGIEI DOGMATICE

Sistematizarea învăţăturilor Scripturii este avantajoasă nu numai pentru propria noastră edificare, ci şi pentru a putea contracara diverse filosofii care sunt, la rândul lor, forme sistematizate ale unor idei difuze. Dacă nu am avea materialul biblic într-o formă sistematizată şi o apologetică adecvată sau o înţelegere corectă a termenilor biblici, ne-am afla într-o situaţie nefavorabilă. Prin urmare, este important ca o teologie sistematică să fie în primul rând biblică, fără a însemna neglijarea elementelor apologetice.

Teologia nu trebuie să fie seacă. Dacă este crezută şi se acţionează ca atare, atunci ea va produce vieţi transformate, deoarece nu conţine altceva decât învăţături din Cuvântul lui Dumnezeu, organizate într-o formă sistematizată. Principala ei funcţiune este aceea de a ne împiedica să interpretăm o parte din Cuvântul lui Dumnezeu într-un mod care să nu fie consecvent cu celelalte părţi ale Bibliei. Cel ce cunoaşte doctrinele şi trăieşte în lumina

învăţăturilor acestora este un credincios puternic şi stabil, nezdruncinat de idei străine de revelaţia creştină.

SUBDIVIZIUNILE DOGMATICII

1. Teologia în sine, adică doctrina despre Dumnezeu. Uneori, sub această titulatură este inclusă şi doctrina despre fiinţele supranaturale sau angelologia.
2. Antropologia sau doctrina despre om.
3. Hamartologia sau doctrina despre păcat, legată de antropologie.
4. Soteriologia sau doctrina despre mântuire. Ea se preocupă de aspectul harului şi învăţătura despre mântuire (în principal lucrarea lui Hristos).
5. Hristologia sau Persoana lui Hristos.
6. Pneumatologia sau doctrina despre Duhul Sfânt.
7. Ecleziologia sau doctrina despre Biserică.
8. Escatologia sau doctrina despre lucrurile din urmă.
9. Angelologia sau doctrina despre îngeri.
10. Bibliologia sau doctrina despre Sfânta Scriptură.

ASPECTE A PRIORI ÎN DOGMATICĂ

Orice studiu al dogmaticii admite trei aspecte:

1) Dumnezeu există;
2) Dumnezeu se revelează pe Sine;
3) Omul este apt să primească această revelaţie.

1.1. Existenţa lui Dumnezeu

Autorii biblici admit, desigur, existenţa lui Dumnezeu. În opinia lor, cel ce afirmă în inima lui că „nu există Dumnezeu” este un ateu *practicant* mai degrabă decât un teoretician. Apologetul creştin are la dispoziţie două unelte în combaterea obiecţiilor referitoare la existenţa lui Dumnezeu. Prima constă în prezentarea unui anumit număr de dovezi privitoare la existenţa lui Dumnezeu, iar cea de-a doua se preocupă cu identificarea deficienţelor din cadrul filosofiei celeilalte persoane astfel încât, în locul negării, să se ajungă să fie rezonabil (dacă nu chiar mai

mult) să se accepte existenţa lui Dumnezeu. Pascal este unul din cei ce preferă să adere la a doua metodă; cei ce rezonează cu prima abordare pun în lumină anumite argumente care ne conduc în cel mai bun caz la probabilităţi şi nu la certitudini. Şi apologetica ne poate duce în sfera probabilităţilor, pe când certitudinile implică luarea unor decizii morale.

1.1.1. Argumentul cosmologic

Cuvântul „cosmologic" provine din grecescul *kosmos*, şi are sensul de univers, sau de sistem raţional, ordonat. Acest argument susţine că nimic nu se poate cauza pe sine şi, în consecinţă, este posibil să se urmărească în trecut un şir de cauze până la Cauza Primară, adică Dumnezeu. Cu toate acestea, cum procesul cauzelor şi al efectelor operează numai în timp, Dumnezeu care este în afara timpului nu poate fi prezentat drept cauză supremă. În una din versiunile teoriei Big-Bang se postulează (mulţumită teoriei cuantice) că dezvoltarea iniţială a universului a avut loc în afara timpului. Pe de altă parte, a pune întrebarea „cine l-a creat pe Dumnezeu?" implică un cadru temporal dincolo de univers, ceea ce este în sine nevalid. Şi totuşi, Biblia pare să indice că deşi Dumnezeu este într-o dimensiune diferită nu înseamnă că acolo timpul este lipsit de semnificaţie – pur şi simplu El are o măsură a timpului diferită de a noastră. În contextul acestei discuţii, trebuie să ne ferim să adoptăm o perspectivă platonică (Cel etern şi nemişcat, trăind într-o dimensiune în care nu există timp).

Comentariu: Cosmosul este un proces şi, potrivit teoriei termodinamicii, acesta se degradează. Procesul trebuie să fi fost pus în mişcare de ceva anume şi ar fi lipsit de sens dacă nu îşi derivă un *raison d'être* dintr-o realitate de dincolo de limitele spaţiului şi ale timpului. Astfel, teoria este mai mult un indicator decât o dovadă absolută referitoare la existenţa lui Dumnezeu.

În cartea *The Blind Watchmaker* (*Ceasornicarul orb*), prof. Richard Dawkins încearcă fără succes să evite acest argument prin următoarele cuvinte: „Oare nu s-ar putea întâmpla ca într-o zi din viitorul îndepărtat computerele inteligente să facă speculaţii referitoare la originile lor pierdute?" Ar putea ele, oare, realiza că nu au dat buzna spontan în existenţă, ci trebuie să se fi dezvoltat dintr-un proces anterior de selecţii cumulative?" Încearcă, cumva, în mod serios prof. Dawkins să ne facă să credem că acele computere au evoluat prin selecţii cumulative, în timp ce el (şi noi) ştie foarte bine că au fost concepute de o creatură inteligentă numită om? Se poate ca Dawkins să încerce să evite următoarea întrebare logică: dacă omul a creat computerele, cine l-a creat pe om?

1.1.2. Argumentul teleologic

Termenul provine din grecescul *telos*, adică finalitate – reflecţii ce au loc în baza sfârşitului sau a scopului pentru care un anumit lucru pare să fi fost conceput. Acest argument susţine că „design”-ul este produsul minţii, iar cel din univers nu poate fi decât produsul unei minţi divine.

Teoria darwinistă a evoluţiei pretinde că oferă o explicaţie alternativă referitoare la fenomenele pe care se bazează acest argument, însă aşa cum vom vedea mai jos, ipoteza este neconvingătoare. G.B. Caird precizează în cartea sa de apologetică, *The Truth of Christianity* (*Adevărul creştinismului*): dacă eşti suficient de credul vei pune ordinea din natură în seama întâmplării, însă este mult mai uşor de conceput să o pui în seama minţii creatoare a lui Dumnezeu.

Comentariu: Argumentul lui Paley pe baza design-ului (un ceas trebuie să aibă un designer) este discreditat în vremurile pe care le trăim din pricina faptului că nimeni nu mai crede într-un univers mecanicist. Cu toate acestea, argumentul a fost pus recent în discuţie, în ceea ce se numeşte principiul antropic (sau: design inteligent), care evidenţiază cât este de improbabil să nu existe vreo inteligenţă în spatele complexităţii regăsite în univers.

Însuşi Einstein a considerat greu de conceput să nu existe vreo inteligenţă cu rolul de guvernare a modului în care funcţionează universul. De fapt, chiar şi teoria Big Bang privitoare la originea universului, acceptată aproape în toate cercurile ştiinţifice, presupune nu haosul, ci activitatea unui grad ridicat de complexitate.

1.1.3. Argumentul ontologic

Acest termen provine din limba greacă, din participiul prezent „*on*” (la genitiv, „*ontos*”), având sensul de „a fi”, iar ca substantiv, „ceea ce este”, adică adevărata fiinţă sau realitate. Termenul „ontologic” înseamnă ceea ce este „privitor la realitatea ultimă”. Argumentul ontologic afirmă nu am putea avea ideea de Dumnezeu în minţile noastre dacă nu ar exista, undeva, o realitate corespunzătoare. Corespondenţa dintre ideile minţii noastre şi obiectele din mediul în care trăim cere o anumită explicaţie, iar aceasta ar fi că acelaşi Dumnezeu a creat atât mintea inteligentă cât şi lumea care se poate percepe.

1.1.4. Argumentul moral

Argumentul moral afirmă că simţământul avut de fiinţa umană în ceea ce priveşte valoarea absolută şi îndatoririle absolute, trebuie să provină dintr-o sursă externă. Acesta a fost principalul argument folosit de Kant pentru a explica existenţa lui Dumnezeu, dar, în unele privinţe, este un pas înapoi în faţa atacului raţionalist.

Sumar: Obiecţia reală faţă de aceste argumente este că ele îl tratează pe Dumnezeu ca pe o ipoteză ştiinţifică folosită pentru a explica existenţa universului. Putem construi argumente doar până la nivelul unui Dumnezeu al filosofilor, însă nu şi până la cel al Dumnezeului Bibliei, care intră într-o relaţie personală cu cei care i se închină Lui. Se spune că argumentele referitoare la existenţa lui Dumnezeu sunt neconvingătoare pentru cei ce încă nu L-au experimentat şi nenecesare pentru cei ce au intrat, deja, într-o relaţie personală cu El. În consecinţă, aceste argumente sunt doar nişte indicatoare şi nu dovezi absolute. Într-o situaţie dată, se poate argumenta până la cel mai ridicat grad de probabilitate, mai departe fiind vorba despre o decizie morală: Duhul lui Dumnezeu trebuie să lucreze asupra voinţei umane.

Ştiinţa însăşi implică interacţiunea dintre teorie şi experiment, rolul raţiunii umane şi căutarea neîntreruptă după modele mai bune. Ştiinţa, neputând investiga doar raţiunea, adresează şi întrebări religioase precum: de unde provin legile fizicii? De ce le putem înţelege? De ce există un univers care să descrie astfel de legi şi care este scopul lui? Ştiinţa pune întrebări la care nu poate răspunde, pentru că aşa ceva este dincolo de competenţele ei.

1.2. Dumnezeu se revelează pe Sine

Dacă Dumnezeu există şi omul este coroana creaţiunii Sale, atunci este de aşteptat ca Cel Divin să i se fi revelat creaturii Sale.

1.2.1. Dumnezeu se revelează pe Sine în natură

Dezaprobând teoria evoluţionistă şi ţinând seama că Dumnezeu este Creatorul naturii, nu mai rămâne niciun motiv pentru care natura să nu arate unele din atributele lui Dumnezeu. Deiştii consideră că natura este revelaţia atot-suficientă a lui Dumnezeu, ceea ce este, desigur, o exagerare. Cu toate acestea, putem admite că natura descoperă măreţia, inteligenţa şi bunătatea lui Dumnezeu. Rolul acestei revelaţii divine este să-l stârnească pe om să caute una şi mai mare: (Romani 1:20, Psalmul 19, Faptele Apostolilor 17:27). Dumnezeu a lăsat indicii ale existenţei

Sale.

1.2.2. Dumnezeu se revelează pe Sine în istorie

În general, în istorie putem vedea modul în care acţionează providenţa lui Dumnezeu. Imperiile măreţe se ridică şi cad, iar în ceea ce priveşte naţiunea lui Israel nu putem explica istoria lor altfel decât prin prisma ocrotirii divine de care a avut parte.

1.2.3. Dumnezeu se revelează pe Sine în conştiinţă

Cei mai mulţi oameni ştiu dacă un anumit lucru este bun sau rău. Pe de altă parte, oamenii care abuzează în mod constant de conştiinţa lor ajung să aibă probleme psihologice severe (Romani 2:12-16).

1.2.4. Dumnezeu se descoperă pe Sine în revelaţia specială

Dumnezeu s-a descoperit pe Sine unor oameni speciali în vremuri speciale, constituindu-se, astfel, o comoară pe care Israel trebuia să o împărtăşească cu întreaga lume. Este vorba despre o revelaţie prin minuni (cea mai mare dintre ele fiind învierea lui Isus), prin profeţii care s-au împlinit şi, în mod suprem, prin Isus Hristos însuşi. Dumnezeu s-a revelat omului şi în mod individual prin Scriptură şi printr-o experimentare personală a Sa (Romani 3, Evrei1:1-3).

1.3. Omul este apt să primească această revelaţie

Dacă Dumnezeu există şi l-a creat pe om după chipul Său, atunci trebuie să existe şi o cale de a comunica cu el. Acest adevăr este întărit şi de faptul că Dumnezeu este Stăpânul absolut iar omul este coroana creaţiunii Sale.

a) Omul are o capacitate raţională de formula concluzii atunci când intră în contact cu anumite dovezi, precum cele din natură sau conştiinţă.

b) Omul are şi o capacitate spirituală (pe care animalele nu o au), numită „duhul” său. Această îi oferă ocazia să-l cunoască pe Dumnezeu şi să intre într-o relaţie personală cu El.

PERSPECTIVE ALTERNATIVE LA MONOTEISM

1.4. Ateismul: înseamnă, în principiu, negarea existenţei lui Dumnezeu. Astăzi, în forma lui

extremă este reprezentat de „materialismul ştiinţific” presupus a fi dovedit de către teoria evoluţionismului.

1.5. Agnosticismul: declară că Dumnezeu nu poate fi cunoscut. Curentul este reprezentat în ştiinţă de pozitivism (studiul fenomenelor) şi în filosofie de către pragmatism. Perspectivele acestea pot fi contracarate atât făcându-se referire la revelaţia generală a lui Dumnezeu, cât şi la revelaţia specială în Hristos.

1.6. Deismul: admite că există o Divinitate puternică, însă îl separă de univers şi de orice fel de control activ asupra acestuia. Divinitatea este considerată a fi doar un fel de cauză primară şi poate fi înţeleasă chiar ca fiind impersonală. Curentul deist îl face pe Dumnezeu mai mult sau mai puţin un fel de proprietar absent sau o persoană care învârte ceasul şi apoi îl lasă să meargă de unul singur.

1.7. Panteismul: este un sistem în care Dumnezeu este redus la nivelul unei forţe impersonale care se identifică cu propria sa creaţie. Universul este văzut ca o fază din existenţa lui Dumnezeu. O versiune particulară a acestui curent se regăseşte în religiile orientale. Se mai poate aminti şi panenteismul – un compromis între teism şi panteism – credinţa că Dumnezeu este mai mare decât universul faţă de care există o relaţie de includere şi inter-penetrare.

1.8. Politeismul afirmă că există o pluralitate de zei. Aceştia sunt inventaţi pentru a se oferi o explicaţie la fenomenele naturale. Totuşi, se pare că prima credinţă a umanităţii a fost monoteismul. Diferitele forţe ale naturii au primit, la rândul lor, felurite nume din partea multor triburi, însă ştiinţa a dovedit că peste tot în lume se vorbeşte despre aceleaşi forţe.

Astăzi, principalele provocări pentru revelaţia iudeo-creştină provin din:

1) Materialismul ştiinţific;
2) Religiile orientale;
3) Islam.

TEOLOGIA

(Doctrina despre Dumnezeu)

DUMNEZEU: FIINŢĂ PERSONALĂ ŞI SPIRITUALĂ

1.1. Abordarea biblică a doctrinei despre Dumnezeu. Este extrem de important să ne extragem învăţăturile despre Persoana lui Dumnezeu din Scriptură şi nu din alte părţi cum ar fi, de exemplu, filosofia grecească. Urmărim să-l descoperim pe Dumnezeul Bibliei şi nu pe cel al filosofilor sau al oamenilor de ştiinţă. Acest Dumnezeu defineşte în Cuvântul Său parametrii necesari pentru a înţelege descrierile pre care le avem despre El. Cele mai multe probleme ale oamenilor provin dintr-o concepţie greşită cu privire al Dumnezeu. Deseori, chiar şi unii dintre creştinii bine intenţionaţi le prezintă altor semeni o imagine deficitară privitoare la Dumnezeu.

1.1.1. Biblia presupune existenţa lui Dumnezeu:

Fiind, în esenţă, o carte pentru cei credincioşi – un fel de catehism – Biblia nu încearcă să dovedească existenţa lui Dumnezeu. Ea presupune din start existenţa Lui, apoi continuă să ne spună ce fel de Dumnezeu este El şi ce aşteptări are de la om. De fapt, autorii biblici nu privesc ateismul ca pe „o opţiune validă", ci ca pe rebeliune directă. Nebunul (rebelul, ateul practicant) spune în inima lui: nu este Dumnezeu.

1.1.2. Biblia descoperă natura personală a lui Dumnezeu

i. Definirea fiinţei Sale: fiind unic, Dumnezeu nu este uşor de definit – nu mai este nimeni altcineva ca El. Cu toate acestea, prin procesul eliminării, putem afirma următoarele

lucruri cu privire la El:

ii. Dumnezeu este, prin definiţie, Autosuficient. El nu depinde în existenţa Sa de nimeni şi de nimic altceva: Ex. 3:14; Isaia. 40:28-29; Ioan 5:26.

iii. Tot prin definiţie, Dumnezeu este un Duh infinit, imanent dar şi transcendent. El este Creator şi, în consecinţă, separat şi în afara creaţiei Sale şi, totuşi, este la lucru în univers. Nu numai că a creat universul, tot El îl şi susţine pe acesta.

iv. Dumnezeu este personal – raţional, conştient de Sine, cu voinţă proprie, cu inteligenţă şi capacitate de a lua decizii morale. Dumnezeu este caracterizat de două atribute remarcabile: sfinţenie şi dragoste. El este diferit de noi atât în măreţie cât şi în moralitate.

v. Dumnezeu este suveran – El este conducătorul universului. Îşi face planuri şi le duce la îndeplinire după cum vrea şi la timpul Său. Dumnezeu este întotdeauna în control deplin faţă de toate lucrurile. Această suveranitate este exprimată în decretele (legile) divine – duse mereu la îndeplinire – şi în poruncile Sale, încălcate adeseori din cauza neascultării omului.

vi. Dumnezeu este în esenţa Sa o Trinitate – adică, o părtăşie a trei Persoane. Numai omul (şi îngerii – ei sunt slujitori, noi suntem fii) este capabil să aibă părtăşie cu El. Spre deosebire de noi, care suntem uni-personali, Dumnezeu este tri-personal.

1.2 **Personalitatea lui Dumnezeu:**

Cunoaşterea noastră despre Dumnezeu vine din Biblie, acolo unde El se descoperă ca fiind o Persoană supremă, creându-l pe om după chipul Său şi a cărui viaţă, gândire, atitudini şi fapte pot fi comparate cu ale noastre. Totuşi, există şi diferenţe, deoarece gândurile şi acţiunile lui Dumnezeu, spre deosebire de ale noastre, sunt în afara limitărilor specifice fiinţelor create (şi păcătoase). Un rezumat clasic al caracterului lui Dumnezeu poate fi văzut în Exodul 34:6-7. Atunci când Biblia foloseşte expresii omeneşti pentru a-L descrie pe Dumnezeu, se subliniază personalitatea Sa; acesta este motivul pentru care Sfânta Scriptură foloseşte *antropomorfisme*.

1.3 Numele lui Dumnezeu îl dezvăluie ca pe o Persoană. Aceste nume poartă cu ele conotaţiile unei prezenţe şi autorităţi personale şi sunt aşezate în două grupuri: *El* este cuvântul generic pentru Dumnezeu, iar *Iahve* este numele personal al lui Dumnezeu, revelat în contextul legământului. Variaţiile numelui legământului, ca spre exemplu cele găsite în Geneza, nu sunt nume în sensul strict al cuvântului, ci puncte de reper în revelarea caracterului lui Dumnezeu faţă

de Israel.

a) El (*Elohim*) transmite ideea Celui Atotputernic, Autosuficient, care are viaţă veşnică în El însuşi. *El* (la singular) apare de 250 de ori. Ideea de bază este aceea a măreţiei sau a puterii. Termenul înseamnă Dumnezeu (sau dumnezeu în sensul cel mai larg, cu referire la zeii păgâni). Atunci când se foloseşte cu privire la Dumnezeu, termenul este de obicei folosit în legătură cu unul din atributele Sale: Dumnezeul îndurător (*El-Rahum*) – Deut. 5:11; un Dumnezeu gelos, gata să îşi apere interesele (*El-Qanna*) – Ex. 20:7. Termenul mai este utilizat şi alături de alte cuvinte de întărire precum: *El-Elion* (Dumnezeul Cel Preaînalt – Genesa 14:18-22); *El-Olam* (Dumnezeul Cel Veşnic – Genesa 21:33); *El-Şadai* (Dumnezeul Cel Atotputernic – Genesa 17:1).

Eloah este forma la singular a lui *Elohim* şi are acelaşi înţeles ca numele El. Termenul este găsit în mod deosebit în poezii (Deut. 32:15-17). Forma aramaică pentru *Eloah* este *Elah*. *Elohim* (la plural) apare de 2500 de ori şi acoperă sensul de Dumnezeu al creaţiei şi al providenţei, Dumnezeul suprem. Deşi este o formă de plural, probabil că se referă la un plural al maiestăţii, indicând o concentrare a puterii. Se foloseşte, desigur, şi cu referire la zeii păgâni. Elohim este nu nume corespunzător pentru Dumnezeul creator din relatarea Genesei.

b) Iahve (transliterat *Adonai* = Domnul la plural) înseamnă Cel ce domneşte asupra a tot ceea ce este în afara Lui însuşi. El este Stăpân peste tot, dar în mod suprem peste cei cu care intră într-o relaţie a legământului. Dumnezeu descoperă mai multe aspecte din numele legământului (şi deci, din caracterul Său) în pasaje precum Exodul 34:6-7. Faţă de poporul Său, Dumnezeu este bun, răbdător, dar şi strict şi angajat faţă de ei. În Noul Testament primim cea mai completă revelaţie a lui Dumnezeu în persoana lui Isus.

În lb. ebraică, *Adon* înseamnă Domnul, însă evreii nu folosesc niciodată pluralul (*Adonai*) pentru a se referi la domni, la plural fiind un nume divin. În schmb, folosesc cuvântul *Rabotai* (pluralul lui *rav=domn*). Pentru a se evita folosirea numelui divin (Iahve) în cadrul citirii publice a Scripturii, au fost unite vocalele cuvântului *Adonai* cu consoanele din cuvântul Iahve, în scopul de a se indica citirea numelui *Adonai* în locul lui Iahve. Volcalele lui *Adonai* (de fapt e, o, a) şi consoanele din Iahve (j, h, v) produc construcţia artificială „Iehova", care desigur nu a fost folosit niciodată.

Această copiere greşită a textului biblic ebraic a fost un efort făcut în mod deliberat de către

scribi, în sensul de a face ca numele lui Dumnezeu să fie imposibil de pronunţat şi astfel să nu fie luat în deşert (Ex. 20:7; Deut. 5:11). Acest artificiu a fost înţeles greşit în anul 1520 de către Galatinus, care a amestecat vocalele din *Adonai* cu consoanele din IAHVE, producându-se astfel o formă hibridă (imposibilă), Iehova, care a dăinut până astăzi (Kohlenberger III: *Interlinear NIV Hebrew-English* OT – Zondervan).

a) **Numele legământului**

Numele legământului este IHVH (nimeni nu ştie exact care sunt vocalele). Acesta este numele special al lui Dumnezeu, folosit în contextul legământului şi al relaţiei Sale cu Israel. Este numele Său adevărat, în contrast cu numele mai generic (*Elohim*). Cuvântul este un substantiv derivat dintr-o formă mai timpurie a verbului „a fi" (*hava* de la *haia*) şi are semnificaţia „Celui ce există neschimbător, absolut şi etern" (cf. Ex. 3:11-15; Ioan 8:58 etc.). Numele apare adesea în forma lui prescurtată IAH sau IAHU.

Referitor la textul din Exodul 6, putem spune că pasajul a reprezentat subiectul multor discuţii. În limba ebraică numele cuiva înseamnă descoperirea naturii sale. În evenimentele din cartea Exodului, Dumnezeu a revelat ceva mai mult decât a făcut-o în relaţia Sa cu patriarhii, în Genesa: eliberarea unui întreg popor (şi judecarea vrăjmaşilor acestuia), printr-o serie de minuni impresionante. Nu este ca şi cum Dumnezeu nu ar fi început să se descopere pe Sine ca IHVH în Genesa; limba ebraică are un mod de a se exprima utilizând contraste absolute, cazul avut în discuţie fiind probabil un exemplu de hiperbolă. Fundamental, ceea ce spune Dumnezeu este că urmează să reveleze mai mult din caracterul Său.

d) Nume specifice care conţin cuvântul *El* sau *IHVH*

Aceste nume au apărut atunci când Dumnezeu S-a descoperit pe Sine în moduri noi la persoane diverse. Astfel, întâlnim: IHVH-Iireh (Domnul va purta de grijă, lit.: priveşte la – Genesa 22:13-14), IHVH-Rapha (Domnul care vindecă – Exodul 15:26), IHVH-Nissi (Domnul, Steagul meu – Exodul 17:15-16), IHVH-Şalom (Domnul este pacea (noastră) – Jud. 6:24), IHVH- Ţidkenu (Domnul, Neprihănirea noastră, salvarea noastră – Ieremia 23:6), IHVH-Şamma (Domnul este acolo – Ezechiel 48:35), IHVH- Ţevaot (Domnul oştirilor (cereşti) sau Domnul întregii lumi – 1 Sam. 1:3; 17:45; Ps. 24:10).

Cuvântul *Adon* (la singular), însemnând „Domn" şi *Adonai* (la plural), „Domnul meu" sunt de

asemenea folosite cu privire la Dumnezeu de 30, respectiv de 280 de ori (Ex. 23:17; Genesa 15:2,8). Alte titulaturi folosite pentru Dumnezeu sunt: Qadoş Israel (Cel Sfânt al lui Israel) folosit de 29 de ori în Ieremia, Avir Israel (Cel Puternic al lui Israel), folosit în Isaia 1:24, Netsa Israel (Gloria/victoria lui Israel) folosit în 1 Sam. 15:29 şi Attiq-Iamim (Îmbătrânit de zile = Cel Veşnic), folosit în Daniel 7:9,13,22 în relaţie cu Cel Preaînalt (*illaia, elyonim*). În sfârşit, cuvântul *Şem* (nume) înseamnă Dumnezeu. Diverse cuvinte şi expresii au fost de asemenea folosite cu privire la Dumnezeu cu rol de izolare, spre a se evita folosirea Numelui divin în mod ireverenţios: *baruh ha-Şem* = slavă Domnului!, *kavod* = glorie, *maqom* = loc, *şamaim* = ceruri (apare în expresia *Malkut ha-şamaim* = Împărăţia Cerurilor).
În Noul Testament găsim în limba greacă următoarele echivalente: Elohim devine „*theos*" (Dumnezeu), IHVH devine „*Kurios*" (Domnul), *El-Şaddai* devine *Pantokrator* (Domn peste toate).

Mai mult, Dumnezeu este numit Dumnezeul cel Viu, un nume care-L pune în contrast cu idolii făcuţi de mâini omeneşti şi care sunt lipsiţi de viaţă. Spre deosebire de ei, Dumnezeu acţionează şi intervine în vieţile copiilor Săi (Num. 14:21, 28; Ier. 10:10). Expresia „pe viaţa Mea" zice Domnul, este destul de frecventă în Vechiul Testament. Fiind un Dumnezeu viu, El este puternic şi poate să îşi salveze poporul din faţa duşmanilor lor: El vine să salveze, să scape pe copiii Săi (Isaia 37:4, 17, 19; Daniel 6:20, 26). De asemenea, ca Dumnezeu viu intră şi în părtăşie cu poporul Său (Ps. 42:2: Ps. 84:2).

e) Dumnezeu stabileşte relaţii şi cu numele anumitor persoane pentru a arăta că se află într-o relaţie (salvatoare) cu ele, chiar dacă, în anumite cazuri persoanele respective deja au murit. Aceasta înseamnă că persoanele avute în discuţie, deşi moarte, sunt încă vii şi vor învia din nou. Aceasta este ideea din argumentul lui Isus folosit în discuţia cu saducheii, care nu credeau în înviere. Pentru a putea fi într-o astfel de relaţie cu aceste persoane, Dumnezeu trebuie să fie o Persoană El însuşi. De aici, găsim că Dumnezeu este numit Dumnezeul lui Israel. Israel a fost mai întâi de toate o persoană (a fost un alt nume dat lui Iacov) şi apoi a fost numele dat unei naţiuni născute din aceasta, fapt care indică ideea că acelaşi Dumnezeu care i S-a revelat lui Iacov, transformându-i caracterul şi oferindu-i un destin nou, este preocupat acum de soarta unei naţiuni alese de El şi care are acelaşi nume. Prin asocierea Numelui Său cu diverse persoane, Dumnezeu realizează şi o legătură cu revelaţiile de Sine mai timpurii (Ex: 3:13; 1 Sam. 10:18;

Amos 2:10).

ATRIBUTELE LUI DUMNEZEU

Cele ce urmează să fie prezentate în rândurile de mai jos sunt calităţi (atribute) unice lui Dumnezeu.

1.2. Autosuficienţa: Dumnezeu nu are nevoie de universul pe care l-a creat şi nici nu depinde în vreun anumit fel de acesta. Pe de altă parte, dependenţa este esenţa umanităţii. Dumnezeu nu este om multiplicat la infinit: El este diferit prin definiţie şi prin natura Sa! Acest adevăr este sumarizat în următorul verset: „Dumnezeu, care a făcut lumea şi tot ce este în ea, este Domnul cerului şi al pământului şi nu locuieşte în temple făcute de mâini. El nu este slujit de mâini omeneşti, ca şi când ar avea trebuinţă de ceva, El, care dă tuturor viaţa, suflarea şi toate lucrurile." (F. Ap. 17:25-25).

Cu siguranţă, Dumnezeu nu a creat umanitatea pentru că ar fi avut nevoie de părtăşie – aceasta era deja în cadrul Trinităţii, înainte ca lumea să fi fost încă creată. Cu toate acestea, Dumnezeu a planificat înainte de întemeierea lumii să intre în părtăşie cu anumiţi oameni pe care avea să-i creeze (cei aleşi). Aceşti oameni existau deja în mintea lui Dumnezeu înainte de actul creaţiei.

1.3. **Imuabilitatea:** problema cu acest termen este că aparţine, în esenţă, filosofiei platonice, adoptarea lui de către teologii creştini cauzând anumite discuţii.

De vreme ce nu are un trup, este adevărat că Dumnezeu nu poate suferi din punct de vedere fizic. Mai mult, El nu poate suferi nici emoţional, ca rezultat al unui conflict mental nesoluţionat: nu îşi poate pierde cumpătul sau să arate simptome de agitaţie ori stres. Dumnezeu nu poate fi mituit sau şantajat. Toate sunt adevărate, însă ideea că Dumnezeu este lipsit de sentimente, o fiinţă statică din punct de vedere emoţional, este total nebiblică. Sfânta Scriptură îl descoperă ca pe un Dumnezeu al mâniei şi al geloziei. El nu îşi găseşte plăcere în moartea păcătoşilor (Ezechiel 33:11). Este întristat atunci când fiinţele umane se autodistrug. Duhul Sfânt (care este Dumnezeu) poate fi întristat (Ef. 4:30). De asemenea, Dumnezeu este plin de pasiune în dragostea Sa pentru cei aleşi.

În al doilea rând, este greşit să spunem că Dumnezeu nu este afectat de întâmplări care au loc în afara Lui. De exemplu, răstignirea nu L-a lăsat nemişcat, fiind pe deplin implicat în tot procesul – El (Tatăl) nu a fost răstignit, însă L-a dat pe Fiul Său şi a trebuit să refuze să asculte strigătele

Lui după ajutor atunci când era pe cruce. De fapt, dacă este atât de nemişcat şi fără sentimente încât crucea nu L-a costat nimic, atunci toată discuţia noastră privitoare la El trebuie să înceteze, din cauză că limbajul legat El devine lipsit de semnificaţie.

Cuvintele ebraice folosite în sfera atributelor lui Dumnezeu sunt următoarele: *qodeş* (sfinţenie), *ţadeqa* (neprihănire), *xaron, af* (mânie, adică o reacţie negativă faţă de păcat, de nedreptate etc.), *tuv* (bunătate), *xen* (milă), *ahava* (iubire, alegere), *xesed* (credincioşie), *qina* (râvnă). Prin urmare, este clar că Dumnezeu are sentimente, însă nu pângărite, aşa cum avem noi. Noi avem sentimente tocmai fiindcă am fost creaţi după chipul lui Dumnezeu.

Pentru discuţii mai detaliate, vezi secţiunea despre Teologia procesului, la tematica „Erezii".

1.4. **Eternitatea:** Dumnezeu este în afara timpului şi deci, nesupus limitelor acestuia. În consecinţă, El cunoaşte totul de la început până la sfârşit. Aceasta nu înseamnă însă că Dumnezeu este un spectator pasiv; El este în controlul istoriei şi de fapt chiar o conduce. Termenul ebraic pentru istorie este *devarim* (cuvinte): Dumnezeu aşează istoria pe cursul ei printr-o serie de porunci sau cuvinte. Dumnezeu poate face să aibă loc tot ceea ce El prezice. Nu numai că Dumnezeu ştie ce se va întâmpla, El hotărăşte de fapt lucrurile care vor avea loc. Prin urmare, atributul eternităţii ne conduce înapoi la ideea suveranităţii divine.

Timpul este o dimensiune legată de creaţia materială, iar Dumnezeu, Creatorul, este în afara acestui timp. Mai putem aminti că eternitatea este o calitate unică lui Dumnezeu şi, practic, un sinonim pentru nemurire. Este, aşadar, o calitate pe care Dumnezeu o împărtăşeşte şi copiilor Săi (viaţa veşnică).

Isaia 46: 9-10: „ Aduceţi-vă aminte de cele petrecute în vremurile străbune; căci Eu sunt Dumnezeu, şi nu este altul, Eu sunt Dumnezeu, şi nu este niciunul ca Mine. Eu am vestit de la început ce are să se întâmple şi cu mult înainte ce nu este încă împlinit. Eu zic: „Hotărârile Mele vor rămâne în picioare şi Îmi voi aduce la îndeplinire toată voia Mea."

1.5. **Omniprezenţa:** deşi Dumnezeu este în afara universului, este şi paralel cu acesta (dacă ni-l imaginăm ca pe o curbă, precum în fizica einsteiniană) având acces la el în fiecare punct. Există câteva puncte în care Dumnezeu a ales să-şi concentreze prezenţa Sa. Un exemplu ar fi Templul din Vechiul Testament; echivalentul în Noul Testament ar fi mintea credinciosului. Acesta este modul în care se spune că Dumnezeu „locuieşte" în cel credincios prin Duhul Sfânt.

Ieremia 23:23-24 „Sunt Eu numai un Dumnezeu de aproape, zice Domnul, şi nu sunt Eu şi un Dumnezeu de departe? Poate cineva să stea într-un loc ascuns fără să-l văd Eu? – zice Domnul. Nu umplu Eu cerurile şi pământul? – zice Domnul."

1.6. **Unitatea:** Dumnezeu este caracterizat de unitate şi tot ceea ce face este un act al întregii Sale Persoane. Nu se poate spune că vreunul din atributele lui Dumnezeu Îi este mai caracteristic sau mai important decât celelalte. Dumnezeu nu este în parte aceasta şi în parte cealaltă, ci întru totul şi una şi alta: în orice timp, toate atributele Sale funcţionează împreună – El acţionează ca o Fiinţă pe deplin integrată. Este adevărat că în anumite etape ale istoriei, Dumnezeu îşi arată mai mult un atribut decât altul (din cauza conduitei umane), dar este destul de greşit să spunem, de exemplu, că El este un Dumnezeu al dreptăţii în Vechiul Testament şi Unul al dragostei în Noul Testament. De fapt, ereticul Marcion a concluzionat că se poate vorbi despre doi dumnezei la lucru.

Exodul 34:6-7 „Şi Domnul a trecut pe dinaintea lui şi a strigat: „Domnul Dumnezeu este un Dumnezeu plin de îndurare şi milostiv, încet la mânie, plin de bunătate şi credincioşie, care Îşi ţine dragostea până în mii de neamuri de oameni, iartă fărădelegea, răzvrătirea şi păcatul, dar nu socoteşte pe cel vinovat drept nevinovat, şi pedepseşte fărădelegea părinţilor în copii şi în copiii copiilor lor până la al treilea şi al patrulea neam!" Vinovaţii sunt, desigur, cei ce refuză să se pocăiască.

2.6 **Dumnezeu nu apare descris la genul feminin**

În limba ebraică referirile la Dumnezeu se fac întotdeauna ca la o Fiinţă masculină. Acest fapt întăreşte ideea că El este separat de creaţia Sa; este Creatorul (Tatăl) a ceea ce a făcut. Dacă s-ar fi făcut referiri la El ca la o Fiinţă feminină, am fi alunecat înspre panteism (creaţia fiind o emanaţie divină), dacă luăm în calcul că ar exista o relaţie de tip mamă/fiu şi că zeiţele aparţin, în general, sistemelor panteiste.

CARACTERUL LUI DUMNEZEU

„Caracterul este natura morală personală, revelată în acţiune" (J.I. Packer). Caracterul lui Dumnezeu este arătat deplin în relaţionările Sale la omenire, însă în Hristos este descoperit la

modul suprem.

Caracterul lui Dumnezeu, în special aşa după cum îi este revelat poporului legământului, se distinge prin consecvenţă, credincioşie, iubire, răbdare, bunătate, generozitate. Toate acestea pot fi sumarizate în două cuvinte evreieşti: *hesed* (dragostea legământului, angajament faţă de legământ) şi *emet* (adevăr, demn de încredere, a depinde de).

Aceste calităţi se remarcă şi în contextul relaţionării lui Dumnezeu la oameni în general, (observaţi legământul făcut cu Noe) prin ceea ce se numeşte harul Său comun. Dumnezeu nu îl pedepseşte pe om aşa după cum merită şi păstrează lumea spre beneficiul omului deşi fiinţa umană se răzvrăteşte în prezent faţă de El.

Când se face referire la caracterul revelat al lui Dumnezeu, se foloseşte adesea termenul GLORIE (lb. ebr. *kavod*): acest cuvânt conţine ideea de greutate. Greutatea unei persoane determină importanţa sa, respectul pe care îl inspiră, gloria sa, reputaţia, vrednicia. Astfel, în limba ebraică cuvântul glorie nu denotă atât de mult faima Sa, pe cât valoarea internă. Expresia gloria lui Dumnezeu îl denotă pe Dumnezeu însuşi, în măsura în care El se descoperă pe Sine în măreţia, puterea, strălucirea Persoanei sale şi în dinamism. Glorie, deci, înseamnă caracterul şi prezenţa lui Dumnezeu aşa cum sunt revelate, uneori prin fenomene naturale. În Vechiul Testament această glorie este revelată în două moduri:

1) Lucrările Sale măreţe de salvare sau judecare (Num. 14:22; Ex. 14:18 şi 16:7; cf. Ioan 2:11);

2) Prin strălucirea Persoanei Sale (Ex. 16:10). Aceasta este ceea ce aşteaptă Moise atunci când îi cere lui Dumnezeu să-i arate gloria Sa (Ex. 33:18). După Sinai, gloria sau prezenţa lui Dumnezeu umple Cortul Întâlnirii, aşezându-se pe chivotul legământului.

Mai târziu, gloria umple Templul, însă se retrage atunci când poporul este deportat în exil (după cum se notează în *Ezechiel*).

Cuvântul glorie se mai foloseşte şi pentru a se arăta chipul slăvit al lui Dumnezeu în om (omul, aşa după cum a fost creat să fie la început). Probabil că Romani 3:23 ar trebui să fie înţeles în sensul acesta, fiind un alt caz de prescurtare ebraică! Chipul acesta va fi reabilitat pe deplin numai la înviere, atunci când vom fi glorificaţi (altă apariţie a cuvântului glorie).

3.1 Dumnezeu se auto-confirmă

a) SFINŢENIA: (lb. ebr.: *qodeş*). Probabil că sensul de bază al cuvântului este „ceea ce este tăiat(ă)” şi indică o idee clară a separării, termenul folosindu-se cu privire la lucruri sau oameni (se referă la lucruri sau oameni puşi deoparte pentru Dumnezeu). Cuvântul nu se foloseşte numai cu referire la ceea ce este pus deoparte *din*, ci şi privitor la ceea ce este pus deoparte *pentru* (o slujbă specifică, o persoană specifică). Dacă cel sfânt intra în contact cu un necurat, rezultatul era un fel de scurt-circuit care putea avea consecinţe fatale. Preoţii erau preocupaţi să păstreze plinătatea sau integritatea diverselor lucruri şi să evite amestecarea sau confundarea între categorii. Legile alimentare (Lev. 11 şi Deut. 14) şi mesajul împotriva amestecurilor (Lev. 19:19 şi Deut. 22:9-11) slujeau ca o amintire zilnică a faptului că Dumnezeu l-a separat pe Israel de alte naţiuni ca să fie un popor al Lui şi serveau, de fapt, la separarea poporului sfânt al lui Israel de vecinii lor dintre neamuri. Totul avea scopul de a oglindi adevărul că Israel era poporul ales al lui Dumnezeu, care trebuia să fie şi să rămână separat de ceilalţi. Atunci când această barieră a fost îndepărtată în idea unei biserici multinaţionale, legile alimentare şi interdicţiile împotriva amestecurilor şi-au pierdut în mod automat validitatea lor.

Dumnezeu este în primul rând sfânt (separat de creaţia Sa şi mai ales de păcat), iar sfinţenia (puritate, ordine, ură faţă de răul moral şi constrângere internă de a manifesta mânie juridică faţă de acesta) are o legătură strânsă cu dragostea divină. Dumnezeu a reprodus caracterul Său în creaţie, în vreme ce omul păcătos urmăreşte să contracareze sfinţenia şi să facă exact invers. Aşa se explică de ce Dumnezeu are râvnă în a se opune faţă de această provocare a autorităţii Sale, nu numai limitând răul dar şi prin pedepsirea făcătorului de rele şi, totuşi, căutând să-l salveze pe acesta. Sfinţenia este, aşadar, un principiu activ: 1) determinarea lui Dumnezeu de a-şi susţine caracterul (gloria), chipul Său şi 2) pedepsirea făcătorilor de rele şi salvarea poporului Său.

b) NEPRIHĂNIREA (lb. ebr. *ţedakah*) a însemnat, la început, ideea de „drept sau vertical” într-un sens pur fizic. În paralelismul poeziei ebraice, cuvântul care apare adeseori alături de neprihănire este judecată (*mişpat*), în sensul de verdict sau hotărâre dată de un judecător. În Noul Testament, ambele sunt reprezentate printr-un singur cuvânt – *dikaiosune* = neprihănire sau justiţie (dreptate). Aceşti termeni implică standarde, principii şi legi faţă de care se conformează sau nu conduita unei anumite persoane. Dumnezeu este neprihănire, în sensul că standardul Său este o parte a naturii Lui; este o lege a propriei Fiinţe divine, o lege în însăşi natura lui Dumnezeu prin care sunt judecate toate celelalte legi. Caracterul şi voinţa lui Dumnezeu sunt în deplină

armonie una cu cealaltă. Adjectivul „neprihănit” (*ţedek*) se referă la activităţile lui Dumnezeu în cadrul unui univers moral. Neprihănirea Lui este un atribut tranzitiv remarcat, spre exemplu, în aplicarea judecăţii asupra păcatului. Mânia Sa este, prin urmare, stârnită de ceea ce se află în contrast cu natura Sa. Reacţia lui Dumnezeu seamănă cu cea a unui meşteşugar iscusit a cărui lucrare făcută de mâna sa (care reflectă caracterul său) este distrusă de altcineva (Ps. 9:8; 97:2-3; Dan. 9:14; F. Ap. 17:31; 2 Tes. 1:5, Apoc. 15:3).

c) MÂNIA (lb. ebr. *haron*): este asociată, adesea, cu neprihănirea, însă nu în mod obligatoriu. În esenţă, mânia este produsul reacţiei lui Dumnezeu, atunci când se confruntă cu problema păcatului (Num 32:14; Iosua 22:18; 2 Împ. 13:3; Ps. 78:21; Is. 66:15-17; Ezra 8:18). În vreme ce dragostea lui Dumnezeu este spontană în Fiinţa Lui, mânia este stârnită de răutatea creaturilor Sale. Nu este vorba despre un principiu impersonal, ci despre un principiu al retribuţiei, caracteristic lui Dumnezeu. În exprimarea mâniei divine nu este, deloc, vorba despre ideea vreunui capriciu – Dumnezeu se asigură că omului nu i se permite să scape la nesfârşit cu răzvrătirea sa. Faptul acesta explică existenţa şi rolul lui Satan care, într-un sens, protejează integritatea lui Dumnezeu.

Sumar: Sfinţenia lui Dumnezeu denotă nu doar unicitatea Sa morală, ci însăşi natura Sa. Atunci când acţionează în univers, sfinţenia lui Dumnezeu este exprimată în neprihănirea Sa, deoarece acţionează în armonie cu standardul propriei Lui naturi sfinte. Din cauza păcatelor oamenilor această activitate este manifestată în mod special prin mânie.

3.1. Dumnezeu se auto-dăruieşte

a) BUNĂTATEA Lui (lb. ebr. *tûv*): nu este un sinonim pentru sfinţenia lui Dumnezeu, ci se referă la binefacerile Sale. „El este Bun” înseamnă că este bun faţă de noi sau că face bine tuturor creaturilor Sale. Faptul acesta se distinge în mod special prin purtarea de grijă faţă de nevoile vremelnice ale oamenilor (Ps. 23:6, 104:27-28; Neemia 9:25; F.Ap. 14:17). Bunătatea lui Dumnezeu este un atribut care stă la baza oricărui dar pe care El l-a oferit sau îl va oferi vreodată. Prin urmare, termenul se poate folosi şi în legătură cu darurile speciale ale lui Dumnezeu: iertarea Sa (Ps. 86:5) şi mila regăsită în actul răscumpărării (Ps. 107).

b) DRAGOSTEA Lui (lb. ebr. *ahava*): Dumnezeu este dragoste. Iubirea nu este un lucru care există precum un obiect, ci o calitate identificată în cadrul relaţiilor. Dumnezeu este dragoste prin aceea că este gata să-l ierte pe om în baza harului Său (crucea) şi prin credinţa în Mesia, totul astfel încât să putem fi reabilitaţi în sfinţenie sau glorie (să reflectăm caracterul sfânt al lui Dumnezeu). Dumnezeu este îndurător, însă mila Lui are un fundament (crucea). Prin urmare, dragostea aceasta devine o realitate pentru individ, numai în contextul credinţei în Mesia. Dragostea se preocupă cu îndurarea şi iertarea. După cum scria Gerald Bray în cartea sa *Dumnezeul personal*, expresia „Dumnezeu este dragoste" are sens doar în contextul stabilirii unei relaţii salvatoare, iar relaţiile Sale nu sunt toate la fel.

Când privim în Vechiul Testament observăm că aceste cuvinte sunt folosite în contextul legământului, fapt care explică apariţia lor frecventă în Deuteronom (apel la reînnoirea legământului) şi în Profeţi (o chemare la pocăinţă şi reîntoarcere la legământ). Sunt utilizate două cuvinte *„ahavah"* şi *„hesed"*. Primul termen se referă la cauza legământului iar al doilea la modul în care acesta poate continua. *„Hesed"* înseamnă unirea dintre dragostea lui Dumnezeu şi credincioşia Lui (Is. 16:5; Ps. 36:5; 88:11). Uneori cuvântul este tradus ca „bunătate plină de dragoste" sau ca „îndurare". În Osea, mesajul termenului „*hesed*" este că deşi poporul Israel l-a dezamăgit pe Dumnezeu, El nu îi va dezamăgi niciodată pe ei.

În esenţă, aceasta înseamnă să-i fii loial celuilalt, să-i fii pe plac, un sacrificiu pentru beneficiul său. Este o atitudine care se transpune în acţiune şi caracteristica relaţiilor din Trinitate (Ioan 17:24; 14:31). Fiindcă El ne-a iubit şi noi trebuie să Îl iubim, demonstrând aceasta prin loialitate şi ascultare; întrucât El ne-a iubit şi noi trebuie să ne iubim unii pe alţii. Cuvântul utilizat în Noul Testament (unde se foloseşte – agape – ca echivalent al celorlalţi doi termeni amintiţi mai sus) trebuie să fie citit în lumina modului în care este întrebuinţat, de fapt, în Vechiul Testament. Avem de-a face cu o continuare şi dezvoltare a unui concept vechi-testamentar, iar această realitate este posibilă prin plinătatea cu Duhul Sfânt.

a) HARUL ŞI MILA Sa (lb. ebraică, *hén*) se referă la favorul nemeritat, manifestat de Dumnezeu faţă de cel păcătos; este atitudinea unui superior faţă de cel inferior lui şi subliniază bunătatea nemeritată din partea lui Dumnezeu. Echivalentul nou-testamentar al acestui termen este „*haris*" folosit deseori cu referire la atitudinea lui Dumnezeu în actul mântuirii – harul stă la baza întregului plan al salvării (Ioan 1:14-17, Tit 2:11). În esenţă, Evanghelia este una a harului

(F. Apostolilor 20:24), acesta fiind unul suveran (Romani 11:5 şi următoarele). Nu doar că termenul denotă o anumită atitudine, ci şi o putere interioară care acţionează împotriva păcatului (F. Apostolilor 4:33, Rom. 5:21, Romani 12:9). Harul nu este un bun al nostru, este un atribut divin. Când spunem că harul este la lucru, înseamnă că Dumnezeu lucrează (prin harul Său) în privinţa mântuirii noastre.

b) DREPTATEA SA MÂNTUITOARE: (lb. ebr. *ţedakah*) În Vechiul Testament, dreptatea este asociată cu salvarea şi nu numai cu justiţia ori ideea de judecată. În acest sens de pe urmă termenul este folosit, în mod special, cu referire la mita şi corupţia care au dus la colapsul sistemului juridic iudaic. Prin profeţii Săi, Dumnezeu mustră aceste practici şi declară că va interveni şi va îndrepta lucrurile rele; cei vinovaţi vor fi pedepsiţi iar cei nevinovaţi vor fi ajutaţi. Prin urmare, dreptatea lui Dumnezeu s-a manifestat prin salvarea celor săraci, nevoiaşi şi oprimaţi din mâna judecătorilor nedrepţi. În acest context se spune că Dumnezeu salvează „în dreptatea Sa". A judeca şi a salva, sunt tratate de multe ori ca sinonime în nenumărate pasaje biblice (Ps. 72:4, 143:11, 51:6, Ieremia 23:6, Zaharia 9:9). Sensul acesta special este păstrat şi în Noul Testament, însă, în timp ce în Vechiul Testament se vorbea despre salvare cu referire la cazurile de eliberare de sub oprimarea anumitor vrăjmaşi, în Noul Testament se are în vedere un inamic mult mai periculos, păcatul. Contextul acestei realităţi este găsit la crucea lui Hristos, unde Dumnezeu a tratat problema păcatului trimiţându-l pe Fiul Său să fie judecat în locul nostru, astfel încât să ne poată mântui, fără ca standardele dreptăţii Sale să fie compromise (cineva trebuia să sufere judecata pentru păcat).

3.1. Priorităţile lui Dumnezeu

Putem spune că în contextul relaţiei Sale cu omenirea, Dumnezeu a formulat anumite decrete, aspecte pe care se angajează să le împlinească, domenii faţă de care este sensibil şi preocupat îndeaproape şi cu pasiune. Pasiunea denotă sentimente şi dacă interacţionăm cu aceste domenii menţionate mai devreme, Dumnezeu va reacţiona (emoţional): este atins într-un punct sensibil, ca să spunem aşa.

a) El a decretat crearea universului şi a omului. Cu alte cuvinte, Dumnezeu este angajat faţă de un univers material, ceea ce înseamnă că universul, în sine, este bun şi separat de păcat – păcatul este un intrus din afară. Domnul Isus a devenit un om format din materie; Dumnezeu

este mâhnit când noi poluăm şi distrugem frumoasa lui creaţie.

b) El a hotărât să îl mântuiască pe om (şi în final, întregul univers material) de păcat. A spune că El a decretat să îngăduiască păcatul sau să-l folosească spre bine, este o afirmaţie nerealistă. Mai degrabă, vorbim despre o concesie decât despre un decret absolut (Gen. 3:15; Apoc. 21:15).

c) Dumnezeu a decretat să-i răsplătească pe slujitorii Săi şi să-i pedepsească pe cei neascultători (Ps. 1, Apocalipsa 11:18).

d) Dumnezeu este dedicat faţă de familia umană şi faţă de guvernarea dreaptă care reflectă standardele Sale (Matei 5:27-28, Proverbe 14:34, Amos, Ps. 98). El detestă divorţul şi orice formă de perversiune sexuală. Naţiunile care introduc o legislaţie păcătoasă în această privinţă vor avea un preţ mare de plătit. El detestă nedreptatea şi injustiţia.

e) Dumnezeu este angajat faţă de Israel ca naţiune şi a decretat ca în timpul mileniului să fie un popor care va conduce pe celelalte naţiuni în închinarea înaintea Domnului, a lui Mesia, şi un popor prin care-i va învăţa pe ceilalţi căile şi voia Lui (Isaia 60). Dumnezeu este sensibil în mod special atunci când poporul Său este atacat. S-ar putea spune până şi că înfrângerea şi căderea Germaniei s-au datorat comportamentului faţă de evrei.

f) Dumnezeu este dedicat faţă de Biserica din acest veac şi faţă de domnia ei alături de Hristos în timpul mileniului (2 Tim. 2:12, Ef. 1:22-23). Cei care-i prigonesc pe creştini vor avea de plătit un preţ mare, în cele din urmă, deoarece Domnul este preocupat de copiii Săi.

g) Dumnezeu a decretat că la final va fi biruitor şi că tot răul din univers va fi aruncat în groapa de gunoi cosmică, numită lacul de foc. Între timp, Dumnezeu a consimţit să tolereze prezenţa răului ca pe un mijloc de schimbare a taberelor din care fac parte oamenii şi ca pe un mod de dezvoltare a caracterului Său în copiii pe care-i pregăteşte pentru lumea viitoare (Apocalipsa 20:11-15).

3.1. Unitatea caracterului divin

Este important să păstrăm în echilibru atât dragostea lui Dumnezeu cât şi sfinţenia Lui. Ambele sunt unite în caracterul lui Dumnezeu. În vreme ce dragostea lui Dumnezeu reacţionează faţă de păcat prin durere, dreptatea Lui (care izvorăşte din sfinţenia Sa) reacţionează împotriva păcatului prin mânie. Nici dragostea şi nici sfinţenia nu se pot defini în mod adecvat fără referire una la cealaltă. Ele nu se exclud în mod reciproc deoarece dragostea lipsită de sfinţenie este fie

sentimentalism, fie senzualitate; dragostea este îndemnul de a trăi în sfinţenie. Adevărata dragoste nu este numai dorinţa pentru fericirea unei persoane, ci şi pentru sfinţirea ei. Prin urmare, scopul dragostei lui Dumnezeu este să ne facă şi pe noi sfinţi cum este El, iar aici intervine şi aspectul disciplinării.

Declaraţia supremă a acestei unităţi se poate vede la cruce, acolo unde Dumnezeu a împăcat cele două aspecte ale caracterului Său, ca să ne poată mântui. Crucea arată judecata lui Dumnezeu faţă de păcat (care a căzut asupra Fiului Său) şi dragostea Lui pentru cei păcătoşi (prin aceea că a oferit un înlocuitor pentru ei, ceea ce L-a costat infinit de mult pe Dumnezeu).

RELAŢIA LUI DUMNEZEU CU OMUL

Relaţia lui Dumnezeu cu omul se dezvoltă în trei dimensiuni: Creator, Stăpân şi Tată.

4.1. Dumnezeu Creatorul: creaţia implică faptul că lumea creată depinde în totalitate de Creator. Mai mult, implică şi responsabilitatea creaţiei faţă de Creatorul ei. Suntem creaţi „pentru gloria Lui", adică să reflectăm caracterul Său şi să ne închinăm Lui. Odată ce admitem conceptul creaţiei, admitem şi ideea de dependenţă şi dare de seamă. Nu este, deci, surprinzător că mulţi oameni preferă teoria evoluţionismului în locul creaţionismului, ca explicaţie pentru originea tuturor lucrurilor. În prezent, ca urmare a consecinţelor răzvrătirii omului, Dumnezeu este implicat într-o lucrare de re-creare.

4.2. Dumnezeu ca Stăpân (Rege): aceasta are de-a face cu suveranitatea Sa faţă de creaţie.

a) Putem vederea suveranitatea lui Dumnezeu în istorie şi, în general, faţă de naţiuni. Se poate vedea în aspectul judecăţii: (Potopul, Turnul Babel). Mai putem vedea suveranitatea divină şi în modul în care El poartă de grijă permanent creaţiei Sale. Trebuie să ne amintim că Biblia prezintă realităţile în termenii cauzelor primare, în vreme ce noi tindem să accentuăm cauzele secundare, până în punctul în care să le considerăm cauze primare. Biblia ar spune că Dumnezeu hrăneşte păsările, pe când noi suntem tentaţi să spunem: Dumnezeu oferă hrana pe care o mănâncă păsările.

b) Suveranitatea lui Dumnezeu se vede în mod particular în mântuire (El îi alege pe cei pe care îi salvează) şi în grija faţă de poporul Său. Se mai vede în judecarea israeliţilor ca naţiune şi

tot astfel, în salvarea lor. Suveranitatea se mai poate remarca şi în cazul Bisericii: Dumnezeu face ca toate să lucreze spre mântuirea celor pe care El i-a ales şi pentru binele final al poporului Său. Faptul că Biserica este în prezent centrul scopurilor lui Dumnezeu, ne oferă un indiciu asupra modului în care ar trebui să interpretăm istoria în timpul acestui veac.

c) Suveranitatea lui Dumnezeu şi libertatea umană. Este nevoie să distingem trei moduri de înţelegere a libertăţii:

i) *determinism:* tot ceea ce facem este determinat de forţe asupra cărora noi nu avem niciun control, extern sau intern. „Suntem o rotiţă în angrenajul universului şi mişcarea noastră este determinată de alte rotiţe." Această înţelegere caracterizează destul de mult teoria psihologică: suntem produsul mediului în care trăim şi al moştenirii noastre genetice şi, prin urmare, nu suntem responsabili din punct de vedere moral.

ii) indeterminism: omul are libertate totală de acţiune în orice vreme şi în orice împrejurare. Această optică este caracterizată de existenţialism (EU prima dată) şi specifică îndeosebi culturii generaţiei tinere de astăzi, îndeosebi cea importată din Statele Unite ale Americii.

iii) auto-determinism: acţiunile omului sunt determinate măcar în parte de ceea ce este el. Ceea ce fac este o exprimare a ceea ce sunt şi reflectă ceea ce am făcut în trecut.

Această ultimă perspectivă este cea biblică. Răscumpărarea implică faptul că, anterior, omul s-a aflat în robie. Libertatea implică responsabilitate şi, astfel, Dumnezeu se adresează voinţei omului, însă Biblia nu prezintă vreo anumită tensiune între sfatul hotărâtor al lui Dumnezeu (de ex., predestinarea) şi responsabilitatea umană (de ex., cazul lui Iuda). Nici lui Dumnezeu, nici lui satan, ci omului i se cere socoteală pentru păcat.

4.3. Dumnezeu ca Tată

Fiind o Persoană, Dumnezeu ocupă poziţia de Tată în relaţiile pe care le are. Faptul acesta se concretizează în trei moduri:

a) **fiind autor al creaţiei vizibile şi invizibile:** Maleahi 2:10, Isaia 64:8, Evr. 12:9, Num. 16:22, F. Ap. 17:24.

b) **fiind Capul Sfintei Treimi**. Relaţia Lui cu a doua Persoană din Sfânta Treime este *precum* cea a unui tată faţă de fiul său. Aici întâlnim limbajul analogic. A forţa lucrurile şi a spune că Isus *a devenit* Fiul cândva, înainte de creaţie, înseamnă să depăşim limitele Scripturii.

c) **fiind Capul şi Iniţiatorul unei relaţii bazate pe legământ.** În sensul acesta, Dumnezeu este Tatăl (Iniţiatorul unei relaţii în baza legământului) şi Israel este fiul Său (obiectul acestei relaţii).

d) **fiind Capul noii creaţii**. Oamenii au devenit parte în această nouă creaţie, prin faptul că au fost adoptaţi în familia lui Dumnezeu: 1 Ioan 1:13, Gal. 3:26, Rom. 8:17.

RELAŢIA LUI DUMNEZEU CU UNIVERSUL

5.1 Dumnezeu este transcendent: Dumnezeul care a creat universul este deasupra acestuia şi în afara lui.

5.2. Dumnezeu este imanent: Dumnezeu este prezent în lume, în sensul că este paralel cu spaţiul şi timpul, putând astfel interveni în orice moment. El este în acelaşi timp şi susţinătorul universului – ţine materia pe o anumită lungime de undă a energiei. Prin urmare, dacă Dumnezeu îşi retrage puterea Sa, universul se destramă. Acesta este contextul în care trebuie să înţelegem conceptul biblic al miracolului: nu este o interferenţă din exterior.

Biblia ţine cele două adevăruri (imanenţa şi transcendenţa) în echilibru (teismul). Dacă este îndepărtat din lume (deismul) sau se identifică cu aceasta (panteismul), Dumnezeu nu se mai poate relaţiona personal la creaţie.

5.3 Dumnezeu este infinit: El nu este limitat de universul pe care l-a adus în fiinţă; nu este constrâns de spaţiu, de timp sau de lipsa de cunoaştere.

5.4 Dumnezeu este atotputernic: acest atribut se referă la o putere infinită.

5.5 Dumnezeu este omniprezent: El este infinit în relaţia cu spaţiul.

5.6 Dumnezeu este omniscient: El este infinit în relaţia cu cunoaşterea.

5.7 Dumnezeu este etern: El este infinit în relaţia cu timpul. Este IAHVE – Cel ce a fost, Cel ce va veni – Cel veşnic.

2. *DUMNEZEU CA TRINITATE*

doctrina afirmă că, în vreme ce omul este unipersonal (o persoană egal un om), Dumnezeu este prin definiţie o Fiinţă trei-personală (trei Persoane, egal un Dumnezeu). Deşi cuvântul

„Trinitate” nu apare în Biblie, ideea transmisă de termenul acesta se regăseşte, cu siguranţă, în cuprinsul Sfintei Scripturi.

6.1. Unitatea lui Dumnezeu: Dumnezeu este unul, în sensul că vorbim despre o unitate, o părtăşie caracterizată de armonie totală. Acest fapt este în contrast cu zeii păgâni între care există întotdeauna conflicte.

Mare parte din lucrarea lui Dumnezeu în Vechiul Testament a avut rolul de a stabili singura sa dumnezeire peste toate sistemele politeiste. Ziua în care Dumnezeu (IHVH) va fi recunoscut peste tot ca fiind Singurul Dumnezeu adevărat, ceilalţi „dumnezei” fiind în realitate forţe demonice, este privită ca o zi de mare biruinţă. Aspectul acesta este subliniat mult şi în Noul Testament.

6.2. Trinitatea lui Dumnezeu

a) **Aluzii la Trinitate în Vechiul Testament:** Multe pasaje din Vechiul Testament sugerează o pluralitate în ceea ce-l priveşte pe Dumnezeu. În primele capitole din Geneza, pentru numele lui Dumnezeu se foloseşte un cuvânt la plural (*Elohim*), urmat de un verb la singular. În lumina altor dovezi din Biblie, este puţin probabil ca acesta să fie un plural al maiestăţii.

Îngerul Domnului (în special în Geneza) şi Înţelepciunea personificată a lui Dumnezeu, indică spre Persoane divine, altele decât Tatăl. Fiul Omului din cartea Daniel, este un personaj asemănător. Păstorul din Zaharia 13:7 este numit tovarăşul lui Dumnezeu, rudenia Sa, egalul Său (potrivit cu modul în care termenul este folosit şi în texte precum Lev. 6:2, 18:20, 25:14-17).

În Vechiul Testament se fac referiri şi cu privire la Duhul Sfânt, ca fiind o Persoană divină, alta decât Tatăl (Gen1:1-2, 6:3).

b) **Aluzii la Trinitate în Noul Testament:** există circa 70 de situaţii în care trei Persoane divine sunt asociate împreună. Noul Testament prezintă cu consecvenţă mântuirea ca fiind lucrarea unitară a trei Persoane (Rom 3, 1 Cor. 12:3-6, 2 Cor. 13:14, Ef. 1, 2 Tes. 2:13-14, 1 Pet. 1:2, Apoc 1:4-5). Tot astfel, botezul este înfăptuit în numele (la singular, nu plural) a trei Persoane divine (Mat. 28:31). Apoi, există un alt set de evidenţe care arată că în diverse texte din Noul Testament se face în mod separat referire la Persoanele din Trinitate ca fiind divine.

c) **Subordonarea în cadrul Trinităţii**

Se pare că există o subordonare permanentă în cadrul Trinităţii, însă subiectul este destul de controversat. În vreme ce este necesar să evităm capcanele neoplatonismului (subordinaţionism), cu mare influenţă asupra limbajului folosit de către părinţii bisericii în contextul relaţiilor trinitare, este greu de înlăturat concluzia că în cadrul Trinităţii există o anumită formă de subordonare (1 Cor 15:29). Isus spune că *Tatăl este mai mare decât Mine* (Ioan 14:28), ceea ce pare să facă referire la o stare permanentă mai degrabă decât la perioada în care Mântuitorul a trăit pe pământ. În 1 Cor. 11:3 se spune că Dumnezeu (Tatăl) este Capul lui Hristos.

Numele personale ale Celor ce fac parte din Trinitate ne ajută să înţelegem cum se relaţionează Unii la alţii şi faţă de noi. Ele nu sunt afirmaţii care să ne spună de unde provin Ei. Este important să înţelegem că termenii Tată şi Fiu nu se referă la întrupare ci, mai degrabă, indică o stare permanentă. Ei sunt doar termeni ilustrativi şi descriu relaţia dintre două Persoane din Trinitate sub aspectele:

i) *asemănării;*

ii) *iubirii;*

iii) *poziţie* (subordonarea Fiului faţă de Tatăl).

Duhul Sfânt se subordonează atât Tatălui cât şi Fiului. Cu toate acestea, subordonarea este compatibilă cu o egalitate permanentă în ceea ce priveşte natura tuturor celor trei Persoane din Trinitate. După cum afirmă Calvin, toţi cei trei membrii ai Trinităţii sunt Dumnezeu în dreptul lor (*autotheos*).

Expresia lui Origen, „eterna generare a Fiului" este una nepotrivită şi aparţine filosofiei greceşti bazate pe ideea că Isus este o emanaţie a Tatălui, având deci o divinitate prin derivare. Exact aceasta este ideea platonică pe care Arius (care provenea dintr-un mediu aristotelian) a găsit-o ca fiind inacceptabilă, mergând astfel pe ipoteza că Isus este o fiinţă creată.

Când se face referire în Biblie la faptul că Fiul „a fost născut" se are în vedere mai degrabă întronarea Sa (adică ocuparea unei poziţii faţă de care a fost desemnat din veşnicie). Termenul a fost utilizat în Vechiul Testament la încoronarea regilor, când ei deveneau „fii" ai lui Dumnezeu (ceea ce înseamnă, de fapt, vice-rege), iar El devenea „tatăl" lor (iniţiatorul şi Persoana faţă de care vice-regele era răspunzător). În Proverbele 8:24, unde citim despre naşterea Înţelepciunii personificate (echivalentul vechi-testamentar al Logosului sau Cuvântului), se face probabil

referire la activarea (sau delegarea) acesteia în vederea creaţiei. În versetul 22 se spune (în Septuaginta) că Înţelepciunea a fost creată, însă verbul poate însemna atât „a crea" cât şi „a poseda" (a avea). În altă ordine de idei, comentariul apostolic din Ioan 1:2 tranşează problema: termenul trebuie să fie tradus cu verbul „a deţine", „a avea".

La botezul său, Isus a fost aşezat în lucrarea sa de rob al Domnului, iar după înălţare şi-a început domnia ca Mesia. Cel ce a fost dintotdeauna Fiu al lui Dumnezeu prin natura Sa, a devenit „Fiu" în sensul că este Mesia (Fiul lui Dumnezeu este un sinonim şi pentru Mesia). *„Dumnezeu L-a făcut Domn şi Hristos pe acest Isus pe care L-aţi răstignit voi"* (F. Ap. 2:36).

Când lucrarea răscumpărării a fost terminată şi moartea biruită, Isus avea să dea înapoi împărăţia Tatălui, adică îşi va înceta domnia ca mijlocitor (din partea Tatălui) spre a-şi exercita autoritatea delegată şi, de aici mai departe, Tatăl va domni în mod direct (1 Corinteni 15).

7. DISCUŢII ISTORICE

7.1. MONARHIANISMUL: această erezie neagă conceptul Trinităţii, fiind de fapt exprimarea unor erezii mai timpurii: gnosticismul şi, în particular, docetismul.

Iustin Martirul a afirmat într-una din disputele sale că „există Dumnezeu şi Logosul Său (Isus)" – o frază care părea să sugereze că ar exista doi dumnezeu. Pe de altă parte, oponenţii săi au mers mult prea mult în cealaltă direcţie afirmând că există o singură *„monarhie"* (un Dumnezeu invizibil). De vreme ce această erezie neagă faptul că ar exista o Trinitate, apar mai multe întrebări referitoare la identitatea lui Isus. Unii au concluzionat că El nu poate fi Dumnezeu (prin urmare, trebuie să fi fost un om care a primit statut divin, ca răsplată), alţii au afirmat că este Tatăl sub o altă formă (un fel de avatar – nu o întrupare reală).

a) Monarhianismul dinamic (adopţianismul)

i. Cuvântul **„dinamic"** se referă la ideea că Isus a fost dinamizat de Duhul într-un mod unic. Theodotius al Bizanţiului a înviat erezia docetică spunând că Isus a fost un om unic şi a fost energizat din punct de vedere divin de către Duhul Sfânt (care a venit peste El la botez şi l-a părăsit înainte de cruce).

ii. Cuvântul **adopţianism** provine de la ideea că Isus a umblat aşa de aproape cu Dumnezeu încât a fost „adoptat" în esenţa divină. Această perspectivă a fost popularizată de către

Paul de Samosata. Adopţianismul este, deci, precursorul ideii liberale din secolul al XIX-lea, potrivit căreia Isus a fost o persoană a cărei religie (exemplu) trebuie să o imităm şi noi.

b) Modalismul: numit astfel prin prisma ideii că expresiile Tată/Fiu/Duh Sfânt desemnează moduri diferite de activitate ale aceleiaşi persoane (nu lucrările a trei persoane). Din această perspectivă apare în mod inevitabil conceptul de *patripasianism* – Tatăl a suferit pe cruce. Numele Tată, Fiu şi Duh Sfânt se referă la rolurile succesive jucate de aceeaşi Persoană. Această erezie se mai numeşte şi sabelianism, deoarece a fost îmbrăţişată de Sabellius. De asemenea, erezia a mai fost promovată şi de către Praxeas şi Noetus.

Erezia a căutat să evite orice urmă de subordonaţionism sau emanaţie, însă nu a luat în seamă în mod suficient aspectul întrupării. Conciliul de la Constantinopol din anul 381 a condamnat această erezie sub ambele ei forme. Ea a rezistat pentru multă vreme şi a devenit solul din care au încolţit şi alte erezii.

7.2. TEOLOGIA PROCESULUI: reacţionează împotriva ideii că Dumnezeu este imuabil şi, prin urmare, omul nu are semnificaţie. Din nefericire cei ce susţin această perspectivă merg prea departe în direcţia opusă şi afirmă că Dumnezeu este schimbat prin ceea ce facem noi şi, astfel, devine ceva ce nu a fost înainte.

Ca replică, s-a accentuat faptul că semnificaţia noastră în ochii lui Dumnezeu nu vine din presupusa abilitate pe care o avem de a-i schimba Fiinţa, ci din faptul că am fost creaţi după chipul Său şi că El a ales să ne ofere semnificaţie. Dumnezeu, spre deosebire de universul creat, este neschimbător în atributele Sale (Evrei 1:10-12).

7.3. PERSPECTIVA DESPRE DESCHIDEREA LUI DUMNEZEU[1]

Pentru aşa-numiţii „evanghelici post-conservatori", Dumnezeu nu este atotputernic, atotştiutor sau etern. Dimpotrivă, puterea Lui are limite, nu cunoaşte viitorul şi trăieşte sub limitele timpului. Dumnezeu nu pedepseşte pe nimeni pentru veşnicie şi nici nu poate opri suferinţa umană. De fapt, El trebuie să lucreze în colaborare cu noi şi se schimbă odată cu noi. În teologia despre „deschiderea lui Dumnezeu", biserica şi creştinismul sunt „deschise" aşa încât devin mai puţin înguste, mai inclusive, mai deschise la idei noi şi mai compatibile cu mentalitatea

1 În limba engleză, The Openness of God.

postmodernă.

Această şcoală de teologie ia ca punct de plecare arminianismul şi caută să-l dezvolte în detrimentul doctrinei clasice despre suveranitatea lui Dumnezeu. Principalul ei susţinător a fost Clark Pinnock. Nu este nevoie să mai spunem că teologia lui a fost primită cu căldură de către tabăra carismatică. În efortul de a recupera doctrina despre Dumnezeul dinamic, Pinnock merge până acolo încât să spună că Dumnezeu nu cunoaşte viitorul, din cauză că operează din interiorul timpului şi reacţionează sau se adaptează la noi înşine. Unii ar putea spune că se ajunge la ideea unui Dumnezeu creat după chipul omului.

Slăbiciunea acestei doctrine este că nu reuşeşte să ţină seama de diferitele niveluri de cunoaştere existente în mintea lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu este Stăpânul universului, rezultă că ştie totul, de la început până la sfârşit, însă nu este niciun motiv pentru care acest fapt ar interfera cu caracterul dinamic al relaţionării Sale faţă de noi. Învăţătura aceasta nu reuşeşte să aprecieze existenţa unei minţi atotştiutoare, care depăşeşte abilitatea noastră firavă de a concepe realitatea.

Pinnock reacţionează şi dintr-o înţelegere greşită a imuabilităţii lui Dumnezeu. Conceptul acesta nu înseamnă că Dumnezeu este impasibil (ca o statuie de piatră), ci că El nu poate fi afectat (sau corupt) prin modul nostru păcătos de gândire: El îşi păstrează integritatea.

Mai mult, caracterul lui Dumnezeu rămâne neschimbat. Pinnock pare să înţeleagă greşit termenul „pocăinţă" atunci când îi este aplicat lui Dumnezeu. Uneori se spune despre Dumnezeu că „se pocăieşte", dar aceasta înseamnă că-şi schimbă modul de acţiune datorită unei schimbări de care omul dă dovadă. Când omul se schimbă (se pocăieşte), începe să simtă o altă parte din caracterul lui Dumnezeu (în locul mâniei Sale, experimentează dragostea şi îndurarea).

Există şi o discuţie privitoare la faptul că Dumnezeu este, în esenţă, „dragoste". În vreme ce Dumnezeu iubeşte lumea, dragostea Sa faţă de cei pe care îi alege este de o natură diferită şi nu poate fi înţeleasă ca incluzând orice relaţie pe care El o are cu lumea. Cu alte cuvinte, fiind arminieni, susţinătorii acestei teologii se împiedică de doctrina alegerii: pentru ei, aceasta este anatema.

DUMNEZEU ŞI CREAŢIA

8.1. **Perspectiva biblică:** relatarea găsită în cartea Genezei este unică în lumea antică. Cele mai multe filosofii antice şi religii păgâne credeau într-un anumit gen de metamorfoză a speciilor şi în generare spontană. Pe de altă parte, relatarea biblică vorbeşte despre crearea lumii, cu toată flora şi fauna ei, ca fiind lucrarea unitară a lui Dumnezeu. Totuşi, aceste aspecte nu sunt redate prin jargonul ştiinţific modern, ci într-un stil care trece dincolo de timp, inteligibil pentru orice cultură. Este clar că Dumnezeu vrea ca omul să vadă universul din perspectiva Lui. Acesta nu este un loc rece şi impersonal, lipsit de semnificaţie: nu a evoluat de la sine însuşi. Relatarea creaţiei este îmbrăcată într-o terminologie caldă şi personală. Lumea a fost creată de către un Dumnezeu iubitor şi atotputernic, aşa încât omul să poată locui în ea. Relatarea despre creaţie conţine următoarele concepte importante:

a) **Creaţia –** cuvântul *creaţie* este utilizat în două moduri:

I) *Creaţia ex nihilo* (fără preexistenţa vreunui material) – termenul ebraic *bara* este folosit doar de trei ori în relatarea creaţiei, pentru a indica trei salturi: de la nimic la materia primară, de la lipsa vieţii la apariţia ei, de la viaţa animalelor la viaţa umană. Crearea din nimic implică faptul că Dumnezeu a creat universul, energia, materia, timpul şi legile naturale (adică, un univers cu patru dimensiuni).

II) *Creaţia* din materie existentă (lb. ebr. *asa*). În ambele cazuri, Dumnezeu este cel ce a poruncit şi totul s-a întâmplat instantaneu. Dumnezeu are o înţelepciune absolută şi o putere desăvârşită de a face orice doreşte astfel încât să corespundă exact cu planul din mintea Sa – acesta este sensul cuvântului „bun” în Geneza. Toate aspectele amintite au implicaţii importante:

I. Dumnezeu nu are nevoie să facă experimente, fapt care înlătură ideea de evoluţie.

II. Nici materia şi nici energia nu sunt eterne.

III. Se înlătură orice fel de dualism în univers, în sensul că ar fi existat vreo altă putere în afara controlului lui Dumnezeu.

IV. Contrar panteismului, Dumnezeu este distinct de creaţie. În opoziţie cu panenteismul, Dumnezeu este şi în afara creaţiei.

V. Dumnezeu a decis să creeze universul – nu era obligat să facă acest lucru întrucât, prin definiţie, El este auto-existent şi autosuficient.

VI. El a creat universul pentru gloria Sa, adică spre a-şi manifesta sau exprima în el propriul caracter. Acesta este scopul suprem al existenţei noastre. Păcatul a pervertit toate acestea şi a încercat să-i ofere omului un scop în propria sa persoană.

b. Conflict între Geneza 1 şi 2? Geneza 2 nu este nicidecum o a doua relatare a creaţiei, ci una privitoare la relaţia lui Adam cu Dumnezeu, cu soţia lui şi cu restul creaţiei. El este responsabil faţă de Dumnezeu, Cel ce i-a încredinţat o slujbă (de a-şi dezvolta caracterul), soţia sa este ajutorul de lângă el, iar animalele sunt aşezate sub autoritatea lui. Pentru a pregăti scena din capitolul 3, autorul ne spune cum a ajuns să existe o grădină (un parc) locuită de un om. Naraţiunea este plasată cu siguranţă într-o zonă aridă, udată de repetatele revărsări ale apei de dedesubt, ceea ce facilita cultivarea terenului. Regiunea Edenului a fost, probabil, ceea ce numim astăzi partea de est a Turciei. Mai târziu, apar menţinui despre unele râuri precum Tigru, Eufrat, Arkas (Pişon) şi Kura (Ghihon). Havila este Gruzja de astăzi iar Cuş (sau Caş, în ebr. *Kaşi*) este locul caşiţilor, sau Azerbadjian-ul din zilele noastre. Versetul 11 se referă la animalele create mai devreme (în limba ebraică nu există timpul mai mult ca perfect), aduse acum înaintea lui Adam pentru ca acesta să le dea nume. Aşadar, relatările acestea pregătesc scena pentru descrierea evenimentului căderii în capitolul 3 – ceea ce ne spune cum a apărut răul în lume. Dacă, aşa după cum pare, Geneza 2 reprezintă relatări despre familia lui Adam (sau naraţiunea lui Adam) – *acestea sunt neamurile lui* este o formulare care introduce istoria fiecărei familii din Geneza – Geneza 1 ar putea reprezenta o viziune revoluţionară primită de Moise, adăugată ulterior la naraţiunea despre familia lui Adam.

c) Crearea unei ordini (ierarhii): Geneza 2 ne spune că Dumnezeu a creat o structură de autoritate, El însuşi fiind în vârful acesteia, bărbatul având rol de vicerege, apoi femeia şi în final animalele. Păcatul a dezechilibrat această structură.

d) Naraţiunea creaţiei: este prezentată în Geneza 1 sub forma unei structuri ce se desfăşoară pe parcursul a şase zile. Cu privire la faptul acesta au fost avansate mai multe interpretări:

i. O încercare de reconciliere între relatarea biblică şi teoria evoluţionismului: cele şase zile sunt considerate ca reprezentând, de fapt, ere geologice foarte lungi. Este puţin probabil ca să fi existat o astfel de înţelegere în mintea autorului, dacă ţinem seama că se pune accent pe rolul cuvântului lui Dumnezeu: Domnul a vorbit, iar lucrurile s-au întâmplat instantaneu. Inteligenţa şi puterea Lui arată destul de clar că erele geologice nu sunt necesare. O variaţiune a acestei teorii o reprezintă teoria prăpastiei, potrivit căreia cele şase zile sunt zile ale re-creaţiei, cea care a avut

loc după judecarea primei creaţii afectate de căderea lui satan. Conform acestei interpretări, popularizată pentru prima dată în secolul al XIX-lea cu scopul de a contracara teoria evoluţiei, versetul 2 din Geneza 1 ar trebui tradus „şi pământul *a devenit* gol". Aşa ceva ar fi fost posibil dacă exista cazul unei construcţii gramaticale în care să fie implicat un *vav* consecutiv. Din păcate pentru susţinătorii acestei teorii, nu avem aici un exemplu al unei astfel de construcţii gramaticale (*vav*-ul nu este alăturat verbului).

ii. Cele şase zile se referă la **crearea** universului în 6 etape a câte 24 de ore şi totul s-a întâmplat într-o ordine cronologică. Crearea soarelui în ziua a patra constituie o problemă pe care aderenţii la această interpretare caută să o rezolve sugerând că lumina descrisă în prima zi nu se referă la soare, ci la o sursă de lumină creată special. Aşa ceva pare improbabil, de vreme ce întregul sistem solar este alcătuit să funcţioneze unitar: citim că în ziua a treia au crescut plantele.

De asemenea, este improbabil ca toate stelele (restul universului) să fi fost create în ziua a patra! Această relatare este în primul rând referitoare la crearea vieţii pe planeta Pământ – nu la crearea universului sau chiar a sistemului solar. O interpretare mai rezonabilă este că prezenţa soarelui este implicită în versetul 4, însă este făcută explicită în versetul 14 (în acest verset soarele este descris ca obiectul ce desparte lumina de întuneric). Motivul pentru care autorul întârzie să menţioneze soarele până în ziua a patra (versetul 14) este datorat faptului că doreşte să sublinieze că Dumnezeu este adevărata sursă a luminii şi nu „zeităţile" cereşti.

iii. Cele şase zile reprezintă şase faze în care i s-au **comunicat** informaţii lui Adam printr-un vis, sau reprezintă şase tablete pe care a fost scris materialul respectiv. Totul se scrie din punctul de vedere al unui observator aflat pe pământ. Astfel, soarele şi stelele s-a făcut vizibile de dincolo de nori doar în a patra zi, deşi au existat de la început, fiind create de către Dumnezeu.

Dacă Geneza 2 reprezintă un document original care apare odată cu Adam (introdus prin expresia „Acestea sunt generaţiile lui...") şi dacă materialul din Geneza 1 a fost, aşadar, comunicat lui Moise, atunci Dumnezeu putea foarte bine să folosească o viziune pentru a face acest lucru. Faptul că nu se spune: „şi iată că am văzut..." nu înlătură această ipoteză. Mare parte din adevărurile profetice au fost comunicate proorocilor în aceste mod şi, totuşi, ei niciodată nu spun: „şi iată am văzut aceasta sau aceasta..."

iv. Scopul relatării este unul **liturgic**. Potrivit acestei teorii, Moise a impus o structură de 6 zile asupra materialului original cu scopul de a-l face potrivit pentru o utilizare liturgică, în cadrul sărbătorii anului nou (după un model babilonian) sau la alte sărbători care, în general,

ţineau 6 zile şi culminau cu ziua a şaptea, adică sabatul (Deut. 16:3,13). În acest caz, „zilele" reprezintă zile de comemorare: în fiecare zi de sărbătoare se comemora un aspect diferit al creaţiei.

Stilul în care este scris materialul ar putea confirma această ipoteză: formulări ritmice, repetiţii şi un cadru solemn. Faptul că există 10 porunci şi 8 acte divine ale creaţiei, comprimate într-o structură de şase zile este semnificativ din punctul acesta de vedere. Alţii ar clasifica Geneza ca literatură de înţelepciune, cu toate că acest gen literar nu a apărut până în vremea lui Solomon. Moise ar fi aranjat materialul după cum urmează: primele trei zile sunt de pregătire. Mai întâi, sunt pregătite trei sfere unde se poate vieţui: cerul, marea şi uscatul. Apoi, acestea sunt umplute cu: păsări, peşti şi animale + omul. Ziua a şaptea rămâne în afara cadrului creaţiei şi este rânduită ca model de odihnă pentru creaţia Lui: o zi din şapte. Materialul pune în evidenţă faptul că ceea ce aduce ordine din mijlocul haosului, lumină din întuneric şi viaţă din moarte, este cuvântul creator al lui Dumnezeu. Prin urmare, creaţia este produsul voii personale a lui Dumnezeu. Această interpretare pare să-i acorde lui Moise prea multă libertate editorială. În plus, deschide uşa pentru evoluţionism, ceea ce este în opoziţie cu linia revelaţiei biblice.

Trebuie să se recunoască şi faptul că nu există absolut nici o dovadă a unei astfel de sărbători.

v. Relatarea creaţiei este şi **polemică** şi **didactică** în natura sa. Aceasta este redată sub forma unui catehism (sau crez), fapt care impune ca relatarea să fie scurtă, să respingă ceea ce credeau oponenţii (canaaniţii) şi să fie uşor de memorat. Toate acestea sunt indicii că relatarea a fost scrisă de către Moise – ca rezultat al revelaţiei oferite de Dumnezeu – cu puţin înainte de intrarea israeliţilor în Ţara Promisă. Scopul a fost acela de a-i pregăti pe israeliţi pentru întâlnirea cu religia canaaniţilor, bazată pe cultul fertilităţii. În această religie se considera că lumea este rezultatul unirii sexuale dintre zei. Un asemenea element ar explica de ce relatarea din Geneza are un ton atât de polemic – este alcătuită în mod special pentru a ataca sistemul de gândire rival. Tot astfel, se explică şi structura şi accentele naraţiunii.

Una din învăţăturile religiei canaanite era că creaţia a fost rezultatul luptei dintre creator şi forţele haosului (zeiţa Tiamat, un cuvânt relaţionat la termenul ebraic *tehom* = adânc). Biblia accentuează că actul creaţiei nu a fost rezultatul unei lupte, ci că Dumnezeu a fost într-un control deplin asupra procesului de creaţie în toate etapele acestuia. Când citim după fiecare fază a creaţie că „Dumnezeu a văzut că era bun", înseamnă că rezultatul acelui act al creaţiei corespundea pe deplin cu ceea ce avea Dumnezeu în minte: era exact ce dorea El.

Corpurile cereşti apar doar în a patra zi, aspect ce are legătură cu importanţa lor: acestea nu sunt zei, ci lumini de pe cer, ele corespunzând cu închinarea în contextul poporului Israel: corpurile cereşti luminează pământul şi marchează sărbătorile anului liturgic; contribuie la actul de închinare înaintea lui Dumnezeu. Nici măcar nu se menţionează numele lor (nici cel al peştelui – *dag*, de unde avem zeul Dagon – sau al unei păsări, *Sippor*) din cauză că acestea erau nume ale unor zeităţi păgâne: (soarele - Şemeş, zeul soare – Şamaş; Şemşon, Şimşon, Samson; şi luna: zeiţa-lună Jareah, Ierihon). Aceştia sunt numiţi luminători deoarece asta e tot ce fac ei în planul creaţiei lui Dumnezeu. Sunt subordonaţi întru totul lui Dumnezeu şi sunt aşezaţi pe firmament (al doilea cer) şi nu în al treilea cer, acolo unde locuieşte Dumnezeu.

vi. **Concluzii:** cel mai sigur este să acceptăm interpretarea tradiţională, însă cu următoarele menţiuni:

1) Probabil că relatarea nu se referă la crearea universului în sine (deşi aceasta este menţionată în trecere), ci la crearea vieţii pe planeta Pământ. Se presupune că universul şi planeta Pământ au fost create mai înainte. Chiar şi fraza de la început „cerurile şi pământul" poate să se refere numai la planeta Pământ şi la diferitele ei straturi atmosferice.

2) Fără îndoială că în prezentarea materialului există un element polemic şi didactic. Este polemic faţă de păgânism şi ţinteşte să corecteze o perspectivă distorsionată asupra realităţii. Acest fapt explică de ce corpurile cereşti sunt menţionate în ziua a patra.

3) Dumnezeu a creat viaţa pe planeta Pământ în şase zile, aşa încât să ne pună la dispoziţie un model pentru activitatea umană (şase zile de muncă şi o zi de odihnă). Orice încercare de a ocoli acest fapt trebuie respinsă. Este foarte improbabil ca naraţiunea celor şase zile să reprezinte un simplu instrument literar sau liturgic. Un tipar privitor la 6 zile de lucru şi o zi de odihnă poate fi stabilit numai pentru ceva real (Exodul şi sărbătorirea Paştelui).

8.2. **Compararea cu alte naraţiuni:** Concepţia despre creaţie care a circulat în zona Orientului Apropiat era legată de un gol şi întuneric acvatic, mai degrabă decât de un haos. Creaţia era văzută ca fiind un act divin, *ex nihilo* (din nimic), iar omul a fost făcut prin intervenţie divină directă pentru a sluji zeilor. Naraţiunea ebraică, cu claritatea şi monoteismul ei, rămâne unică. Nu există lupte între zeităţi sau încercări de a ridica la un nivel special vreun oraş sau vreo anumită rasă.

Religia elenistă vede lucrurile dintr-o perspectivă diferită. Pentru greci, zeii la care se închinau nu erau responsabili de crearea lumii, ci mai degrabă erau ei înşişi fiinţe create sau născute de anumiţi zei sau forţe neclare. Se pare că regăsim şi aici ideea de procreare, aşa cum era cazul la canaaniţi.

Filosofia grecească conceptualiza aceste aspecte în diverse moduri. Epicurienii atribuiau totul în seama combinaţiei întâmplătoare de atomi, în vreme ce stoicii panteişti vorbeau despre un *logos* sau un principiu impersonal al lumii.

8.3. **Rolul Trinităţii în actul creaţiei:** lucrarea creaţiei este atribuită, pe larg, tuturor celor trei Persoane din Trinitate:

i. Tatălui (Gen. 1:1, Is. 44:24; 45:12; Ps. 33:6);

ii. Fiului (Ioan 1:3, 1:10; Col. 1:16);

iii. Duhului Sfânt (Gen. 1:2; Iov 26:13).

Produsul suprem al raţionalismului, unde se urmăreşte contrazicerea revelaţiei biblice, este teoria evoluţiei. Prin urmare, dacă vrem să ne relaţionăm la lumea modernă într-un mod semnificativ, trebuie să examinăm afirmaţiile acestei teorii.

TEORIA EVOLUŢIEI

Potrivit teoriei evoluţiei, existenţa universului poate fi explicată în termenii interacţiunii dintre şansă, timp, selecţie naturală şi mutaţii. Totuşi, este important să înţelegem că afirmaţiile clasicei teorii evoluţioniste sunt numai o simplă teorie şi nu un ceva dovedit. De fapt, susţinătorii teoriei aranjează ideile (datele ştiinţifice) după anumite *presupoziţii*. Prima dintre ele este teoria geologică a uniformităţii. Această teorie presupune că procesele pe are le observăm acum au avut loc mereu în acelaşi mod şi în trecut. A doua presupoziţie este teoria filosofică a materialismului în care, din start, este exclus Dumnezeu şi revelaţia biblică. Aşa după cum vom vedea, aceste date ştiinţifice pot fi explicate şi în alt mod, prin creaţionismul biblic.

Să trecem în revistă aceste informaţii şi apoi să decidem care interpretare a faptelor este mai logică şi implică mai puţină credulitate din partea noastră.

Conform filosofiei materialiste, materia este baza a tot ceea ce există. Aceasta a existat şi va exista pentru totdeauna – este eternă. Prin urmare, materia are un caracter absolut şi determină toată realitatea existentă. Întrucât nu se poate percepe nimic în afara materiei, se argumentează că

Dumnezeu (care se presupune a fi în afara timpului şi a spaţiului) nu poate exista. Susţin însă descoperirile ştiinţei moderne, cu teoriile ei, această perspectivă specifică îndeosebi secolului al XIX-lea?

8.4. **FIZICA:** Să luăm aminte la scena contemporană în ceea ce priveşte fizica modernă. Acum se consideră că materia este o formă de energie foarte concentrată şi compactă. Potrivit legilor termodinamicii energia nu a existat dintotdeauna; a avut un început. După cum învăţăm din prima lege, cantitatea de energie din univers a rămas constantă, însă a devenit din ce în ce mai puţin utilizabilă. Observăm acest fapt atunci când ardem combustibili minerali şi epuizăm rezervele de energie pe care le avem; nu se creează nici o nouă formă de energie. Potrivit cele de-a doua legi a termodinamicii, toate procesele au o tendinţă spre dezintegrare şi degradare (cu excepţia cazului în care se intervine din exterior) şi, astfel, produc o mare dezordine (numită entropie).

Desigur, planeta noastră nu este în totalitate un sistem închis – primim energie de la un agent exterior: soarele. Dar chiar şi soarele însuşi se consumă şi este numai o sursă de energie brută. El nu se constituie ca rezultat al unei informaţii programate să contracareze dezordinea. Aşa după cum sugerează teoriile termodinamicii, energia – şi, deci, materia – a avut un început la un moment dat. Dacă formulăm această idee în termeni mai teologici putem spune că energia şi materia au fost create. În consecinţă, potrivit consensului fizicii moderne, universul a început la un moment dat, iar acum nu evoluează spre niveluri superioare, ci se degradează tot mai mult. Sigur că teoriile ştiinţifice vin şi trec, însă ceea ce remarcăm este că în prezent fizica este ostilă faţă de ideea clasică a evoluţiei.

8.5. **MATEMATICA:** şi în matematica zilelor noastre putem identifica ostilitate faţă de ideea unei evoluţii oarbe. În special, teoria probabilităţii este împotriva ideii că şansa poate produce ordine, chiar şi într-un interval mare de timp. Chiar dacă presupunem că universul are o vârstă de 10 miliarde de ani, eminentul astronom Sir Fred Hoyle a declarat că încă nu se acordă suficient de mult timp unei evoluţii întâmplătoare a codurilor nucleice pentru fiecare din cele 2000 de gene care reglementează procesele de viaţă ale mamiferelor mai avansate. Probabilitatea ca să se întâmple aşa ceva a fost asemănată cu probabilitatea ca o tornadă care trece printr-o curte cu fiare vechi să asambleze un Boeing 747 (sau un Tupolev Tu-144). Albert Szent-György, un

biochimist câştigător al premiului Nobel afirmă că nu poate accepta teoria darwiniană a evoluţiei: mişcarea întâmplătoare a unor cărămizi nu vor construi niciodată un castel sau un templu grecesc, indiferent de cât de mult timp se ia în calcul. Einstein s-a referit la teoria cuantică conform căreia, până la un anumit nivel, particulele par să se mişte la întâmplare. Cu siguranţă că universul pare să tolereze o anumită stare de mişcare la întâmplare, însă acest fapt nu poate fi invocat ca o explicaţie pentru procesul creaţiei. Întâmplarea nu poate produce niciodată ordine; numai o minte inteligentă poate face acest lucru.

Să ne gândim la un cub rubik. Dacă cineva este legat la ochi şi învârte cubul la întâmplare, va avea nevoie de un timp de 30 de ori mai mare decât vârsta pământului pentru a găsi soluţia. Dar dacă cineva stă în spatele lui şi îi spune „nu" de fiecare dată când face o mişcare greşită iar acesta face corecturile necesare, va avea nevoie de numai două ore. Aceasta este puterea inteligenţei.

Teoria informaţiei din zilele noastre este cu certitudine împotriva ideii că însăşi complexitatea se poate naşte din pură întâmplare. De fapt, şansa este un factor de dezordine şi nu unul neutru care, dacă îi dai suficient timp, ar putea produce sisteme complexe. Se poate calcula matematic – dacă luăm în seamă un univers cu vârsta de 10 miliarde de ani – că şansele ca să se poată dezvolta complexitatea codului ADN sunt, în principiu, zero. Probabilitatea calculată este de 10 (F. B. SALISBURY, *Natural selection and the complexity of the gene*, [*Selecţia naturală şi complexitatea genei*] în « Nature », vol. 224, 1969, p. 342). Potrivit statisticienilor, imposibilul se găseşte deja în marja dintre o zecime la puterea 30 şi o zecime la puterea 50. Timpul şi teoria întâmplării nu pot nicidecum înlocui inteligenţa. Acest adevăr reiese privind la exemple specifice din zona teoriei informaţiilor. Creierul unui copil este alcătuit în aşa fel încât poate învăţa orice limbă din lume. Şansa nu are capacitatea de a programa un computer; avem nevoie de un programator inteligent şi de un limbaj de programare. Până şi cele mai performate computere de astăzi nu pot opera dacă nu sunt programate de o inteligenţă din exteriorul lor.

8.6. **BIOLOGIA:** cercetările biologiei moderne nu susţin teoria evoluţiei. Cantitatea de informaţie genetică (genele) găsită în cromozomii unei anumite specii este stabilă până la anumite limite. În vreme ce există o destul de mare variaţie în cadrul unei specii, să spunem a câinelui, un câine nu poate da naştere la ceva ce nu este câine. Evoluţioniştii spun că la formarea unor specii noi se ajunge prin mutaţie (o schimbare structurală a genei, mai degrabă decât recombinarea lor) genetică. Dar, în esenţă, mutaţia este o denaturare a informaţiei genetice a

părinţilor care produce în urmaşi, fie un rezultat dăunător (ca spre exemplu o alergie), fie ceva inutil (4 degete în loc de 5). Întâi de toate, mutaţia înseamnă copierea greşită a informaţiei genetice de la părinţi la copii. Este, deci, o denaturare a structurii genetice şi, în consecinţă, mutaţia nu poate fi invocată ca mijloc de evoluţie a speciilor. Urmaşii diferă de părinţii lor din cauza recombinării unităţilor de informaţie genetică (gene), însă cantitatea de informaţie disponibilă pentru recombinare este întotdeauna limitată de specia din care fac parte părinţii.

Pentru a obţine o creatură mai complexă – şi astfel o altă specie – este nevoie de o creştere a *cantităţii* de informaţie genetică. Organismele primitive au mult mai puţină informaţii pentru a se reproduce decât au organismele complexe. De unde au obţinut ele informaţia genetică suplimentară cu scopul de a evolua spre organisme mai complexe?

Este adevărat că în experimentele de laborator s-a observat evoluţia bacteriei? Se întâmplă astfel şi cu apariţia unor noi tipuri de bacterii care sunt rezistente la antibiotice? Răspunsul scurt este: nu! Ceea ce s-a considerat a fi apariţia unui material genetic nou, s-a dovedit a fi recombinarea informaţiei genetice deja existente, observabilă în activarea genelor recesive. Dacă genele dominate sunt distruse, cele recesive vor apărea în mod inevitabil mai devreme sau mai târziu. Însă mutanţii (aşa sunt numiţi în mod greşit) revin adesea la forma lor anterioară atunci când bacteriile se înmulţesc datorită selecţiei naturale, care este un mecanism de reglementare al speciilor. Selecţia naturală este un instrument de reglementare; aduce lucrurile înapoi la medie – nu duce o specie dincolo de limitele ei.

Acelaşi principiu este găsit şi în mecanismul reacţiei de imunizare a trupului. Imunitatea apare, nu prin crearea unui material genetic nou, ci prin multiplicarea materialului deja existent.

Ce putem spune însă despre biogeneză? În anii 1950 au avut loc nişte experimente celebre în care se spune că oamenii de ştiinţă au reuşit să creeze material organic din chimicale fără viaţă. Evoluţioniştii s-au referit la aceste experimente (conduse de Miller şi Urey) ca fiind dovezi că viaţa a fost generată din non-viaţă, în baza întâmplării. Este adevărat că prin aceste experimente s-au creat compuşi organici, conducându-se descărcări electrice prin metan, amoniac, hidrogen şi apă. Totuşi, s-a dovedit că acest experiment nu are valoare în ceea ce priveşte explicare originii vieţii, din cauza următoarelor motive:

1. Nu s-a putut găsi niciodată o combinaţie de chimicale care să explice apariţia vieţii. Pentru a avansa ipoteza că viaţa a evoluat din non-viaţă, este esenţial să se presupună o atmosferă fără oxigen. Dacă ar fi existat oxigen în atmosfera primitivă, nu ar fi putut apărea viaţa din cauză

că elementele chimice necesare vieţii ar fi fost distruse prin oxidare. Dar, dacă nu ar fi existat oxigen în atmosfera primitivă atunci nu ar fi fost nici ozon, iar dacă nu exista ozonul care să protejeze aceşti precursori chimici ai vieţii de razele ultraviolete dăunătoare, viaţa nu ar fi putut apărea.

Acest impas i-a determinat pe unii evoluţionişti să propună apariţia vieţii sub apă. Însă, încă odată, acest lucru este imposibil din pricină că elementele chimice necesare vieţii ar fi fost separate de energia externă: lumina nu penetra prin apă pentru a ajunge la metan şi amoniac. Şi chiar dacă aminoacizii s-ar fi format, aceştia nu puteau apoi să se combine spre a forma polipeptide din pricină că această sinteză nu poate avea loc în prezenţa excesului de apă. Pur şi simplu, apa ar pătrunde în aminoacizi şi în polipetidele care s-ar fi format, şi astfel ne-am întoarce de unde am plecat.

2. Mai există şi un alt neajuns al experimentului. Aminoacizii pe care Miller i-a sintetizat în cadrul experimentului său sunt total necorespunzători pentru formarea vieţii. Chimiştii împart aminoacizii în două categorii: de stânga şi de dreapta. Cei de dreapta nu pot susţine viaţa; de fapt, aceştia sunt deseori letali. Toate organismele vii au aminoacizi de stânga. Ca să poată avea loc biogeneza, toate cărămizile (aminoacizii) protoplasmei vii trebuie să fie de stânga; biogeneza nu poate avea loc în prezenţa vreunui aminoacid de dreapta. Experimentele lui Miller nu au făcut decât să combine aminoacizi de dreapta şi de stânga. Până în prezent s-a dovedit imposibil de sintetizat numai aminoacizi de stânga prin stimularea elementelor chimice nespecifice vieţii, cu descărcări electrice.

Evoluţioniştii susţin că selecţia naturală a dus la evoluţie, dar nu avem nici o dovadă în sensul acesta. Selecţia naturală (procesul prin care membrii unei anumite specii sunt izolaţi unii de alţii şi astfel se presupune că ajung să dezvolte caracteristici noi care-i ajută să supravieţuiască) produce o sărăcire a numărului de gene active (adică a informaţiei genetice disponibile pentru reproducere).

O populaţie iniţială de păsări ar putea avea o gamă suficientă de informaţie genetică legată de culoare, aşa încât să poată supravieţui în diferite medii. Când o anumită parte din acea populaţie ar migra spre o altă insulă de culoare neagră, numai păsările colorate în negru ar supravieţui atacurilor prădătorilor (datorită camuflajului lor); celelalte păsări vor fi fost ucise iar gama de culoare genetică s-ar reduce la negru. Dacă mediul şi-ar schimba culoarea, spre alb, întreaga populaţie de păsări ar fi ucisă. Aşa se explică de ce multe specii au dispărut şi de ce altele au

rămas izolate doar în anumite zone geografice specifice. De exemplu, aşa se explică de ce în perioada industrializării engleze, a dispărut specia de fluturi (*biston betularia*) de culoare albă, în vreme ce fluturii de culoare neagră – din cadrul aceleiaşi specii – au supravieţuit. Nu este vorba despre un caz în care fluturii s-au adaptat la un mediu nou prin mutaţie (ambele specii au existat mai dinainte), ci una dintre specii a dispărut din cauza schimbării de mediu.

Izolarea populaţiilor duce şi la încrucişări şi astfel la o stare de degradare. Numai încrucişarea selectivă (un proces artificial opus selecţie naturale) poate constitui un revers al acestui proces, cu menţiunea că se poate merge doar până la limita unei anumite specii. Rasele de câini pure sunt mai puţin rezistente decât corciturile. Dacă un bărbat de culoare se căsătoreşte cu o femeie albă, rezultatul va fi un copil care va putea trăi în două medii diferite şi nu doar în unul. Acest aspect discreditează ideea avantajului purităţii rasiale, idee bazată pe teoria evoluţiei. Dar chiar dacă toate rasele s-ar încrucişa, niciodată nu s-ar depăşi gama de informaţie genetică specifică primului om; nu s-ar crea un „super-om".

Evoluţioniştii mai susţin şi că asemănarea de structură dintre anumite animale dovedeşte că acestea au evoluat dintr-un strămoş comun. Cu toate acestea, nu putem trage doar o singură concluzie dintr-o astfel de observaţie. Asemănarea de structură între două creaturi pot să indice şi faptul că ambele poartă amprenta sau design-ul aceluiaşi creator. Dacă arhitectul creaţiei este o persoană inteligentă va da dovadă de lucrul acesta prin economie de design; simplitatea design-ului indică prezenţa inteligenţei. Este mult mai practic să faci cinci variaţiuni ale aceluiaşi design decât cinci design-uri separate şi exact asta găsim în natură. Saltul de la o variaţiune la alta impune prezenţa unor gene suplimentare. De unde, oare, or fi venind ele?

8.7. **GEOLOGIA:** în general se admite că dacă există vreo dovadă reală a evoluţiei, aceasta se găseşte în straturile geologice ale pământului. Dar ce găsim noi de fapt în aceste straturi? Primul strat, cel precambrian, (este foarte gros; în unele locuri atingând 1000-2000 metri) ar trebui să conţină cele mai timpurii dovezi ale evoluţiei, de-a lungul unei perioade extrem de îndelungate de timp. Într-adevăr, în acest strat întâlnim urme ale existenţei multor organisme. Acestea sunt organisme microscopice care ne uimesc prin nivelul lor ridicat de complexitate şi, deci, nu pot fi numite ca fiind primitive. De ce alte organisme sunt absente? După opinia unor paleontologi, aceste organisme au dispărut în cursul anumitor schimbări prin care a trecut stratul precambrian. Din nefericire pentru cei care susţin acest punct de vedere, s-a

arătat că tocmai acesta este stratul unde nu s-au manifestat schimbări şi este un mediu bun în care să aibă loc procesul de fosilizare. Deci, fosilele primitive ar trebui să fie în acest strat, însă nu sunt. De ce? Un răspuns scurt ar fi că stratul precambrian nu reprezintă primul stadiu al evoluţiei, ci habitatul organismelor care au trăit pe fundul oceanului înainte de Potop.

Existenţa fosilelor polistratificate susţin această concluzie. De obicei, fosilele polistratificate sunt trunchiuri de copaci, fosilizate în mod uniform de-a lungul mai multor straturi geologice (interpretate de evoluţionişti ca reprezentând ere geologice). Apoi, există şi fenomenul fosilelor „vii", împărţite în trei categorii:

a) Cele ce se găsesc în cele mai „vechi" straturi şi apoi în straturile următoare, pe care le întâlnim şi astăzi, fosilele fiind exact în aceeaşi formă, fără să fi „evoluat" (ex. rechinii, scorpionii).

b) Cele ce au dispărut în unul sau două straturi şi apoi au reapărut fără să fi „evoluat". Se presupune că *coelacanthes* [un anumit ordin de peşti, n. tr.] ar fi dispărut cu 90 de milioane de ani în urmă. Cercetările recente făcute în oceanul Pacific, în Loch Ness (Scoţia) şi în lacul Kok-Kol (Kasakstan) sugerează că încă mai există *plesiosauruses.* Aceştia trebuia să fi dispărut acum 100 de milioane de ani. De ce nu se găsesc astfel de fosile în straturile groase despre care se spune că reprezintă milioane de ani din istoria umanităţii?

c) Cele considerate a fi forme intermediare, dar care au fost descoperite recent într-o stare complet neschimbată. Un astfel de exemplu ar fi *neopilina galatae*, presupusă a fi o formă intermediară între calamar şi caracatiţă. Se spune că ar fi murit acum 280 de milioane de ani. În anul 1952 un astfel de exemplar a fost scos viu la suprafaţă de la o adâncime de 3500 de metri, lângă coasta Mexicului, vieţuind exact în acelaşi habitat în care se găseşte şi în stratul cambrian.

Apoi mai există şi problema verigilor lipsă, cele ce ar fi trebuit să arate că o specie a evoluat într-o altă specie. Se presupune că *archeopterix* este o formă intermediară între reptile şi păsări. Cu toate acestea, mulţi oameni de ştiinţă cred acum că este vorba despre o pasăre adevărată, asemănătoare cu *hoatzin*-ul din America Centrală. Evoluţioniştii mai pretind că prin fosile putem urmări şi evoluţia calului, începând cu o formă „primitivă" (*eohippus*), dar fosilele acestor forme variate nu se găsesc unele sub altele în strat. Astăzi există cai de forme şi mărimi diferite, fapt ce nu dovedeşte că au evoluat unii din alţii.

Atât *eohippus* cât şi calul modern au 18 perechi de coaste, dar alte presupuse forme intermediare ar fi avut 15 perechi (*orohippus*) sau 19 (*pliohippus*). Unii oameni de ştiinţă cred

chiar că *eohippus* nu are nici o legătură cu calul, ci este numai o formă variată a bursucului african. Dar, poate cea mai celebră verigă lipsă este „omul-maimuţă". Totuşi, măsurând capacitatea cutiei craniene putem să facem o separare între om adevărat şi maimuţă adevărată. Aşa-numitul om-maimuţă din Africa de Sud şi de Sud-Est are o capacitate care variază între 400-650 cc, adică, aproximativ la fel cu capacitatea medie a unei gorile de astăzi şi numai o treime din media omului modern (1450 cc).

Capacitatea cutiei craniene a omului Java şi Pekin variază între 860 -1075 cc. Doar când ajungem la omul din Neanderthal avem o capacitate cuprinsă între 1300-1600 cc. şi putem vorbi de ceva uman. Fosilele omului real au fost descoperite (în Italia şi California) la niveluri inferioare celor în care se vorbeşte despre aşa-zisul om-maimuţă. Acest fapt demonstrează că oamenii trebuie să fie de aceeaşi vârstă (sau mai în vârstă) cu omul-maimuţă, şi prin urmare nu a putut evolua din acesta.

Richard Leakey pretinde să fi găsit în Africa rămăşiţele omului modern într-o stâncă mult mai veche decât cea care-l conţine pe omul-maimuţă. Dacă aşa stau lucrurile, atunci orice ar fi fost omul-maimuţă, cu siguranţă nu a fost veriga lipsă dintre maimuţe şi oameni.

În concluzie putem afirma că dovezile fosilelor nu susţin o aşezare graduală a straturilor de sedimente sau evoluţia organismelor de la forme simple la forme complexe. Mai degrabă, pare să vorbească despre un cataclism asemănător cu un potop la scară mondială.

Mai devreme am pomenit de teoria geologică a uniformismului, conform căreia se presupune că procesele pe care le observăm astăzi, s-au desfăşurat în acelaşi ritm şi în trecut. Există exemple recente contrare acestei perspective: crearea unei insule cu flora şi fauna ei într-un timp foarte scurt. Aceasta s-a întâmplat când insula Surtsey a apărut dintr-o dată pe coasta Islandei ca urmare a activităţii vulcanice. Al doilea exemplu este referitor la schimbarea rapidă de peisaj produsă de o erupţie vulcanică (muntele Sfânta Elena din SUA) şi la restaurarea imediată a acestuia. În ambele cazuri activitatea vulcanică şi efectele apei au produs efecte care nu ar fi observabile în mod normal. Este foarte probabil că astfel de factori au operat şi în timpul Potopului, un cataclism la scară mondială, care a dus la schimbarea axei Pământului şi la distrugeri uimitoare. Există dovezi ştiinţifice potrivit cărora exact o astfel de schimbare a axei Pământului a avut loc cândva în timpul celui de-al treilea mileniu înainte de Hristos.

8.8. **METODE FOLOSITE ÎN DATAREA RADIOMETRICĂ:** se folosesc mai multe metode, însă fiecare dintre ele depinde de trei premize:

a) Radioactivitatea a scăzut în acelaşi ritm în care scade acum.

b) Cantitatea de radioactivitate în orice exemplu luat în calcul a fost 100%, 50% etc.

c) Subiectul analizat nu a fost contaminat de nici o sursă externă.

Întâi de toate este important să înţelegem că fosilele pot fi datate numai prin procesul carbon 14. Celelalte metode radioactive sunt folosite pentru a determina timpul formării rocilor sedimentare în care se găseşte fosila.

La început, înainte de Potop, pământul era înconjurat de un strat de vapori de apă, de forma unei cupole, fapt ce a dus la reducerea cantităţii de raze cosmice capabile să penetreze atmosfera de sub această cupolă. De aici rezultă că avem un număr mai mic de raze cosmice (producătoare de neutroni cu viteze mari de mişcare) care să intre în coliziune cu atomii de nitrogen din atmosferă, aşa încât să producă carbonul 14 radioactiv, să intre în ciclul carbonului şi, apoi, în trupurile animalelor. Tot acest proces reduce în mod radical rata de producere a carbonului 14. Efectul ar fi că analiza oricărui eşantion din perioada de dinainte de Potop scoate la iveală o cantitate mică de carbon 14, ducând la impresia falsă că materialul respectiv este mult mai vechi decât în realitate.

Celelalte metode de datare a fosilelor în care se ţine seama de degradarea particulelor radioactive, sunt folosite pentru a măsura timpul formării rocilor în care se găsesc fosilele.

În sensul acesta sunt folosite mai multe materiale radioactive: uraniu, toriu, rubidiu, stronţiu şi potasiu radioactiv. Toate aceste elemente ajung, în cele din urmă, să devină materiale non-radioactive. De exemplu, uraniu 238 se transformă, în final, în plumb (Pb206). Întrebarea este următoarea: dacă analizăm un anumit material care conţine uraniu 238 şi plumb (PB206), cum ştim care a fost proporţia celor două elemente la început, atunci când s-a format roca? A fost 50/50 sau 30/70 sau 100% uraniu, ori altfel? Metoda 1 de datare ar putea să presupună că, la început, roca a conţinut 100% uraniu 238; metoda 2 ar putea indica că este vorba de 50% plumb, respectiv 50% uraniu, iar metoda 3 ar arăta că la început a existat 50% plumb, însă uraniul s-a pierdut treptat cu o rată de 50%, tot la jumătate de timp din durata sa de existenţă. Dacă s-ar folosi aceste trei metode pentru a măsura acelaşi material, s-ar ajunge la trei datări diferite: 18.000, 13.5000 şi respectiv 4.500 de milioane de ani.

Apoi, întotdeauna mai există şi posibilitatea ca materialul să fi fost contaminat de o sursă externă. De fapt, o apă uşor acidă (cum ar fi în cazul potopului) poate dizolva elementele radioactive. Dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva, întreaga metodă de datare ar fi compromisă. Este posibil ca multe din aceste roci să aibă o istorie geologică complicată, despre care nu cunoaştem foarte multe lucruri.

Aşa stând lucrurile, modul în care sunt datate aceste materiale ridică multe semne de întrebare. Dacă rezultatele arată că vârsta unui material este mai mare decât ar trebui (cum ar presupune evoluţioniştii), atunci se măsoară şi alte materiale, până când se obţin rezultatele dorite! La fel se întâmplă şi cu alte metode de datare, care dau rezultate contradictorii. Cu alte cuvinte, modul în care se stabileşte vârsta anumitor materiale se bazează pe o presupoziţie uriaşă. Evoluţioniştii afirmă că o anumită fosilă ar trebui să aibă aproximativ vârsta cutare sau cutare, din pricină că se găseşte într-un strat sedimentar sau altul. Dar cum ştim ce vârstă are stratul avut în discuţie? Ştim, în baza faptului că acesta conţine un anumit gen de fosilă, a cărei vârstă a fost deja stabilită în mod arbitrar, în virtutea unei presupuse evoluţii a acesteia dintr-o formă în alta, de-a lungul unei perioade de milioane de ani. Prin urmare, ne confruntăm cu un argument circular. Acceptăm presupoziţiile evoluţioniste, chiar înainte de a începe să măsurăm un anumit material. Dacă rezultatul testului contrazice presupoziţiile iniţiale, ajunge să nu fie luat în seamă.

Să trecem în revistă un exemplu de datare contradictorie. O masă de rocă vulcanică din Hawaii, despre care se ştie că s-a format în 1801 sau 1802, când a erupt un vulcan din apropiere, a fost măsurată la diferite adâncimi sub nivelul mării şi rezultatele au variat de la 160 de ani până la 2.96 mii de milioane de ani. Vârsta corectă era de 166 sau 167 de ani! Este evident că aceste cifre se pot referi la orice altceva, dar nu la vârstă, adică la momentul în care s-a format roca. Oamenii de ştiinţă şi-au recunoscut erorile, însă ne putem întreba câte alte exemple de datare radioactivă se bazează pe informaţii la fel de precare.

Având în vedere nesiguranţa metodelor de datare radioactivă, ne putem întreba cum pot oamenii de ştiinţă să afirme cu certitudine că vârsta pământului este de 4,5 mii de milioane de ani.

Adesea se trece cu vederea faptul că există şi alte metode pentru calcularea vârstei pământului.

i. Populaţia actuală a pământului nu se potriveşte cu presupusa vârstă de milioane de ani a planetei. De fapt, ar fi nevoie de doar aproximativ 5.000 de ani pentru a se ajunge la populaţia

actuală. Nu există documente istorice mai vechi de 5.000 de ani, când se presupune că a început, de fapt, istoria civilizaţiei.

ii. Pământul se comportă ca un magnet enorm, creându-şi propriul câmp magnetic. Este binecunoscut faptul că forţa acestui câmp magnetic descreşte rapid. Dacă adoptăm o perspectivă uniformistă, atunci înseamnă că pământul trebuie să fie destul de tânăr, pentru că dacă am merge în urmă cu doar 8.000 de ani, câmpul magnetic ar fi la fel de puternic ca cel al unei stele magnetice, ceea ce ar duce la topirea pământului.

iii. Pe pământ şi pe lună cade praf meteoric, provenit din spaţiu. Stratul de praf de pe lună este foarte subţire, ceea ce indică o origine timpurie a acesteia.

De asemenea, nivelul de nichel din mare provine tot din stratul meteoric, însă observăm că nivelul actual al acestuia nu corespunde cu teoria potrivit căreia pământul ar avea milioane de ani. Oceanele ar fi trebuit să aibă 1.000 de milioane de ani dacă, după cum se spune, viaţa ar fi evoluat din elementele chimice regăsite în apă. S-a calculat că în fiecare an 27.000 de milioane de tone de sedimente sunt spălate de pe ţărm şi depozitate pe fundul mării. Dacă acest proces s-ar fi desfăşurat pe parcursul a 1.000 de milioane de ani, atunci nivelul sedimentelor de pe fundul mării ar fi trebuit să fie de 29,6 km, ceea ce ar fi însemnat ca o suprafaţă de pământ de circa 62 km adâncime să fi fost spălată de pe continente. De fapt, stratul de sedimente de pe fundul oceanului are numai 804 m grosime, iar muntele Everest este cu numai 8,8 km deasupra nivelului mării.

iv. Nu este greşit să vorbim aici despre vârsta universului; mulţi oameni de ştiinţă sunt încrezători că pot calcula acest lucru. Ei spun că universul a început printr-o explozie puternică şi că, de atunci, galaxiile se îndepărtează de acest punct central, cu o viteză puţin mai mică decât cea a luminii. Ei susţin această idee, măsurând spectrul de lumină care provine de la stele. Aceste măsurători arată din ce elemente sunt constituite stelele, dar conţin şi o schimbare la capătul roşu al spectrului, schimbare interpretată în termenii efectului Doppler, cu scopul de a arăta că toate galaxiile se îndepărtează de noi. Totuşi, aceasta nu este singura interpretare posibilă privitoare la schimbarea de la capătul roşu al spectrului de lumină. Unii oameni de ştiinţă au sugerat şi alte explicaţii posibile:

Unii spun că schimbarea se datorează particulelor de lumină supraîncălzite prin coliziunea cu alte particule care se găsesc în zonele din univers unde materia are o densitate mai mare (de exemplu, norii de praf inter-galactic).

Alţi oameni de ştiinţă susţin că schimbarea se datorează particulelor care trebuie să se rupă (încetinesc) pe măsură ce merg în jurul curbei universului.

Aspectul clar este că s-au obţinut măsurători diferite de la obiecte despre care se ştie că se află în aceeaşi zonă. Potrivit teoriilor lui Einstein, universul (şi deci, spaţiul şi timpul) are forma unei curbe. Conform unei dezvoltări a acestei teorii, făcută de către Spenser şi Moon, este posibil ca cele mai îndepărtate stele din univers să se afle la o distanţă de numai 20 de ani-lumină de planeta noastră, dacă facem abstracţie de curbura spaţiului şi, implicit, de faptul că acesta trebuie să fie înconjurat de lumina care ajunge la noi de la stele. În consecinţă, dacă ţinem seama de nesiguranţa asociată cu interpretarea schimbării din spectrul de lumină al stelelor, rezultă că vârsta universului nu poate fi calculată cu certitudine. Diversele propuneri făcute în acest sens ar trebui privite doar ca nişte speculaţii.

Sigur că nici în cartea Genezei nu găsim nimic despre vârsta universului (spre deosebire de vârsta pământului). Primul capitol din Geneza se referă, în primul rând, la crearea pământului şi a atmosferei acestuia, deşi se fac referiri indirecte şi la faptul că universul a fost creat mai dinainte, fără a ni se spune când s-a întâmplat acest lucru. În concluzie, observăm că datele ştiinţifice actuale contrazic teoria evoluţiei şi mulţi alţi oameni de ştiinţă remarcabili ajung să ia act de acest adevăr. Este adevărat că alţi oameni de ştiinţă continuă să creadă în evoluţionism, însă nu din raţiuni ştiinţifice, ci din unele filosofice. Chiar dacă faptele arată contrariul, ei continuă să afirme că teoria evoluţiei *trebuie* să fie adevărată şi speră în zadar că vor apărea dovezi noi care să sprijine convingerile lor. Ei fac acest lucru din pricină că teoria evoluţiei este singura alternativă la creaţie. Unii oameni de ştiinţă se gândesc că teoria creaţionistă nu poate fi adevărată, deoarece s-ar dovedi, implicit, existenţa lui Dumnezeu, iar dacă Dumnezeu există, suntem responsabili faţă de El, situaţie pe care ei nu doresc să o accepte.

POTOPUL

Ce dovezi avem referitoare la acest eveniment, în cazul în care ele există? Întâlnim descrieri ale unui potop la nivelul întregului pământ în legendele mai multor naţiuni. Este important să reţinem că aceste legende sunt, de obicei, variante deformate ale adevărului original. De obicei, legendele au o anumită bază de adevăr. În zilele noastre este la modă să se catalogheze ca legendă orice istorie timpurie, precum cea a lui Herodot. Apoi, avem relatarea biblică, care este considerată atât de importantă, încât i se acordă cel puţin două capitole din cuprinsul cărţii

Geneza. În sfârşit, mai există şi mărturiile fosilelor. Ţinând seama de interpretările necorespunzătoare oferite de evoluţionişti, nu este lipsit de logică să interpretăm aceste teorii în lumina unui cataclism mondial care implică, într-un anumit fel, apa.

Ne oferă geologia sau mărturia biblică vreun indiciu privitor la modul în care arăta lumea înainte de Potop? Da. Dacă acceptăm existenţa unei cupole de vapori în jurul pământului, după cum citim în cartea Geneza, atunci se explică multe lucruri. S-ar fi creat un efect de seră asupra sistemului de temperatură al pământului; razele soarelui ar fi putut să penetreze atmosfera pământului, dar nu şi să o părăsească. Aceasta ar fi creat un climat cald şi uniform şi o vegetaţie subtropicală. Găsim dovezi în sensul acesta în straturile de cărbune, care, în cele mai multe părţi ale lumii, indică existenţa unei astfel de vegetaţii subtropicale, în special în zonele unde acum este foarte frig. Cantitatea de raze cosmice dăunătoare, din atmosfera, ar fi fost redusă mult prin această cupolă de vapori. Dacă luăm în calcul faptul că razele cosmice sunt un factor important în procesul actual de îmbătrânire, s-ar explica, în mod parţial, şi de ce oamenii au trăit atât de mult, după cum reiese din genealogiile pre-diluviene.

Un alt factor important a fost presiunea atmosferică. S-a calculat că aceasta trebuie să fi fost de două ori pe cât este acum, factor esenţial în aspectele longevităţii, mărimii şi sănătăţii, nu doar pentru oameni, ci şi pentru animale şi plante. Dinozaurii au crescut atât de mult, nu numai datorită mediului sănătos, ci şi din pricina faptului că au trăit o vârstă îndelungată. S-a calculat că un pterodactil ar fi avut nevoie de o presiune atmosferică de două ori mai mare decât cea de astăzi ca să poată zbura. Rămăşiţele fosile au arătat existenţa unor animale şi plante de mărimi impresionante, acelaşi lucru fiind valabil şi în cazul omului. În S.U.A. s-au descoperit urme de dinozaur care se intersectau cu urme ale oamenilor, ambele fiind făcute în aceeaşi perioadă. Urmele lăsate de picioarele oamenilor au fost măsurate ca având circa 38 cm. Trebuie să admitem că autenticitatea acestor urme a fost pusă la îndoială recent, însă până acum nu a fost oferită nici o explicaţie alternativă satisfăcătoare. Mai trebuie să menţionăm că, în anumite roci despre care se presupune că ar avea milioane de ani, s-au găsit artefacte ce indică un nivel avansat de artă şi tehnologie.

Potrivit tuturor informaţiilor disponibile, topografia lumii de dinainte de potop a fost una destul de uniformă. Este foarte probabil ca munţii să fi avut doar un sfert din înălţimea pe care o au astăzi. Mările erau mici şi asemănătoare cu Marea Neagră şi Marea Aral de astăzi, fiind caracterizate de o viaţă şi vegetaţie marină abundente.

Dar ce s-a întâmplat când a lovit Potopul? Se pare că întâi de toate s-a declanşat multă activitate vulcanică. Crusta pământului s-a deschis, făcând ca apele subterane să se ridice la suprafaţă. De asemenea, au fost şi mari revărsări de lavă. În acelaşi timp erupţiile vulcanice la scară largă au eliberat o cantitate enormă de cenuşă vulcanică în atmosferă. Acest fapt a cauzat cupola de vapori de apă să treacă prin condens şi să cadă sub forma unei ploi neobişnuite. Au mai avut loc şi alte schimbări climatice dramatice, îndeosebi scăderi de temperatură.

Din cauza revărsării bruşte de apă, au fost luate de viitură cantităţi imense de sedimente amestecate cu vegetaţie şi cadavre de animale şi depozitate în alte locuri, unde au ajuns să fie fosilizate. Locul în care se găsesc astăzi specimenele fosilizate depind probabil de trei factori:

1. Înălţimea habitatului lor – dacă au locuit pe fundul mării sau pe coastă etc. În multe cazuri aceste specimene au fost îngropate acolo unde apele Potopului s-au revărsat peste ele.
2. Masa şi forma animalelor: cu cât animalele au fost mai mici, cu atât au fost depozitate mai jos în straturile unde se găsesc fosile.
3. Viteza cu care s-au putut feri, temporar, din calea apelor Potopului. Unele animale s-au refugiat în peşteri (unde au fost descoperite în zilele noastre), într-un număr foarte mare, îngrămădindu-se unele în altele pentru protecţie.

Care au fost efectele acestui cataclism? Clima s-a schimbat în mod radical. Fără rolul stabilizator al cupolei de vapori, condiţiile meteorologice au devenit turbulente în contextul în care, pentru prima dată în istorie, aerul cald întâlnea fronturi de aer rece. Tot pentru prima dată a început să cadă ploaia, aşa cum o cunoaştem noi astăzi. Topografia lină şi clima plăcută a lumii vechi s-a transformat în terenurile accidentate, oceanele vaste şi clima violentă a noii lumi. Este posibil ca în această fază să se fi înălţat munţii, iar fundurile oceanelor s-au adâncit pentru a putea reţine cantitatea mare de apă nouă care a apărut. De aici, se poate explica apariţia munţilor înalţi cauzaţi de coliziunea dintre plăci şi ceea ce se atribuie astăzi derivei continentale, prin schimbarea uimitoare cu impact asupra crustei pământului. Imediat după Potop, trebuie ca straturile de sedimente să fi fost moi, permiţând formarea într-un timp relativ scurt de timp, a ceva asemănător cu Grand Canyon din SUA.

Marile depozite de cărbune ale lumii pot fi înţelese, în lumina Potopului, nu ca fiind acumularea de-a lungul veacurilor a muşchilor de turbă, ci mai degrabă, rămăşiţele transportate şi metamorfozate, aparţinând vegetaţiei luxuriante din lumea antidiluviană. Această vegetaţie, găsită astăzi în depozitele de cărbune, a fost formată în principal din pădurile imense de ferigi

mari. Aceste ferigi-copaci, cu înălţimi de 40-50 de metri, pot fi comparate ca structură cu plantele noastre de mlaştină. Câmpurile de petrol sunt rezultatul procesului de descompunere (într-un spaţiu limitat din care este exclus aerul) a milioane de organisme de plante sau animale de diferite soiuri. Grăsimile şi proteinele acestor organisme au fost transformate, se pare, prin bacterii care au fost găsite încă în viaţă în aceste straturi de petrol.

Un alt rezultat al marii schimbări climatice de după Potop a fost formarea calotelor de gheaţă şi începutul epocii de gheaţă. Scăderea de temperatură se datorează, probabil, erupţiilor vulcanice continue (radiaţia solară ar fi fost redusă cu 20% dacă în atmosferă ar fi fost numai 1/1754 m^{-5853} de praf vulcanic) şi reducerii de CO_2 în atmosferă, cauzată de absorbţia acestuia în compuşii de carbon din sedimente (dacă cantitatea de CO_2 a fost redusă cu 50%, înseamnă că vom avea şi o scădere de temperatură între 3 şi 4 grade Celsius). Durata epocii de gheaţă a fost legată în mod direct de timpul necesar ca atmosfera pământului să-şi recapete ceva din echilibrul de mai înainte. În zonele mai reci, condiţiile din această perioadă de tranziţie l-au forţat pe om să trăiască precum în peşteră, până la restabilirea civilizaţiei. Putem estima că civilizaţiile din epoca de piatră şi de fier, care au durat probabil mult mai puţin decât se consideră în mod obişnuit, pot fi plasate În această perioadă. Dacă datăm Potopul undeva prin anii 3500 î. Hr. (Septuaginta spune 3398) ar corespunde cu apariţia civilizaţiei în Egipt şi Mesopotamia, în jurul anului 3000. Este interesant că oamenii de ştiinţă au detectat o schimbare a axei Pământului, schimbare asociată probabil cu acest cataclism şi plasată undeva în mileniul al treilea, î. Hr.

ANTROPOLOGIE

(Doctrina despre om)

Introducere: Antropologia biblică s-a confruntat dintotdeauna cu o multitudine de antropologii rivale, fiecare dezvoltând ideile sale, potrivit cu dogmele filosofice sau religioase ale concepţiei autorului ei. Ca în orice altă situaţie, ceea ce credem despre natura umană este determinat de convingerile noastre privitoare la alte lucruri fundamentale.

1. PERSPECTIVA BIBLICĂ

1.1. Omul, parte a universului creat

Potrivit Bibliei, omul nu este o emanaţie din fiinţa lui Dumnezeu – întotdeauna va exista o prăpastie între Creator şi creaţia Sa. Rasa umană nu a evoluat din primatele inferioare, ca rezultat al unui proces independent de selecţie şi dezvoltare naturală. Mai degrabă, umanitatea este văzută ca fiind creaţia specială şi directă a lui Dumnezeu (termenul *„bara”* nu este folosit prea des în Geneza 1). Omul este coroana creaţiei lui Dumnezeu, iar existenţa sa depinde în totalitate de Creator. Omul a fost ultima fiinţă creată, acţiune divină văzută ca „foarte bună” – dintre toate creaturile lui Dumnezeu, el s-a asemănat cel mai mult cu însăşi Persoana lui Dumnezeu.

1.2. Omul este făcut după chipul lui Dumnezeu

Chipul lui Dumnezeu în om este văzut în posibilitatea celui din urmă de a avea părtăşie cu Dumnezeu şi de a comunica cu El, precum şi în responsabilitatea de a stăpâni şi conduce întreaga creaţie a lui Dumnezeu. Numai omul are capacitatea de a-L reprezenta pe Dumnezeu. Omul este fiinţa cu care Dumnezeu poate interacţiona; el este o fiinţă morală, inteligentă, cu voinţă independentă şi tot lui i s-a încredinţat stăpânirea, adică exercită o autoritate delegată. Unii (catolici remarcabili) văd chipul lui Dumnezeu tocmai în acest privilegiu, pe care omul nu-l mai are odată cu căderea în păcat, pierzând controlul asupra creaţiei, asupra relaţiilor şi asupra sa, înzestrarea intelectuală rămânând, totuşi, neatinsă. De fapt, orice capacitate a omului a fost afectată în momentul căderii. Unii teologi reformaţi văd chipul lui Dumnezeu în om nu doar în aspectul stăpânirii, ci şi în cel al sfinţeniei şi imortalităţii (aceasta fiind o calitate a omului: viaţa veşnică). Ei se referă la pierderea chipului folosind expresia „depravare totală”.
Cartea Geneza vorbeşte despre chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, însă cel mai probabil avem de-a face cu sinonime specifice poeziei ebraice.
Deşi chipul lui Dumnezeu în om a fost deformat din cauza efectelor păcatului, totuşi el nu a fost

înlăturat cu desăvârşire. Acest lucru poate fi observat în Tora, unde uciderea unui om de către un altul trebuie să fie pedepsită cu moartea, din cauză că un astfel de act este un atac la adresa chipului lui Dumnezeu. Dacă un bou ucide un om, acesta trebuie să moară, din pricină că aici este în joc chipul lui Dumnezeu. Prin urmare, se pare că este vorba şi despre trupul omului, deoarece şi acesta oglindeşte chipul lui Dumnezeu. Într-un fel nespecificat încă, Dumnezeu este originalul, iar bărbaţii şi femeile sunt copiile Lui (*ţelem* = piatră sculptată, statuie, copie), reproduceri ale Lui (*dëmut* = asemănare).

Faptul că omul este făcut după chipul lui Dumnezeu este atât de important încât, atunci când acesta a căzut, întreaga creaţie a căzut odată cu el. Însuşi Fiul lui Dumnezeu a devenit om ca să răscumpere omenirea; omul este atât de important încât Dumnezeu îi respectă alegerea, fie că este pentru sau împotriva Lui, pentru cer sau pentru iad.

Omul a fost creat nevinovat (în sensul că nu experimentase răul până atunci), însă nu perfect (aspect ce presupune trecerea unui test sau trecerea printr-un proces de maturizare). De fapt, am putea spune că Satan a acţionat doar ca un catalizator, scoţând la iveală ceea ce se afla în stare latentă în om. Omul trebuie să-şi dovedească vrednicia pentru a putea mânca din fructul pomului vieţii şi a deveni astfel nemuritor (să aibă viaţă veşnică şi să un statut de fiinţă glorificată), însă acesta s-a răzvrătit şi a căzut testul. Dumnezeu nu a putut permite unui răzvrătit să dobândească un asemenea statut, aşa că i-a interzis accesul la pomul vieţii (la imortalitate). Omul nu a ajuns încă la statutul de fiinţă glorificată: acest lucru se va întâmpla doar la înviere, împreună cu cei ce şi-au pus încrederea în Hristos pentru a se identifica cu El.

1.3. Omul are relaţii semnificative cu alte fiinţe în afară de Dumnezeu

Acest lucru poate fi observat în capitolul 2 din Geneza, unde se vorbeşte îndeosebi despre relaţii.

a) Omul este responsabil înaintea lui Dumnezeu, Cel ce i-a delegat autoritatea peste întregul pământ.

b) Omul se înrudeşte cu regnul animal prin faptul că şi el este făcut din „ţărâna” (elemente chimice) pământului.
c) Omului i s-a dat stăpânire peste întregul regn animal, ceea ce este o consecinţă directă a

faptului că este făcut după chipul lui Dumnezeu. Superioritatea omului faţă de animale reiese din aceea că el le atribuie nume şi roluri. Omul este superior şi regnului vegetal, ceea ce se deduce din faptul că plantele îi sunt date ca hrană.

d) Omul a fost, de asemenea, creat ca fiinţă socială. De fapt, chipul lui Dumnezeu poate fi văzut în deplinătatea sa chiar şi în viaţa de cuplu: omul împreună cu soţia sa. Aceştia reflectă împreună gloria lui Dumnezeu, adică caracterul Său (Dumnezeu ca Treime este părtăşia unor persoane). Adam a fost creat înaintea Evei, ceea ce semnifică faptul că lui i-a fost încredinţat un rol de lider.

e) În cartea Geneza putem vedea tiparul fundamental al societăţii umane. După Adam şi Eva, următorul pas este familia. Naţiunile vor fi văzute mai târziu ca o extensie a principiului familiei. Deoarece toţi oamenii sunt descendenţii lui Adam, întreaga omenire este văzută ca o familie uriaşă – fiii lui Adam – şi fiindcă toţi oamenii sunt de acelaşi sânge cu el, înseamnă că aceştia sunt uniţi legal şi genetic cu strămoşul lor. Un astfel de lucru are repercusiuni importante în ceea ce priveşte doctrina păcatului originar: din cauza păcatului lui Adam, atât el, cât şi urmaşii (familia) lui sunt condamnaţi şi trebuie să suporte consecinţele.

ALCĂTUIREA OMULUI

Conform concepţiei fundamentale ebraice, omul este o structură unitară, formată din două părţi: una exterioară, vizibilă (trupul), şi una lăuntrică, invizibilă (sufletul/ spiritul).

2.1. **Omul este o fiinţă vie** (ebr. *nefeş*, tradus uneori în mod greşit prin „suflet”), adică un mamifer care respiră. Şi animalele sunt numite *nafşot* – fiinţe în care rezidă principiul vieţii biologice. Biblia nu spune că omul are un *nefeş*, ci că este un *nefeş*. Ceea ce este determinant în descrierea procesului creaţiei omului din Geneza 2, nu este faptul că el a devenit *nefeş* (ceea ce ar fi însemnat că a început doar să trăiască), ci că el este creaţia directă şi specială a lui Dumnezeu. Chipul lui Dumnezeu, care face ca omul să fie o fiinţă eternă, nu este înscris doar în „sufletul/ spiritul” său, ci şi în trupul său. Aşa se explică adevărul că toţi oamenii vor fi înviaţi în trup şi vor avea parte fie de viaţă eternă, fie de iad.

2.2. **Omul are şi o parte invizibilă** (spirit, ebr. *ruah*). Animalele nu sunt numite spirite (ebr. *ruhot*), din cauză că ele nu sunt făcute după chipul lui Dumnezeu şi, prin urmare, nu pot avea părtăşie cu Dumnezeu şi nu pot interacţiona cu El ca fiinţe independente. Ele nu pot folosi acea parte invizibilă a lor ca să facă acest lucru.

2.3. **Termenul „carne”** (ebr. *basar*) se referă la ceea ce are omul în comun cu regnul animal şi indică un fel de viaţă creată şi dependentă de Dumnezeu. Spre deosebire de viaţa lui Dumnezeu, viaţa descrisă prin termenul de mai sus are nevoie de un organism fizic pentru a o susţine în activitatea sa caracteristică. Sintagma „toată suflarea” se referă la întregul regn animal, inclusiv omul. Viaţa fizică a unor astfel de creaturi durează doar o perioadă de timp relativ scurtă, timp în care Dumnezeu menţine suflarea de viaţă (i.e. principiul vieţii) în nările lor. Prin urmare, omul nu este doar limitat, ci şi (o extensie a înţelesului introdus de Pavel) păcătos, trăind în opoziţie faţă de Dumnezeu. Se pare, aşadar, că în timp ce termenul *nefeş* se referă la viaţa biologică, *ruah* se referă la ceea ce-l domină pe om.

2.4. **Alţi termeni** (cu referire, în special, la diverse părţi ale trupului) sunt folosiţi în limba ebraică pentru a indica impulsuri emoţionale şi sentimente: ficat, rinichi, măruntaie. Trebuie să menţionăm mai ales că termenul „inimă” nu se referă, în primul rând la sentimente, ci la centrul personalităţii (sau camera de control), unde se iau decizii.

2.5. **Perspectiva grecească asupra naturii umane:** interesul manifestat de greci faţă de om era unul de natură psihologică, în timp ce preocuparea biblică este de natură *religioasă*. Grecii au vrut să integreze omul în sistemul lor de gândire (perspectiva lor globală asupra lucrurilor), pe când Biblia se ocupă de *relaţia omului cu Dumnezeu.*

a) Interesul grecesc tindea să fie analitic, pe când cel biblic este *sintetic*. Grecii aveau tendinţa să dividă natura umană – sufletul era împărţit, de exemplu, în trei părţi. Potrivit lui Platon, sufletul avea o parte raţională, una spirituală şi una volitivă (corespunzând raţiunii, emoţiei şi voinţei), raţiunea fiind cea mai importantă, deoarece ea făcea legătura între om şi eternitate. Platon a privit întotdeauna trupul ca fiind inferior sufletului (trupul era văzut chiar ca mormânt al sufletului). În Scriptură întâlnim, totuşi, mult mai puţină precizie în definirea termenilor.

b) Grecii puneau accentul pe intelectul omului, în timp ce Biblia se preocupă în mod special de *voinţa* lui. Pentru Socrate, cunoaşterea era o virtute: dacă un om ştie ce este binele, îl

va face. Însă în Scriptură, problema principală este răzvrătirea omului împotriva lui Dumnezeu. Pentru greci, cel mai important lucru era să deţină lumina, în schimb, în Biblie, lucrul cel mai important este *ascultarea* faţă de lumină.

c) Grecii considerau că personalitatea omului este autonomă, însă Biblia afirmă că aceasta este *deschisă faţă de lumea spirituală*. Grecul punea mare preţ pe libertatea individului, în vreme ce Scriptura recunoaşte faptul că Duhul lui Dumnezeu are acces la personalitatea omului.

2.6. **Perspectiva ebraică asupra naturii umane:** conform concepţiei fundamentale ebraice, omul este o unitate formată din omul exterior (trup vizibil) şi omul interior (suflet/ spirit invizibil). Evreii nu aveau un vocabular de termeni specific psihologici, aşa că termenii folosiţi fac parte din limbajul popular, nu tehnic. Mai mult, putem observa că anumiţi termeni biblici se suprapun ca înţeles (ex. inimă şi suflet).

2.7. **Dihotomia şi trihotomia în istoria bisericii:** chiar şi în biserica primară au existat diferenţe de opinie în această privinţă. Creştinii din Răsărit, familiarizaţi cu un context platonic, susţineau concepţia trihotomistă, în timp ce majoritatea latinilor, situaţi într-un context stoic, erau dihotomişti. Printre latini (dintre care Tertulian este un bun exemplu), tendinţa era să se creadă că omul este format doar din trup şi suflet. Mergeau până acolo încât să spună că sufletul are o formă a sa! O doctrină trihotomistă a fost susţinută în Alexandria de către Clement, acesta fiind foarte influenţat de platonism. El considera că spiritul se află într-o poziţie superioară sufletului şi afirma că: „spiritul ne leagă de Dumnezeu, în timp ce sufletul ne leagă de lume."

a) **Perspectiva trihotomistă** are două forme: una clasică şi una spiritualistă. Potrivit formei clasice, suflet = instincte, sentimente, iar spirit = raţiune. Potrivit formei spiritualiste, suflet = raţiune, voinţă şi sentimente, iar spirit = însuşire divină, apropiată de intuiţie (cf. T. Austin Sparks şi Watchman Nee). Această din urmă definiţie este folosită de cei din mişcarea New Age.

Se pare trihotomiştii au impus asupra formelor de gândire de tip ebraic o interpretare greacă, străină de spiritul Bibliei. Concepţia trihotomistă despre om îşi are originea în filosofia greacă, unde se susţinea că imaterialul putea intra în relaţie cu materialul printr-o substanţă intermediară pe care ei o numeau „suflet".

Redăm în continuare textele folosite de trihotomişti pentru a-şi argumenta poziţia:

i) *1 Corinteni 2 şi Iuda 19*: oamenii spirituali sunt cei ce au Duhul lui Dumnezeu, şi nu spiritul lumii. Prin urmare, referirea de aici trebuie să aibă în vedere Duhul lui Dumnezeu.

ii) *Evrei 4:12*: Stilul acestui paragraf arată, totuşi, că scriitorul foloseşte perechi de cuvinte *sinonimice*: viu/ lucrător; pătrunde/ desparte; încheieturi/ măduvă cu referire la fiinţa interioară a omului. Autorul nu se referă la niciun fel de despărţire (a sufletului de duh): măcelarul nu desparte încheieturile de măduvă (ambele se referă la cea mai profundă despărţire dintr-un trup fizic). Prin urmare, sufletul şi duhul sunt sinonime şi se referă ambele la această fiinţă interioară.

Evrei 4:12 ar trebui tradus astfel: *Cuvântul lui Dumnezeu este viu şi activ. El taie mai adânc decât orice sabie cu două tăişuri. Cum o sabie taie adânc mădularele şi desparte măduva de os, tot aşa cuvântul lui Dumnezeu ajunge până în cele mai profunde părţi ale sufletului şi duhului. El descoperă cele mai adânci dorinţe şi gânduri ale inimii umane şi le supune judecăţii.*

iii) *1 Tesaloniceni 5:23*: faptul că sunt folosiţi trei termeni nu înseamnă că se referă la trei părţi ale omului (cf. Marcu 12:30, unde nu este menţionat duhul). Folosirea acestor termeni indică faptul că referirea se face la fiecare aspect al omului, adică omul în totalitatea sa. Pavel se referă probabil la trei dimensiuni ale vieţii umane: viaţa în relaţie cu Dumnezeu, personalitatea umană şi trupul prin care un om acţionează şi se exprimă.

b) **Perspectiva dihotomistă:** este greu de afirmat că Scriptura susţine o distincţie absolută între suflet şi duh. De fapt, cei doi termeni par a fi interschimbabili. În Ioan 12:27, Isus spune: „Acum sufletul Meu este tulburat", în timp ce într-un context asemănător, în capitolul următor, Ioan spune că „Isus S-a tulburat în duhul Lui" (Ioan 13:21). În Luca 1:46-47, Maria spune: „Sufletul meu măreşte pe Domnul şi mi se bucură duhul în Dumnezeu, Mântuitorul meu" (un exemplu de paralelism în poezia ebraică). Termenul „duhuri" este folosit uneori şi cu referire la cei ce au murit (Evr. 12:23; 1 Pet. 3:19?), iar alteori este folosit termenul „suflete" (Apoc. 6:9; 20:4). Sintagmele „trup şi suflet" şi „trup şi duh" sunt în mod clar folosite ca sinonime în pasajele din Matei 10:28 şi 1 Corinteni 7:34.

2.8. **Perspectiva biblică** coincide, în esenţă, cu cea ebraică. Aşadar, de ce foloseşte Scriptura doi termeni? Se pare că distincţia între cei doi termeni este următoarea: „sufletul"

evidenţiază caracterul distinct al individualităţii conştiente a unei persoane; „duhul” surprinde ideea de provenienţă din Dumnezeu, dependenţa de El şi distincţia faţă de trup.

Atunci când Scriptura face diferenţă între termeni, se au în vedere diferite funcţii, nu părţi ale unui întreg. În 1 Tesaloniceni 5:23 nu putem şti cu certitudine dacă Pavel încearcă, într-adevăr, să facă o distincţie între cele două cuvinte avute în atenţie. Evrei 4:12 şi Marcu 12:30 indică ideea că referirea se face, de fapt, la întreg şi nu este vorba despre o afirmaţie analitică. Biblia pare să vorbească, aşadar, despre o dihotomie constitutivă şi nu despre o trihotomie funcţională.

2.9. **Monismul:** Aceasta este o perspectivă mai nouă şi susţine că omul nu poate exista cu niciun chip în afara unui trup fizic, iar când acesta moare, el încetează să mai existe din toate punctele de vedere, deşi există posibilitatea să fie înviat ulterior, ca întreg. Desigur, Vechiul Testament descrie morţii ca fiind copii fidele ale sinelui de odinioară. Potrivit acestei perspective, termenii „suflet” şi „duh” se referă la persoana însăşi sau la viaţa unei persoane. Aici întâlnim, de fapt, perspectiva ebraică dusă la extrem. Noul Testament afirmă că oamenii au o existenţă conştientă după moarte, chiar înainte de înviere.

Concluzii: Personalitatea umană are multe manifestări diferite, însă voinţa este văzută ca fiind centrul personalităţii. Într-adevăr, psihologii ne asigură că voinţa nu poate face nimic fără intelect şi emoţie; toate sunt legate între ele. Conştiinţa este o cunoaştere specială, nu o facultate distinctă, iar mintea poate fi preocupată de lucrurile de pe pământ sau de lucrurile din cer. O fiinţă umană constituie o unitate, iar omul, în sensul biblic deplin, este incomplet fără trup; spre deosebire de îngeri, noi suntem fiinţe materiale. Prin urmare, omul în perspectivă biblică este o unitate formată din trup, minte şi duh, toate fiind făcute după chipul lui Dumnezeu (nu doar sufletul) şi având caracter veşnic.

ORIGINEA SUFLETULUI UMAN

Există trei concepţii diferite legate de acest aspect:

2.10. **Preexistenţa sufletelor:** această concepţie a avut o largă răspândire în afara creştinismului fiind susţinută, de exemplu, de esenieni, precum şi de anumite secte evreieşti (cf. Cartea înţelepciunii). Talmudul afirmă că: „Sufletele sunt păstrate într-un fel de depozit, din care sunt scoase şi, după ce le sunt arătate cerul şi iadul, sunt puse apoi într-un trup”. Origen susţinea

că toate sufletele au fost create deodată, într-un moment anterior creaţiei materiale. În actul căderii pre-temporale, toate sufletele au căzut, cu excepţia celui care s-a unit cu Cuvântul, prin întrupare. Cei ce susţin această concepţie aduc uneori ca argument Psalmul 139:13-16, însă trebuie să spunem că textul acesta se referă, în mod clar, la trup şi nu la suflet (este o descriere poetică a dezvoltării trupului uman în pântecele mamei).

2.11. **Creaţionismul:** sufletul este creat de Dumnezeu şi aşezat în trup, în momentul conceperii fătului sau la naşterea acestuia. Printre textele care susţin acest lucru se află Numeri 16:22; 27:16 (însă acesta spune doar că Dumnezeu este „sursa" sufletului).

2.12. **Traducianismul** (din latină: *traducere* = a transmite): sufletul este moştenit de la părinţi, la fel ca trupul, ambele fiind create astfel indirect. Textele folosite pentru a susţine această concepţie sunt: Geneza 2:1-3:21; 5:3. Scriptura vorbeşte despre încheierea procesului creaţiei, însă lasă loc pentru procreare.

2.13. **Părţile relativ bune ale creaţionismului şi traducianismului:** creaţionismul recunoaşte că omul este o fiinţă unică, în timp ce traducianismul admite unitatea rasei lui Adam. Creaţionismul pune probleme în privinţa doctrinei despre păcatul originar şi prin urmare, nu este surprinzător faptul că Pelagius (care nu recunoştea păcatul originar) a susţinut această concepţie. Pasajele citate de creaţionişti pentru a-şi susţine afirmaţiile sunt imprecise: toate spun că Dumnezeu este creatorul sufletului omului. Şi traducianiştii cred acest lucru însă, spun ei, sufletele sunt create în mod indirect. Creaţioniştii consideră că traducianismul este o concepţie materialistă, însă Biblia spune că Adam a născut un om după chipul său, lucru care se referă la personalitatea vieţii interioare (i.e. sufletul). Omului i-a fost dată puterea de procreare. De asemenea, nu există nicăieri vreun indiciu că, după săptămâna creaţiei, ar mai fi existat vreo lucrare de creare. Traducianismul reprezintă o problemă doar pentru trihotomiştii mai recenţi, care susţin că spiritul omului este cvasi-divin (Austin-Sparks şi Watchman Nee).

Se pare versetele care tind să susţină creaţionismul reflectă un fel de vorbire tipic evreiască, unde se ignoră cauzele secundare (Dumnezeu este creatorul absolut al trupului şi al sufletului), în timp ce traducianismul pune accentul pe cauzele secundare (copiii moştenesc atât sufletul cât şi

trupul de la părinţii lor). Putem vedea, astfel, că Dumnezeu conduce întregul proces, fie că este vorba despre creaţionism, ori traducianism.

BĂRBATUL ŞI FEMEIA

La început, Dumnezeu a făcut omul ca bărbat şi femeie. Ei au fost creaţi pentru a reflecta chipul lui Dumnezeu, caracterul Său. Mai mult, apostolul Pavel ne spune că Adam a fost creat după chipul lui Dumnezeu, însă Eva a fost creată după chipul lui Adam (1 Cor.11:7). Ea reflectă, aşadar, chipul lui Dumnezeu, însă prin Adam. Este semnificativ faptul că pentru a ni se revela a doua Persoană a Trinităţii a luat chip de bărbat, nu de femeie. Aceasta înseamnă că bărbatul reflectă caracterul lui Dumnezeu într-un mod mai potrivit decât femeia. Ierarhia formată din Dumnezeu, bărbat şi femeie (în această ordine), a fost stabilită *înainte* ca păcatul să intre în lume şi se aplică şi astăzi în căsnicie şi în biserică: bărbaţii şi femeile au roluri diferite, ele fiind *distorsionate* în urma blestemului. Cu toate acestea, nu au fost introduse alte roluri noi.

Oamenii dobândesc în Hristos ceea ce au pierdut în Adam, iar structura ierarhică stabilită de Dumnezeu, precum şi diferenţele dintre sexe continuă până la înviere, după care vor dispărea.

Implicaţiile practice ale acestor lucruri pentru noi, astăzi, constau în supunerea soţiilor faţă de soţii lor (recunoaşterea faptului că el este liderul şi respectarea lui) şi în dragostea soţilor faţă de soţiile lor (aceştia trebuie să se dea pe ei înşişi pentru ele). Femeile trebuie să poarte haine care să arate faptul că sunt femei; se pare că aceasta este esenţa discursului lui Pavel, atunci când vorbeşte despre păr.

În contextul bisericii, femeile nu trebuie să-şi asume un rol de conducere şi nici nu trebuie să-i înveţe pe bărbaţi. „Nevestelor, fiţi supuse bărbaţilor voştri, cum se cuvine în Domnul. Bărbaţilor, iubiţi-vă nevestele şi nu ţineţi necaz pe ele.” (Col. 3:18-19)

„Femeii nu-i dau voie să înveţe pe alţii, nici să se ridice mai presus de bărbat, ci să stea în tăcere. Căci întâi a fost întocmit Adam, şi apoi Eva. Şi nu Adam a fost amăgit; ci femeia, fiind amăgită, s-a făcut vinovată de călcarea poruncii.” (1 Tim. 2:12-14)

Reiese clar, de aici, că Pavel vorbeşte despre pălăvrăgeală sau despre faptul că femeilor nu le era permis să strige la soţii lor care stăteau în partea opusă a bisericii; nu se are în vedere aspectul vorbirii, în general, deoarece femeile aveau voie atât să se roage în public, cât şi să profeţească.

DEZVOLTAREA OMULUI

Biblia susţine că toate rasele umane provin din Adam şi, astfel, toţi oamenii au moştenit firea sa păcătoasă, având o legătură cu el. Este posibil acest lucru din punct de vedere genetic şi ştiinţific? Biblia vorbeşte despre dezvoltarea rasei umane de la indivizi la familii, de la familii la popoare şi de la popoare la naţiuni. Întâlnim acest lucru încă din primele capitole ale Genezei şi, mai ales, în aşa-numita *Listă a naţiunilor* din capitolul 10. Relatarea exploziei demografice din primele capitole ale Genezei este foarte selectivă, pentru că autorul este interesat doar de linia de oameni evlavioşi care trăiau în mijlocul unei mulţimi corupte. Citim, de exemplu, că pe vremea lui Cain şi Abel mai existau şi alţi oameni care s-ar fi putut răzbuna pe Cain. S-a calculat că dacă rata de reproducere a oamenilor ar fi fost asemănătoare cu cea de astăzi, la moartea lui Adam (el a trăit 930 de ani) numărul populaţiei existente ar fi putut ajunge la circa 20 de milioane. Există indicii conform cărora genealogiile din Geneza 1-12 au fost selective (sunt date 10 nume de la Adam la Noe şi tot 10 nume de la Noe la Avraam). La fel ca în cazul genealogiei lui Isus din Evanghelia după Matei, şi cele din Geneza sunt aranjate pentru a sluji unui scop anume.

În fiecare caz sunt amintiţi câte zece patriarhi, cel de-al zecelea având câte trei fii importanţi:

1.	Adam	1.	Sem
2.	Set	2.	Arpacşad
3.	Enos	3.	**Cainan**
4.	Cainan	4.	Şelah
5.	Mahalaleel	5.	Eber
6.	Iared	6.	Peleg
7.	Enoh	7.	Reu
8.	Metusala	8.	Serug
9.	Lameh	9.	Nahor
10.	Noe	10.	Terah
(Sem, Ham, Iafet)		(Avram, Nahor, Haran)	

Există indicii care sugerează că acestea nu sunt cronologii foarte riguroase:

1. Nu este calculat numărul total de ani (spre deosebire de Exod 12:40).

2. Numele Cainan nu apare în lista ebraică, însă apare în Septuaginta, aşa după cum este citat în lista din Luca 3:36 – numele menţionate ajung astfel la cifra 10.

3. Cele două liste au o formă perfect simetrică.

4. Informaţiile date despre fiecare patriarh nu sunt relevante pentru o cronologie strictă. Ceea ce se doreşte a se demonstra aici este consecinţa progresivă a căderii, aşa cum poate fi observată în scăderea duratei vieţii omului.

5. Patriarhii de după potop nu ar fi putut fi contemporani cu Avraam. De asemenea, este foarte improbabil ca Adam să fi fost încă în viaţă în timpul lui Noe, pentru că dacă aşa ar fi stat lucrurile, Biblia ar fi menţionat că Adam a murit în timpul potopului!

6. Biblia sugerează o mai mare vechime a Turnului Babel decât cea care rezultă din cronologii.

7. Cei menţionaţi în genealogia mesianică erau rareori întâii-născuţi. Există indicii care sugerează faptul că cei menţionaţi în aceste genealogii sunt fiii întâi-născuţi ai patriarhilor şi nu cei ce au fost următorii patriarhi (ei s-ar fi născut mai târziu). Acest lucru duce la o extindere a cronologiilor.

8. Sintagma „a născut pe" înseamnă adesea „a fost strămoşul lui". Un exemplu clasic în acest sens întâlnim în Exod 6:20, de unde reiese clar faptul că Amram şi Iochebed erau strămoşii lui Moise (nu părinţii lui): vezi Numeri 3:17-19; 27-28, unde citim că familia amramiţilor număra 8.600 de bărbaţi în vremea lui Moise!

În genealogia din Matei apar lacune importante, după cum putem vedea mai jos:

Asa	Asa
Iosafat	Iosafat
Ioram	Ioram
Ahazia	Ozia
Ioas	
Amaţia	
Azaria	
Ioatam	Ioatam
Ahaz	Ahaz
Ezechia	**EZECHI**

a

Se pare că Matei a omis unele nume din genealogie, pentru a face trei seturi de câte 14 nume.

a) De la familii la naţiuni: textul este astfel prezentat încât să sugereze că împărţirea limbilor la Turnul Babel s-a făcut pe familii, presupunându-se că fiecare familie va avea o ţară (sau teritoriu) unde va putea trăi şi lucra şi astfel de grupuri de familii se vor dezvolta până vor ajunge naţiuni. Versetul din Fapte 17:26 confirmă această idee: „… Le-a aşezat anumite vremi şi a pus anumite hotare locuinţei lor".

b) Probabil că Sem este autorul listei naţiunilor, deoarece urmaşii săi apar uneori până la a cincea generaţie, în timp ce genealogia lui Ham cuprinde doar trei generaţii, iar a lui Iafet, două. Acest lucru indică faptul că Sem a pierdut legătura cu multe din rudele sale după încurcarea limbilor şi împrăştierea oamenilor pe faţa pământului.

c) Sem a ştiut din profeţia lui Noe (potrivit unei posibile interpretări a versetului din Geneza 9:26, Dumnezeu trebuia să locuiască în mijlocul naţiunii lui Israel, în corturile lui Sem) că el a fost ales pentru a transmite generaţiilor următoare cunoaşterea Dumnezeului adevărat şi promisiunile Sale.

d) Împărţirea pământului locuit despre care se spune că ar fi avut loc în timpul lui Peleg, se poate să fie aceeaşi cu împărţirea lingvistică şi geografică de la Turnul Babel. Dacă Peleg s-a născut la scurt timp după împrăştierea oamenilor pe faţa pământului, atunci nu ar fi de mirare faptul că Eber şi-a numit fiul Peleg („împărţire"), în amintirea unui eveniment atât de important.

e) Fără îndoială că au avut loc şi migraţii, depăşindu-se astfel hotarele iniţiale prin Strâmtoarea Bering şi Strâmtoarea Malaieziană, nivelul mării fiind atunci mult mai scăzut (în secolele de după Potop, când mare parte a apelor erau îngheţate formând straturile de gheaţă continentale ale Epocii de Gheaţă). Nu putem exclude nici folosirea navelor maritime. În partea de sud, regiuni care acum sunt deşertice (Sahara, Arabia etc.) se bucurau atunci de o perioadă abundentă în precipitaţii, resursele bogate de apă putând să susţină civilizaţii în dezvoltare peste tot în lume.

f) Acest proces de migraţie şi dezvoltarea culturală nu au necesitat perioade îndelungate de timp, aşa cum susţin evoluţioniştii. Lumea a fost populată mai degrabă pe parcursul câtorva generaţii, ceea ce a durat probabil vreo două secole sau mai mult (dacă există lacune în genealogii). Arheologia confirmă tot mai mult în ultimii ani faptul că populaţiile au apărut relativ în aceeaşi perioadă de timp în toate părţile lumii, cu doar câteva mii de ani în urmă. Vestigiile unei aşezări de la sosirea unui grup de oameni într-o anumită zonă, în timpul migraţiei, îi

sugerează unui evoluţionist o „cultură a epocii de piatră”, însă acestea reflectă probabil doar o situaţie temporară a grupului respectiv. Când s-au găsit materialele necesar pentru confecţionarea obiectelor din ceramică sau metal, „epoca de piatră” din acea aşezare a fost înlocuită cu „epoca bronzului” sau cu „epoca fierului”. Pe măsură ce populaţia creştea şi se descopereau materialele necesare pentru construit, „organizarea de tip rural” a fost rapid înlocuită de „urbanizare”. Se pare că acest tipar de dezvoltare culturală a fost urmat mereu şi mereu în diferite locuri.

Când un trib migra înspre o regiune nepopulată, trebuia să găsească un loc potrivit (de obicei acest loc era unul mai înalt, pentru ca oamenii să fie mai protejaţi, însă şi aproape de un izvor sau un râu, de-a lungul căruia se aflau lunci fertile, pentru a-şi putea asigura astfel apa şi hrana) şi acolo încercau să întemeieze un sat. Deşi membrii tribului ştiau, cu siguranţă, multe meşteşuguri folositoare, precum agricultura, creşterea animalelor, ceramica, metalurgia şi aşa mai departe, nu le puteau folosi imediat. Ei trebuiau să descopere mai întâi straturile de metale, să le exploateze şi să le prelucreze; apoi trebuiau să găsească lut pentru a putea face cărămizi şi oale de lut, trebuiau să crească animale şi să cultive pământul. Toate acestea puteau să dureze câţiva ani, iar, între timp, tribul trebuia să supravieţuiască din vânătoare, pescuit şi culesul fructelor. Îşi construiau locuinţe provizorii din piatră, dacă era posibil, ori din lemn sau locuiau chiar în peşteri.

Fără îndoială că multe din dovezile aşa-numitelor culturi paleolitice şi neolitice ale omului primitiv, dacă sunt interpretate corect, se vor dovedi a fi simple mărturii ale luptei asidue pentru supravieţuire a unor triburi mici din primele secole de după potop. Dacă locul ocupat de un trib era foarte bun, se întâmpla adesea ca acesta să fie invadat de un trib mai puternic, locuitorii iniţiali fiind astfel alungaţi sau nimiciţi, iar o cultură nouă lua locul celei vechi. Unele triburi s-au dezvoltat rapid şi au ajuns naţiuni puternice, în timp ce altele au crescut încet, apoi au stagnat, au început să scadă şi, în cele din urmă, au dispărut.

g) Atunci când familiile sau triburile de oameni a plecat de la Turnul Babel, fiecare a dezvoltat o cultură diferită de celelalte, însă s-au conturat şi caracteristici fizice şi biologice distincte. Din moment ce nu puteau comunica decât cu persoane din propriul trib, nu exista pentru ei nici posibilitatea de a se căsători în afara acestuia. Astfel, a fost necesară întemeierea unor noi familii formate din rude foarte apropiate, cel puţin timp de câteva generaţii. Este bine cunoscut faptul că, într-o populaţie mică endogamică [unde au loc căsătorii în sânul aceluiaşi trib, n. tr.], modificările genetice au loc foarte rapid, spre deosebire de populaţiile în care au loc încrucişări şi unde modificările genetice sunt foarte lente. În cazul din urmă, doar genele dominante se manifestă în

trăsăturile fizice ale populaţiei, reflectând mai mult sau mai puţin trăsături comune, deşi factorii genetici ai anumitor trăsături specifice se află în stare latentă în zestrea genetică a populaţiei. În cadrul unei populaţii restrânse, genele care se află în persoanele respective, chiar dacă într-o populaţie mare ar fi recesive, aici au ocazia să se manifeste şi chiar să devină dominante. Astfel, pe parcursul a câtorva generaţii ale unei astfel de endogamii, trăsăturile distinctive, cum ar fi culoarea pielii, înălţimea, textura părului, trăsăturile feţei, temperamentul, adaptarea la mediu şi altele, pot să devină specifice unui anumit trib sau unei naţiuni.

Pentru că populaţia pământului era încă relativ tânără şi fiindcă, înainte de Potop, radiaţiile erau la un nivel minim (datorită învelişului de apă care înconjura atmosfera pământului şi filtra aceste radiaţii) neputând determina mutaţii genetice, endogamia nu prezenta încă riscuri genetice. Însă, după multe alte secole, creşterea numărului de mutaţii genetice şi riscul de defecte congenitale a devenit periculos şi, astfel, Dumnezeu a declarat căsătoriile incestuoase ilegale (Leviticul 18:6-14).

Bineînţeles, odată cu trecerea timpului, oamenii au învăţat şi limbile altor populaţii şi astfel au început să apară căsătoriile mixte, iar tot acest proces a fost inversat, aşa cum putem vedea astăzi. Este totuşi interesant de observat faptul că în ambele cazuri, şi în cel al endogamiei, şi în cel al căsătoriilor mixte, factorul decisiv a fost bariera lingvistică. În general vorbind, însă, principiul separării naţiunilor a devenit permanent.

6. DEZVOLTAREA RELIGIEI

TOATE NAŢIUNILE, DEŞI AU FOST ÎMPRĂŞTIATE, AU PĂSTRAT CU SIGURANŢĂ O OARECARE CUNOAŞTERE A ADEVĂRATULUI DUMNEZEU AL CERULUI, CU TOATE CĂ ODATĂ CU TRECEREA TIMPULUI, EL S-A RETRAS TOT MAI MULT DIN CONŞTIINŢA LOR. EI ŞI-AU PĂSTRAT OBICEIURILE LOR DEPRAVATE DE LA POTOP ŞI, ÎNTR-O MAI MICĂ MĂSURĂ, PE CELE DIN PERIOADA ÎMPRĂŞTIERII OAMENILOR DE LA TURNUL BABEL. AMINTIRILE LOR VAGI DESPRE RĂSCUMPĂRĂTORUL PROMIS DE DUMNEZEU AU FOST DISTORSIONATE ÎN DIFERITE SISTEME DE JERTFE ANIMALE SAU CHIAR UMANE, FĂCUTE CU SCOPUL DE A CÂŞTIGA BUNĂVOINŢA FIINŢELOR SPIRITUALE, CARE PĂREAU SĂ INFLUENŢEZE VIEŢILE LOR DE ZI CU ZI. ACESTE SPIRITE AU ÎNCEPUT SĂ FIE TOT MAI MULT IDENTIFICATE CU FORŢELE NATURII, ÎNTR-UN UNIVERS ÎNCHIS. TREBUIE SĂ MAI AMINTIM AICI ŞI ZEIFICAREA EROILOR, PRECUM ŞI DEZVOLTAREA FALSULUI SISTEM BABILONIAN AL PĂGÂNISMULUI ORGANIZAT, CARE A AVUT O RĂSPÂNDIRE DESTUL DE LARGĂ

.

HAMARTOLOGIA

(Doctrina despre păcat)

CĂDEREA OMULUI

1.1. **Originea răului:** răul este, în esenţă, pervertirea binelui adică, a creaţiei lui Dumnezeu; este o lucrare care aduce degradare, precum cancerul. Păcatul (actul rebeliunii faţă de Dumnezeu) face ca răul să prindă viaţă. Este ca şi cum Dumnezeu ar fi încorporat în creaţia Sa o pedeapsă pentru răzvrătire. Microsoft Word este un program pentru calculator; orice copiere ilegală activează în mod automat un virus, iar odată activat, virusul infectează orice fişier care urmează să fie creat. Dacă acest fişier este trimis prin e-mail, sunt infectate şi fişierele destinatarului. Tot aşa, păcatul (actul răzvrătirii) a activat un virus (răul) şi acesta se răspândeşte infectând orice altceva. Păcătosul (cele ce copiază în mod ilegal) poartă vina pentru întreaga situaţie şi nu designerul programului, adică Dumnezeu (sau Microsoft în analogia noastră).

Aş putea eu să dau în judecată compania Microsoft dacă virusul a fost activat? Nu, deoarece firma se află şi acţionează în parametrii legii. Tot astfel, în baza drepturilor Sale, Dumnezeu a construit în sistemul Lui (creaţia) un program latent, asemănător.

În căutarea noastră după originea răului nu este nevoie să mergem mai departe decât până la libera alegere a omului şi, înainte de aceasta, la libera alegere a lui satan. Dumnezeu şi-a asumat un risc atunci când a creat fiinţe înzestrate cu voinţă liberă. Motivul pentru care aceste fiinţe au optat pentru o alegere greşită, rămâne un mare mister. Înainte de cădere, omul a avut libertate completă de a alege binele sau răul (însă el a ales răul); după cădere, această libertate a fost afectată de păcat, astfel încât alegerile greşite sunt aproape inevitabile.

1.2. **Natura căderii:** fructul pomului din care i s-a interzis lui Adam să mănânce, avea să-i dea celui de pe urmă, cunoştinţa binelui şi a răului. În contextul pasajului, aspectul acesta pare să însemne că o cunoaştere totală determină o putere totală, independenţă morală şi capacitatea ca oamenii să fie proprii lor dumnezei. În consecinţă, esenţa ispitei a constat în înlăturarea lui Dumnezeu şi unirea cu satan în actul răzvrătirii sale: un act de mare trădare.

Eva (*Hava*, în lb. ebr.) a căzut în momentul când a ignorat cuvântul lui Dumnezeu (porunca Lui) şi a ascultat de minciunile lui satan. Ea este vinovată chiar înainte de ispita în sine, din cauza faptului că trebuie să se fi apropiat de pomul în care se ascundea şarpele. Principala linie de atac a lui satan pare să fie minimalizarea seriozităţii păcatului şi focalizarea atenţiei victimei spre atracţia imediată a obiectului râvnit. Eva s-a concentrat asupra a ceea ce i-a dictat privirea ei, a mâncat din fruct şi a căzut în păcat. Apoi, femeia l-a încurajat şi pe soţul ei să mănânce, iar el este tras la răspundere pentru faptul că a ascultat de vocea soţiei sale: Adam trebuia să fi luat o decizie pentru sine şi pentru soţia lui. Adresându-se Evei, satan caută să submineze structura de autoritate stabilită de Dumnezeu.

Efectele păcatului se fac văzute şi în timpul interogatorului de după infracţiune: bărbatul o învinuieşte pe femeie (şi pe Dumnezeu pentru că i-a dat-o), iar femeia aruncă vina pe şarpe; toţi refuză să recunoască că au greşit.

1.3. **Urmările căderii**

a) Relaţia dintre Dumnezeu şi om nu mai este sinceră şi spontană. Omul este condamnat la moarte şi despărţit de Dumnezeu – începe manifestarea bolii şi a morţii fizice.

b) Omul este înrobit de o putere mai mare decât el şi transmite urmaşilor săi o natură păcătoasă.

c) Alăturându-se lui satan în răzvrătirea acestuia, omul este vinovat de trădare şi se află pe drumul care, în cele din urmă, duce în iad (o exilare totală şi irevocabilă din prezenţa lui Dumnezeu).

d) Bărbatul şi femeia sunt pedepsiţi în contextul activităţilor de bază: munca devine un chin pentru bărbat – nu mai este o bucurie. Femeia este afectată în privinţa naşterii de copii; versetul unde citim că „dorinţele femeii se vor ţine după bărbatul ei, dar el va stăpâni peste ea” (o situaţie de după actul căderii) înseamnă că femeia va căuta să se răzvrătească împotriva bărbatului ei (va contesta conducerea lui), însă soţul o va stăpâni cu duritate (va fi un tiran în casă). Este de notat că învăţătura din Noul Testament accentuează ca soţiile să fie supuse soţilor lor, iar aceştia să-şi iubească nevestele (Coloseni 3:18-19; Ef. 5:22-23; Tit 2:5; 1 Petru 3:1-7), ceea ce este un revers al blestemului.

e) Încrederea este pierdută iar relaţia suferă; omul nu mai crede cuvântul lui Dumnezeu, nu mai poate fi sigur nici măcar de faptul că semenul său îi spune adevărul. Apare lipsa de

încredere şi rivalitatea între persoane de sex opus: bărbatul pierde controlul asupra vieţii sale personale şi de familie.

f) Păcatul devine un principiu al degradării sociale – se ajunge la lupte în familii, triburi şi naţiuni. Pactul duce la război.

g) Este afectată şi natura: se ajunge ca solul să nu mai fie fertil, se schimbă vremea şi se impune legea junglei între animale.

h) fiind aliatul lui satan, şarpele primeşte o condamnare specială: de aici înainte trebuie să se târască (să mănânce ţărână).

i) Satan şi îngerii căzuţi devin conducătorii lumii, ei uzurpând poziţia omului prin vicleşug; de acum încolo, omul se află sub stăpânirea lor. Omul a ajuns să aibă conducerea pe care o merită: l-a ales pe satan în poziţie de autoritate, iar acum nu mai poate scăpa de el. Doar Mesia (ruda răscumpărătoare) poate să scape de el printr-o luptă deosebită (vezi cartea Apocalipsa). De acum încolo, Dumnezeu stă la distanţă faţă de om, până când I se cere să intervină, în vreme ce omul este lăsat să se descurce cu urmările păcatului: haos, suferinţă, durere etc. În opinia unor teologi liberali precum Dorothea Sölle (1929-2003), motivul pentru care Dumnezeu nu intervine, nu este din cauză că El a ales aşa, ci din pricină că a rămas fără putere, prin aceea că a lăsat totul în seama omului, astfel încât acesta să culeagă roadele păcatului său. Totuşi, ceea ce aceşti teologi aleg să ignore este faptul că Dumnezeu nu are aceeaşi relaţie cu toţi: El are o legătură cu Israel şi cu fiecare credincios, iar, în acest context, răul devine o problemă.

De ce îngăduie ca răul să se manifeste în viaţa copiilor Săi? Holocaustul nu poate fi pus în seama unei simple întâmplări; de ce a îngăduit Dumnezeu holocaustul, dacă evreii sunt poporul Lui? A încălcat acea generaţie specifică legământul, mai rău decât au făcut-o generaţiile precedente? Nu este uşor de răspuns la aceste întrebări. Se poate spune că evreii au cules blestemele cu care au fost ameninţaţi în Deuteronom, însă un număr de 6 milioane de oameni nu ne arată că este vorba despre un caz de exterminare? Teologul german Dorothea Sölle încearcă să evite această discuţie, dar este neconvingătoare atunci când argumentează că Dumnezeu s-a retras total din lume (aşa-numita teologie despre un Dumnezeu mort), lăsându-l pe om în control. De asemenea, Rabbi Harold Kushner urmează aceeaşi linie de argumentare în cartea sa, *Why bad things happen to good people* (*De ce se întâmplă lucruri rele oamenilor buni?*)

Omul se află sub domnia legii care, deşi este rezultatul îndurării lui Dumnezeu în verificarea progresului păcatului, este în acelaşi timp şi rezultat al păcatului: legea, durata limitată de viaţă,

moartea fizică. Odată cu legea vin şi acuzaţiile din partea conştiinţei, simţământul de ruşine şi frica de pedeapsă.

j) Omul este pedepsit prin faptul că devine sclavul unei religii omeneşti (efort personal şi idolatrie). Idolatria este văzută ca o pedeapsă dată naţiunilor din cauza neascultării lor. Israel a fost răscumpărat din această stare prin monoteism (Deut. 4:19), aşa că orice întoarcere la idolatrie este privită ca fiind dincolo de orice raţiune.

PĂCATUL

2.1. Terminologia biblică

Biblia foloseşte o terminologie bogată pentru a descrie păcatul. Acesta este o rătăcire sau o părăsire a căii drepte; este o boală, o durere pentru care omul caută în zadar mângâiere (chiar şi în Galaad!). Păcatul este o slăbiciune, orbire, împietrire; este o murdărie care-l exclude pe om din prezenţa lui Dumnezeu; este o datorie prin care omul este pus într-o poziţie extrem de dificilă în relaţie cu Dumnezeu. Prezentăm câteva cuvinte greceşti şi evreieşti utilizate în Scriptură pentru a descrie păcatul:

a) *Hamartia:* implică eşecul de a atinge ţinta – înseamnă ratarea obiectivului (Judecători 20:16; Romani 3:23). Termenul din limba ebraică este *het* şi înseamnă păcat, greşeală, eşec, insensibilitate, superficialitate. Atunci când cuvântul se foloseşte împreună cu prepoziţia „L" („către") sensul este „eşecul de a împlini aşteptările unui superior" şi, astfel, „să jigneşti un superior" (*hata* + L). În Noul Testament, termenul este folosit într-un mod foarte general pentru a se face referiri la starea de păcat, la obiceiurile păcătoase şi la acţiunile păcatului. În Romani 6-8 păcatul este portretizat ca un rege puternic care domneşte asupra rasei umane.

b) *Parabasis*: înseamnă „fărădelege, călcarea rânduielilor, derapaj şi cădere." Tot astfel, este utilizat şi termenul *skandalon*, adică violarea legii. Sensul este de cel de trecere a unei linii interzise (Iacov 2:10); este vorba despre o alunecare, o deviere. În limba ebraică întâlnim termenul *avon* şi înseamnă „o schimbare şi o sucire a ceea ce este drept". Mai poate însemna şi o răbufnire (de mânie). Vechiul Testament îl prezintă pe om ca fiind aplecat sub povara propriului său păcat (Psalmul 38:5).

c) *Paraptoma*: înseamnă „încălcare a legii sau ofensă"; „o linie trecută de către un ofensator". Expresia presupune existenţa unei legi. Termenul din limba ebraică este *aşma* (vină).

d) *Anomia*: înseamnă fărădelege, greşeală – nu anarhie, ci lipsa de conformitate faţă de lege (care reprezintă voia şi caracterul lui Dumnezeu). Este vorba despre o violare a legii (1 Ioan 3:4). Termenii din limba ebraică sunt *peşa* şi *avon* şi au sensul de infracţiune, insultă la adresa lui Dumnezeu şi deci, revoltă şi răzvrătire. Expresia „*paşa* + *b*" este folosită cu referire la renunţarea la vasalitate (2 Împăraţi 1:1).

e) *Adikia*: înseamnă nedreptate; se referă la ceva ce nu este conform cu standardul lui Dumnezeu (1 Ioan 5:17). Termenul din limba ebraică este *avel* şi înseamnă perversitate sau nedreptate (neconformitate cu caracterul lui Dumnezeu).

f) *Asebeia*: înseamnă lipsă de evlavie şi are legătură directă cu atitudinea faţă de Dumnezeu. Este vorba despre acţiuni lipsite de pioşenie şi reverenţă; o insultă (în lb. gr. *hubris*) adusă zeităţii (Romani 1:18). În limba ebraică întâlnim termenul *hattat* şi înseamă fie „păcat" fie „o jertfă pentru păcat".

2.2. Concepţia biblică despre păcat

a) **Păcatul este în esenţă un termen religios:** nu este doar un simplu termen moral, ci se relaţionează direct la Dumnezeu.

Păcatul este o reacţie personală împotriva unui Dumnezeu personal. Păcatul implică existenţa a două părţi, prin urmare el poate fi folosit numai cu referire la o relaţie. Vorbim, aşadar, despre rebeliune, nelegiuire şi vrăjmăşie (Isaia 1:2; Amos 1:2-3:6; Luca 19:4; Romani 1:18). Păcatul presupune mândrie şi egoism şi reprezintă nu doar un element negativ (absenţa binelui), ci este şi o atitudine de vrăjmăşie împotriva lui Dumnezeu. Păcatul, această atitudine negativă, este exprimată prin încălcarea voii revelate a lui Dumnezeu şi de aceea, Evanghelia nu este doar o rugăminte stăruitoare pentru împăcarea cu Dumnezeu, ci şi o poruncă în sensul acesta, un ultimatum.

b) **Păcatul este fărădelege**. Voia lui Dumnezeu este reprezentată de Legea Sa şi de orice altă poruncă dată de El. Prin urmare, păcatul este în esenţă, fărădelege (i.e. rebeliune împotriva voii revelate a lui Dumnezeu). A doua tablă a Legii (poruncile 6-10) reprezintă Legea lui Dumnezeu, la fel de mult ca prima tablă (poruncile 1-5). Legea nu ne arată cât de buni suntem, ci cât de mult ne-am îndepărtat de calea cea dreaptă, însă încălcarea Legii lui Dumnezeu nu este întotdeauna deliberată, iar sistemul de jertfe din Vechiul Testament se referea la aceste păcate comise din greşeală.

c) **Păcatul provine din voinţa omului,** însă afectează fiecare parte a personalităţii sale. Voinţa nu poate fi izolată, deoarece ea este persoana însăşi, dintr-un anumit punct de vedere. Voinţa este persoana în acţiune şi, de aceea, păcatul afectează întreaga personalitate, mintea şi emoţiile, care devin, astfel, deformate (Romani 1:18-22). Deci, păcatul afectează până şi voinţa, aceasta dobândind o anume stabilizare a direcţiei, ajungând, în ultimă instanţă, în sclavie (Ioan 8:34; Romani 6:16; 7:14-25; 2 Petru 2:15). De aceea, afirmaţia că omul are voinţă liberă, fără nici o restricţie, este contrară Scripturii.

d) **Păcatul este universal** (1 Împ. 8:48; Ps. 14; Ps. 53; Luca 11:13; Rom. 1:8-10), şi experienţa confirmă acest lucru. Universalitatea păcatului este explicată prin doctrina păcatului originar.

e) **Păcatul este un intrus** şi, ca atare, nu este caracteristic omului. Hristosul întrupat a fost om, însă El nu a avut păcat.

f) **Păcatul iertat şi păcatul de moarte:** potrivit doctrinei romano-catolice, există grade ale păcatului (de iertat şi de moarte). Se spune că păcatul de moarte ucide viaţa sufletului, în vreme ce păcatele iertabile nu fac acest lucru. Scriptura însă nu face nici o distincţie privitoare la efectele finale ale păcatului. Sufletul (persoana) care comite orice fel de păcat trebuie să moară şi există numai un singur remediu pentru nelegiuire: lucrarea de ispăşire a lui Hristos, făcută odată şi pentru toţi. Ceea ce fac romano-catolicii este să confunde efectele păcatului din această viaţă (în care Dumnezeu sau biserica locală ne disciplinează în funcţie de gravitatea greşelii) cu efectele sale din viaţa viitoare (nu purgatoriu, ci iad).

Cu toate acestea, există diferite grade de păcătoşenie în relaţie cu diversele grade de lumină (Luca 12:42-48; Ioan 19:11), iar acestea vor afecta cu siguranţă pedeapsa viitoare a celor necredincioşi. O lumină mai mare înseamnă un păcat mai mare, în cazul în care această lumină este respinsă. Nivelul de disciplinare al credincioşilor în această viaţă depinde şi el de măsura în care numele lui Dumnezeu sau numele bisericii locale a fost compromis. Uneori se face referire la 1 Ioan 5:13-17 pentru a se dovedi distincţia dintre păcatele de moarte şi cele ce pot fi iertate, însă în acest text se face, probabil, referire la păcatul împotriva Duhului Sfânt (comis de către gnostici care nu au fost niciodată creştini adevăraţi). Referinţa din Iacov 5:20 are în vedere, probabil, moartea fizică, aceasta fiind ultima sancţiune folosită de Dumnezeu împotriva unui creştin.

Prin urmare, putem concluziona că păcatul înseamnă orice lipsă de conformitate cu legea lui Dumnezeu sau orice încălcare a acesteia. Mai poate fi înţeles şi ca eroarea conştientă sau inconştientă de a ne conforma voinţei lui Dumnezeu în gândire, cuvânt sau faptă, o eroare înrădăcinată în atitudinea de răzvrătire faţă de Dumnezeu, moştenită de om de la Adam.

g) **Nu doreşte Dumnezeu mântuirea tuturor oamenilor?** Salvarea oamenilor este, cu siguranţă, plăcerea şi voinţa iniţială a lui Dumnezeu izvorâtă din natura Sa. Pedepsirea omului pentru răzvrătirea lui este şi ea parte din voinţa consecventă a lui Dumnezeu, iar acest act îşi are originea în noi înşine. Din cauză că omul a abuzat de libertatea sa, Dumnezeu este forţat să răspundă într-un mod diferit de scopul şi harul Său etern. Ceea ce se întâmplă, de fapt, prin voinţa consecventă şi îngăduinţa lui Dumnezeu (pedepsirea păcătosului) este o stânjenire a voinţei iniţiale şi a scopului ca toţi oamenii să fie mântuiţi. Satan, păzitorul voinţei şi îngăduinţei consecvente a lui Dumnezeu, devine vrăjmaşul adevăratelor scopuri şi a harului lui Dumnezeu, din cauză că tratează ceea ce este secundar şi asociat cu păcatul omului (pedepsirea şi condamnarea) ca şi cum ar fi voinţa absolută a lui Dumnezeu. În ciuda acestei aparente dileme, Dumnezeu a rânduit ca satan, acuzatorul, să nu aibă ultimul cuvânt. Astfel, El a rânduit să-i mântuiască pe cei pe care îi va salva: el i-a ales pe unii, nu pe toţi, pentru a fi salvaţi (spre deosebire de perspectiva lui Karl Barth). Crucea este mijlocul prin care se ajunge la această ţintă, deşi *potenţialul* ei este mai mare. Romani 11:32 înseamnă de fapt: fiindcă Dumnezeu i-a făcut pe toţi oamenii – evrei şi ne-evrei – prizonieri ai neascultării, aşa încât să le poată arăta îndurare ambelor grupări.

2.3. **Consecinţele păcatului:** în secţiunea anterioară am văzut, deja, urmările imediate pentru Adam şi ceilalţi implicaţi în actul căderii. Dar, ce consecinţe am moştenit noi astăzi? Acestea pot fi discutate sub trei categorii: depravare, vină şi condamnare.

a) **Depravarea:** o natură căzută, înclinată spre rău. Nu numai că experimentăm această înclinare, însă şi Biblia mărturiseşte acest lucru atunci când spune că trebuie să ne naştem din nou. Mai mult, depravarea este una totală. Prin aceasta nu ne referim la faptul că toţi oamenii sunt atât de răi pe cât ar putea fi, ci că principiul corupţiei a infectat orice sferă de existenţă a omului (Marcu 10:21; Matei 23:23; Romani 2:14; Geneza 15:16; 2 Timotei 3:13). Omul este prins într-un vârtej din care numai Dumnezeu îl poate salva, iar natura păcătoasă pe care o moştenim se numeşte „carne”. Este o forţă lăuntrică puternică, moştenită prin căderea omului şi se exprimă

prin forme generale sau specifice de răzvrătire faţă de Dumnezeu, natura şi scopurile Sale; este un vrăjmaş de moarte, capabil să învingă în totalitate pe un credincios şi să nu-i permită să trăiască o viaţă sfântă, plăcută lui Dumnezeu. Unul din motivele pentru care carnea (natura umană căzută) este un vrăjmaş atât de dificil, se datorează relaţiei apropiate pe care o are cu personalitatea lăuntrică a credinciosului. Carnea este strâns împletită cu mintea, voinţa şi sentimentele noastre şi, înainte de convertire, aceasta controlează viaţa lăuntrică a omului (Deut. 6:4-5; Matei 22:35-38; 2 Timotei 3:4; Romani 8:7; 7:18).

b) **Vina:** a fi vinovat înseamnă să fii greşit în faţa Legii. Dumnezeu, Judecătorul suprem, are dreptate iar noi suntem greşiţi. În consecinţă, ne putem aştepta la efectele reacţiei Sale (mânia = a fi într-o stare de vrăjmăşie sau război cu Dumnezeu). Vina lăuntrică se manifestă prin degradarea personalităţii (probleme psihologice) şi prin scăderea sensibilităţii faţă de discernământul moral.

c) **Condamnarea** (pedeapsa): sancţiunea pentru păcat este moartea fizică, spirituală şi despărţirea veşnică de Dumnezeu. Moartea fizică este văzută ca o pedeapsă pentru păcat: Geneza 2:17; 3:19; Num. 16:29; 27:3; Ps. 90:7-11; Isaia 38:17-18; Ioan 8:44; Romani 5:12-17; 1 Petru 4:6; Romani 4:24-25). Totuşi, pentru un creştin, moartea fizică nu mai este considerată o pedeapsă (boldul morţii a fost biruit) din momentul în care Hristos a trecut prin ea. Acum moartea este un mijloc prin care creştinul intră într-o părtăşie deplină cu Hristos. Trupul, şi nu duhul, doarme până în ziua învierii (2 Cor. 5:8; Filipeni 1:21-23; 1 Tes. 4:13-14).

Moartea fizică este, în esenţă, o separare anormală şi temporară a trupului/sufletului de duh. Moartea spirituală este separarea sufletului de Dumnezeu şi, deci, ceva ce oamenii nenăscuţi din nou experimentează aici şi acum (Gen 2:7; Rom. 5:21; Ef. 2:1; Luca 15:32; Ioan 5:24; 8:51).

Moartea veşnică (numită iad sau lacul de foc) este separarea eternă şi irevocabilă a omului de Dumnezeu (Mat. 25:41; 10:28; 2 Tes. 1:9; Evrei 10:31; Apoc. 14:11). Strict vorbind, pentru neevrei, această moarte nu are loc înainte de ultima judecată.

2.4. Perspective diferite despre natura răului

Discutarea acestei probleme ne conduce la a lua în considerare aspectul mai general al răului din univers:

a) **Optimiştii** văd răul ca având un rol pozitiv în univers. În esenţă, ei spun că este necesar să existe contraste în univers; dacă nu ar fi răul în univers, nu am avea opusul acestuia

(binele). Răul este o parte naturală din ceea ce înseamnă lumea. Această perspectivă este abordată de către rabbi Kushner (influenţat, în mare măsură, de teologul german Dorothea Sölle) în cartea sa *De ce se întâmplă lucruri rele oamenilor buni*. El ignoră, totalmente, căderea şi rezultatele păcatului şi susţine că actul căderii este reprezentat de momentul în care umanitatea a ajuns la maturitate: când au fost în stare să-şi exercite alegerile libere. Cei mai mulţi optimişti sunt dualişti. Hegel a împăcat binele şi răul prin dialectica sa, potrivit căreia răul este necesar pentru a favoriza progresul la nivel calitativ şi cantitativ. Marx a interpretat răul ca pe conflictul de clasă, prin care se ajunge la revoluţii şi la înaintarea istoriei.

b) **Dualiştii** sunt mulţumiţi să ia notă de prezenţa permanentă a răului în univers, fără a emite judecăţi asupra acestuia. După opinia lor, există o luptă continuă între două principii eterne (forţe bune şi rele).

c) **Pesimiştii** sunt de părere că lumea este rea şi absurdă la nivel intrinsec; este dincolo de posibilitatea salvării. Un asemenea exemplu este budismul, în care idealul constă în atingerea golului (a nimicului), ataşamentul faţă de orice lucru creat fiind considerat a fi durere; este, de fapt, o variaţiune a gnosticismului.

d) **Ateii**, precum Sir David Attenborough, trag concluzia, în baza prezenţei răului în lume (spre exemplu, un vierme pătrunde în ochi şi distruge vederea), că Dumnezeu nu poate exista. Richard Dawkins are aceeaşi părere. Ideea este că dacă Dumnezeu ar fi bun şi atotputernic nu ar permite existenţa răului. Totuşi, această perspectivă ignoră, totalmente, responsabilitatea omului faţă de problema răului. Mulţi evrei au devenit atei în urma Celui de-al Doilea Război Mondial; ei susţin că dacă Dumnezeu ar fi existat, este de neconceput să fi refuzat să intervină spre a-i salva pe cei şase milioane de membrii ai poporului Său, pe care Hitler i-a exterminat. Prin urmare, Dumnezeu nu există. Cu toate acestea, trebuie luate în calcul atât binecuvântările, cât şi blestemele enumerate la sfârşitul cărţii Deuteronomului – alegerea poate duce şi la consecinţe negative.

Biblia răspunde prin trei teze importante:

i. Păcatul este pe deplin rău şi nepotrivit în lumea lui Dumnezeu. Nu ar trebui să existe acolo, iar prezenţa lui este un afront la adresa lui Dumnezeu. În cele din urmă, păcatul va fi eliminat în totalitate, fapt care poate fi văzut în măsura judecăţii divine faţă de el.

ii. Dualismul este negat de existenţa unui Dumnezeu pe deplin suveran, în ciuda faptului că a ales să facă un pas înapoi, pentru o vreme, şi să-l lase pe om să culeagă roadele răzvrătirii sale.

iii. Dumnezeu nu este responsabil pentru problema răului; El este pe deplin bun şi nu există dualism în Fiinţa Lui. Biblia afirmă că „în El nu este întuneric" (1 Ioan 1:5) – a se vedea şi Iacov 1:13; Evrei 1:12; Deut. 3:24.

e) Soluţii propuse de gânditorii creştini

i. Origen şi Augustin au fost neo-platonişti şi, deci, optimişti. Ei au argumentat că dacă fiinţele create de Dumnezeu sunt finite, înseamnă că întotdeauna există riscul manifestării răului. De fapt, omul nu se poate maturiza fără a întâlni răul. Augustin a susţinut că răul natural a păstrat echilibrul naturii; Răul moral este îngăduit de Dumnezeu din pricină că poate fi folosit pentru a aduce binecuvântare.

Teilhard de Chardin susţine că răul a fost necesar, aşa încât să poate funcţiona procesul evoluţiei. Hegel şi cei influenţaţi de el (Barth, Tillich şi Moltmann) văd răul ca fiind necesar cu scopul ca Dumnezeu să poată să-şi atingă ţintele Sale tainice.

ii. Alţii, ca C.S. Lewis, văd răul ca fiind necesar în relaţie cu libertatea omului. O fiinţă morală are în natura ei capacitatea de a alege.

iii. Luther şi janseniţii văd răul ca pe lucrarea ciudată a lui Dumnezeu. Nu putem să o înţelegem; există pur şi simplu.

În concluzie, trebuie să accentuăm că orice discuţie satisfăcătoare legată de problema răului ţine în tensiune două adevăruri contradictorii:

- Urâciunea păcatului, care este un scandal şi un afront adus la adresa lui Dumnezeu.
- Suveranitatea lui Dumnezeu.

Răul nu a fost inevitabil, însă odată ce a intrat în lume, Dumnezeu a decretat să-l folosească pentru o perioadă de timp limitată, astfel încât să-şi atingă scopurile Sale. Biblia ne prezintă pur şi simplu aceste lucruri şi ne duce mai departe din punct. Există aspecte ale acestei problematici pe care mintea noastră finită nu le poate înţelege.

PĂCATUL ORIGINAR

2.5. Definiţie

a) Se numeşte păcat originar din cauză că provine din rădăcina primară a rasei umane (Adam). Păcatul lui Adam ni se atribuie nouă. Dumnezeu face ca atât Adam cât şi familia lui să sufere pentru păcatul comis; El sudează familia lui Adam de păcatul lui. Aşa se explică de ce acest păcat este „un dat" pentru urmaşii lui Adam. Descendenţii din Adam se găsesc, în mod automat, prinşi sub un blestem fără voia lor. Ei sunt forţaţi să trăiască cu consecinţele alegerii făcute de Adam, dar învăţătura rabinică neagă această doctrină.

b) Se numeşte păcat originar şi pentru faptul că este prezent în viaţa fiecărui individ, de la naşterea sa, şi nu poate fi privit ca fiind rezultatul imitării altcuiva.

c) Se mai numeşte astfel şi pentru faptul că păcatul originar este rădăcina lăuntrică a tuturor păcatelor actuale din viaţa omului.

Totuşi, trebuie să avem grijă să evităm greşeala de a gândi că termenul implică în vreun fel faptul că păcatul la care se face referire ar fi parte din constituţia originară a naturii umane, înainte de Cădere.

2.6. **Dovezi biblice:** Geneza nu conţine o doctrină a păcatului originar, dar din naraţiune rezultă clar că natura umană s-a schimbat după Cădere, întrucât remarcăm o degenerare rapidă a umanităţii. Geneza 5:3 ne spune că Adam „a născut un fiu după chipul său", ceea ce pare să implice ideea de „propriul său chip depravat". Omul nu mai este o reflecţie corespunzătoare a ceea ce este Dumnezeu – chipul lui Dumnezeu (gloria) s-a distorsionat (Romani 3:23).

Din Iov 14:1-4; 15:14 şi Psalmul 51:5 învăţăm că omul este „păcătos din tinereţea lui". În Psalmul 51, David este conştient nu numai de faptul că a comis un păcat, ci şi de natura lui păcătoasă, în general. El spune: „în păcat m-a zămislit mama mea". În Psalmul 58:3 ni se spune că „cei răi sunt stricaţi încă din pântecele mamei lor, mincinoşii se rătăcesc odată cu ieşirea din pântecele mamei lor." Efeseni 2:3 spune că „suntem din fire copii ai mâniei" – în starea noastră naturală ne aflăm sub condamnarea lui Dumnezeu.

În Vechiul Testament întâlnim conceptul pedepsirii copiilor pentru păcatele predecesorilor lor (Gen. 20:7; Deut. 28:45-59; 2 Sam. 12:10). În 1 Cronici 21:3 întreaga naţiune este asociată cu vina lui David, el fiind reprezentantul poporului. În Leviticul 4:3 păcatul unui preot putea aduce vină asupra întregului popor. De asemenea, găsim şi ideea că urmaşii pot moşteni înclinaţii păcătoase – copii ai ucigaşilor, ai mândriei. Toate acestea au legătură cu păcatul originar.

În Romani 5:12-21 citim că anumite efecte ale păcatului lui Adam au căzut asupra tuturor oamenilor: moartea şi condamnarea sunt aduse asupra tuturor. Romani 5:19 spune că prin greşeala unuia, mulţi au fost făcuţi păcătoşi (sunt greşiţi înainte lui Dumnezeu). Această frază nu poate fi înţeleasă ca referindu-se doar la un exemplu (aşa cum a gândit Pelagius); implică ideea că întreaga rasă umană a participat în acel păcat (Rom. 5:13-14). Faptul că moartea s-a răspândit asupra întregii rase umane este o dovadă că toţi au participat în păcatul lui Adam chiar dacă, înainte să se dea Legea iudaică, actul acesta nu s-a numit, în mod tehnic, păcat. Întreaga omenire este sortită la moarte, nu pentru că fiecare individ, în parte, a încălcat în mod direct legea iudaică, ci din pricină că am moştenit păcatul originar de la Adam şi din cauza solidarităţii noastre cu el. Prin urmare, Pavel afirmă realitatea păcatului originar şi nu teoria din spatele acestuia: moştenim păcatul, suntem pedepsiţi şi avem parte de moarte.

2.7. Sumar istoric al acestei doctrine

a) **Părinţii bisericeşti greci** (cei ce au scris în limba greacă) au recunoscut că păcatul s-a transmis într-un anumit fel urmaşilor lui Adam, însă nu au elaborat acest lucru. Din cauză că niciunul din ei nu a îmbrăţişat traducianismul, le-a fost foarte greu să identifice legătura dintre păcatul lui Adam şi urmaşii săi. Cu toate acestea, majoritatea fiind trihotomişti, au afirmat că păcatul s-a transmis prin trup: partea raţională, mai înaltă, a naturii umane a rămas intactă. După opinia lor, rezultă că voinţa nu se află în robia păcatului. Totuşi, Origen a fost cel mai aproape de teoria păcatului originar, datorită concepţiilor sale despre căderea pre-temporală a tuturor sufletelor.

Cei mai mulţi teologi greci par să fi considerat copiii ca fiind nevinovaţi. Angajaţi, îndeosebi, în combaterea determinismului gnostic şi a fatalismului păgân, părinţii greci au avut tendinţa de a merge în direcţia opusă (accentul pe voinţa liberă). Ei spuneau că voinţa liberă are iniţiativă în naşterea din nou. Deşi se începe lucrarea de sfinţire, aceasta nu poate fi sfârşită fără ajutor divin.

b) **Părinţii latini** (cei ce au scris în limba latină), pe de altă parte, au acceptat această doctrină mult mai târziu. Se pare că Irineu a fost de acord cu ea, însă primul care a folosit expresia „păcat originar” a fost Tertulian. În esenţă, Tertulian a fost convins de această doctrină prin aderarea lui la traducianism. Pentru el, transmiterea sufletului implică şi transmiterea păcatului. Ciprian, Ambrozie şi Hilaire de Poitiers au dezvoltat aceeaşi linie de gândire. Niciunul

din ei, însă, nu a crezut în depravarea totală (faptul că păcatul afectează fiecare sferă din constituţia naturii umane). După opinia lor, mintea omului a rămas intactă.

c) **Augustin** (această perspectivă este cunoscută ca fiind cea realistă): a dezvoltat doctrina păcatului originar, în special pentru a-l combate pe Pelagius. Augustin considera că păcatul este transmis prin propagare, iar această propagare a păcatului lui Adam este, în acelaşi timp, şi o pedeapsă pentru păcatul său; urmaşii lui Adam se nasc depravaţi. Ei se nasc vinovaţi şi sub aspectul imputării, întrucât şi noi avem aceeaşi natură adamică; noi am păcătuit în Adam, cu toţii semănăm leit cu tatăl nostru. Augustin vedea această depravare manifestată, mai ales, în dorinţa sexuală, adică, dorinţa de a reproduce o natură păcătoasă. Suntem dornici să răspândim virusul!

Romani 5:12 a fost interpretat, aşadar, ca având sensul că păcatul a fost transmis tuturor oamenilor, pentru că toţi au păcătuit în Adam, strămoşul lor natural.

În consecinţă, noi nu suntem capabili să ne desăvârşim în această viaţă. Concepţia augustiniană despre păcatul originar a fost preluată şi de Luther, Calvin şi de ceilalţi reformatori (cu excepţia lui Zwingli).

d) **Pelagius**: Pelagius a fost un călugăr irlandez, al cărui nume real era Morgan. El a negat orice legătură între păcatul lui Adam şi cele ale urmaşilor săi, pornind de la trei presupoziţii:

i. Desăvârşirea fără păcat este posibilă (altfel, călugării şi-ar pierde timpul degeaba!).

ii. Traducianismul este o erezie.

iii. De asemenea, el considera că ar fi nedrept din partea lui Dumnezeu să-i pedepsească pe oameni pentru păcate pe care nu le-au comis. Găsim, aici, o perspectivă liberală, unde *raţiunea* constituie principalul criteriu de formulare a teologiei.

Potrivit lui Pelagius, păcatul lui Adam l-a afectat doar pe el, deşi acesta a dat atunci un exemplu foarte rău, pe care fiecare generaţie tinde să-l imite, mai devreme sau mai târziu. De asemenea, păcatul lui Adam a adus moartea asupra întregii rase umane. Pelagius mai credea că, de vreme ce fiecare suflet este creat de însuşi Dumnezeu, acesta era nevinovat la naştere şi la fel de liber cum a fost Adam la început, atunci când putea să aleagă între bine şi rău. Păcatul constă doar în acţiuni distincte ale voinţei: nu există natură păcătoasă sau înclinaţie spre păcat. În opinia lui Pelagius, Dumnezeu cere socoteală oamenilor doar pentru păcatele comise de ei înşişi. Există oameni, spune Pelagius, care au trăit o viaţă fără păcat (cum ar fi Abel, Ioan Botezătorul, Socrate etc.), însă nu a mers atât de departe încât să spună că acest lucru poate fi îndeplinit în totală independenţă faţă de Dumnezeu.

Spiritul omului, sau viaţa lui interioară, nu este afectat de acţiunile voinţei sale; spiritul este suma faptelor sale – aceasta fiind o perspectivă aproape existenţialistă – şi este răsplătit cu mântuire (sau condamnare) pe baza respectivelor fapte.

e) **Biserica medievală** a respins învăţătura lui Pelagius, urmând direcţia stabilită de Augustin. Hugo St. Victor şi Peter Lombard susţineau că dorinţa sexuală întinează sămânţa în actul procreării şi că această întinare pângăreşte, într-un fel, sufletul în unirea sa cu trupul! Această perspectivă marchează o întoarcere la gnosticism.

Teologii medievali considerau că vina păcatului lui Adam era atribuită tuturor urmaşilor săi şi că, din cauza păcatului lui Adam, chipul lui Dumnezeu în om este distorsionat, fapt ce atrage mânia lui Dumnezeu. Aceştia credeau că pângărirea prin păcatul lui Adam era moştenită, oarecum, şi de descendenţii săi, însă nefiind traducianişti, le era greu să explice cum se întâmplă acest lucru.

Potrivit teologiei catolice, omul nu şi-a pierdut înzestrările sale naturale: prin păcatul său, Adam a fost privat numai de darurile divine, faţă de care nu avea niciun drept de la sine: stăpânirea deplină a pasiunilor sale, scutirea de moarte, harul sfinţitor şi vederea lui Dumnezeu în viaţa viitoare (altfel spus, putere asupra păcatului în viaţa acesta şi cerul, în lumea viitoare).

f) **Reformatorii**: După părerea lui Luther, Dumnezeu ne socoteşte vinovaţi din cauza păcatului moştenit de la Adam. Calvin (venind dintr-un context juridic) susţinea că, din moment ce Adam nu era doar strămoşul, ci şi rădăcina rasei umane, toţi urmaşii săi se nasc cu o natură depravată şi că atât vina păcatului lui Adam, cât şi propria lor depravare înnăscută, le sunt considerate păcate.

g) **Perspectiva federală sau a legământului** este cunoscută şi ca perspectiva imputării imediate. Ea a fost dezvoltată de către Theodore Beza, succesorul lui Calvin. Accentul acestei perspective este că vina lui Adam este imputată, imediat, asupra celor pe care el i-a reprezentat prin poziţia sa de cap al legământului. Imputarea imediată înseamnă că fiecare individ, atunci când este conceput, primeşte o natură coruptă direct de la Dumnezeu, ca pedeapsă pentru asocierea cu Adam! Aceasta a devenit perspectiva calvinistă clasică, în contrast cu perspectiva luterană.

Aşadar, Dumnezeu l-a făcut pe Adam reprezentantul rasei umane şi a intrat în legământ cu el; Dumnezeu i-a promis viaţă veşnică dacă va asculta sau moarte şi o natură coruptă, dacă nu va asculta. Adam nu a ascultat şi astfel, de aici înainte, Dumnezeu (aşa apare teoria imputării

imediate) creează fiecare suflet ca fiind corupt, înainte de a-l aşeza în trup! Romani 5:12 este înţeles în ideea că toţi am păcătuit în persoana reprezentantului nostru.

Această perspectivă se bazează pe creaţionism şi înseamnă că suntem legaţi de Adam doar în mod juridic şi nu fizic. Optica aceasta are avantajul de a explica cum a putut Isus să se nască perfect, fără a fi întinat de păcat, dar are dezavantajul de a-l face pe Dumnezeu în mod direct creator al răului! Păcatul originar este privit ca un act direct de pedeapsă, mai degrabă decât rezultatul unei stări moştenite.

Socinienii şi arminienii au mers la cealaltă extremă şi au respins ideea de imputare a păcatului lui Adam asupra urmaşilor săi.

h) **Perspectiva arminiană** (cunoscută şi ca perspectiva semi-pelagiană). Această perspectivă s-a născut atunci când ucenicii lui Arminius au reacţionat împotriva ucenicilor lui Calvin (ambele tabere mergând mult mai departe decât învăţătorii lor). Conform acestei perspective, toţi oamenii moştenesc o înclinaţie păcătoasă de la Adam, dar nu sunt condamnaţi pentru aceasta. Prin Duhul Său, Dumnezeu oferă fiecărei persoane suficient har la naştere pentru a alege binele, astfel că în toate privinţele oamenii se află în aceeaşi poziţie ca Adam, înainte de cădere. Coruperea în sine nu aduce vinovăţie; cea din urmă apare doar când natura umană coruptă duce la acte conştiente. Păcatul nu este considerat a fi un principiu, ci un act.

i) **Perspectiva imputării mijlocite**

Când Placeus (Josué de la Place) de la şcoala reformată din Saumur, Franţa, a dat piept cu atacul arminian împotriva calvinismului, a aderat la ceea ce el a considerat a fi o perspectivă mai rezonabilă. El a fost de acord cu arminienii că este absurd ca păcatul lui Adam să ne fie imputat nouă, dar a venit şi cu nişte idei proprii, punând în lumină aspectul imputării indirecte sau mijlocite: de vreme ce moştenim o natură păcătoasă de la Adam, merităm să fim trataţi ca şi cum am fi comis păcatul originar. Perspectiva lui a fost condamnată la sinodul reformat de la Charenton în anul 1644.

În lumina acestei perspective, sufletul creat de Dumnezeu, devine corupt imediat ce se uneşte cu trupul. Depravarea naturii umane este singurul lucru pe care Dumnezeu îl impută omului, dar ca pe o consecinţă şi nu ca pe o pedeapsă pentru păcatul lui Adam. Astfel, Romani 5:12 este înţeles în ideea că toţi au păcătuit din cauză că au o natură păcătoasă.

Faţă de optica aceasta se poate obiecta că depravarea devine ghinionul nostru şi nu pedeapsa pentru păcat; este ignorată perspectiva federală a solidarităţii noastre rasiale cu Adam.

j) **Perspectiva arminiană moderată**

John Wesley a fost un arminian moderat. El a făcut distincţie între păcatele din neştiinţă şi păcatele intenţionate. În doctrina sa despre sfinţirea deplină, el minimalizează importanţa păcatelor din neştiinţă, într-un mod convenabil. Mai departe, a afirmat că prin experienţa celei de-a doua binecuvântări, păcatul poate fi îndepărtat precum o măsea stricată, ajungându-se la o stare de perfecţiune în care să nu mai păcătuim în mod *conştient.*

Armata salvării şi Oswald Chambers îmbrăţişează, de asemenea, perspectiva arminiană clasică. O variaţiune a acestei perspective se regăseşte la congregaţionalişti şi la Finney. Ei susţin că la naştere voinţa nu are o dimensiune morală şi, prin urmare, nu trebuie să fie influenţată de Duhul Sfânt pentru a alege binele. Potrivit acestei perspective, Romani 5:12 înseamnă că toţi suferă consecinţele păcatului lui Adam şi consimt cu păcătoşenia lor moştenită.

k) **În teologia liberală modernă** doctrina transmiterii păcatului la urmaşii lui Adam este discreditată în totalitate. Este privită doar ca moştenirea animală a omului şi, deci, natura umană nu este păcătoasă în ea însăşi. Putem identifica aici marea influenţă a învăţăturii evoluţioniste.

l) **Ce să credem până la urmă?** La ce se referă Romani 5:12? Pentru noi nu este uşor să urmărim modul rabinic de argumentare al apostolului Pavel. Ce spune el pare să însemne că noi suntem pedepsiţi pentru păcatele noastre din cauza păcatului lui Adam. Teologii s-au confruntat cu următoarea dilemă: fie suntem legaţi de Adam prin legământ (federal), fie în mod fizic. Tabăra de care s-au alipit teologii a depins de poziţia lor creaţionistă, sau traducianistă. Biblia lasă să se înţeleagă că problema nu trebuie pusă sub forma una/sau cealaltă, ci şi una/şi alta. Afirmaţia lui Pavel conţine două idei: suntem legaţi de Adam atât în mod federal cât şi fizic – una decurge din cealaltă.

Dumnezeu arată în Geneza că din cauza a ceea ce a făcut Adam, El (Dumnezeu) îi va pedepsi atât pe Adam cât şi pe urmaşii lui. Aceasta înseamnă că din pricina relaţiei noastre cu Adam, suntem pedepsiţi pentru păcatul lui. Suntem legaţi de Adam atât fizic cât şi din punct de vedere legal (legal, înseamnă potrivit cu legea moştenirii familiale). Situaţia nu este atât de îndepărtată pe cât pare. Un strămoş poate să-i afecteze pe urmaşii săi atât la nivel fizic cât şi legal. De exemplu, o persoană ar putea avea un copil împreună cu o rudă apropiată cu care nu este căsătorit. În acest caz, urmaşii ar fi afectaţi la nivel legal (prin stigmatul ilegitimităţii şi astfel nu vor putea moşteni averea familiei) şi la nivel fizic, prin moştenirea unei probleme mintale. Pedeapsa pentru păcatul lui Adam este că moştenim o natură păcătoasă şi că suntem despărţiţi de

Dumnezeu. Nu este doar aspectul naşterii într-o stare depravată, ci şi al despărţirii de Dumnezeu şi de Duhul Sfânt. Am moştenit o natură coruptă şi suntem înrobiţi într-o stare de păcătoşenie. În mod normal, Dumnezeu îl pune pe om în faţa propriului său păcat, dar aici îi pune pe urmaşii lui Adam în faţa păcatului strămoşului lor. Ceea ce moştenim este o împietrire a voinţei în răzvrătire faţă de Dumnezeu. Universalitatea morţii dovedeşte că toţi suntem fiii lui Adam şi, în consecinţă, suntem supuşi condamnării.

HRISTOLOGIA

(Doctrina despre Hristos)

Înainte de a aborda subiectul soteriologiei, suntem obligaţi să discutăm despre Persoana lui Hristos, datorită faptului că valoarea lucrării Sale este strâns legată de valoarea persoanei Sale. Dacă Isus nu este Dumnezeu, atunci lucrarea Sa de ispăşire nu are importanţă. Mai mult, dacă Hristos nu este privit în contextul întregii revelaţii biblice (în special cea a Vechiului Testament), atunci creştinismul îşi pierde unicitatea de a fi dezvoltarea singurei religii aprobate de Dumnezeu (iudaismul). Soluţia lui Dumnezeu Tatăl a fost de a alege pe cineva capabil să rezolve problema păcatului.

HRISTOLOGIA VECHIULUI TESTAMENT

În Vechiul Testament se fac referiri la Isus în două moduri: tipologic şi profetic. De asemenea, este întâlnit şi ca Îngerul Domnului.

1.1. În mod tipologic: oficiile întâlnite în Vechiul Testament, caracteristice vieţii şi naţiunii poporului Israel, aşteptau o împlinire desăvârşită a lor. Aşadar, Hristos este văzut ca Profetul, Preotul şi Regele desăvârşit, anticipat de toate slujbele imperfecte de mai înainte. Sistemul legal al poporului Israel a fost în funcţiune doar temporar, până când avea să vină Mesia.

a) Profetul desăvârşit: spre deosebire de preot şi rege, profetul Vechiului Testament nu-şi datora slujba sa genealogiei din care făcea parte. El trebuie să primească o chemare direct de la Dumnezeu. Slujba nu era parte din sistem, ci trebuia să vină în scenă din exterior. În esenţă, un profet era o persoană prin care vorbea Dumnezeu, care stătea la sfatul lui Dumnezeu sau pe care Dumnezeu a folosit-o pentru a scrie Vechiul Testament. Moise a fost cel mai mare profet din Vechiul Testament. Totuşi, se profeţeşte că Dumnezeu va ridica un profete mai mare ca Moise ca să-l înveţe pe poporul Său (Deut. 34:10). Este notabil că doar Moise (şi Samuel) poate fi privit ca profet, preot (Ex. 24:3-8; Lev. 10:16-20) şi conducător (F. Ap. 7:35). Samuel, celălalt personaj din Vechiul Testament, cu un statut comparabil cu al lui Moise, poate fi văzut ca re-întemeietorul naţiunii israelite, după o perioadă de apostazie. Isus, spre deosebire de alţi profeţi (şi spre

deosebire de Moise şi Samuel) a venit din ceruri şi a reprezentat Sfânta Treime prin persoana Sa. Totuşi, înainte ca Israel să devină o naţiune stabilă, profetul avea acces la Dumnezeu şi putea mijloci pentru alţii (Avraam în Geneza 20:7; 17-18). Profetul mai avea şi darul clarviziunii (Ioan 1:48 şi 4:19).

b) Preotul desăvârşit: rolul preotului în Vechiul Testament era unul sacrificial (aducea jertfe din partea poporului), de mijlocire (reprezenta poporul înaintea lui Dumnezeu; în special marele preot) şi de instruire (trebuia să înveţe poporul despre Legea lui Dumnezeu). Totuşi, în Vechiul Testament se ţintea spre un alt tip de preoţie: cea a unui Preot-Rege (Melhisedec; de asemenea şi Ps. 110). Devenind regele (Ieru)salimului, David a moştenit titlul de preot-rege (devenind astfel un tip reprezentativ al lui Mesia), deşi nu a exercitat niciodată atribuţiile de preot. Aspectul acesta este sugerat în Ezechiel 21:24-27 şi confirmat în epistola către Evrei. Nu numai că avem o jertfă desăvârşită (deplină) în favoarea noastră ci şi un Mijlocitor desăvârşit care se asigură că vom ajunge în ceruri.

c) Regele desăvârşit: rolul regelui în Vechiul Testament era (1) de căpitan sau conducător de război (acţionând ca delegatul lui Dumnezeu), (2) de păstor al poporului – cineva cu grijă pastorală pentru oameni, (3) de judecător suprem în sistemul juridic al poporului Israel.

Intenţia iniţială a lui Dumnezeu a fost să existe regi (sau conducători) numiţi direct de El şi nu o dinastie în care fiul urma la tron, în mod automat, după tatăl său. Spre deosebire de Moise şi Samuel, conducătorii de după ei nu au avut dreptul să-şi asume rolul de preot. Deşi vieţile celor mai mult din regi au fost evaluate în comparaţie cu David, nici măcar el nu a fost perfect şi în cele din urmă a murit. Promisiunile repetate privitoare la o dinastie eternă pot fi împlinite numai prin cineva caracterizat de atributul veşniciei, de vreme ce chiar şi în timpul mileniului oamenii vor muri în Israel. Profeţia mesianică implică faptul că linia împărătească davidică a fost doar tutela unei împărăţii care aparţine de drept lui Mesia. Viitorul rege al lui Israel (Mesia) a fost rânduit să fie conducător al lumii, în contextul mileniului: numai o Persoană divină poate îndeplini acest rol.

1.2. În mod profetic

a) Robul lui Dumnezeu: un rob era, printre altele, şi o persoană trimisă să îndeplinească o misiune specifică; putea fi chiar şi cineva cu o poziţie înaltă în guvern (ca un ministru). Robul profeţit în Isaia este rânduit să se ocupe de problema păcatului poporului şi să aducă împărăţia lui

Dumnezeu (mileniul). Acesta este motivul pentru care atunci când a venit, Robul (Isus) a trebuit să explice prin pilde că va exista o formă preliminară a împărăţiei în care regele va fi absent. O examinare detaliată a acestor profeţii arată că Robul urma să împlinească în El însuşi cele trei oficii de profet (Isaia 49:2), preot (Isaia 53 şi 52:15) şi rege (Isaia 52:13; 53:12).

b) Fiul Omului: acest titlu înseamnă, de fapt, Omul (anti-tipul lui Adam) care schimbă consecinţele păcatului lui Adam. Cu siguranţă, lucrarea aceasta va implica îndepărtarea lui satan, conducătorul actual al lumii. În Geneza 3:15 se face referire la o astfel de persoană şi vedem că şarpele va fi înlăturat de cineva care este om. Termenul se găseşte şi în Daniel 7:13, unde se aminteşte de o persoană transcendentă şi de faptul că va primi stăpânirea asupra lumii din partea Celui Veşnic (Dumnezeu Tatăl). Astfel, putem înţelege textul ca referindu-se la „agentul escatologic al lui Dumnezeu pentru stabilirea împărăţiei Sale".

Titlul este sinonim şi cu termenul de Rob al Domnului, în sensul în care Robul este un om reprezentativ. Se pare că Isus a preferat acest titlu – la prima Sa venire a sosit, în primul rând, pentru a împlini lucrarea de Rob al Domnului. Această lucrare a fost finalizată la cruce, când Isus a spus „s-a sfârşit!"; semnificaţia este „misiunea s-a sfârşit!"

c) Fiul lui Dumnezeu: este un sinonim pentru Mesia (delegatul lui Dumnezeu). Totuşi, în Noul Testament vedem că Isus a fost Fiul lui Dumnezeu nu numai în ceea ce priveşte poziţia sa (Mesia), ci şi în privinţa naturii Lui. El este Fiul (singurul Fiu – acesta este sensul expresiei „Singurul născut..."). Este limpede că numai o Persoană divină putea împlini tipul de misiune destinat lui Mesia. Până şi marii preoţi din vremea lui Isus au recunoscut acest lucru, prin faptul că au considerat afirmaţia lui Isus de a fi Mesia ca pe o blasfemie (a pretins că este Dumnezeu), motiv pentru care a fost condamnat la moarte (Matei 26:64).

d) Domnul: din profeţia Vechiului Testament este clar că Domnul însuşi avea să-şi viziteze poporul (Maleahi 3). Isaia 7:13-14 se referă la „Dumnezeu este cu noi" (Emanuel); Numele date în Isaia 9:6 sugerează divinitatea.

Evreii din timpul lui Isus aşteptau doi Mesia: Mesia, fiul lui David şi Mesia, fiul lui Iosif. Fiul lui David avea să-i învingă pe duşmanii lui Israel şi să domnească în ţară pentru totdeauna; Mesia, fiul lui Iosif, era rânduit să moară şi să învieze din nou, deci era de fapt un echivalent al Robului. O inscripţie bazată pe un document (viziunea lui Gabriel) găsit recent în Israel pare să confirme că evreii din vremea lui Hristos îl aşteptau pe Mesia, fiul lui Iosif, să moară şi să învieze a treia zi. În plus, îl aşteptau şi pe Cel mai mare ca Moise, Profetul care urma să înveţe poporul şi

să facă minuni mai mari decât cele ale lui Moise.

1.3. În teofanie, ca Înger al Domnului: cu siguranţă nu este vorba despre un înger obişnuit, deoarece, deşi se identifică cu ei este şi diferit de ceilalţi îngeri. El se distinge şi de Dumnezeu (Tatăl) şi totuşi este în mod evident identificat ca Cel Divin. Prin urmare, trebuie să concluzionăm că Îngerul Domnului reprezintă o teofanie – o apariţie înainte de întrupare a celei de-a doua persoane din Trinitate (Gen. 16:7, 13; 31:11,13; Ex. 3:2, 6; Iosua 5:13-6:2). Aceasta nu este întrupare, ci doar o materializare a lui Isus.

De fapt, orice apariţie a lui Dumnezeu în Vechiul Testament trebuie să fi fost o apariţie a celei de-a doua persoane din Trinitate. Astfel, când Domnul a apărut în Templu şi a fost văzut de Isaia, a fost vorba, de fapt, despre Isus, după cum ne spune Ioan în Noul Testament (Ioan 12:41). În altă parte, Isus afirmă că „cel care M-a văzut pe Mine, l-a văzut pe Tatăl".

HRISTOLOGIA NOULUI TESTAMENT

2.1 DIVINITATEA LUI HRISTOS

a) Aşteptarea veterotestamentară a unui Mesia divin

i. *Confirmată în Vechiul Testament:* din unele versete din Vechiul Testament reiese clar că Mesia trebuia să fie Dumnezeu întrupat (vezi Isaia 7:13-14, Emanuel – Dumnezeu este cu noi). Numele menţionate în Isaia 9:6 vorbesc despre divinitate (vezi şi Ieremia 23:5-6; Zaharia 13:7).

ii. *Confirmată de conducătorii evrei din Noul Testament:* se pare că în Vechiul Testament s-au făcut referiri la divinitatea lui Mesia (Isaia 9:6) şi, totuşi, liderii evrei au fost orbi şi nu au văzut acest aspect. În Ioan 5:17-18 evreii înţeleg afirmaţia lui Isus de a fi Fiul lui Dumnezeu ca pe o pretenţie la divinitate, iar Isus nu îi contrazice.

Isus a mărturisit înaintea marelui preot că era Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului. Reacţia marelui preot este foarte semnificativă: este vinovat de blasfemie, trebuie să moară! Dacă marele preot nu credea că Mesia trebuie să fie divin, reacţia lui rămâne de neînţeles (Matei 26:65).

iii. *Confirmată de Isus însuşi:* când dădea învăţături în Templu, au venit multe persoane şi au căutat să-l prindă cu garda jos, dar El a încheiat discuţia, punându-le o întrebare despre identitatea lui Mesia (Marcu 12:35-37): se spune că el este fiul lui David (urmaşul lui), însă

David, cum de îl numeşte Domn (Dumnezeu)? Isus citează din Psalmul 110, esenţial pentru viitoarea exegeză apostolică referitoare la Mesia. Este clar că Vechiul Testament a prezis venirea unui Mesia divin.

iv. *Confirmată de apostoli:* la sfârşitul Evangheliei după Ioan, Toma recunoaşte că Isus este atât Domn cât şi Dumnezeu. Potrivit altor apostoli, El este Creatorul şi susţine universul prin porunca sa plină de autoritate (Evrei 1:10; Ioan 1:3; Col. 1:16-17; Evrei 1:4). În Coloseni 1:15-17, Hristos este numit întâiul născut din toată creaţia. Vechiul Testament ne spune ce înseamnă aceasta: întâiul născut era deţinătorul de drept al tuturor proprietăţilor avute de tată şi, în lipsa tatălui, era capul familiei. Prin urmare, Pavel spune că Hristos are primatul asupra întregii creaţii, că există înainte de ea. Este greu de conceput că un astfel de limbaj s-ar potrivi şi altcuiva în afară de o persoană divină. În Apocalipsa 3:14, Isus se referă la Sine ca la Începutul (în lb. gr. *arhe*) creaţiei lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă că El este sursa sau originea ei (arhitect).

Petru spune că Isus este Domnul, însemnând că este Dumnezeu (F. Ap. 2:36; 7:59; 9:17) şi Stăpân (proprietar) al tuturor lucrurilor (F. Ap. 10:36). El mai spune şi că Isus împărtăşeşte tronul lui Dumnezeu (F. Ap. 5:31).

b) Relaţia lui Isus cu Tatăl arată că este a doua Persoană din Trinitate

i. *Folosirea expresiei EU SUNT:* În Ioan 8:56-58 Isus foloseşte o formă emfatică a verbului „a fi" (EU SUNT) şi, făcând acest lucru, afirmă mai mult decât simpla Sa pre-existenţă. Evreii au privit ceea ce a spus El ca pe un echivalent referitor la dumnezeire. De fapt, acesta este Numele lui Dumnezeu în Vechiul Testament, în special în Exodul 3:14.

Isus foloseşte de câteva ori formularea EU SUNT, fără a adăuga un complement (Ioan 8:24; 18:4 şi urm.) Când Isus spune „Eu sunt" (Ioan 18:5), cuvintele acestea îi determină pe evrei să cadă la pământ; Mântuitorul foloseşte expresia EU SUNT şi însoţită de multe complemente, posibil ca o dezvoltare a sensului din Exodul 3:14. Este ca şi cum Dumnezeu ar arăta acum ceva din ceea ce este El: EU SUNT Uşa, EU SUNT Păstorul cel Bun, EU SUNT Calea, Adevărul şi Viaţa. Este la fel ca în Vechiul Testament, atunci când Dumnezeu îşi dezvăluie treptat caracterul Său (Eu sunt El-Rafa = Dumnezeu care te vindecă).

ii. *Preexistenţa împreună cu Tatăl:* de mai multe ori se afirmă că Isus a existat înainte de orice fel de creaţie (Ioan 1:1; 1:15; 8:58). Isus foloseşte un limbaj care implică preexistenţa Sa; vorbeşte despre trimiterea Sa în lume, ca şi cum originea Lui ar fi în afara ei (Ioan 10:36; 3:17).

Mai spune şi că a coborât din (lit. afară din) cer (Ioan 6:33,51; 6:38); spune despre El însuşi că este de sus (8:23; 3:13); se referă la gloria pe care a împărţit-o cu Tatăl înainte de întemeierea lumii (Ioan 17:5, 24). Într-un fel, înălţarea lui Isus nu a fost altceva decât întoarcerea Sa acasă. În Ioan 16:27-28 se folosesc două prepoziţii semnificative; în versetul 28 citim „Am ieşit de la (*ek*) Tatăl şi am venit în lume" în vreme ce în versetul 27 avem prepoziţia „*para*"= de lângă, din partea. Isus a afirmat că aştepta ca viaţa Sa să continue după moarte, însă modul în care face această afirmaţie este neobişnuit, deoarece exprimă o reluare a ceva ce a avut mai înainte (Ioan 17:7). Aproape că este vorba despre un dor de casă divin (Ioan 7:33; 13:3; 14:12,16,17; 17:11-12; 6:62).

iii. *Relaţia dintre Tatăl şi Fiul:* observăm că termenii „Tată" şi „Fiu" sunt folosiţi în asociere unul cu celălalt. Adeseori, sunt folosiţi împreună ca şi cum ambii ar fi termeni unici: Tatăl, Fiul. Isus foloseşte aceşti termeni în asociere unul cu celălalt, lăsând să se înţeleagă limpede, că are dreptul de a face acest lucru (Ioan 2:16; 6:27). Într-o apariţie de după înviere, El face o distincţie între relaţia Sa cu Tatăl şi cea cu alţii (Ioan 20:17): Isus spune „Tatăl Meu şi Tatăl vostru, Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru" ca şi cum cele două relaţii cu Dumnezeu nu ar putea fi niciodată la fel.

Isus a susţinut şi egalitatea cu Tatăl în ceea ce priveşte natura Sa (Ioan 8:16-19; 10:30 şi urm.). În acel context, ei sunt una în ce priveşte puterea; Dumnezeu este atotputernic şi dacă Isus are aceeaşi putere trebuie să fie şi El atotputernic şi înseamnă că este Dumnezeu – faptul acesta implică şi o unitate în natură (Ioan 12:45; 14:7-11; 15:23-24; 16:3). În Ioan 14:23 Isus vorbeşte despre un om care crede în Persoana Sa; Isus şi Tatăl va veni şi vor locui în acea persoană, ceea ce înseamnă o afirmaţie clară referitoare la egalitatea Mântuitorului cu Tatăl.

Isus a afirmat că este Singurul care poate duce o persoană în prezenţa Tatălui şi în familia lui Dumnezeu (Matei 11:25-30; Luca 10:21).

iv. *Isus şi Tatăl lucrează împreună:* Isus şi Tatăl se situează pe acelaşi nivel în formula specifică pentru botez (Matei 28:19). Ucenicii trebuie să-i boteze pe cei ce cred că Isus este Mesia, în Numele (la singular, nu la plural)... Ceea ce se sugerează este că toate cele trei Persoane sunt legate în acelaşi Nume (autoritate divină). În F. Ap. 2:38, toate cele trei Persoane sunt asociate în actul mântuirii. Binecuvântarea apostolică asociază toate cele trei Nume ale dumnezeirii (2 Cor 13:13). De asemenea, ni se spune că la înălţare, lui Isus i S-a dat Numele mai presus de orice nume, adică Numele lui Dumnezeu. În Vechiul Testament, Numele este un alt

cuvânt pentru Dumnezeu. Aceasta înseamnă că fiind Dumnezeu, lui Isus i-au fost restaurate toate drepturile (Filip. 2:9; Ioan 17:5, „Şi acum Tată, proslăveşte-Mă la Tine însuţi, cu slava pe care o aveam la Tine, înainte de a fi lumea").

c) Isus Hristos are atribute divine

i. ***Omniprezenţa:*** deşi a ales să se limiteze în timpul lucrării Sale pământeşti, Isus a spus că după glorificarea Sa, va fi prezent prin Duhul Sfânt pe pământ, la fel cum este în ceruri. Fiind în afara timpului, El este şi paralel cu universul timpului şi al spaţiului în fiecare punct al acestuia (Matei 18:20; 28:20). Satan sau oricare alt înger nu poate fi prezent în orice loc, numai Dumnezeu este omniprezent.

ii. ***Omnipotenţa:*** în timpul lucrării Sale de pe pământ, Isus a avut putere deplină asupra naturii, asupra vremii, a demonilor şi a bolilor. El trebuia doar să spună un cuvânt şi totul se întâmpla după voia Lui. Minunile au fost amintite ca dovezi referitoare la identitatea Sa (Ioan 5:36; 10:25,38). Isus dovedeşte dumnezeirea Sa, având control în timpul lucrării, făcând minuni şi vindecări, în acelaşi fel în care, în Geneza, Dumnezeu a avut un control deplin asupra procesului creaţiei şi, în general, asupra materiei.

La sfârşitul Evangheliei după Matei, Isus spune că I s-a dat toată autoritatea în cer şi pe pământ (Matei 28:18).

iii. ***Imuabilitatea:*** înseamnă predictibilitate şi consecvenţă, nu pasivitate. În Vechiul Testament, Numele lui Dumnezeu (IHWH) însemna Cel Veşnic. În mai multe pasaje din Noul Testament, Isus este asociat cu Tatăl în calităţile Sale veşnice, pe care numai dumnezeirea le posedă. (Evrei 13:8; 1:12; Matei 28:20; Ef. 1:2-3; Apocalipsa 1:18; 5:8; 22:3; 5:13; 21:2; 22:9; 22:13).

În cartea Apocalipsei, la prima sa apariţie, Hristos este portretizat ca având atributele dumnezeieşti (1:12 şi urm.); El este Fiul Omului din viziunea lui Daniel, dar şi-a asumat părul alb al Celui îmbătrânit de zile (Cel Veşnic), precum şi ochii, vocea şi înfăţişarea Domnului gloriei. Ca personajul de pe tron, înaintea căruia bătrânii îşi aruncă cununile, El este Domnul Domnilor şi Regele Regilor (17:14; 19:16); El şi poate lua titlurile de Alfa şi Omega, Începutul şi Sfârşitul (22:13; 1:18; 2:8; 21:6), pe care numai Dumnezeu le deţine.

d) **Isus acţionează ca Dumnezeu**

i. Isus a lucrat şi a vorbit într-un mod care este doar prerogativa lui Dumnezeu – El a afirmat că iartă păcatele (Marcu 2:5). Cărturarii au avut dreptate când au spus că numai Dumnezeu poate ierta păcatele, însă nu au fost pregătiţi să accepte deducţia ce rezultă din această afirmaţie. Nu numai că Isus a înviat morţii, însă pe lângă viaţa fizică, a dăruit şi viaţă spirituală (Ioan 5:21-28; 5:40) – această viaţă spirituală are natură eternă. Isus a mai spus că se poate învia şi pe Sine însuşi dintre cei morţi (Ioan 2:19-21; 10:17-18); a promis să împlinească cele mai adânci nevoi ale oamenilor (Ioan 4:13-14; 6:27,35; 7:37-38; 8:35; 14:27; 15:11; 16:33); a promis să răspundă la rugăciune (vorbeşte şi despre Tatăl ca răspunzând la rugăciune); a promis să trimită Duhul Sfânt (Ioan 14:14; 15:26); a predat adevărurile divine cu propria sa autoritate (Ioan 3:3,5); a spus că are autoritate peste orice făptură (peste toată creaţia lui Dumnezeu, asupra întregi vieţi, Ioan 17:2); a asociat credinţa în El cu credinţa în Dumnezeu (Ioan 12:44; 14:1); Isus a afirmat că este superior lui Moise şi că poate să dea o nouă lege (Matei 5:21-28); a spus că este Domnul sabatului (Marcu 2:28). Deci, a susţinut că reformează în mod radical cei doi stâlpi ai iudaismului (Legea şi Sabatul). Niciun alt învăţător din Vechiul Testament, oricât ar fi fost de mare, nu a mai spus aşa ceva. Isus a susţinut că este Lumina lui Dumnezeu care a venit în lume – nu a spus doar că aduce lumină, cum au făcut ceilalţi profeţi, ci El însuşi este Lumina (Ioan 8:12; 9:5). Aceasta înseamnă că El este sursa întregii revelaţii (lumini) din partea Tatălui, atât în Vechiul cât şi în Noul Testament.

ii. Isus s-a referit la Sine ca la „Cineva mai mare decât Templul" (locul în care Dumnezeu a locuit în Vechiul Testament), Cineva mai mare decât Iona (adică mai mare decât profeţii) şi mai mare decât Solomon (cel mai maiestuos dintre regi), Matei 12:6.

iii. În pilda cu lucrătorii vicleni, Isus este asemănat cu fiul trimis de Tatăl, atunci când orice altceva a dat greş. El este ultimul Cuvânt al Tatălui.

iv. În Epistola către Evrei, Moise este privit ca robul din casa lui Dumnezeu (comunitatea legământului), în vreme ce Isus este văzut ca Fiul şi arhitectul comunităţii legământului.

e) **Titlurile din Vechiul Testament sunt folosite cu referire la Isus:** ceea ce se spune despre IHWH, în Vechiul Testament, se aplică şi cu privire la Hristos, în Noul Testament.

i. El este Creator (Psalmul 102:24-27; Evrei 1:10-12).

ii. El este Alpha şi Omega, Cel Dintâi şi Cel de pe urmă, Începutul şi Sfârşitul (Isaia 48:12;

Apoc. 1:8; 22:13). Isaia a văzut gloria Sa (Isaia 6:1; Ioan 12:41).

iii. Isus este gloria lui Dumnezeu: strălucirea Persoanei Lui (Evrei 1:3) şi chipul lui Dumnezeu (Col 1:15), în care locuieşte trupeşte toată plinătatea dumnezeirii (Col. 2:9). În Vechiul Testament, cuvântul „glorie" era folosit cu privire la Dumnezeu însuşi.

iv. El este prezenţa lui Dumnezeu în mijlocul nostru: Isus este numit şi locuinţa lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. În prologul Evangheliei după Ioan ni se spune că „Cuvântul s-a făcut trup şi a locuit între noi" (lit. şi-a aşezat cortul între noi) – Ioan 1:14 El este Emanuel = Dumnezeu este cu noi, Dumnezeu locuind între noi. Isus a făcut referiri la trupul Său ca la „templu" = locul unde Dumnezeu locuieşte între oameni. În Apocalipsa 21:22 citim: „în cetate n-am văzut niciun Templu; pentru că Domnul Dumnezeu cel Atotputernic ca şi Mielul sunt Templul ei."

f) **Isus primeşte închinarea rezervată lui Dumnezeu:** (Luca 5:8; Matei 14:33; 15:25; 28:9; 1 Cor. 1:2).

i. De vreme ce Vechiul Testament (Ex. 34:14) şi Hristos însuşi (Matei 4:10) declară că numai lui Dumnezeu trebuie să ne închinăm şi, din moment ce atât oamenii obişnuiţi cât şi îngerii au refuzat să accepte închinarea care li s-a oferit (F. Ap. 10:25-26; Apoc. 19:10; 22:8-9), faptul că Hristos a primit închinarea ar fi însemnat o blasfemie, dacă nu ar fi fost El însuşi Dumnezeu. Mai mult, scriitorii biblici nu doar că ne informează că oamenii I s-au închinat lui Hristos, ci ne invită şi pe noi să facem la fel (Ioan 5:23; Evrei 1:6).

ii. În cartea Apocalipsa, corul ceresc I se adresează lui Hristos cu aceleaşi cuvinte cu care se adresează Creatorului: „Eşti vrednic" şi I se închină Mielului, la fel ca Celui ce şade pe tron (5:7-9). Apoi, Numele lui Dumnezeu şi cel al Mielului sunt puse împreună, în mod regulat (7:10; 14:4; 21:22). Tronul cerului este numit „tronul lui Dumnezeu şi al Mielului".

2.2. UMANITATEA LUI HRISTOS

a) Caracteristici generale

i. ***Isus a avut o naştere umană*** (Gal. 4:4; Matei 1:18-2:12; Luca 1:30-38; 2:1-10). Genealogia Lui este înregistrată pe linia lui David, până la Adam (Matei 1:1; Rom. 1:3; Luca 3:23-38). Genealogia din Matei urmăreşte linia Sa regală (probabil, după Iosif, tatăl Sau legal), în vreme ce genealogia din Luca merge, probabil, pe linia Mariei, Eli fiind tatăl ei, iar Iosif fiind recunoscut ca fiu al tatălui ei, în baza căsătoriei. Naşterea lui Isus a fost o împlinire directă a promisiunii făcute Evei (Geneza 3:15) şi lui Ahaz (Isaia 7:14).

Unii cercetători cred că ambele genealogii urmăresc descendenţa lui Isus prin Iosif. Dacă Matan, bunicul lui Iosif din Matei 1:15 este acelaşi cu Matat din Luca 3:24, atunci trebuie doar să presupunem că Iacov (tatăl lui Iosif în Matei) a murit subit, aşa încât nepotul său, fiul fratelui său Eli (tatăl lui Iosif în Luca), să devină moştenitorul său. Isus a avut o dezvoltare umană (Luca 2:40) şi în fiecare etapă a fost desăvârşit; a fost cu siguranţă educat într-o familie evlavioasă şi a mers în mod regulat la sinagogă.

ii. ***A avut un trup uman*** (Evrei 10:5; 2:14); a avut suflet (Ioan 12:27), însemnând capacitate de gândire; a avut duh (Marcu 2:8; 8:12; Luca 23:46) şi o natură umană nesupusă căderii.

iii. ***A avut un nume uman*****:** Isus (Ieşua, forma aramaică a lui Iehoşua sau Iosua).

iv. ***A avut limitările lipsite de păcat ale naturii umane:*** a obosit (Ioan 4:6), i-a fost foame (Matei 4:2), sete (Ioan 19:28), a dormit, a fost ispitit, a gândit. Minunile pe care le-a făcut l-au stors de putere (Marcu 5:30).

v. ***Este numit om în mod repetat*** (Ioan 1:30; F. Ap. 2:22; Ioan 8:57). Chiar şi după învierea Sa, a avut înfăţişarea unui om (Ioan 20:15; 21:4-5). Astăzi domneşte în glorie ca om (1 Tim. 2:5) şi va domni peste lume ca om, ca Rege din spiţa de neam a lui David.

b) **Caracteristici speciale:**

i. ***Conştientizarea unei relaţii speciale cu Dumnezeu:*** în relatarea despre primul Paşte la care a participat Isus (Luca 2:41-52), avem o scurtă privire înspre copilăria Lui. Ceea ce remarcăm este conştientizarea timpurie a unei relaţii speciale pe care a avut-o cu Dumnezeu. De exemplu, niciun evreu nu vorbea despre Dumnezeu ca despre Tatăl lui; folosirea acestui apelativ de către Isus a fost unică (v. 49). Acelaşi pasaj ne oferă şi un exemplu despre ascultarea omenească a lui Isus (v. 51).

ii. ***Viaţa lui Isus a fost fără păcat.*** Acest aspect este mărturisit de alţi oameni (Matei 27:4,27; Luca 23:47; F. Ap. 3:14; 2 Cor. 5:21; Evrei 4:15; 1 Pet. 2:22-23; 1 Ioan 3:5), de propria Sa conştiinţă (Ioan 8:29,46; 14:30) şi de Tatăl (Matei 3:17; 17:5).

iii. ***A împlinit toate standardele biblice ale sfinţeniei:*** a ţinut cele zece porunci în mod perfect (Ex. 20 – a împlinit atât duhul cât şi litera Legii, Matei 5:21-47); doar El a atins idealul omului neprihănit din Vechiul Testament (Psalmul 1). Toate roadele Duhului s-au văzut în mod suprem în El (Matei 22:37-39; Gal. 5:22).

Ispita a fost o realitate pentru El: dacă nu ar fi fost aşa, nu am avea niciun fel de mângâiere din texte precum Evrei 2:18; 4:15. Pentru a învinge aceste ispite trebuie să ne amintim că El nu a folosit o putere care nu este şi la dispoziţia noastră prin Duhul Sfânt (Luca 4:1-13; Luca 22:28; Matei 16:23). Punctul în care a fost ispitit a fost umanitatea Lui, chiar dacă aceasta nu era atinsă de păcat; ispitele au venit din exterior (ca prima ispită a lui Adam) şi nu din interior (cum este cazul cu oamenii căzuţi). Intensitatea ispitei a fost mai puternică decât vom întâmpina noi vreodată, din cauză că El a refuzat să cedeze. Trebuie să reţinem următoarele adevăruri:

iv.. Victoriile nu au fost câştigate fără efort

- În pustie, ispitirea a fost precedată de un post îndelungat.
- Când Petru a încercat să-l determine să aleagă altă cale şi nu crucea, Isus a reacţionat cu putere (Înapoia Mea, Satano!), sugerând că ispita a atins un punct sensibil.

În grădina Ghetsimani, ispita a fost atât de intensă, încât El a transpirat cu picături de sânge.
Aşadar, ispita principală a fost să evite crucea din cauză că:
Natura Lui umană e ezitat;
Natura Lui divină a ezitat şi ea, întrucât crucea implica o rupere a părtăşiei cu Tatăl Său (situaţie nemaiîntâlnită vreodată; este semnificativ că nu a strigat „Tată", ci „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" În momentul în care Tatăl L-a abandonat nu a mai primit sprijin şi mângâiere divină.

iii2. Secretul victoriei Sale: teologii mai timpurii spun că El a fost victorios asupra ispitei datorită faptului că natura Lui divină a controlat întotdeauna natura umană. Această afirmaţie sună aproape în stil nestorian. Scriptura arată că nu natura Sa divină, ci Dumnezeu Tatăl, care a lucrat prin Duhul, a fost Cel ce L-a sprijinit pe Robul Domnului (Isaia 42:1: Robul meu pe care Îl *sprijin*).

2.3. VIAŢA ÎN TRUP

a) **Misterul întrupării:** Este necesară menţionarea următoarelor lucruri referitoare la întrupare:

i. ***Întruparea a presupus o golire*** (gr. *kenosis*) de sine, ceea ce înseamnă că Isus a renunţat la drepturile şi privilegiile Sale, însă nu la natura Lui fundamentală (divină). Acest lucru mai însemna că Isus nu putea fi în două locuri în acelaşi timp.

ii. ***Înainte de întrupare,*** Isus avea o singură natură însă, în urma întrupării, El poseda două naturi. Aceasta înseamnă că El nu a fost în nicio privinţă om, înainte de întrupare. Natura Sa umană a dezvoltat o personalitate numai în comuniune cu natura Sa divină, lucru care a avut loc în momentul concepţiei.

iii. ***Natura Sa umană*** nu a avut o personalitate proprie, aparte de unire cu natura divină; nu a existat niciun moment în care natura umană să se fi dezvoltat independent de natura Sa divină.

iv. ***În timpul vieţii Sale pământeşti,*** Isus şi-a exercitat atributele divine, doar în conformitate cu voia Tatălui: nu le-a folosit niciodată independent de această voinţă.

v. ***Când a fost proslăvit*** (glorificat), Şi-a reluat poziţia de egalitate cu Tatăl, însă prin aceasta nu a renunţat la umanitatea Sa. Isus îşi păstrează umanitatea atât timp cât trebuie să mijlocească: să ne reprezinte înaintea lui Dumnezeu ca Marele nostru Preot şi să domnească pe pământ la revenirea Sa.

vi. ***Va renunţa Isus la umanitatea Sa, la sfârşitul mileniului?*** Singurul pasaj biblic pe care putem să-l menţionăm aici este cel din 1 Corinteni 15:28: „pentru ca Dumnezeu să fie totul în toţi". Nu este foarte clară semnificaţia acestui verset, însă putem deduce cel puţin că Hristos Îşi va încheia lucrarea de mijlocire. Dincolo de versetul menţionat, Biblia nu vorbeşte clar despre acest subiect.

b) **Naşterea din fecioară:**

i. ***În sens strict, naşterea lui Isus a fost precum a oricărui alt copil,*** însă felul în care a fost conceput rămâne unul miraculos: El nu a avut un tată pământesc.

ii. ***Naşterea din fecioară se referă la metoda prin care a avut loc întruparea.*** Tehnic vorbind, la conceperea unui copil, femeia participă cu 23 de cromozomi, iar bărbatul cu alţi 23, pentru a ajunge la un total de 46. Probabil că Duhul Sfânt a fost cel care a format genele şi cromozomii necesari, care s-au unit cu cei din trupul fecioarei pentru a da naştere trupului lui Hristos.

iii. ***Naşterea din fecioară nu are nimic în comun cu doctrina falsă a concepţiei imaculate,*** conform căreia Maria, fiind ea însăşi concepută fără păcat, a dat naştere copilului, în aşa fel încât a rămas virgină din punct de vedere medical şi după aceea. Este semnificativ faptul că această doctrină a apărut pentru prima dată în Evanghelia lui Iacov (o scriere gnostică din a

doua parte a secolului al doilea). Ideea că relaţiile sexuale întinează o persoană este, în esenţă, una gnostică, dar perspectiva aceasta este contrazisă de două versete: Luca 2:23 şi Matei 1:25. Tertulian (150-225) menţionează că Maria a fost mama unei mari familii. Totuşi, Luther, Calvin şi Zwingli au crezut în virginitatea veşnică a Mariei, lucru care demonstrează că ei au fost influenţaţi de vremurile în care trăiau.

iv. ***Este clar că Iosif şi Maria au avut şi alţi copii*** după naşterea supranaturală a lui Isus. Catolicii pretind că aceştia erau verişori, sau copii dintr-o altă căsnicie, dar nu aceasta este interpretarea cea mai naturală a Scripturii:

- În episodul fugii în Egipt nu sunt menţionaţi alţi copii (ai lui Iosif, dintr-o căsnicie anterioară).
- Când Maria şi Iosif L-au pierdut pe Isus la întoarcerea de la templul din Ierusalim, acest lucru se putea întâmpla doar dacă ei erau preocupaţi cu supravegherea altor copii mai mici (născuţi de Maria).

v. ***Isaia 7:14 este profeţia despre fecioară, din care derivă această idee.*** Termenul folosit aici (*alma*) şi tradus prin „fecioară" (*parthenos*) în Septuaginta nu are sensul exclusiv de virgină (aşa cum are un alt termen ebraic: *bëtula*), ci înseamnă o tânără la vârsta căsătoriei, dar necăsătorită încă, ceea ce în antichitate însemna, totuşi, acelaşi lucru.

vi. ***Evangheliile vorbesc despre Iosif ca „tatăl" lui Isus,*** însă acest lucru nu trebuie să însemne mai mult decât că el îndeplinea rolul care îi revenea în mod normal oricărui tată pământesc. Marcu (Mc. 6:3) vorbeşte despre Isus ca fiind „fiul Mariei", expresie deosebit de ciudată (de obicei tatăl este menţionat). Atât Matei, cât şi Luca scriu despre naşterea din fecioară, în timp ce Marcu şi Ioan nu vorbesc despre această perioadă a vieţii lui Isus, deoarece ei încep direct cu lucrarea Sa.

Totuşi, într-un manuscris timpuriu (codexul latin Verona), Ioan 1:13 este redat astfel: „Cuvântul... care nu s-a născut din sânge, nici din voia cărnii, ci din Dumnezeu." Nu există însă manuscrise greceşti care să redea textul în felul acesta. Chiar şi aşa, ţinând seama de faptul că textele latine vechi fac adesea trimitere la originalul aramaic sau siriac, trebuie să luăm această citire a textului într-un mod serios. Ioan lasă să se înţeleagă în 8:41 că au circulat zvonuri scandaloase legate de naşterea lui Isus. Evreii protestează şi spun: „Noi (spre deosebire de tine) nu suntem copii nelegitimi. Aluzia este că ei considerau că Isus este un fiu nelegitim, din cauză modului diferit în care s-a născut.

Pavel nu menţionează în mod direct naşterea din fecioară, din cauză că este mai interesat de întrupare în sine, mai mult decât de metoda folosită pentru atingerea acestui scop.

vii. ***Luptându-se cu erezia docetistă*** care neagă întruparea, apostolul Ioan a pus un accent deosebit pe realitatea umanităţii lui Hristos (oboseala lui – Ioan 4:6; setea – 4:7; 19:28; lacrimile – 11:33, realitatea morţii sale – 19:34). El a remarcat faptul că negarea întrupării este un atac dus împotriva esenţei Evangheliei; Isus a trebuit să devină om pentru a ne răscumpăra şi pentru a putea fi, mai apoi, un Mijlocitor eficient (1 Ioan 4:2; 5:6; 2:22-25; 4:1-6; 5:5-12; 2 Ioan 7:9).

c) **Suferinţele şi moartea Sa:** în toate cele patru naraţiuni ale răstignirii, vedem că Isus a experimentat o suferinţă reală. Filipeni 2:8 ne arată cât de departe a fost pregătit Isus să meargă în suferinţele şi smerenia Lui.

d) **Coborârea în lumea celor morţi:** unii susţin că aceasta este o invenţie ulterioară a bisericii primare şi o adăugire mai târzie la crezul apostolic (390). Evenimentul este menţionat şi de către Eusebiu în relatarea despre vizita lui Tadeu la împăratul Abgar din Osrohene, după ce Abgar a corespondat cu Isus şi a aflat că Domnul „se va înălţa la Tatăl împreună cu o mare mulţime de oameni" (conform cu „a luat robia roabă" – Efeseni 4:8,9). Efeseni 4:9 spune că înainte de înălţarea Sa, Isus „a coborât în părţile mai de jos ale pământului", adică în *şeol,* lumea de jos, lumea celor morţi. Cum acest eveniment a precedat înălţarea Sa, este puţin probabil ca să fie vorba despre o referire la întrupare.

Isus a coborât în lumea morţilor din următoarele motive:

i. A trebuit să experimenteze toate etapele prin care trece fiinţa umană, dar spre deosebire de restul oamenilor, El nu a rămas acolo (Matei 12:40; F. Ap. 2:31-32);

ii. Pentru a-i elibera pe cei neprihăniţi din perioada Vechiului Testament şi pentru a-i lua cu Sine la cer, odată cu înălţarea Sa (Efeseni 4:8-9; 1 Pet.4:6). Cei cărora Hristos le-a predicat Evanghelia (lb. gr. *euangelizein*) în hades au fost, probabil, oamenii neprihăniţi din perioada Vechiului Testament. Referinţa din Efeseni 4:8-9 (Hristos „a luat robia roabă") face o aluzie la victoria lui Barac asupra lui Sisera, când a eliberat pe prizonierii israeliţi pe care-i luase Sisera, omorând pe toţi oamenii celui din urmă (Judecători 5:12).

iii. Cu toate acestea, nu toţi exegeţii sunt de acord cu această interpretare. Unii sunt de părere că Hristos nici măcar nu a coborât în hades, iar alţii afirmă că nu a trebuit să le predice Evanghelia sfinţilor din Vechiul Testament deoarece aceştia erau deja în rai!

iv. Pentru a anunţa victoria în faţa puterilor întunericului (1 Pet. 3:19-20). Observaţi că termenul Evanghelie nu este menţionat în acest context (lb. gr. *kerusso*, nu *euangelizein*). Este foarte posibil ca exact la acest aspect să se facă aluzie în 1 Tim. 3:16 – a fost văzut de îngeri (răi). Cei din vremea lui Noe, care au auzit chemarea la pocăinţă şi au refuzat-o, nu au avut nevoie să audă din noi Evanghelia. A încerca să faci acest verset să se refere la Hristos, ca vorbind prin predicarea lui Noe, înseamnă să distrugi în mod nejustificat secvenţa cronologică a evenimentelor descrise. Cu toate acestea, este puţin probabil ca Isus să fi făcut vreun anunţ puterilor întunericului.

Din partea celor din biserica catolică şi a altora, există obiecţii serioase faţă de perspectiva de mai sus. Unele din pasajele citate ar putea avea un cu totul alt înţeles. În 1 Petru 4:6 se face probabil referire la cei ce au auzit şi au acceptat Evanghelia, iar apoi au murit. Chiar dacă au trebuit să moară la fel ca oricare alt om, ei îşi primesc acum răsplata. Se pare că Petru se opune batjocoritorilor care spuneau că cei credincioşi mor la fel ca toţi ceilalţi; deci ce poate oferi creştinismul? Duhurile din închisoare, din 1 Petru 3:20, sunt probabil duhuri ale oamenilor din timpul lui Noe, dar ei nu au crezut în predicarea făcută de Duhul lui Hristos care era în Noe. Se pare că Petru se mişcă înainte şi înapoi, de la un subiect la altul, fără vreo legătură clară între ele, din prezent spre trecut şi viitor. Acesta este un exemplu tipic de predică din sinagogă (specific şi epistolei lui Iacov). Când Isus spune, după învierea Sa, că nu s-a înălţat încă la Tatăl, se referă probabil la faptul că nu s-a înălţat încă cu trupul în care a înviat. Este specific gândirii evreieşti să nu se ofere toate detaliile dintr-o dată. Pe de altă parte, Isus a promis să se întâlnească în rai cu tâlharul pocăit – locul unde stau cei binecuvântaţi în perioada de aşteptare, poate nu chiar în prezenţa directă a Tatălui.

e) **Istoricitatea Sa**

Câtiva critici din secolul XIX au mers până la a pune la îndoială existenţia istorică a lui Isus din Nazaret. Nu pare, totuşi, probabil că o mişcare atât de importantă ca creştinismul să fie fost iniţiată fără un fondator. Însuşi faptul că folosim un calendar după care numărătoarea anilor se face de la (presupusa) naştere a lui Isus din Nazaret (trăim în al XX-lea secol după acest eveniment) constituie o dovadă importantă a existenţei unei persoane foarte importante. până

Împotriva părerii multora, indicaţii extra-biblice asupra persoanei lui Hristos şi a ucenicilor lui datează din secolul al doilea şi chiar din primul. Cele mai clarificatoare referiri se datoresc penei lui Iosefus (37-100 e.n.), un istoric evreu de la curtea din Roma. Aceste referiri nu apar în textul "standard" a cărţii sale *Războiul cu Evreii*. Iosefus Flavius şi-a scris cartea în timpul împăratului Domitian, carei ura şi persecuta pe creştini. Nu este, prin urmare, surprinzător că Iosefus, cunoscut ca fiind temător pentru persoana sa, a înlăturat din carte referirile la Hristos păstrându-le pentru posteritate sau publicându-le pe ascuns. Aşa numitele adăugiri slavone sunt probabil false din cauza numeroaselor inexactităţi istorice.

În februarie 1972 doi profesori israeliţi au descoperit ceea ce mulţi cred că este textul autentic a operei lui Iosefus sub forma unui manuscris arab datând din secolul X. Textul face următoarele referiri la Isus: 'Trăia pe timpul acela un înţelept numit Isus. Purtarea sa era mai presus de orice greşeală şi el era cunoscut pentru virtutea sa. Mulţi dintre evrei ca şi din alte neamuri i-au devenit discipoli. Pilat l-a condamnat la răstignirea pe cruce şi moarte. Dar cei ce i-au fost discipoli nu au părăsit învăţăturile sale. Ei au povestit cum el li s-a arătat după răstignire şi că era viu. Poate că el era Mesia despre a cărui miracole vorbeau profeţii.'

Un scriitor din secolul al II-lea, Iulius Africanus, vorbind despre întunericul ce a căzut în momentul răstignirii lui Isus, citează din cartea a treia a *Istoriei* scrise de istoricul samaritean Thallus (care a scris în jurul anului 52 e.n.), în care acesta pretinde că întunecarea se datora unei eclipse de soare. Africanus adaugă faptul că el nu este de acord cu interpretarea lui Thallus.

De curând, archeologii au redescoperit o inscripţie remarcabilă datând din timpul lui Claudius, împărat roman între anii 41 şi 54. În această inscripţie, găsită la Nazaret, împăratul zice că a primit cu consternare raportul privitor la scoaterea unor cadavre din mormântele lor şi avertizează că oricine va îndrăzni în viitor să perturbe mormintele în acest fel va fi executat. Această inscripţie reprezintă probabil reacţia oficială la raportul oficial al guvernatorului ludeei, Pontius Pilat, cur privire la răstignirea lui Isus din Nazaret

şi a evenimentelor care i-au urmat. Tertullian, un avocat creştin din secolul II, pretinde chiar că raportul lui Pontius Pilat exista încă, în zilele sale, în archivele imperiale din Roma. Alte referiri extra-biblice la persoana lui Hristos apar în scrierile istoricului roman Tacit (55-120), Suetoniu (65-125) şi Pliniu cel Tânăr (62-114). Tacit scrie în Analele sale (XV.44): "Hristos, care a fost executat prin sentinţa guvernatorului Pontius Pilat în timpul domniei lui Tiberius" şi adaugă "Aceasta a potolit periculoasa superstiţie pentru puţin timp, căci ea a izbucnit din nou" sugerând cu claritate faptul că creştini se închinau lui Hristos cel ce fusese răstignit. În jurul anului 120 Suetonius, în a sa *Viaţă a lui Claudius*, afirmă că împăratul Claudius "a deportat pe evrei din Roma deoarece, sub influenţa lui Crestus ei au provocat o revoltă" (Claudius 25). Desigur, această agitaţie trebuie să fi fost provocată de predicarea, printre cei 10.000 evrei din Roma, a faptului că Isus era Mesia (Hristos). În Viata lui Nero, el îi defineşte pe creştini ca fiind "o masă de oameni robiţi unei şi răutăcioase superstiţii". În scrisoarea sa către împăratul Traian, datată între anii 119 şi 113, Pliniu cel Tânăr afirmă că creştinii "aveau obiceiul de a se aduna într-o anume zi fixă, înainte de răsăritul soarelui şi de a recita un imn antifonal lui Hristors, ca şi cînd ar fi Dumnezeu" (*Epistole* 10:96). Suetonius, în alt pasaj al *Vieţii lui Claudius*, menţionează modul în care Claudius îi blama pe evreii din Alexandria pentru a fi organizat o răscoală împotriva grecilor. El găsea de asemenea reprobator, în particular, faptul că "anumiţi alţi evrei au sosit cu corabia în Africa de Nord, venind din Siria şi au răspindit acolo o ciumă universală în sânul comunităţilor evreieşti şi greceşti". Aceasta este cu claritate o altă referire la răspândirea creştinismului în acele părţi şi indică faptul că împăratul Claudius ştia despre creştinism din chiar primul an al domniei sale, care a început la circa 10 ani după răstignire.

Un manuscris sirian de la Muzeul Britanic păstrează textul unei scrisori, scrisă după 73 e.n. de un anume Mara bar Serapion, care enumeră decesele a trei bărbăţi, răzbunate ulterior de evenimente. "Ce avantaj au obţinut atenienii omorându-l pe Socrate? Fometea şi ciuma a venit peste ei ca răsplată pentru crima lor. Ce avantaj au obţinut cei din Samos arzându-l pe Pitagora? Intr-o clipă le-a fost acoperit pământul cu nisip. Ce avantaj au obţinut evreii executând pe înţeleptul lor rege? Imediat după aceea regatul lor a fost desfiinţat. Dumnezeu a răzbunat, pe bună dreptate, aceşti trei înţelepţi: atenienii au murit de

foame, samioţii au fost copleşiţi de mare iar evreii, ruinaţi şi goniţi din ţara lor, trăiesc complet dispersaţi...Trei regi înţelepţi...au trăit în învăţătura pe care au dat-o." Autorul nu putea fi creştin, căci ar fi spus despre Hristos că traieşte, fiind înviat din morţi, cu toate acestea scrisoarea este o mărturie importantă a unui fapt larg cunoscut şi acceptat în acel timp.

Totuşi, cea mai completă relatare a vieţii şi învăţăturilor lui Isus din Nazaret se află în Noul Testament, ale cărui fragmente găsite au fost datate unul, la anii 40-50 (Marc 6,52-53, Qumran) iar altul la 125 (Ioan 18,31-33,37). Principalele manuscrise ale Evangheliilor datează din secolele IV,V şi VI. În plus, există aproape 5.000 manuscrise ale Noului Testament păstrate parţial sau total. O comparaţie cu alte manuscrise ale antichităţii este revelatoare: *De Bello Gallico* a lui Cesar a fost scrisă în jurul anului 50 î. e.n., dar cel mai vechi manuscris al textului datează din secolul VIII e.n.; cel mai vechi manuscris din *Analele* lui Tacitus datează din secolele IX şi X e.n.; *Istoria* lui Tucidide, scrisă în secolul V î.e.n., are manuscrisul nu mai vechi de secolul IX e.n.! Această comparaţie face ca Noul Testament să fie cel mai bine atestat document al antichităţii, provenit din zona Mediteranei.

e) **Învierea Sa:** crucea şi învierea constituie, împreună, un eveniment unitar şi lucrează în vederea justificării noastre (Rom. 4:25; 1 Cor. 15:17). Cuvântul justificare din 1 Cor. 15:17 are probabil sensul de dovedire (dovedirea faptului că suntem îndreptăţiţi prin moartea Lui).

i. A fost un o lucrare a Sfintei Treimi

- Aflăm că Tatăl l-a înviat pe Hristos din morţi (Rom. 6:4; Gal. 1:1; Ef. 1:20; 1 Pet. 1:3; F. Ap. 2:24).

- Se vorbeşte ca despre o lucrare a lui Hristos (Ioan 2:19-21; Ioan 10:17-18; F. Ap. 17:3);

- În mod implicit, se spune şi că Duhul Sfânt l-a înviat pe Hristos (Ro. 8:11).

iii. ***A fost cu, siguranţă, un eveniment miraculos:*** numai Dumnezeu putea face aşa ceva, El fiind singurul în exteriorul cercului vicios al păcatului şi morţii.

iv. ***A fost un eveniment fizic***, aşa că nu poate fi interpretat ca o continuare a influenţei lui Hristos, sau ca o supravieţuire a sufletului. Concepţia evreiască despre înviere implică

învierea trupului, dar nu a fost vorba despre o simplă revenire la viaţă (aşa cum a fost cazul lui Lazăr, care a murit din nou mai târziu); avem situaţia unui trup nou, transformat, cu posibilitatea de a apărea şi dispărea după voie, nesupus morţii. După înălţare, trupul Domnului a devenit glorificat, aşa că atunci când oamenii l-au văzut, au leşinat de frică, precum în Vechiul Testament.

i. ***Semnificaţia învierii*** a fost după cum urmează:

Lucrarea de pe cruce a lui Hristos a fost acceptată de Dumnezeu;
A dovedit afirmaţiile făcute de Hristos în timpul vieţii Sale, şi anume că este Mesia, Fiul lui Dumnezeu. El a profeţit în mod repetat că va învia; învierea a pus un sigiliu pe lucrarea Sa, aşa după cum profeţiile care se împlineau sigilau lucrarea proorocilor din Vechiul Testament.
A făcut posibilă trimiterea Duhului Sfânt; Mesia trebuia să fie mai întâi glorificat şi întronat.
Este o pârgă (şi prototip) a propriei noastre învieri.

ii. ***Dovezile învierii:*** Isus a fost înmormântat vineri seara, în mormântul unui bogat pe nume Iosif din Arimateea, cel ce l-a coborât de pe cruce, după ce garda romană a certificat faptul că Hristos este mort. Răstigniţii erau în mod normal lăsaţi neîngropaţi, însă cazul lui Isus arată că El se bucura de sprijin în anumite cercuri influente. Toate cele patru Evanghelii afirmă că duminică dimineaţa mormântul era gol. Apoi se vorbeşte despre unsprezece întâlniri distincte cu Hristosul înviat, în perioada imediat următoare de după duminică dimineaţa. Caracterul diversificat şi neaşteptat al acestor arătări şi variatele grupuri implicate (de la o persoană la un grup de peste 500 de persoane) arată că este imposibil să ne gândim la varianta halucinaţiilor. Dificultatea de a aduce dovezi împotriva tuturor acestor arătări (după cum este cazul şi cu naraţiunile despre găsirea mormântului gol) face şi mai puţin probabil să putem vorbi despre o decizie deliberată de a perpetua o înşelăciune.

În baza acestor fapte, creştinii au concluzionat că Isus a înviat trupeşte din mormânt, cu un trup care, deşi liber de constrângerile timpului şi ale spaţiului (putea trece prin uşi închise, putea apărea şi dispărea dintr-o dată), era totodată de o constituţie fizică solidă, cu capacitatea de a rupe pâine şi a mânca; putea chiar să fie confundat cu un grădinar sau cu un tovarăş de călătorie.

Faptul că Isus a înviat din morţi poate fi văzut cel mai bine prin lipsa altor alternative viabile. Una dintre ele ar fi că Isus doar a părut că ar fi murit; El ar fi căzut în comă, iar mai târziu şi-a revenit pentru o anumită perioadă de timp. Dar moartea Sa este demonstrată prin bătăile brutale la care a fost supus, prin cele şase ore în care a atârnat pe cruce, prin străpungerea în coastă cu o

suliţă, după care a curs un fluid apos (probabil fluid pericardic) şi sânge, prin îmbălsămarea Sa parţială şi înfăşurarea în haine de mormânt şi, în final, prin faptul că a fost sigilat într-un mormânt. Aproape că ar fi nevoie de atât de multă naivitate să crezi că Isus nu a murit, pe cât este nevoie de credinţă să crezi că a înviat din morţi.

Alţii sugerează că ucenicii au furat trupul lui Isus. Dar pentru a face aceasta, trebuiau să înlăture garda romană (ceva improbabil), sau să-i mituiască, aspect la fel de puţin probabil, de vreme ce soldaţii ştiau că sunt pasibili de pedeapsa capitală dacă eşuau să protejeze trupul lui Isus de a nu fi furat. Apoi, faptul că pânzele în care a fost înfăşurat Isus stăteau neatinse (nici măcar nedesfăcute!), iar ştergarul pus pe cap era încă făcut sul, arată că nu se poate vorbi despre o luare rapidă a trupului din mormânt. În mod normal, hoţii nu stau să aranjeze lucrurile. Dacă ar fi fost vorba într-adevăr despre un furt, ucenicii ar fi luat trupul cu tot cu pânzele în care era înfăşurat.

Surpriza (chiar necredinţa) ucenicilor faţă de învierea lui Isus, arată că ei nu au furat trupul, cu excepţia situaţiei în care surpriza şi necredinţa lor ar fi fost înscenate pentru a face ca povestea să pară mai convingătoare. Dar acest tip de înscenare ar fi ceva prea mult pentru creştinii de la început. În plus, este improbabil să fi fost inventate poveşti în care apostolii sunt portretizaţi ca necrezând în înviere. Biserica primară a început imediat să aibă o apreciere deosebită faţă de apostoli.

Alţi gânditori sugerează că ucenicii au experimentat halucinaţii. Dar Noul Testament pune la dispoziţie dovezi despre arătările lui Isus în locuri şi timpuri diferite, de la una, la o mulţime de peste cinci sute de persoane. În 1 Corinteni, Pavel îi provoacă pe cei ce se îndoiesc de realitatea învierii să discute cu martorii oculari! Arătările au fost prea multe şi prea variate ca să fi fost halucinaţii. Mai mult, ucenicii nu erau pregătiţi din punct de vedere psihologic pentru halucinaţii, de vreme cei ei nu se aşteptau ca Isus să învieze. De fapt, aceştia nu au crezut prima relatare despre învierea lui Isus. Tot ce trebuiau să facă evreii necredincioşi atunci când a început să circule relatarea despre învierea lui Isus, era să arate trupul Său. Dar nu au făcut-o niciodată!

Aceeaşi obiecţie poate fi adusă şi împotriva sugestiei că ucenicii au venit la alt mormânt decât la cel al lui Isus. De ce nu au putut evreii să arate trupul lui Isus care ar fi fost în mormântul corect? Ei trebuie să fi ştiut unde era, întrucât i-au cerut lui Pilat să pună o gardă acolo.

Alţii sunt de părere că ucenicii au modelat naraţiunea despre învierea lui Isus după modelul zeilor din mitologia păgână care mor şi înviază. Dar diferenţele dintre relatări sunt mai mari decât asemănările. Stilul realist al naraţiunilor din Evanghelii contrastează mult cu fanteziile din mituri.

Apoi, relatările învierii apar repede în perioada bisericii primare, fără să fi fost nevoie de un timp lung de evoluţie al unei mitologii detaliate. Afirmaţia lui Pavel că cei 500 de oameni care L-au văzut pe Hristosul înviat erau încă în viaţă (şi deci, puteau fi întrebaţi) este incredibil de îndrăzneaţă, dacă totul ar fi fost o poveste şi un mit.

Trebuie să fi fost ceva unic, în aşa fel încât ucenicii evrei să-şi fi schimbat ziua de închinare, de la sabat la duminică. Fie au fost înşelaţi – caz în care evreii necredincioşi ar fi putut strivi mişcarea creştină prin scoaterea la iveală a trupului lui Isus – fie au lansat în lume o mare farsă (caz în care este greu de înţeles cum au putut să sufere la nivel psihologic tortura şi moartea pentru ceva ce ştiau că este fals). Nu se potriveşte în peisaj nici ideea că cei ce au înscenat o asemenea relatare în lumea antică, ar fi ales ca primii martori ai lui Mesia cel Înviat să fie nişte femei. Nu este nevoie ca cineva să trateze Noul Testament ca fiind inspirat de Dumnezeu, pentru a simţi forţa dovezilor istorice în sprijinul învierii lui Isus. Naraţiunile Evangheliei trebuie să fie explicate chiar şi atunci când nu sunt privite ca având autoritate divină. Stabilirea dinainte a faptului că aşa ceva nu se putea întâmpla, este, în cele din urmă, adevăratul obstacol în calea credinţei în învierea lui Isus Hristos.

Dacă giulgiul din Torino este autentic (acurateţea datării cu carbon 14 a fost pusă în discuţie), şi el ar fi o dovadă a învierii: trupul lui Isus a fost energizat de ceva ce seamănă cu energia nucleară şi când a ieşit prin giulgiu, a lăsat un imprimeu al chipului, în mod asemănător cu cei ce şi-au imprimat chipul pe pământ când a explodat bomba de la Hiroshima.

g) **Înălţarea şi glorificarea Sa:** marchează întronarea lui Isus ca Mesia. Este vorba despre începutul domniei Sale mesianice care se va manifesta, pe deplin, atunci când Isus va reveni. Întronarea şi începutul domniei mesianice constituie tema din Evrei 1. De asemenea, înălţarea marchează şi începutul lucrării Sale de Mare Preot în folosul nostru. Evrei 7:25 şi Romani 8:34 ne spun că Isus mijloceşte pentru noi în ceruri. Dar cum ar trebui să înţelegem acest lucru? Vorbim despre mijlocire prin simpla Sa prezenţă acolo ca Om, sau chiar se roagă Tatălui pentru poporul Său? Este o mijlocire pasivă sau una activă? Ar părea că este una pasivă: prin prezenţa Sa în ceruri ne poartă şi nouă de grijă; El pare să nege mijlocirea activă în Ioan 16:25-26; El însuşi domneşte peste împărăţia lui Dumnezeu cu toată autoritatea şi judecata care i-a fost încredinţată de Tatăl (Matei 28:18-20); El nu are nevoie să-L convingă pe Tatăl să fie plin de har faţă de noi, de vreme ce lucrarea de mântuire este rezultatul harului de la Tatăl. Isus este în

cer ca Marele nostru Preot, pentru a ne ajuta în ispitele şi încercările noastre. Cu alte cuvinte, această lucrare este legată de cea de sfinţire (eliberarea de sub puterea păcatului), mai degrabă decât de justificarea obţinută la cruce. În baza morţii lui Hristos pe cruce şi a prezenţei Sale în ceruri în favoarea noastră, părtăşia este restaurată de fiecare dată când este întreruptă (1 Ioan 2:1). Dacă nu facem această distincţie între sfinţire şi justificare în relaţie cu lucrarea prezentă a lui Hristos, ajungem la o teologie arminiană.

h) **Revenirea Sa:** va aduce completarea mântuirii celor credincioşi, în sensul învierii (salvarea trupurilor). Mai înseamnă şi domnia vizibilă şi directă a lui Hristos pe pământ. Evenimentele asociate cu revenirea Sa, arată că Isus este Cel ce pune în aplicare dreptatea lui Dumnezeu (mânia Mielului; deschide peceţile care duc la sfârşitul domniei lui satan), fiind Judecător asupra vieţii celor credincioşi şi necredincioşi.

PERSPECTIVE DIVERGENTE

3.1. Ebioniţii: după căderea Ierusalimului, în comunitatea creştină palestiniană s-a produs o nouă mişcare. Supravieţuitorii de la Qumran s-au alăturat bisericii creştine iudaice şi s-a ajuns apoi la o ruptură. O grupare a rămas ortodoxă în gândirea ei, dar a reţinut şi practicile iudaice. Cealaltă grupare a devenit destul de eretică şi a ajuns să fie cunoscută ca gruparea ebioniţilor. Ei negau divinitatea lui Hristos din cauza monoteismului lor unilateral pe care-l moşteniseră din iudaism. Au fost succesorii iudaizatorilor din vremea apostolului Pavel şi ceea ce credeau ei, era că Hristos a primit puteri supranaturale cu ocazia botezului Său. După opinia lor, El a fost ales ca Fiu al lui Dumnezeu la botez, atunci când a fost unit cu Hristosul veşnic, care este mai mare decât arhanghelii, însă nu divin. Mai târziu, concepţia aceasta a ajuns să fie cunoscută ca erezia adopţianistă (o variantă a monarhianismului dinamic).

3.2. Gnosticii: nu puteau accepta ideea întrupării, din cauză că ei considerau materia ca fiind rea în sine însăşi. Docetiştii negau faptul că Logosul a locuit într-un trup real, doar părea (lat.

Doceo) ca un trup. Alţii favorizau ideea de materializare, în contrast cu întruparea. Cerintienii credeau că omul Isus şi Mesia Cel Divin erau două persoane separate; Considerau şi că Hristos a fost un duh sau o putere care a coborât peste Isus la botezul Său, părăsindu-L apoi, la cruce.

3.3. Arienii: negau divinitatea lui Hristos. Punctul lor de plecare a fost probabil unul gnostic: au încercat să coboare Logosul la un statut ne-divin, aşa încât să poate fi combinat cu trupul (rău), fără niciun fel de problemă. Prin urmare, l-au coborât pe Isus la statutul de creatură perfectă. După opinia lor, Isus a fost creat la un moment dat.

Arianismul este, în esenţă, o reacţie la neajunsurile teologiei alexandrine, bazată de asemenea pe platonism. Totuşi, reacţia a fost nepotrivită şi ea, din cauză că s-a bazat pe aristotelianism, o filosofie străină de creştinism.

Origen şi alţi teologi ortodocşi înaintea lui, a spus că Trinitatea a luat fiinţă atunci când Tatăl a dat naştere Cuvântului şi Duhului Său. Se presupune că acest eveniment s-ar fi produs la începutul creaţiei, când Dumnezeu Tatăl s-a hotărât să creeze universul cu ajutorul celor „două mâini" ale Sale. Origen a mai considerat şi că Isus, Fiul lui Dumnezeu a fost subordonat Tatălui, atât în cer cât şi pe pământ.

Arius a fost instruit în şcoala teologică a Antiohiei. La acea vreme, Antiohia a fost unul din cele mai mari centre ale filosofiei aristoteliene. De la Aristotel, Arius a învăţat că diferenţa numelui implică şi o diferenţă de substanţă. Cuvântul Fiul este diferit de cuvântul Tată şi deci, cele două Persoane nu pot avea exact aceeaşi substanţă, la fel cum un măr nu are aceeaşi substanţă cu un copac. Hristos a fost divin, însă divinitatea lui era doar parţială şi derivată. Mai mult, când această creatură divină a intrat în rasa umană, a ocupat locul sufletului unui bărbat numit Isus. Cum Isus a avut frământări şi lupte în sufletul Său, iar Dumnezeu este fără schimbare, rezultă că nu Dumnezeu, ci o creatură inferioară a locuit în El. Arius a sprijinit convingerile sale cu un număr de texte din Scriptură, printre care şi Proverbele 8:22 (traducerea din Septuaginta) şi Coloseni 1:15; Matei 28:18; Marcu 13:32; Luca 18:19; Ioan 5:19; 14:28; 1 Cor. 15:28.

Simpatizanţii lui Arius au condus imperiul creştin timp de 43 de ani, din cei 56 câţi au fost între Conciliul de la Niceea şi cel de la Constantinopol, din anul 381. Acest lucru a fost posibil datorită influenţei arianismului asupra sorei lui Constantin I şi, apoi, asupra fiului acesteia şi succesor la tron, Constans I, iar în final asupra împăratului Valens.

3.4. Apolinarienii: credeau că Logosul a locuit doar în mintea lui Hristos: sufletul şi trupul Lui au fost pe deplin umane. Aceasta nu este o întrupare adevărată.

3.5. Nestorienii: tindeau să spună accent pe cele două naturi ale lui Hristos, ca pe două entităţi care nu se intersectează (aproape că a avut o personalitate scindată). Cu toate acestea, trebuie să ne amintim că aproape tot ce ştim legat de vederile lui Nestorie ne parvine prin duşmanul său, Ciril al Alexandriei. Nestorie s-a simţit obligat să accentueze despărţirea dintre cele două naturi ale lui Hristos pentru a evita să se spună că Maria a fost mama lui Dumnezeu (lb. gr. *Theotokos*): ea a fost doar mama naturii Sale umane.

3.6. Monofiziţii: au mers la cealaltă extremă şi au spus că Isus a avut doar o natură (divină), iar Maria a fost mama acesteia. Expresia „a luat trup" înseamnă că natura Sa umană a fost aproape un fel de acoperământ (camuflaj) al adevăratei naturi divine. Ciril al Alexandriei a înclinat spre monofizitism, fapt care a avut un impact dezastruos asupra teologiei sale. Încă odată, monofizitismul are rădăcinile în gnosticimul atât de des întâlnit în Alexandria.

3.7. Perioada reformei: în vreme ce reformatorii au rămas ortodocşi în hristologia lor, se găsesc şi erezii în rândurile anabaptiştilor. Melchior Hoffmann are o perspectivă docetică asupra trupului lui Hristos: a fost un trup divin care a trecut prin Maria, aşa cum trece apa printr-un canal (nu a datorat nimic Mariei)! Menno Simons a fost influenţat de această perspectivă. Raţionaliştii au mers în direcţia opusă: Servetus a avut o teologie panteistă; Socinius a manifestat o întoarcere la adopţianism (Isus a fost, fie adoptat, fie deificat).

Dacă există vreo diferenţă între reformatorii Luther şi Calvin, putem spune că Luther a fost mai aproape de şcoala alexandrină, în vreme ce Calvin a fost mai aproape de cea antiohiană. În principiu, Luther crede într-un trup divin al lui Hristos care este caracterizat de omniprezenţă. Aşa justifică el prezenţa reală a trupului lui Hristos în elementele euharistiei. Luther are şi o tendinţă spre sabellianism (modalism), ceea ce face să fie uşor de afirmat că Maria este mama lui Dumnezeu, sau că Dumnezeu a murit. Luther a menţinut perspectiva că natura umană a lui Isus a primit atributele divinităţii precum omniscienţa şi omniprezenţa. Nu la întâmplare lutheranii i-au acuzat pe calvinişti că sunt nestorieni, în tip ce calviniştii i-au acuzat pe lutherani că sunt monofiziţi.

3.8. Doctrina catolică: cultul fecioarei Maria (şi al sfinţilor) este, în mod implicit, o negare a umanităţii lui Hristos, din cauză că se neagă, de fapt, rolul Său de Mare Preot care este atât Dumnezeu cât şi Om. Doctrina catolică o prezintă pe fecioara Maria ca pe un personaj matern arhetipic. Aceasta sugerează că aşa cum orice altă mamă are o mare influenţă asupra fiului ei, şi Maria se află într-o poziţie ideală pentru a duce rugăciunile noastre înaintea lui Isus. Noul Testament nu conţine nicio urmă de dovadă legată de astfel de afirmaţii. Ne descoperă rolul de onoare al Mariei, ca mamă care l-a purtat în pântece pe Salvatorul, dar se accentuează în mod repetat cât a fost de limitat acest rol. La Cana, ea a avut nevoie de o mustrare blândă: un aspect ce aminteşte că El, Fiul lui Dumnezeu, nu putea fi supus autorităţii ei. Într-adevăr, când s-a sugerat că Maria ar putea avea un acces special la El, Isus a aşezat-o la locul ei cu fermitate ca pe una din mijlocul ucenicilor Săi. Când o anumită femeie a vrut să-i acorde Mariei o onoare specială, Isus a aşezat-o pe acelaşi nivel cu orice alt creştin care face voia lui Dumnezeu (Matei 12:48-49, Luca 11:27-28). Nu este nevoie de un mijlocitor uman, deoarece Isus a împărtăşit umanitatea noastră şi ne este accesibil în mod total (Evrei 4:15-16). Maria Romei nu este Maria din Evanghelii. Maria Romei îşi are originea în zeiţa păgână a lumii mediteraneene, care în secolul al patrulea şi-a găsit un loc în biserică, într-un context în care s-a început un îndelungat compromis cu lumea. Au continuat să existe chiar şi titlurile zeiţei mamă, precum: Steaua Mării (Stella Maris), sau „Doamna noastră". Chiar şi imaginea familiară cu mama şi Pruncul îşi are originea în păgânism, în reprezentarea egipteană a zeiţei Isis, cu Horus pe genunchiul ei. În plus, cu mult înainte de creştinism, când Roma era ameninţată de invazia lui Hanibal, generalul din Cartagina, romani au recurs la aducerea unei zeiţe păgâne (Magna Mater/Marea Mamă) din Asia Mică, cu speranţa că aceasta îi va salva. Statuia ei a intrat în oraş pe o plută pe râul Tibru, iar apoi a fost plimbată prin Roma. Hanibal a fost înfrânt şi creditul pentru această victorie i s-a acordat Marii Mame. Până în ziua de azi, în fiecare an este transportată pe o şalupă, pe râul Tibru o statuie a fecioarei Maria.

În secolul trecut au început discuţii, care au căpătat o amploare tot mai mare, legate de posibilitatea ca atributele lui Hristos să-i fi fost transferat şi Mariei: concepţia imaculată (1854), înălţarea Mariei (1950), Mama Bisericii (Hristos este Domnul Bisericii), co-mediatoare împreună cu Hristos. Apariţia teologiei feministe a întărit şi mai mult acest trend.

3.9. Perioada modernă: Aceasta este dominată de influenţa filosofiilor necreştine asupra hristologiei. În timp ce mişcarea pietistă a menţinut un echilibru între experienţă şi credinţa

ortodoxă, teologii pietişti liberali de mai târziu (precum Schleiermacher) au renunţat cu totul la credinţa ortodoxă şi s-au concentrat asupra experienţei. Această tendinţă a fost accentuată apoi de apariţia existenţialismului şi a unei critici înalte care punea la îndoială orice bază verificabilă a vieţii şi învăţăturii lui Hristos. Hegel adoptă ideea conform căreia Hristos a trebuit să renunţe cu totul la atributele Sale divine, pentru a putea deveni o fiinţă umană autentică. Această idee s-a transformat mai târziu în teoria chenozei, opusul monofizitismului şi, prin urmare, o formă extremă a teologiei antiohiene. Ritschl îi acuză pe chenotişti că sunt socinieni.

i. Nu este o coincidenţă faptul că mare parte a teologiei germane şi elveţiene reflectă punctele slabe ale teologiei luterane, mai ales în forma în care s-a dezvoltat după moartea lui Luther. Ca reacţie împotriva tendinţelor monofizite ale lui Luther, majoritatea teologilor moderni au ajuns să susţină conceptul că Isus era doar un simplu om, concept legat de filosofia nominalistă (în esenţă, umanistă) din Evul Mediu târziu, care a avut un mare impact asupra lui Luther. Reforma lutherană s-a dovedit a fi necorespunzătoare din punct de vedere teologic. Cu greu vom găsi un teolog modern care să recunoască faptul că Isus este pe deplin Dumnezeu, a doua Persoană a Trinităţii.

ii. Bultmann a avut o poziţie foarte sceptică vizavi de credibilitatea relatărilor Evangheliilor şi şi-a bazat teologia pe existenţialismul lui Heidegger. Unii din foştii discipoli ai lui Bultmann au luat mult mai în serios istoricitatea lui Isus, însă tot nu au recunoscut divinitatea Sa. Hans Conzelmann a negat faptul că Isus a fost o personalitate escatologică (Fiul omului, Mesia sau Fiul lui Dumnezeu). Potrivit lui Ernst Fuchs, Isus a fost, într-adevăr, o personalitate istorică însă, El nu a predicat pocăinţa sau imanenţa Împărăţiei lui Dumnezeu: tot ce contează este să împărtăşim credinţa omului Isus în viitorul lui Dumnezeu. Toate acestea sunt în totală contradicţie cu Evanghelia, aşa că este greu de precizat pe ce se bazează această „credinţă”.

iii. Dezvoltarea curentului neo-evanghelic în ultimii ani i-a determinat pe mulţi să compare această perioadă cu cea de la începutul secolului al XIX-lea, când a apărut liberalismul. Mişcarea carismatică pune un mare accent pe sentimente, ceea ce înseamnă că teologia a fost clasată ca fiind lipsită de importanţă. Cum a fost afectată hristologia de acest lucru? Rezultatul a fost un nou accent pus pe umanitatea lui Isus, divinitatea Sa fiind, astfel, neglijată. Există, deci, pericolul întoarcerii la misticismul Evului Mediu târziu, însă postmodernismul a complicat şi mai mult lucrurile punând accentul pe stările emoţionale, mai degrabă decât pe adevăr.

iv. Concepţia creştină corectă afirmă că: într-o singură Persoană (Isus Hristos) se află două naturi, o natură umană şi una divină, fiecare fiind completă şi întreagă; cele două naturi sunt unite în mod organic şi indisolubil, astfel încât nu se formează o a treia natură.

SOTERIOLOGIA

(Doctrina despre mântuire)

Doctrina despre mântuire cuprinde trei părţi, toate având la bază doctrina alegerii:

1. Justificare – rezultatul lucrării lui Mesia;
2. Sfinţire – lucrarea actuală a Duhului Sfânt;
3. Glorificare – asemănare deplină cu Dumnezeu.

1. LUCRAREA LUI MESIA

1.1. **PRINCIPIUL MÂNTUIRII.** Dumnezeu este prin însăşi natura Sa un Dumnezeu îndurător şi vrea să salveze omul de consecinţele rebeliunii sale, adică de păcat. Prin urmare, nu este un lucru surprinzător să aflăm că, încă de la început, El a pregătit un plan de rezervă pentru mântuire omului. Acest lucru poate fi observat încă din primele cărţi ale Bibliei, după cum urmează:

a) Încă înainte de cădere, când Dumnezeu plănuia creaţia, El Şi-a făcut planul de rezervă, suficient de flexibil pentru a putea rezolva problema în cazul unei neascultări din partea omului. Sigur că, la un anumit nivel, Dumnezeu ştia dinainte ce se va întâmpla, însă acest lucru nu Îl face pe El răspunzător. Trebuie să acceptăm tensiunea dintre cele două adevăruri aparent contradictorii: liberul arbitru al omului şi preştiinţa lui Dumnezeu.

b) Asigurarea unui sistem de jertfe, prin care putea fi evitată judecata. Cazul lui Cain şi Abel implică existenţa unui astfel de sistem încă din acea vreme.

c) Limitarea consecinţelor păcatului. Prin legământul făcut cu Noe şi cu ceilalţi supravieţuitori ai Potopului, Dumnezeu în îndurarea Sa, a încetinit înaintarea păcatului, instituind o ordine în lume prin care să contrabalanseze anarhia. De asemenea, Dumnezeu a asigurat ciclul anotimpurilor, pentru a ca omul să aibă hrană suficientă.

d) El a pregătit venirea unui salvator care se va ridica din poporul Israel (poporul ales). Apoi, Dumnezeu a luat şi alte măsuri pentru a asigura venirea salvatorului promis. El a ales astfel un om care să înceapă o nouă naţiune, din care urma să vină Mesia, Salvatorul promis. Acest om

a fost Avraam, iar naţiunea despre care vorbim a fost poporul Israel. Dumnezeu i-a făcut trei promisiuni acestui om:

i. Din urmaşii săi, născuţi după promisiunea lui Dumnezeu, El va face o naţiune puternică.

ii. Dumnezeu va da acestei naţiuni un loc special în care să trăiască — ţara promisă.

iii. Dintre urmaşii lui Avraam va veni Mesia, Salvatorul promis.

Au trecut patru sute de ani până la împlinirea primelor două promisiuni, în vremea Exodului. Atunci Dumnezeu a dat poporului Israel Legea, adică carta legământului. Acest cod legislativ consta într-o serie de instrucţiuni legate de stilul de viaţă pe care trebuia să-l aibă poporul ales de Dumnezeu şi cu care El făcuse un legământ. Prin ascultarea lor de această lege, naţiunea israelită trebuia să fie o mărturie a caracterului lui Dumnezeu pentru celelalte naţiuni. Ascultând de aceste porunci, poporul va putea experimenta bucuria şi prosperitatea (binecuvântarea sau „viaţa"), însă, dacă nu ascultau de poruncile lui Dumnezeu, dezastrul va veni asupra lor şi vor fi exilaţi din ţara promisă, care le fusese dată de Dumnezeu pe încredere şi ca parte a legământului. Acest cod legislativ era o reglementare temporară, până la venirea lui Mesia, care urma să se ocupe în mod definitiv de problema păcatului poporului şi să le dea Duhul Sfânt, astfel încât legea să devină ceva interior şi instinctiv. În acest cod legislativ însă era inclus şi un sistem de jertfe, care să asigure restabilirea părtăşiei cu Dumnezeu în cazul în care cineva păcătuia şi scăparea de pedeapsa cu moartea, rezultată în urma păcatului.

1.2. ÎNVĂŢĂTURA VECHIULUI TESTAMENT

a) **Principiul jertfei:** Ideea unei jertfe de sânge stârneşte repulsie celor din zilele noastre, însă în acele vremuri bogăţia oamenilor consta în turmele lor de animale, iar uciderea animalului era singurul mod în care aceştia îl puteau oferi lui Dumnezeu. Tendinţa noastră este să măsurăm bogăţia în bani, însă nu aici se reducea totul: ideea era că, din moment de păcătosul trebuia să moară, locul lui putea fi luat de un animal. Dumnezeu a găsit această soluţie, pentru ca omul să nu trebuiască să moară. Moartea unui animal implica vărsare de sânge, adică însăşi sursa vieţii. De aceea omului îi era interzis să mănânce sângele animalului, pentru că acesta fusese pus deoparte pentru a fi folosit în ritualul jertfelor.

i. Lumea animală o oglindea pe cea umană. Fapte 10 face o legătură între predicarea evangheliei pentru neamuri şi mâncarea animalelor necurate. Animalul este considerat un înlocuitor al celui care se închină înaintea lui Dumnezeu (lucru confirmat de ritualul hitit, care afirmă foarte clar acest lucru). Israelitul, membrul unei naţiuni curate, alege un animal curat pentru a-l aduce jertfă în locul lui. Cel care aduce jertfa îşi pune mâinile pe capul animalului, ceea ce indică în mod clar faptul că animalul este substitutul său. Acest lucru este confirmat şi de Noul Testament.

ii. Potrivit pasajului din Leviticul 5:11-13, animalul jertfit putea fi înlocuit cu o jertfă de cereale. Astfel, dacă animalul adus ca jertfă pentru păcat îl reprezenta pe cel ce aducea jertfa, rezultă că şi grâul care înlocuia animalul făcea acelaşi lucru: cele 12 pâini puse înaintea Domnului reprezentau în mod clar cele 12 seminţii ale Israelului, deci grâul era considerat a fi o jertfă curată. Tot aşa, ritualul turnării vinului la piciorul altarului pare să pună şi vinul pe picior de egalitate, acesta fiind de obicei roşu, ca sângele. Vinul este, de asemenea, o metaforă biblică obişnuită pentru sânge (Gen. 49:11; Apoc. 14:20). Mai mult, poporul Israel este comparat adesea cu o vie. Astfel, substanţa aleasă pentru jertfa de băutură, ca şi animalele alese pentru jertfă, sugerează o identificare a celui care aduce jertfa cu jertfa în sine. Jertfa de băutură, ca şi vărsarea sângelui animalului, întruchipează păcătosul care moare pentru păcatul său şi se dedică pe deplin în slujba lui Dumnezeu. Mesajul ritualului arderii de tot este unul foarte puternic, iar însoţit de jertfa de mâncare şi de cea de băutură devine copleşitoare.

iii. În Israelul antic se aduceau diferite tipuri de jertfe, pentru diverse motive, nu doar pentru ispăşirea păcatului. De exemplu puteau fi aduse ca jertfă şi produsele agricole, însă jertfele umane erau interzise (exact pentru acest lucru au fost cerute jertfele de ispăşire, scopul fiind ca omul să rămână în viaţă!)

iv. Toate jertfele aveau un lucru în comun: erau aduse în contextul închinării înaintea lui Dumnezeu, aceasta constând, în primul rând, în exprimarea respectului faţă de planul Său desăvârşit şi în mulţumirea pentru prosperitate, recunoscându-se că aceasta vine de la El.

Uneori oamenii aduceau jertfe în cinstea lui Dumnezeu, pentru a-I mulţumi şi pentru a recunoaşte că tot ce aveau era, de fapt, al Lui.

Alteori oamenii aduceau jertfe ca expresie a părtăşiei pe care o aveau cu Dumnezeu. În acest caz, închinătorul mânca jumătate din jertfă, ca expresie a părtăşiei sale cu El, în timp ce cealaltă jumătate era arsă, pentru a arăta că aceasta Îi revine lui Dumnezeu.

Unele jertfe erau aduse ca un act de consacrare, caz în care jertfa era arsă în întregime, pentru a sugera dedicarea totală.

Alteori, omul aducea o jertfă pentru că a păcătuit împotriva lui Dumnezeu. În cazul acesta, animalul era ucis pentru a arăta că păcatul costă o viaţă – fie animalul trebuia să moară, fie omul, iar Dumnezeu a oferit posibilitatea înlocuirii omului cu animalul, pentru ca cel dintâi să nu moară. Când păcătuia un om, el se afla într-o poziţie greşită faţă de Dumnezeu şi trebuia să suporte consecinţele (pedeapsa). Pentru ca relaţia dintre om şi Dumnezeu să fie restabilită, trebuia sacrificat un animal. Prin aceasta, Dumnezeu îl învăţa pe om că păcatul este ceva foarte grav şi nu poate fi tratat cu uşurinţă. Însă, în îndurarea Sa, Dumnezeu ne-a oferit soluţia la această problemă: jertfirea unui animal (o altă fiinţă vie) în locul omului.

b) **Curat şi necurat:** Ce este curat este normal, ce este necurat este anormal. Necurat este tot ceea ce e privit ca deviere de la perfecţiunea care ar trebui să caracterizeze întreaga creaţie. Conceptul de „foarte bun" (= perfect) coincide cu voinţa divină. Curat este ceea ce e viu, în timp ce necurat este ceea ce e mort, sau conţine celule moarte, cum ar fi scurgerile de sânge sau alte tipuri de scurgeri. Animalele şi păsările necurate erau cele care se hrăneau cu carne care conţinea şi sânge (ex. păsările de pradă) sau cu animale moarte (ex. vulturii), ori intrate în putrefacţie (ex. pescăruşii). Tot necurate erau şi animalele asociate cu cultul fertilităţii la păgâni (şarpele, mistreţul, porcul, bâtlanul şi anumiţi peşti). În unele cazuri nu găsim o explicaţie clară, însă în altele, consumul acestor animale putea fi periculos pentru sănătate. Termenul „urâciune" pare să indice, în cele mai multe cazuri, o legătură cu o sectă idolatră. Animalele curate erau cele ce puteau fi aduse ca jertfă (în general, animalele domestice ierbivore), iar cele necurate erau cele ce nu puteau fi aduse ca jertfă. Viţelul, considerat a fi cel mai bun animal de jertfă, simbolizează poporul Israel, pe când măgarul întruchipează Canaanul.

c) **Sistemul de jertfe propriu-zis:**

i. Înainte de Sinai. Deşi sistemul de jertfe a fost introdus în contextul legământului de la Sinai, citim că au fost aduse jertfe şi în cartea Geneza, în locurile unde se aminteşte de Adam, de Cain şi, mai ales, atunci când se fac anumite legăminte. Vărsarea sângelui ratifica legământul (ca un sigiliu modern), însă transmitea şi un mesaj: dacă încalci legământul, iată ce se va întâmpla cu

tine (o moarte violentă). Trebuie făcute câteva menţiuni speciale legate şi de tentativa de jertfire a lui Isaac şi jertfa de Paşte din Egipt, care a avut loc înainte de legământul de la Sinai.

ii. La muntele Sinai, poporul Israel a primit Legea, un fel de cartă în care erau cuprinse obligaţiile legământului. Împlinirea Legii însemna binecuvântare şi continuarea părtăşiei cu Dumnezeu, însă nu şi mântuire veşnică. În acelaşi timp, au fost oferite şi detaliile privitoare la modul în care Dumnezeu dorea ca oamenii să I se închine. Sistemul de jertfe a fost rânduit de Dumnezeu ca:

I. Mijloc de restaurare a comuniunii distruse (din cauza păcatului sau a necurăţiei asociate cu ritualurile);

II. Exprimare a închinării;

III. Mijloc de a asigura puritatea ceremonială în cadrul închinării, asemănător cu o procedură de decontaminare implementată înainte de intrarea în prezenţa lui Dumnezeu.

iii. La fel ca Legea, jertfele Vechiului Testament nu erau un mijloc de mântuire. Oamenii credinţei din Vechiul Testament au fost salvaţi în acelaşi mod în care suntem salvaţi şi noi astăzi, adică prin credinţă. Jertfa lui Mesia, care avea să vină, s-a realizat şi pentru cei din Vechiul Testament. Ei (şi noi) avem un credit infinit care nu poate fi modificat de nimic din ceea ce apare pe lista datoriilor.

iv. Diferitele tipuri de jertfe. Au fost cinci tipuri de jertfe în Vechiul Testament, care acopereau trei categorii principale (arderea de tot, jertfa de mulţumire şi jertfa de ispăşire).

I. **Arderea de tot** (lb. ebr. *ola*) sau holocaust. Jertfa era arsă în totalitate, simbolizând consacrarea totală faţă de Dumnezeu. Acesta este tipul de jertfă la care se referă apostolul Pavel în Romani 12.

II. **Jertfa de mulţumire** (lb. ebr. *zevah şëlamim*) – indica restaurarea părtăşiei. Jertfa aceasta includea trei aspecte: mulţumire, mulţumire generală şi împlinirea unui jurământ. O parte din animalul de jertfă era arsă, iar o altă parte era consumată de către închinători. Jertfe de mulţumire simboliza restaurarea comuniunii dintre om şi Dumnezeu (Lev.7:12-16), precum şi dintre om şi om (Lev. 7:31-34; Deut. 12:9).

III. **Jertfa de mâncare** (ebr. *minha*) simboliza consacrarea în slujirea lui Dumnezeu.

IV. **Jertfa pentru vină** (ebr. *aşam*) era o jertfă adusă pentru rezolvarea unui caz de furt. Pe lângă returnarea obiectului furat, se oferea şi o sumă de bani. Această jertfă este un simbol al

ispăşirii. Există anumite evidenţe că şi păcatul cu voia era clasificat ca jertfă pentru vină, în urma pocăinţei.

V. **Jertfa de ispăşire** (ebr. *hattat*) era adusă pentru păcatele întregii naţiuni sau pentru un individ. Termenul folosit în limba ebraică mai înseamnă şi „păcat". Astfel, Hristos a devenit păcat (= o jertfă de ispăşire), dar n-a cunoscut niciun păcat (2 Cor. 5:21; Rom. 8:3). Acesta este tipul de jertfă pe care a adus-o Isus pe cruce şi care este comemorată la Cina Domnului, o masă a părtăşiei.

Romano-catolicii identifică în mod greşit Cina Domnului ca făcând parte din categoria jertfelor de ispăşire, când în realitate se află în categoria jertfelor de mulţumire.

În ziua ispăşirii (Iom Kippur), care avea loc o dată pe an, jertfa urma un ritual deosebit. Astfel, marele preot intra în locul preasfânt al Templului, unde aducea mai întâi o jertfă pentru sine însuşi, din cauză că era păcătos şi risca să fie lovit în locul prezenţei sfinte a lui Dumnezeu. Apoi, aducea o jertfă pentru întreaga naţiune, pentru care se foloseau doi ţapi. Unul era sacrificat, iar celălalt era trimis în pustie. Primul ţap simboliza ispăşirea propriu-zisă (costul), în vreme ce al doilea simboliza rezultatul ispăşirii (îndepărtarea păcatului). Ambele aspecte sunt înţelese ca jertfă de ispăşire (*hattat*).

Există două elemente specifice tuturor celor trei categorii principale de sacrificii: ritualul vărsării sângelui (Lev. 1:5; 3:2; 4:5-6) şi punerea mâinilor (Lev. 1:4; 3:2; 4:4).

VI) **Importanţa sângelui**. În toate aceste sacrificii, vărsarea sângelui rămâne o constantă, fie că este vorba de jertfa principală (dacă era o jertfă de ispăşire) sau un ritual preliminar în care închinătorul venea în prezenţa unui Dumnezeu sfânt. Sângele îi amintea închinătorului de starea lui păcătoasă pentru care trebuia să se facă ispăşire prin jertfă. Elementele implicate în jertfe de sânge erau următoarele:

i) Împăcarea (cu Dumnezeu) – îndepărtarea mâniei Sale (starea de vrăjmăşie existentă între păcătos şi Dumnezeul sfânt implica pedeapsa).

ii) Înlăturarea (păcatului) – îndepărtarea păcatelor. Ispăşirea include ambele concepte.

iii) Principiul substituţiei: în cazul jertfei de ispăşire (deşi e valabil pentru toate cele trei categorii de jertfe), păcătosul îşi aşeza mâinile peste animalul de jertfă, ca semn al identificării cu acesta şi îşi mărturisea păcatele. Când credem în Hristos, ne identificăm cu jertfa pe care El a adus-o pentru noi, acest aspect fiind simbolizat şi amintit la Cina Domnului, atunci când în mod

public ne re-identificăm ca beneficiari ai jertfei Sale. Probabil că acesta este lucrul la care se referă Pavel când spune: „Căci ori de câte ori mâncaţi din pâinea aceasta şi beţi din paharul acesta, vestiţi moartea Domnului până va veni El.” (1 Cor. 11:26).

VII) **Dumnezeu a pus la dispoziţie jertfa de ispăşire**. Omul a trebuit să accepte planul prin care Dumnezeu dorea să realizeze împăcarea (Lev. 17:11).

VIII) **Avantajele sistemului de jertfe**:

i) Era o experienţă vie, pe care închinătorul nu avea cum s-o uite – păcatul său a costat viaţa unui animal nevinovat.

ii) Se arată că păcatul nu se rezumă numai la faptele conştiente. Omul poate să nu realizeze că a păcătuit, însă alţii îi pot arăta acest lucru. Aici se poate vedea profunzimea păcatului.

iii) Omul trebuie să se apropie de Dumnezeu în termenii Lui.

iv) Dumnezeu nu doreşte moartea păcătosului, ci doreşte restaurarea comuniunii cu el.

IX. **Limitele sistemului de jertfe**:

- Precum Legea, sistemul de jertfe a fost o instituţie provizorie, validă până la venirea lui Mesia. După aceea, nu a mai fost un sistem necesar, fapt dovedit prin distrugerea templului şi a preoţiei. Sângele animalelor, în sine, nu putea să realizeze ispăşirea – doar valoarea pe care Dumnezeu a hotărât să i-o atribuie pentru o perioadă limitată de timp putea să facă acest lucru.

- Sistemul de jertfe nu acoperea păcatele de tipul rebeliunii conştiente faţă de Dumnezeu (adulterul, idolatria, crima şi blasfemia), adică ceea ce am numi noi păcat premeditat. Toate aceste păcate îl excludeau pe individ din comunitatea legământului şi duceau la pedeapsa capitală.

- Prin sistemul de jertfe se restaura comuniunea dintre Dumnezeu şi închinător, însă numai până când era comis următorul păcat. Cu alte cuvinte, închinătorii nu-şi puteau asigura mântuirea veşnică şi, drept urmare, era necesar ca jertfele să fie aduse din nou.

La nivel naţional, jertfele trebuiau să fie aduse în fiecare zi de preoţii de la Templu, ca un fel de aducere la zi a unui program anti-virus din calculator.

Jertfa lui Isus era diferită, în sensul că a acoperit orice fel de păcat şi a fost adusă o singură dată pentru totdeauna.

Doar prin El, oricine are credinţă poate fi iertat de lucrurile prin care nu putea fi iertat în contextul Legii lui Moise (F. Ap. 13:39).

d) **Aspecte vechi-testamentare care indică spre lucrarea lui Mesia**

În Vechiul Testament, terminologia privitoare la răscumpărare este folosită în următoarele cazuri:

i. Substituţia legală, pe baza relaţiei de familie. În Isaia 40-66, terminologia este folosită pentru a-L proclama pe Domnul ca eliberator (*goel*) al poporului Său, însă mai apare şi cu referire la răscumpărarea membrilor unei familii. Răscumpărătorul (*goel*) cumpără înapoi (*gaal*) rudenia sa, care fusese vândută în sclavie (Lev. 25:47-49) sau îi cumpără proprietatea pe care o pierduse (Lev. 25:25). El se căsătoreşte cu văduva rămasă fără copii (Rut 3:13) sau răzbună pe una din rudeniile sale (caz în care este numit răzbunător al sângelui – Numeri 35). În fiecare caz, el face ceea nu pot face alţii: se substituie în mod legal în baza relaţiilor de familie.

ii. Preţul plătit pentru a scăpa pe cineva de la pedeapsa cu moartea. Rădăcina verbului (*pada*) înseamnă „să faci un schimb pentru a răscumpăra". În Vechiul Testament observăm nevoia de răscumpărare a întâilor-născuţi (Ex. 13:12; Num. 3:40; 18:15-17) şi eliberarea pe care o realizează Domnul (Ps. 130:7). Lucrul acesta se justifică prin faptul că întâiul-născut aparţine lui Dumnezeu şi deci, din punct de vedere legal, ar trebui jertfit pentru El. Însă, întrucât jertfele umane sunt o urâciune pentru Dumnezeu, Isus plăteşte preţul, astfel încât oamenii să poată să rămână în viaţă. Totuşi, aceştia îi aparţin Lui şi trebuie să se dedice pe ei înşişi în slujba Domnului.

Răscumpărarea plătită pentru a salva viaţa cuiva înseamnă şi taxa pe cap de locuitor pe care israeliţii trebuiau să o plătească dacă avea loc un recensământ (Exodul 30:12-16). Totul se datora faptului că un recensământ putea avea loc doar dacă se plătea această taxă, care este un fel de acoperire pentru vieţile oamenilor. Aceştia riscau să-şi piardă viaţa din cauză că un recensământ implică lipsa de credinţă în Dumnezeu. În Noul Testament, Isus lasă să se înţeleagă că această taxă a fost plătită pentru fii împărăţiei, iar aceştia sunt scutiţi acum de la plata ei (Matei 17:24-27).

iii. Profeţii referitoare la Robul care suferă: în lumina Noului Testament vedem că aceste profeţii Îl au în vedere pe Mesia. În Isaia, în capitolele 42, 49, 50, 52, şi 53 se găsesc cântările Robului. Pe măsură ce capitolele progresează, imaginea suferinţelor devine din ce în ce mai puternică şi domină cea de-a patra cântare a Robului, acolo unde întâlnim limbajul substituţiei – limbajul folosit cu privire la jertfirea animalelor este aplicat acum unei Persoane.

1.3. ÎNVĂŢĂTURA NOULUI TESTAMENT

a) **Învăţăturile lui Hristos cu privire la semnificaţia morţii Sale**

i. După cuvintele Mântuitorului, moartea Sa a fost esenţială. Este vorba atât despre o necesitate, cât şi despre o alegere deliberată (Ioan 10:17-18). Toate sugerează că imaginea crucii a fost în mintea Lui Hristos în tot timpul lucrării Sale (Marcu 2:20). După mărturisirea lui Petru, în Cezarea lui Filip, Isus începe să înveţe în mod sistematic pe ucenicii Săi despre semnificaţia morţii Sale, ştiind că timpul este scurt.

ii. Moartea Sa jertfitoare (care a implicat despărţirea de Tatăl) a fost ceva deosebit de înfricoşător – un botez, un pahar pe care Isus a trebuit să-l bea până la capăt, (Marcu 10:38-39; Ioan 12:27; Ps. 42:7). Astfel, în moartea Lui se întâlnesc predestinarea divină şi responsabilitatea umană; există un plan divin, dar şi o responsabilitate umană.

iii. În învăţăturile pe care le-a dat, Isus a arătat cât se poate de clar că moartea Lui era în favoarea altora. În Marcu 10:45 găsim o referinţă clară la moartea substitutivă. Acest aspect este confirmat mai departe prin folosirea unor cuvinte ca „sânge" şi „legământ" în contextul morţii Sale. Scopul morţii sacrificiale a fost restaurarea relaţiei dintre Dumnezeu şi om, însă ca jertfa să fie validă pentru o anumită persoană este nevoie de credinţă (un angajament personal faţă de Isus, în urma înţelegerii semnificaţiei morţii Sale – punctul final al încrederii în meritele personale şi acceptarea unui înlocuitor).

b) **Învăţătura şi predicarea creştină timpurie:** învăţătura apostolilor trebuie înţeleasă în contextul Vechiului Testament. Biserica primară a mers pe o abordare a semnificaţiei morţii lui Isus, aşa cum învăţase de la El Însuşi. Aspectul acesta este foarte vizibil în predicile lui Petru şi în cele două epistole ale sale, unde întâlnim multe învăţături despre Robul care suferă şi despre învierea Sa. Pasajul din 1 Petru 2:21-25 este, de fapt, o meditaţie la Cântările Robului din Isaia, în lumina împlinirii profeţiilor. Suferinţele lui Isus sunt văzute ca suferinţele ispăşitoare ale lui Mesia, de dragul poporului Său. Este interesant de observat că exact acesta este punctul în care Petru a obiectat faţă de învăţăturile lui Isus.

- Există un accent extraordinar pe înviere, ca fiind dovedirea divină a lucrării şi Persoanei lui Isus.

- Crucea este văzută ca o lucrare divină şi, totuşi, ca o crimă faţă de care este răspunzătoare întreaga umanitate. În noi locuieşte aceeaşi natură care a fost în cei ce au cerut răstignirea lui Isus, iar dacă am fi fost în poziţia lor, am fi cerut şi noi acelaşi lucru.

c) **Învăţătura apostolului Pavel**

Pavel fiind un rabin convertit, învăţătura lui este profundă şi complexă. Pentru el, Crucea (adică lucrarea de ispăşire a lui Hristos) a fost inima Evangheliei:

i. El o vede ca fiind prevestită.

ii. A avut rol de împăcare, abătând mânia lui Dumnezeu care se manifestă împotriva păcatului.

iii. A fost o jertfă pusă la dispoziţie de Dumnezeu.

iv. A avut rol de înlocuire. Pavel vorbeşte despre cruce în sensul de jertfă – Isus a murit ca jertfă pentru păcat.

v. A fost o lucrare de îndreptăţire (i.e. o lucrare care ne-a împăcat cu Dumnezeu). Pavel foloseşte adesea termenul „îndreptăţire", care înseamnă „a achita" sau „a declara neprihănit" (i.e. nevinovat, drept în faţa legii), aceasta fiind o terminologie, în esenţă, juridică. Acesta indică o schimbare în poziţia juridică. În versetul din 2 Corinteni 5:21 apar o serie de factori importanţi legaţi de moartea lui Hristos: El (Dumnezeu) L-a făcut (pe Isus) păcat (sau: o jertfă pentru păcat – împăcare) pentru noi (înlocuire), ca noi să fim neprihănirea lui Dumnezeu în El (i.e. noi primim un statut de neprihănire – suntem îndreptăţiţi sau împăcaţi cu Dumnezeu).

vi. Este o lucrare răscumpărătoare: ea indică eliberarea din sclavie – sclavia păcatului: aici este vorba şi despre o schimbare a dreptului de proprietate. Aici se vorbeşte mai degrabă despre puterea păcatului decât despre vină. Se realizează răscumpărarea din păcat, de sub blestemul Legii, din acest veac rău şi, în final, la înviere, din prezenţa păcatului. Pavel spune foarte clar care este costul răscumpărării (1 Tim. 2:6). Răscumpărarea s-a realizat prin vărsarea sângelui Său, acesta fiind preţul răscumpărării noastre (i.e. moartea Sa ca jertfă).

vii. Este o lucrare de împăcare. Crucea are şi rolul de a ne împăca cu Dumnezeu, punând capăt vrăjmăşiei dintre Dumnezeu şi om, prin intervenţia unei a treia părţi (un arbitru, după cum spune Iov) şi prin realizarea împăcării. Împăcarea a fost realizată şi apoi este pusă înaintea omului spre pocăinţă şi credinţă.

viii. Este o lucrare de revelare, deoarece descoperă urâţenia păcatului omului (care îl pune pe Isus pe Cruce), însă revelează şi harul lui Dumnezeu. Crucea demonstrează dragostea lui Dumnezeu (i.e. grija Sa) pentru omul căzut şi condamnat de păcatul şi neascultarea sa.
ix. Este neprihănirea lui Dumnezeu (adică felul Său de a împăca oamenii cu Sine): nu exista niciun alt mod de a plăti preţul infinit de mare al păcatului. Dumnezeu nu poate ignora păcatul şi nici nu poate împăca omul cu Sine fără jertfa de sânge a singurului Său Fiu: o persoană infinită (Isus, Fiul lui Dumnezeu) a trebuit să plătească un preţ infinit (vărsarea sângelui Său care avea o valoare infinită) pentru consecinţele infinite ale păcatului omului (el a fost creat după chipul lui Dumnezeu). Prin urmare, Mesia este singurul reprezentant care poate fi acceptat de Dumnezeu în locul nostru.

d) Învăţătura Epistolei către Evrei

Potrivit lui Clement din Alexandria, apostolul Pavel a scris această epistolă în ebraică, iar Luca a tradus-o în greacă, pentru a putea avea o mai mare audienţă. Această epistolă este dedicată în întregime temei semnificaţiei crucii: jertfa lui Hristos este privită în contextul sistemului de jertfe din Vechiul Testament. Persoana lui Hristos îmbină în Sine multe elemente din Vechiul Testament. El este Robul care suferă din Isaia 53; El este Răscumpărătorul (9:15); jertfa Sa pecetluieşte un nou legământ (9:15-22). El este văzut ca profet, preot şi rege.

i. **Oficiul preoţesc**: Se pune mult accent pe oficiul preoţesc al lui Hristos: autorul arată că această slujbă de preot este validă. El este uns de Dumnezeu (Evr. 5:1-6). Ca preot adevărat, El este într-o foarte strânsă legătură cu cei pe care îi reprezintă înaintea lui Dumnezeu (2:17; 5:2). Întruparea Lui (identificarea cu omul) a fost realizată în vederea preoţiei şi a ispăşirii care urma să se facă. Evreul ar obiecta imediat, spunând că un preot trebuie să se identifice cu omul. Caracteristica fundamentală a unui preot din Vechiul Testament era apartenenţa lui la tribul lui Levi şi la clanul lui Aaron. Însă autorul spune că acest lucru nu era absolut necesar: preoţia aaronică nu a fost singura din Vechiul Testament, ci a mai fost şi cea a lui Melhisedec. Trăsătura de bază a preoţiei lui Melhisedec a fost faptul că nu era din cadrul preoţiei aaronice, care a fost doar un sistem temporar alături de Lege. Preoţia lui Melhisedec a fost nu doar diferită de cea a lui Aaron, ci i-a fost şi superioară.

ii. **Lucrarea preoţească a lui Hristos** a implicat o jertfă, jertfa de Sine, ca singura care putea fi acceptată de Dumnezeu. El a fost o jertfă adusă de Dumnezeu (10:5-7), o jertfă perfectă.

Isus Însuşi era perfect (fără cusur) din punct de vedere moral şi spiritual (9:14). Jertfa Lui a fost o jertfă de sânge, adică a fost o jertfă pentru păcat (1:3; 2:17; 7:27; 9:26). El (preotul) a adus o jertfă (pe Sine Însuşi). Aceasta a fost o jertfă unică, prin faptul că a fost adusă o dată pentru totdeauna într-un moment anume (7:27; 8:3; 9:12-14, 25-28; 10:10). A fost o jertfă de bunăvoie (10:1-10; 9:11-14). Aceasta a fost o jertfă deplină, nu cu caracter temporar, ci desăvârşită şi finală, care ne pune pe noi într-o relaţie imediată şi veşnică cu Dumnezeu. Isus a intrat în cer pentru noi (2:10; 4:14; 6:20), ca garanţie că şi noi vom intra acolo. El S-a aşezat apoi (un preot nu făcea niciodată acest lucru după ce aducea o jertfă), acest lucru semnificând faptul că a fost o singură jertfă pentru păcat, adusă o dată pentru totdeauna. De asemenea, jertfa Sa stă la baza lucrării Sale prezente de mijlocire (2:18; 5:7-10; 7:25; 9:24). El s-a aşezat ca să domnească ca rege.

e) Scrierile apostolului Ioan

i. **Ispăşire**: Pentru Ioan, moartea lui Hristos a fost o jertfă de ispăşire, după cum reiese şi din multele sale referiri la sângele lui Hristos, i.e. o moarte violentă pentru alţii (1 Ioan 1:7; 2:1, 5:6-8; Apoc. 1:5).

Imaginea preferată a lui Ioan este cea de Miel al lui Dumnezeu. În aramaică, *talya* înseamnă „miel" sau „slujitor", acest termen având un context bogat în Vechiul Testament: Genesa 22 (mielul jertfit în locul lui Isaac – un miel pentru o persoană), Exod 12 (mielul de Paşte – un miel pentru o familie), Exod 29 (mielul adus ca jertfă în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară – un miel pentru întreaga naţiune), Isaia 53 (Robul care suferă este adus ca un „miel la junghiere" – este avută în vedere întreaga lume). În cartea Apocalipsa este folosit termenul „mieluşel", care scoate în evidenţă paradoxul enorm al Celui care a murit şi care, totuşi, este acum Stăpânul întregii lumi şi Cel care duce la îndeplinire planurile lui Dumnezeu Tatăl pentru încheierea istoriei pământului şi sfârşitul domniei lui Satan. Mielul este ilustrat aici ca mort şi, totuşi, înviat; şi, deşi este viu, El păstrează în Sine valoarea morţii Sale.

ii. **Împăcare:** Ioan vorbeşte despre Hristos şi ca împăcare (ebr. *kippur*, gr. *hilasmos*), un termen foarte apropiat de ebraicul *koper* şi grecescul *hilasterion*, capacul ispăşirii, locul de deasupra chivotului pe care era stropit sângele jertfei pentru păcatul întregului popor, locul unde se făcea ispăşire pentru păcate. Tot aici este locul unde mânia îndreptăţită a lui Dumnezeu este abătută (1 Ioan 2:2; 4:10).

iii. **Eliberare:** Moartea lui Mesia este văzut şi ca un act de eliberare. Singurul loc din scrierile lui Ioan unde este folosită această expresie este Apocalipsa 5:9, însă ideea apare şi în Apocalipsa 1:5, verset care s-ar traduce mai corect astfel: „care ne-a eliberat de păcatele noastre" (adică din sclavia păcatelor noastre). Limbajul folosit în scrierile lui Ioan pentru a descrie victoria asupra diavolului este unul foarte clar (1 Ioan 3:8; Apoc. 12:11).

iv. **Revelarea dragostei lui Dumnezeu:** moartea lui Mesia este văzută şi ca revelarea dragostei lui Dumnezeu (Ioan 11:50-52; 1 Ioan 2:2; 4:8-11; Apoc. 13:8). Această ultimă referinţă conţine o afirmaţie uimitoare: „Mielul care a fost junghiat de la întemeierea lumii", ceea ce înseamnă că crucea (moartea ispăşitoare a lui Hristos) se regăseşte în scopurile veşnice ale lui Dumnezeu. Expresia „de la întemeierea lumii" se mai poate referi însă şi la alegerea oamenilor de către Dumnezeu, dacă se ia împreună cu sintagma „cartea vieţii Mielului".

Alte versete care vorbesc despre dragostea lui Dumnezeu arătată prin trimiterea lui Isus ca să moară pentru noi sunt următoarele: Ioan 3:16; Apoc. 1:5. Moartea lui Hristos este văzută ca expresia supremă a dragostei veşnice a lui Dumnezeu.

2. ISPĂŞIREA ŞI ÎNTRUPAREA

2.1. Relaţia dintre persoana lui Hristos şi lucrarea Sa

Există o relaţie strânsă între cele persoana şi lucrarea lui Hristos. Dacă Hristos nu este de natură divină, atunci moartea Lui nu poate face ispăşire pentru alţii şi cu atât mai puţin pentru păcatele întregii lumi. După cum bine a spus Atanasie, „ceea ce crezi despre lucrarea lui Hristos depinde de ceea ce crezi despre persoana Sa".

2.2. Necesitatea unui Mântuitor divin

Răscumpărarea adusă de Hristos este unică, deoarece are de-a face cu o sclavie la un nivel foarte profund. Nu la întâmplare arienii au o doctrină despre păcat foarte slabă şi este adevărat, după cum spun unii, că Hristosul arian este un Mântuitor potrivit pentru omul pelagian. Teologia pelagiană şi celelalte teologii înrudite cu aceasta tind înspre o negare a divinităţii lui Hristos. Dacă recunoaştem că Hristos este Cuvântul, Creatorul, atunci ne va fi uşor să recunoaştem că El poate răscumpăra. Toate argumentele apostolului Ioan (pentru divinitatea şi întruparea lui Hristos) se fundamentează pe premisele prologului său şi invers. În epistolele sale, şi posibil şi în

Evanghelie, Ioan atacă docetismul, spunând că acesta loveşte exact în inima Evangheliei: dacă Hristosul *divin* nu a devenit om cu adevărat, atunci ispăşirea Sa nu are nicio valoare; dacă Hristosul divin nu a suferit şi a murit, atunci nu există speranţă pentru niciunul dintre noi, fiindcă am fi pierduţi în păcatele noastre. Însuşi Isus Hristos a spus: „Dacă nu credeţi că EU SUNT, veţi muri în păcatele voastre" (Ioan 8:24).

2.3. Necesitatea unui Salvator uman

Isus nu a stat departe de noi: el Şi-a asumat umanitatea noastră (însă fără păcat) şi acest lucru ne leagă de El pentru totdeauna, pentru că întruparea are consecinţe eterne, nu doar prin efectele morţii Sale, ci şi prin relaţia Sa directă cu noi, ca Dumnezeu-Om (Gal. 4:4-5, Fil. 2:7-8, 1 Tim. 2:5-6, Evr. 2). El nu ne-a salvat doar de pedeapsa păcatului (pe cruce), ci ne salvează şi de puterea păcatului, ca Mare Preot al nostru, şi ne va slava şi de prezenţa păcatului, transformând trupurile noastre în trupuri glorificate, aşa cum a fost al Său după înviere. Nimic din toate acestea nu ar fi posibil dacă Isus nu ar împărtăşi umanitatea noastră (cf. Evr. 2).

2.4. Ispăşirea ca eveniment istoric

Pentru că ispăşirea este legată de un eveniment istoric (Evr. 1:3), trebuie să vorbim despre ea la timpul trecut (Evr. 9:4-28). Pentru ca ea să aibă valabilitate în universul nostru condiţionat de timp şi spaţiu, ispăşirea trebuie să fi avut loc într-un moment de pe linia istoriei şi Scriptura spune exact acest lucru. Mai mult, dacă actul ispăşirii nu ar fi încheiat, atunci Biblia nu ar putea vorbi despre răscumpărarea noastră (Efes. 2:5) sau despre pecetluirea noastră cu Duhul Sfânt (Efes. 1:13), ca garanţie a viitorului, sau să vorbească despre viitor, folosind termeni care arată certitudine (Rom. 8:28-30). Un alt factor este însuşi caracterul lui Dumnezeu şi scopurile Sale hotărâtoare, ca Domn Suveran al acestui univers, căci El nu poate fi înfrânt în planurile Sale suverane nici de Satan şi nici de om (acest lucru îl spune Pavel în Romani 8). Apocalipsa 13:8 vorbeşte despre „Mielul care a fost junghiat de la întemeierea lumii", însă în lumina altor pasaje biblice, acest pasaj trebuie interpretat în termenii (1) profeţiilor din Vechiul Testament şi ai (2) scopurilor veşnice ale lui Dumnezeu. De fapt, *Good News Bible* (o traducere a Bibliei în limba engleză), redă acest verset în felul următor: „Toţi oamenii care vor fi pe pământ i se vor închina, cu excepţia celor ale căror nume au fost scrise înainte de crearea lumii în cartea vieţii, care este a Mielului care a fost junghiat". De aici reiese, de asemenea, şi faptul că în timpul necazului celui

mare se află şi credincioşi pe pământ.

ISPĂŞIREA SUBSTITUTIVĂ A PEDEPSEI

3.1 Principiul substituţiei în Vechiul Testament

Găsim acest principiu în special în sistemul de jertfe, precum şi în ideea de răscumpărare (un om este înlocuit de un animal sau de o altă persoană). Principiul se mai regăseşte şi în ideea colectivităţii: regele îşi reprezintă poporul, Adam reprezintă rasa umană. Robul Domnului din Isaia 53 Îşi dă viaţa pentru păcatele poporului.

i. **Sistemul de jertfe:** Omul care păcătuieşte este expus mâniei lui Dumnezeu care poate cădea asupra lui, omorându-l. Singurul mod în care poate evita acest lucru este să aducă la preot un animal, care să-i ia locul, iar mânia lui Dumnezeu să cadă asupra animalului. Vărsarea sângelui animalului abate mânia lui Dumnezeu de la păcătos. Principiul este următorul: trebuie vărsat sângele altcuiva, care trebuie să fie fără pată, fiindcă „fără vărsare de sânge, nu este iertare" (Evr. 9:22).

Folosirea termenului „sânge" implică, de asemenea, substituţie: sângele (sau viaţa) animalului înlocuia viaţa păcătosului, de aceea animalului trebuia omorât (sângele său era vărsat).

ii. **Ideea de răscumpărare** se bazează pe principiul înlocuirii unei persoane cu o alta, pe baza legăturilor de familie, sau pe principiul substituirii întâilor-născuţi cu preoţii.

3.2. Principiul substituţiei în Noul Testament

i. **Isus vorbeşte în mod clar despre Sine ca fiind un înlocuitor:** El este Păstorul care Îşi dă viaţa pentru oile Sale. El este regele poporului Său, Domnul prietenilor Săi, Capul trupului, Mirele miresei, Robul care se dă pentru mulţi, al doilea Adam (Fiul omului – denumirea preferată a lui Hristos atunci când se referea la Sine). În epistolele Noului Testament ni se spune că Isus a trebuit să devină om, pentru a putea fi un substitut valid ca victimă jertfită, precum şi ca Mare preot.

ii. **Limbajul folosit în Noul Testament cu referire la lucrarea lui Hristos reflectă în mod clar principiul substituţiei:** Noul Testament este scris pe fundalul Vechiului Testament, ceea ce face imposibilă interpretarea corectă a acestuia în afara contextului vechi-testamentar. Noul Testament foloseşte adesea termeni precum „jertfă", „sânge" şi alţii care fac referire la

sistemul ceremonial din Vechiul Testament, ceea ce arată interdependenţa dintre cele două. Chiar mai mult, această influenţă a Vechiului Testament se regăseşte la toţi autorii din Noul Testament, prin urmare aceste referiri nu pot fi interpretate în afara contextului vechi-testamentar.

Noul Testament foloseşte anumite prepoziţii atunci când aminteşte de jertfă, prepoziţii care pot fi utilizate doar în contextul substituţiei, cum ar fi:

a. anti (Marcu 10.45, 1 Tim. 2:6)

b. peri (Marcu 14:24, Rom. 8:3, 1 Ioan 2:2)

c. hyper (Luca 22:18-20, Ioan 11:51-52, Rom. 5:6-8, 1 Pet. 3:18, 1 Ioan 3:6).

Folosirea prepoziţiei *anti* sugerează implicit ideea de substituţie, în timp ce celelalte două (*peri* şi *hyper*) nu o implică în mod necesar, însă adesea ele fac referire la aceasta. De exemplu, atunci când se vorbeşte despre Cruce, sunt multe pasaje care fac referire la principiul substituţiei, de exemplu: Galateni 3:13: „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se blestem pentru (*peri*) noi". În 1 Ioan 2:2, se afirmă că Hristos este „jertfa de ispăşire pentru (*peri*)", (adică El suportă mânia lui Dumnezeu care trebuia să cadă asupra noastră, ca să nu mai trebuiască să o suportăm noi). Folosirea termenului „împăcare/ ispăşire" (*hilasmos* şi termenii înrudiţi cu acesta) împreună cu una din prepoziţiile amintite implică întotdeauna ideea de substituţie, după cum reiese şi din utilizarea acestora în Septuaginta (traducerea în limba greacă a Vechiului Testament). Multe pasaje biblice vorbesc despre faptul că Isus ne-a scăpat de mânia lui Dumnezeu şi a făcut ispăşire pentru păcatele noastre (a suportat mânia lui Dumnezeu în locul nostru). Isus a făcut ceea ce noi ar fi trebuit să facem: ceea ce a purtat El (păcatele noastre, inclusiv pedeapsa pentru ele) ne-a scăpat pe noi de obligaţia de a suporta consecinţele acestora (Evr. 10:18; Rom. 5:1).

3.3. Încercări de a scoate principiul substituţiei din doctrina biblică

Au existat două astfel de încercări, ambele având la bază existenţialismul şi subiectivismul umanist, care neagă orice referire la colectivitate sau la un Dumnezeu obiectiv, care este dătătorul unui sistem legal.

i. Unii au încercat să reducă ideea substituţiei la o simplă „**compasiune**" (adică, El suferă *alături de* noi): „Datorită compasiunii Sale, Hristos poartă păcatele noastre. El suferă alături de noi, mai degrabă decât în locul nostru…" Se pare că această perspectivă este susţinută de actualul papă. Fireşte, în Evrei 4:14-5:3 se vorbeşte despre compasiunea lui Hristos, însă aceasta nu apare nicăieri în contextul morţii Sale, ci mai degrabă în cel al lucrării Sale de

mijlocire pentru noi ca Mare Preot, care a adus deja o jertfă pentru păcatele noastre o dată pentru totdeauna. În Vechiul Testament, animalul adus ca jertfă nu arăta compasiune (suferea) pentru păcătos, ci lua locul acestuia…

ii. Alţii încearcă să reducă substituţia la „**reprezentare**”. Deşi cei doi termeni au sensuri foarte apropiate, sensul termenului „reprezentant” este mai larg şi mai vag şi nu apare în vocabularul sistemului sacrificial din Vechiul Testament. Termenul „substituţie” are un sens mai precis şi se referă la moartea lui Hristos în locul nostru. Înlocuitorul are o legătură reală cu cel al cărui loc îl ia, prin urmare implică un act făcut pentru noi de către cineva din afară care intră în rasa umană şi îndeplineşte acest act (ispăşire substitutivă) în cadrul ei. Lucrarea îndeplinită de un înlocuitor înlătură responsabilitatea noastră de a mai face ceva în această privinţă (adică, să ne câştigăm mântuirea prin fapte adiţionale).

iii. Unii au **obiectat** faţă de conceptul că vărsarea de sânge poate face ispăşire pentru păcat. Referitor la acest lucru, trebuie spunem că acest concept stă la baza întregii revelaţii din Vechiul Testament, deşi, după exil, evreii au început să-l neglijeze. Unii spun că Isus Şi-a dat viaţa pentru noi doar pentru a demonstra faptul că ne iubeşte şi nu pentru a face ispăşire pentru păcatele noastre.

În Vechiul Testament, sângele semnifică o „moarte violentă”, context în care apare de 203 ori şi doar de şapte ori apare într-un context care vorbeşte despre viaţă (adică, viaţa eliberată de limitările trupului pentru a îndeplini alte scopuri). Din această perspectivă, „sângele lui Hristos” ar însemna doar puţin mai mult decât „viaţa lui Hristos” (Gen. 9:4-6; Rom. 5:9; Evr. 9:14). Ispăşirea este realizată prin moartea victimei mai degrabă decât prin viaţa acesteia. În cartea Leviticul se spune că vărsarea sângelui animalului de jertfă este un substitut al morţii păcătosului.

3.4. Jertfa substitutivă ca apogeu al unei vieţi fără păcat

Caracterul ispăşirii este unul etic, reprezentând modalitatea lui Dumnezeu de a rezolva problema păcatului, prin urmare doar o persoană cu un caracter perfect ar fi putut face ispăşirea. În Vechiul Testament, atât preotul, cât şi animalul jertfit trebuiau să fie desăvârşiţi din punct de vedere fizic (fără cusur), deşi aceasta era, în mod evident, o desăvârşire simbolică. Hristos a fost desăvârşit atât ca jertfă (a fost fără păcat, vezi 1 Pet. 1:19), cât şi ca preot care a adus jertfa (Evr. 7:26). În Evrei 9:14 găsim cele două idei îmbinate: El, ca Mare Preot desăvârşit, S-a adus pe Sine Însuşi ca jertfă desăvârşită. Legea lui Dumnezeu a fost împlinită prin viaţa lui Hristos, înainte de

a fi împlinită prin moartea Sa (1 Pet. 2:21-25; 1 Pet. 3:18; Rom. 5:19). Ascultarea Sa este văzută ca ascultare faţă de chemarea Sa divină. Mai mult, Lui nu i-a fost luată viaţa, ci Şi-a dat-o de bunăvoie. Chiar şi atunci când este descris momentul morţii Sale, textul spune că El „Şi-a dat duhul". Fără supunerea lui Hristos faţă de chemarea Sa divină, întreaga lucrare de mântuire nu ar fi fost cu putinţă: într-un fel, totul depindea de ascultarea Sa.

3.5. Hristos a suferit pedeapsa pentru păcatele noastre

Imaginea folosită aici este cea a unui om care poartă o povară grea pe umeri. Chiar şi jertfa de ispăşire din Vechiul Testament „purta" povara păcatului (Lev. 10:17). Ţapul ispăşitor din Leviticul 16:22 „ducea asupra lui" păcatele întregului popor. Robul Domnului a purtat păcatele multora (Is. 53). Termenul „a purta" este redat în limba ebraică fie prin *„sabal"*, fie prin *„nasa"*. *„Sabal"* apare în Isaia 53:12 cu sensul de „a purta ca pe o povară", în timp ce *„nasa"* are sensul de „a ridica şi a îndepărta". Când aceşti termeni sunt folosiţi cu referire la păcat, au sensul de „a purta vina sau pedeapsa pentru păcat" (Lev. 5:1; 22:19; 24:15; Ezech. 18:19-20). Faptul că păcatul a fost purtat de Hristos înseamnă că a fost îndepărtat de la noi (Ioan 1:29; 1 Ioan 3:5), iar ispăşirea a fost realizată pe deplin (Evr. 9:26-28; 2 Cor. 5:21), noi „scăpând" astfel de păcat. Păcatele noastre au fost puse în seama Lui (2 Cor. 5:21).

Lucrarea lui Hristos are şi rolul de a abate mânia lui Dumnezeu dezlănţuită împotriva păcatului omului. Crucea (jertfa substitutivă a lui Hristos) a fost cea care a abătut mânia lui Dumnezeu, mai degrabă decât imaginea crucii (Rom. 3:25; 1 Ioan 2:2; 4:10; Evr. 2:17).

3.6. Suferinţele lui Hristos ca plată pentru pedeapsa păcatului

În timpul lucrării Sale, Hristos a folosit adesea termenul „a suferi" atunci când vorbea despre moartea Sa. Cuvintele „pahar" şi „botez" au aceeaşi conotaţie atunci când sunt rostite de Hristos (Marcu 9:1; Mat. 15:16-17). Evrei 2:9 ne spune că El a gustat moartea, adică moartea fizică şi tot ce presupunea aceasta, deoarece aceasta era parte a pedepsei pentru păcatul omului. Însă Hristos a gustat chiar şi agonia iadului pentru noi: Tatăl Său Şi-a întors faţa de la El, atunci când suferea pe cruce pentru păcatele noastre. „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?", striga pe când Îşi dădea duhul, însă atunci totul era sfârşit, iar părtăşia a fost restaurată după înviere. Totul era, într-adevăr, sfârşit: preţul fusese plătit în întregime, prin urmare victoria era asigurată.

3.7. Obiecţii faţă de ispăşirea substitutivă a pedepsei

Pot fi aduse obiecţii la principiul substituţiei referitoare la caracterul său moral atunci când nu se ia în considerare faptul că Hristos este Dumnezeu. Hristos S-a dat de bunăvoie pe Sine Însuşi ca jertfă (Atunci am spus: „Iată-mă, vin să fac voia Ta, Dumnezeule, în cartea Legii este scris despre Mine.”). Cel care a murit ocupă o poziţie foarte importantă în raport cu Legea: El este administratorul, Judecătorul (păcatul a fost comis împotriva Lui), El este Dătătorul Legii şi Creatorul celor care au încălcat Legea. „Dumnezeu era în Hristos, împăcând lumea cu Sine”. În faţa acestei situaţii unice, toate obiecţiile îşi pierd însemnătatea. Este important să avem în vedere şi umanitatea lui Isus; El a fost una cu cei pentru care a acţionat.

Ispăşirea substitutivă nu înseamnă că toţi sunt iertaţi în mod nediscriminatoriu, întrucât lucrarea lui Hristos este însuşită numai prin pocăinţă şi credinţă (o atitudine schimbată faţă de păcat). Nimic nu se obţine dacă cei care cred nu părăsesc tabăra celor care L-au răstignit pe Hristos (o tabără din care face parte întreaga umanitate, cu excepţia lui Hristos, devreme ce păcatele oamenilor au dus la răstignirea Lui). În plus, nu este doar un aspect privitor la achitarea păcătosului de ispăşirea pedepsei, ci şi unul legat de primirea Duhului Sfânt, Cel care poate schimba viaţa şi atitudinea unui om. Aceste aspecte referitoare la mântuire nu pot fi considerate în nici un fel ca fiind imorale.

Unii au obiectat faţă de conceptul că vărsarea sângelui poate ispăşi păcatul. La această obiecţie se poate răspunde că idee vărsării sângelui se regăseşte în întreaga revelaţie a Vechiului Testament, chiar dacă a fost neglijată de către evrei după perioada exilului. Unii spun că Isus Şi-a dat viaţa pentru noi doar ca să arate cât de mult ne iubeşte, nu şi pentru a ispăşi păcatele noastre.

În Vechiul Testament sângele semnifică o „moarte violentă”, context în care apare de 203 ori şi doar de şapte ori apare într-un context care vorbeşte despre viaţă (adică, viaţa eliberată de limitările trupului pentru a îndeplini alte scopuri). Din această perspectivă, „sângele lui Hristos” ar însemna doar puţin mai mult decât „viaţa lui Hristos” (Gen. 9:4-6; Rom. 5:9; Evr. 9:14). Ispăşirea este realizată prin moartea victimei mai degrabă decât prin viaţa acesteia. Pentru a se înfăptui dreptatea atunci când se comite o crimă, se impune pedeapsa cu moartea (Num. 35:33; 2 Sam. 21:3). În 2 Samuel 21:3, deşi se menţionează despre sânge, acesta nu este până la urmă vărsat, din cauză că persoana respectivă este spânzurată. În cartea Leviticul se spune că vărsarea sângelui animalului de jertfă este un substitut al morţii păcătosului.

Prin această jertfă, păcatul este şters sau, mai exact, ispăşit. Termenul ebraic *kapper*, care înseamnă „a ispăşi”, aduce în atenţie imaginea „ştergerii” (*maha*) din Ieremia 18:23, Neemia 3:37 sau ideea de „acoperire” (*kitsa*) din Psalmul 32:1, Neemia 3:37.

În Noul Testament este folosit verbul grecesc „a împăca” (*hilaskesthai*) cu referire la Dumnezeu (termenul ebraic *kapper* are acest sens în Genesa 32:21 şi în Proverbe 16:14, însă în alte contexte este folosit termenul *hilla*, cum ar fi cel din Exod 32:11, când Moise pare să fi liniştit mânia lui Dumnezeu).

De asemenea, ideea de bază în procesul reconcilierii este cea a liniştirii mâniei celui împotriva căruia s-a comis greşeala (Mat. 5:24; Rom. 5; 2 Cor. 5; Efes. 2, Col. 1).

3.8. Aspectul central al ispăşirii substitutive a pedepsei

Acesta are de-a face cu relaţia omului cu Dumnezeu, cel mai important aspect tratat în Scriptură. Celelalte relaţii ale omului, cu Satan şi cu semenul său, sunt secundare, însă decurg din prima.

4. CONSECINŢELE ISPĂŞIRII

4.1. Îndepărtarea barierei dintre Dumnezeu şi oameni

Epistola către Evrei pune un mare accent faptul că ispăşirea este un proces încheiat. Perdeaua dinăuntrul Templului s-a rupt în două, deschizând astfel o cale directă şi permanentă în prezenţa lui Dumnezeu. Ispăşirea realizează justificarea noastră; acum avem o poziţie nouă şi permanentă înaintea lui Dumnezeu, pe baza lucrării încheiate a lui Hristos. Isus, ca Precursor al nostru, a intrat deja în cer în numele nostru, ceea ce reprezintă garanţia intrării noastre ulterioare acolo: „Căci printr-o singură jertfă El a făcut desăvârşiţi pentru totdeauna pe cei ce sunt sfinţiţi” (Evr. 10:14). O singură jertfă înmulţită cu infinitul (Hristos) reprezintă o jertfă cu o valoare infinită.

În Hristos, Dumnezeu-Om, am fost împăcaţi pentru totdeauna cu Dumnezeu, căci El a făcut posibil acest lucru prin ispăşirea păcatelor noastre (= cauza vrăjmăşiei din trecut) şi ne-a adus înaintea Tatălui Său, în prezenţa Căruia vom trăi pentru veşnicie.

4.2. Frângerea puterii pe care Satan o avea asupra omului

Hristos a împlinit profeţia din Geneza 3:16: Mesia, descendentul (sămânţa) femeii, a zdrobit

capul şarpelui, iar sclavii săi, care se pocăiesc şi cred în jertfa lui Mesia, sunt eliberaţi. Hristos realizează un nou exod al poporului Său (Luca 9:31). Împlinirea deplină a acestui exod va avea loc doar atunci când poporul Israel se va întoarce la Dumnezeu cu pocăinţă (Zah. 12-13), însă Biserica este formată din cei care au fost eliberaţi din sclavia simbolizată aici prin ţara Egiptului. Omul cel tare (Satan) a fost legat de Omul şi mai tare (Isus), pentru ca sclavii săi să poată fi, astfel, eliberaţi (Evr. 2:14-15; Col. 2:14-15). Blestemul morţii a fost rupt şi se deschide acum perspectiva vieţii veşnice (nemurirea) (2Tim. 1:10).

Satan, Acuzatorul Poporului, nu mai poate aduce acuzaţii legale, deoarece problema păcatului a fost rezolvată.

4.3. Revelarea caracterului divin

Crucea ne revelează dragostea lui Dumnezeu (1 Ioan 4:10) şi, în acelaşi timp, şi neprihănirea Sa (Rom. 3:21-26), ceea ce reprezintă modalitatea lui Dumnezeu de justificare a oamenilor (prin oferirea unui înlocuitor, pentru ca astfel, dragostea Sa – adică dorinţa de a salva oamenii şi sfinţenia Lui – care cere pedepsirea păcătosului (căci păcatul nu poate fi trecut cu vederea) să poată fi reconciliate). Din acest punct de vedere, crucea este şi revelarea supremă a înţelepciunii lui Dumnezeu (1 Cor. 1:24).

APLICAREA ISPĂŞIRII

4.4. Beneficiarii Ispăşirii

Acesta este un subiect foarte important. Putem spune, de exemplu, că Hristos a murit pentru toţi oamenii sau a murit doar pentru cei aleşi? Redăm în continuare cele patru concepţii referitoare la beneficiarii ispăşirii:

i. „Hristos a murit pentru toţi oamenii. Prin urmare, toţi vor fi mântuiţi.” Aceasta este concepţia universalistă.

ii. „Hristos a murit pentru toţi, însă Duhul Sfânt aplică beneficiile morţii Sale doar la cei care cred.” Aceasta este concepţia arminiană.

iii. „Hristos a murit pentru toţi, însă Duhul Sfânt aplică beneficiile morţii Sale doar celor aleşi.” Aceasta reprezintă concepţia calvinistă moderată.

iv. „Hristos a murit doar pentru cei aleşi.” Aceasta este concepţia hiper-calvinistă.

Ţinând cont de faptul că Biblia afirmă că Isus a murit pentru mântuirea noastră, trebuie să luăm în considerare cinci grupaje de texte biblice:

i. Texte cu caracter particular, adică texte care afirmă că moartea lui Hristos a fost doar pentru un grup de oameni, fie pentru biserică, fie pentru un individ.

Aceste versete sunt următoarele: Apoc. 5:9: „Oameni din orice seminţie". Isus Îşi dă viaţa „pentru ai Săi" (Ioan 13:1), pentru prietenii Săi (Ioan 15:13), pentru oile Sale (Ioan 10:3 şi urm, iar în versetul 36 Isus le spune ascultătorilor Săi că ei nu sunt ai Lui), pentru Biserica Sa (Efes. 5:25, Fapte 20:28), pentru noi. Tatăl L-a trimis pe Fiul să-i mântuiască pe cei aleşi (Ioan 6:37-40). Isus se roagă pentru cei care vor crede (Ioan 17:1). Din Vechiul Testament reiese în mod clar că Dumnezeu a ales un popor, însă nu toţi cei din Israel erau israeliţi adevăraţi (Rom. 6:9). „Cei mulţi" (*rabbim*) din Matei 20:28 sunt cei despre care se vorbeşte în Isaia 53:11b. Membrii comunităţii Qumran au interpretat acest pasaj ca referindu-se la cei puţini care sunt aleşi (considerând că ei sunt aceştia).

ii. Alte texte au un caracter universal, însă s-ar putea să aibă, de fapt, un sens particular, cum ar fi versetul din Ioan 12:32. Însă „toţi" în acest context („Voi atrage la Mine pe toţi oamenii") înseamnă „tot felul de oameni", adică „atât evrei, cât şi neamuri", după cum reiese din context, deoarece afirmaţia aceasta vine după cererea grecilor de a-L vedea pe Isus. Referirea din 1 Timotei 2:6 ar putea fi interpretată ca având un sens particular: „toţi" poate însemna „noi toţi", după cum spun unii.

iii. Unele referiri au un caracter universal, însă pot avea doar un sens universal. Ce înseamnă „nu numai ale noastre" în versetul din 1 Ioan 2:2? Înseamnă, cu siguranţă, „nu doar ale noastre, ale evreilor" sau „ale creştinilor" (probabil varianta a doua este cea corectă, deoarece nu există nici un indiciu care să sugereze că destinatarii epistolei ar fi strict evrei). În orice caz, Ioan merge mai departe şi vorbeşte despre „toată lumea" în Ioan 5:19. În 1 Timotei 4:10, se spune despre Dumnezeu că este Mântuitorul tuturor oamenilor, în special al celor credincioşi, însă termenul de „Mântuitor" este folosit aici, probabil, în sensul său mai larg de „Susţinător".

iv. Unele texte au un caracter universal indirect. Astfel, probabil că versetul din 2 Petru 2:1 se referă la eretici, pe care Petru nici măcar nu îi considera creştini.

v. Cea mai bună abordare pare să fie următoarea: Ce înseamnă faptul că Hristos a murit pentru păcătoşi? Trebuie să spunem că valoarea morţii lui Hristos nu este limitată, din moment ce El este infinit (pentru că este Dumnezeu). Prin urmare, El a murit în mod potenţial pentru toţi.

Însă cine beneficiază de moartea Sa? Atunci când autorii cărţilor din Noul Testament vorbesc despre faptul că Hristos a murit pentru toţi, se referă probabil la suficienţa lucrării Sale, care, prin definiţie, este infinită. Însă, moartea Sa devine eficientă doar în cazul celor aleşi în Hristos. Însuşirea subiectivă a morţii Sale depinde de alegerea divină. Poate că nu ar trebui să ne gândim la ispăşire în termeni cantitativi. Şi totuşi, nu avem libertatea să spunem că toţi oamenii vor fi mântuiţi, căci acest lucru este exclus de învăţătura clară a Scripturii. Nu prea putem spune că doar unele beneficii ale morţii Sale sunt valabile pentru toţi, pentru că de fiecare dată, beneficiile ispăşirii sunt avute în vedere de textul biblic.

4.5. Ispăşirea şi învierea

Crucea şi învierea sunt inseparabile. Acest lucru este clar chiar şi în Vechiul Testament (Isaia 53:11-12). În 1 Corinteni 15:3, atunci când Pavel spune „înainte de toate", el vrea să spună că doctrina învierii este de primă importanţă. Ea a fost, cu siguranţă, predicată de apostoli, aşa cum reiese din predicile lor redate în cartea Faptele apostolilor. Învierea este văzută ca pecetea lui Dumnezeu pusă pe lucrarea încheiată a lui Hristos. Este răspunsul afirmativ al lui Dumnezeu la ceea ce a realizat Hristos pe cruce. „Voi L-aţi răstignit, dar Dumnezeu L-a înviat" a spus Petru. Învierea face ca părtăşia cu Hristosul înviat să fie posibilă. Hristos este viu, însă are în El puterea morţii Sale (Apoc. 5:6).

4.6. Duhul Sfânt şi propovăduirea crucii

Duhul Sfânt este Cel care ne aduce faţă în faţă cu Persoana lui Isus şi ne deschide ochii pentru a putea înţelege Vestea Bună a unei mântuiri încheiate. El ne convinge de nevoia noastră de a fi salvaţi şi de a-L lăsa pe Isus să fie Conducătorul vieţilor noastre, pentru că El este Dumnezeu şi are oricum acest drept (2 Cor. 5:19-21; Fapte 2:37; 1 Tes. 1:5).

4.7. Primirea beneficiilor ispăşirii

Primirea beneficiilor ispăşirii depinde de pocăinţă şi credinţă, care reprezintă o însuşire a beneficiilor morţii lui Hristos şi o însuşire a Hristosului înviat, permiţând astfel Duhului Sfânt să intre în vieţile noastre. Aceste două condiţii nu sunt arbitrare, ci sunt esenţiale. Dacă duşmanul acceptă o amnistie, trebuie să depună armele şi să accepte condiţiile care i se impun. Pentru a putea beneficia de moartea lui Hristos, Dumnezeu cere pocăinţă de păcate (care au fost cauza

morţii lui Hristos de la bun început) şi o nouă atitudine (care este posibilă numai prin locuirea Duhului Sfânt în noi). El cere o nouă umblare prin credinţă – prin încredere şi ascultare; aceasta este dinamica umblării cu Hristos.

4.8. Crucea şi cele două mari sacramente ale Bisericii

Hristos a instituit botezul şi Cina Domnului, ambele amintind de moartea Sa şi de beneficiile aduse de aceasta (Rom. 6, 1 Cor. 11).

4.9. Inspiraţia şi provocarea crucii

Crucea oferă motivul pentru o trăire creştină autentică, acesta fiind recunoştinţa, care apare în laudele celor răscumpăraţi din cartea Apocalipsa: „Vrednic este Mielul care a fost junghiat" (Apoc. 5:12).

Suferinţa şi moartea lui Hristos au avut loc pentru îndeplinirea chemării Sale divine. Astfel, noi suntem chemaţi să ne identificăm cu El în această atitudine de ascultare faţă de voia lui Dumnezeu.

6. DIFERITE CONCEPŢII DESPRE LUCRAREA LUI HRISTOS

Varietatea terminologiei folosite în Biblie pentru a descrie semnificaţia lucrării lui Hristos este imensă, însă multe concepţii nu au ţinut cont de un principiu de bază al interpretării textului Scripturii, şi anume: limbajul Noului Testament se interpretează în contextul Vechiului Testament. Adesea comentatorii au încercat să explice ispăşirea în contextul filozofie contemporane.

6.1. Părinţii Bisericii: Filosofia greacă a influenţat într-o mare măsură învăţătura părinţilor Bisericii despre ispăşire. Deşi ei recunosc formal conceptul de ispăşire şi de moarte ispăşitoare a lui Hristos, accentul principal al învăţăturii lor s-a mutat deja în altă parte (căzând, de fapt, pe întrupare). Altfel spus, *viaţa* lui Hristos este văzută ca având valoare ispăşitoare. Concentrându-se pe alte aspecte ale mântuirii, ei pierd din vedere ispăşirea, cauza fiind preocuparea lor cu dilema omului gnostic (cum să scapi din trup). Epistola *către Diognetus* este singura excepţie.

a) **Gnosticismul „creştinizat”**: Apologeţii (Iustin) şi teologii din Alexandria (Clement şi Origen) văd în Isus Hristos Logosul care a venit să ne aducă adevărata cunoştinţă (gnosis) care ne arată cum putem deveni una cu Dumnezeu. Astfel, crucea devine un simbol ascetic, moral şi mistic.

Pentru gnosticul creştin, cea mai mare problemă a omului nu este păcatul, ci faptul că sufletul său este întemniţat în trup. Prin urmare, scopul mântuirii este văzut ca fiind eliberarea sufletului, pentru ca el să se poată apoi îndumnezei (să devină una cu Dumnezeu). Această concepţie se apropie foarte mult de cea budistă.

b) **Recapitulare şi îndumnezeire.** Şi această concepţie se bazează pe o perspectivă gnostică asupra omului. Irineu este un gnostic discret. Potrivit acestei concepţii, răscumpărarea nu se referă atât de mult la iertarea de păcate, cât la îndumnezeirea naturii noastre umane care vine în contact cu natura divină a lui Dumnezeu, plecând de la ideea că problema principală a omului nu este păcatul, ci faptul că acesta se află în trup. Irineu consideră că, prin întrupare, Isus a recuperat tot ceea ce a pierdut Adam: Dumnezeu a devenit om, pentru ca noi să putem deveni dumnezei. Ascultarea lui Isus depăşeşte neascultarea lui Adam şi noi ne putem însuşi această ascultare prin credinţa în Hristos. Astfel, crucea devine doar un aspect al întrupării, însă ascultarea despre care vorbeşte Scriptura este ascultarea crucii, singura care are o valoare ispăşitoare. Biblia nu vorbeşte despre o viaţă perfectă care poate câştiga o răsplată, deşi, cu siguranţă, dacă Isus nu ar fi trăi o viaţă perfectă, El nu ar fi putut fi o jertfă fără cusur. Părinţii greci ai Bisericii, printre care şi Athanasie, sunt mai interesaţi de îndumnezeire decât de ispăşire şi aceasta este posibilă nu atât de mult prin ispăşire, cât prin întrupare. După cum trupul pământesc al lui Isus a fost glorificat, tot aşa vor fi şi trupurile noastre.

c) **Concepţia de dramă cosmică** a avut o mare susţinere în perioada patristică, în timpul căreia a existat o puternică conştientizare a existenţei diavolului şi a duhurilor rele. Prin urmare, nu ne surprinde faptul că ei vedeau lucrarea lui Hristos în primul rând ca pe o luptă împotriva lui Satan, care deşi pare că a câştigat, este totuşi învins în mod zdrobitor în cele din urmă.

De asemenea, a existat şi un interes sporit faţă de terminologia răscumpărării. Origen chiar considera că jertfa lui Hristos a fost, de fapt, un preţ de răscumpărare plătit diavolului! Grigore de Nyssa şi Grigore cel Mare au fost puternic influenţaţi de această idee: ei îl prezintă pe Hristos ca pe un fel de momeală folosită de Dumnezeu Tatăl pentru a-l păcăli pe Satan. Satan L-a pedepsit

pe Hristos, crezând în mod greşit că El este un simplu om. Acolo i s-au acordat daune – care au devenit un fond de rezervă pe care noi îl putem folosi.

Grigore de Nyssa considera că diavolul are drepturi ca un stăpân de sclavi, însă susţinea şi el faptul că Dumnezeu l-a păcălit pe Satan. Augustin sublinia faptul că diavolul şi-a depăşit atribuţiile, deoarece el nu avea niciun drept asupra lui Hristos, care era fără păcat. De aceea, meritele morţii lui Hristos puteau fi transferate şi altora. Şi Bernanrd de Clairvaux a susţinut această teorie.

Aceeaşi idee apare şi în scrierile lui Luther, care sublinia lupta cosmică dintre Hristos şi Satan. Scriitorul modern suedez Aulén subliniază şi el acest aspect prin faptul că el consideră crucea ca fiind victoria lui Hristos asupra lui Satan.

Totuşi, această perspectivă îi recunoaşte lui Satan un anumit grad de independenţă, pe care, de fapt, el nu îl are. El nu este dătătorul legii şi nici judecătorul; el este doar un poliţist şi încă un poliţist corupt. Dumnezeu este Cel care a găsit o cale pentru a-Şi împăca mânia (moartea ispăşitoare a lui Hristos), oferind astfel o soluţie. Ideea de păcălire a diavolului nu este biblică, la fel cum nu este nici ideea lui Augustin de merit transferat.

d) **Teologia meritelor.** Această perspectivă a luat naştere în Cartagina, deoarece mulţi din teologii latini timpurii au fost avocaţi. Tertulian spusese deja referitor la pocăinţă, că Dumnezeu este mulţumit atunci când jertfele aduse Îi sunt plăcute şi că noi putem obţine merite ascultând de Lege şi mergând chiar mai departe decât cere Legea (fapte bazate pe exces de zel). Aceste idei i-au plăcut mult lui Ciprian care, apoi, le-a dus mai departe. Şi Augustin a fost influenţat, mai târziu, de ele. Ambele aceste idei sunt evreieşti la origine, provenind din perioada inter-testamentară, însă ele contrazic Scriptura. Ciprian a spus că Isus, trăind o viaţă de ascultare fără păcat, El a meritat să fie glorificat. Grigore cel mare a făcut un pas mai departe, spunând că Isus a câştigat şi dreptul a mântuire, doar că nu a avut nevoie de ea (El fiind desăvârşit), prin urmare, „meritele" Lui ne pot fi atribuite nouă, bineînţeles, prin intermediul Bisericii. Mai târziu, această învăţătură a fost completată şi de ideea că aceste merite pot fi adăugate la meritele sfinţilor, constituindu-se astfel o comoară centralizată, administrată de Biserică. Crucea este văzută, aşadar, ca un mijloc de a câştiga merite, mai degrabă decât o ispăşire substituţionară.

e) **Ideea unei jertfe repetate.** Ciprian a dezvoltat ideea liturghiei văzute ca o jertfă. El a spus: După cum Hristos, în jertfa Sa, s-a identificat cu poporul Său şi s-a dat pe Sine pentru ei, tot aşa, în mod reciproc, biserica se identifică cu Hristos, care este Capul ei şi oferă o jertfă spirituală

şi fără vărsare de sânge, în unitatea realizată de Hristos prin sacrament. Aspectul la care s-a referit, de fapt, Ciprian este că la Cina Domnului, biserica se consacră din nou (semnificaţia sacramentului) aşa după cum Hristos s-a jertfit pe Sine şi a suferit crucea.

Biserica catolică nu priveşte liturghia ca pe o repetare a crucii, ci ca pe o repetare a Cinei Domnului văzută ca o jertfă fără vărsare de sânge a cărei scop este iertarea păcatelor. Remarcăm o serioasă lipsă de înţelegere a cuvintelor lui Ciprian. El s-a referit la faptul că Cina Domnului este o ocazie pentru o nouă dedicare a celui credincios prin care acesta se identifică cu consacrarea lui Hristos înainte de a merge la cruce. Ideea aceasta este în strânsă armonie cu un aspect foarte comun în cadrul teologiei bisericii din Africa de Nord şi anume faptul că sacramentul era privit ca facerea unui jurământ.

La rândul său, Augustin a văzut şi el Cina Domnului ca pe o jertfă. El a spus: din pricina faptului că biserica este trupul lui Hristos, unită cu Capul ei într-un mod real şi mistic, participă şi ea în jertfirea de sine a Capului, odată pentru totdeauna . Din nou, Augustin vorbeşte probabil despre consacrare şi nu despre repetarea jertfei.

Conciliul al patrulea Lateran care a depins mult de ideile lui Toma Aquinas (şi astfel de aristotelianism) a ridicat ideea de euharistie ca jertfă repetată la statutul de dogmă. Potrivit catehismului catolic actual, euharistia este o jertfă în timpul căreia ne amintim şi **repetăm** ceea ce a făcut Isus.

6.2. **Evul mediu** este caracterizat de strădania savanţilor de a furniza o sinteză a tuturor învăţăturilor anterioare privitoare la ispăşire.

a) **Anselm** a scris o carte de importanţă majoră cu titlul *Cur Deus Homo?* (*De ce a devenit Dumnezeu Om?*). Răspunsul scurt este că El a venit pentru a trăi o viaţă perfectă în locul nostru cu scopul de a face ispăşire pentru păcatul nostru originar. Crucea este văzută ca ceva în plus: a câştigat un fond de merite care poate să ne fie transmis prin biserică cu scopul de a acoperi pedeapsa pentru păcat. Avem aici o variaţiune a ideii de merite pe care o întâlnim la Ciprian.

Anselm a trăit într-o vreme a sistemului feudal cu conceptele sale legate de onoare şi cavalerism. El vede păcatul ca pe o insultă la adresa lui Dumnezeu. Din cauza demnităţii celui ce a fost ofensat (Dumnezeu), insulta este de o gravitate infinită. Prin urmare, Dumnezeu cere fie o pedeapsă infinită (iadul), fie ca omul să ofere ceva satisfăcător şi cu valoare infinită, ca plată pentru insulta cauzată de păcat. Dar omul nu poate face acest lucru din pricina faptului că este o

fiinţă finită. Aşadar, Dumnezeu a trebuit să devină om pentru a oferi o plată satisfăcătoare în locul omului. El a fost insultat în locul nostru, dar fiind Dumnezeu, nu are nevoie de o compensare, astfel că a plătit în locul nostru.

Spre deosebire de ideea meritelor transferabile, Anslem înlocuieşte ispăşirea substitutivă cu plata satisfăcătoare faţă de o insultă.

b) **Teoria influenţei morale:** Pierre Abélard (1079-1142) a fost cel dintâi care a avansat această perspectivă. El a respins perspectiva lui Anselm şi tot astfel a respins şi ideea unei drame cosmice. Abélard vede crucea ca fiind un exemplu pe care noi trebuie să îl urmăm. După opinia sa, răscumpărarea noastră este acea dragoste supremă trezită în noi prin suferinţele lui Hristos, ceea ce ne permite să merităm iertarea şi mântuirea (Luca 7:47). Dar aceasta este o interpretare îndoielnică a textului din Luca 7:47 bazată pe traducerea King James: „Păcatele ei multe sunt iertate pentru că a iubit mult." Versetul se referă la faptul că dragostea ei dovedeşte că păcatele ei multe au fost iertate – o interpretare preferată de cei mai mulţi traducători ai Scripturii. Cu alte cuvinte, Abélard spune: „Iubeşte-l pe Hristos şi vei fi mântuit." Dar, cum poate şti cineva dacă l-a iubit îndeajuns pe Hristos astfel încât să merite salvarea? Totul este foarte subiectiv. După opinia lui Abélard scopul crucii nu este de avea urmări **pentru** noi (iertarea păcatelor şi împăcarea cu Dumnezeu), ci de a lucra ceva **în** noi: crucea ne cere să părăsim felul de viaţă din acest veac rău. Perspectiva aceasta este una subiectivă şi accentuează puterea dar nu şi vina păcatului. Teoria aceasta a intrat în umbră până când a fost adusă în actualitate în secolul al XIX-lea de către Horace Bushnell, un slujitor congregaţionalist american.

Aproape toate aceste interpretări de inspiraţie catolică văd crucea ce pe ceva ce-l împuterniceşte pe păcătos să aibă o anumită formă de merite.

c) **Sacrificiul umanităţii**: Thomas Aquinas a fost marele sintetizator al evului mediu. El este foarte aproape de Anselm, dar neagă ideea că Hristos a trebuit (ca necesitate) să devină om: a făcut lucrul acesta ca urmare a voinţei sale libere, datorită faptului că L-a iubit pe Tatăl. Mai mult, Hristos a acţionat în calitate de Cap al umanităţii şi astfel meritele Sale pot fi transferate spre noi. Anselm nu a putut să explice suficient cum se realizează acest transfer. Astfel, integrează crucea în cercul de mântuire neo-platonic: jertfirea (consacrarea pentru Dumnezeu) Capului umanităţii deschide calea pentru întoarcerea noastră la Dumnezeu, dar trebuie să parcurgem noi restul drumului imitând consacrarea lui Hristos. Prin urmare, **imită-l** pe Hristos (în special în suferinţele Sale) şi vei fi mântuit.

d) **Evul mediu târziu:** Duns Scotus ca nominalist (precursor al unui existenţialist) a crezut că jertfa lui Hristos a avut doar o valoare finită, dar Dumnezeu a acceptat-o ca fiind infinită. Desigur, aceasta este, de fapt, o negare a divinităţii lui Hristos. El a spus: „Nu putem înţelege pe deplin ce s-a întâmplat la cruce." Noul misticism al secolelor XIV şi XV face din cruce simbolul şi exemplul mortificării, a renunţării la sine.

6.3. **Reformatorii** marchează o reîntoarcere la Biblie şi respingerea gândirii greceşti.

a) **Ideea substituţiei penale:** Luther vorbeşte destul de clar despre acest fapt în comentariul său pe Galateni. Totuşi, trebuie să ne amintim că deşi el s-a delimitat de ideile evului mediu, a rămas încă influenţat mult de acestea. Separarea este mult mai evidentă la Calvin. Dar orice imperfecţiuni (subiective) ar fi avut Luther în formularea doctrinelor, acestea au fost corectate de teologia lutherană care a urmat.

La Calvin întâlnim afirmaţia clasică şi consistentă referitoare la doctrina substituţiei penale, dar din nefericire, nici măcar el nu reuşeşte să dea la o parte ideea nebiblică a meritelor transferabile.

b) **Aplicarea ispăşirii:** discuţiile care au urmat între moştenitorii reformatorilor s-au centrat în jurul aplicării ispăşirii, mai mult decât pe tema ispăşirii în sine. Din păcate, reformatorii au neglijat să pună în discuţie ideea augustiniană despre transferul meritelor către cel credincios.

Potrivit acestei perspective, ascultarea lui Isus contracarează neascultarea lui Adam şi poate fi a noastră prin credinţa în Hristos. Astfel, crucea devine doar un aspect al întrupării. Dar ascultarea la care se referă Biblia este cea referitoare la cruce. Doar ea are o valoare de ispăşire. Nu se referă la o viaţă perfectă care câştigă o răsplată, deşi dacă Isus nu ar fi trăit o viaţă desăvârşită nu s-ar fi putut califica să fie o jertfă fără cusur.

c) **Ideea atribuirii meritelor şi a dreptăţii:** reformatorii au continuat să adere la perspectiva augustiniană conform căreia nouă ni se atribuie meritele lui Hristos şi viaţa Sa neprihănită, în vreme ce Biblia accentuează că ni se atribuie jertfa ispăşitoare a lui Hristos. Atribuirea oricărui alt lucru se face în contextul identificării noastre cu Hristos (prin legământ): suntem în Hristos şi deci, tot ceea ce a fost valabil pentru El devine valabil şi pentru noi – moartea Sa, învierea Sa, glorificarea Sa, domnia Sa.

Pasajele principale citate pentru a susţine această perspectivă sunt 2 Cor. 5:21 şi Filipeni 3:9. Totul depinde de modul în care traducem cuvântul dreptate, care poate avea o gamă largă de semnificaţii, în funcţie de context. În primul caz înseamnă fie că Dumnezeu l-a făcut pe Hristos o jertfă pentru păcat astfel încât să putem fi îndreptăţiţi înaintea lui Dumnezeu, fie ca prin Duhul Sfânt să putem trăi o viaţă dreaptă. În al doilea pasaj (Filipeni 3:9), dreptatea pare să se refere la o poziţionare fără vină înaintea lui Dumnezeu.

În niciunul din cazuri nu apare ideea că ni se atribuie viaţa perfectă a lui Hristos. Ceea ce ni se atribuie este jertfa Sa care a fost rezultatul unui act specific de ascultare (în contrast izbitor cu actul de neascultare a lui Adam). Ceea ce i s-a atribuit lui Avraam a fost tot jertfa lui Hristos (desigur, în avans), astfel încât să poată sta fără vină înaintea lui Dumnezeu. Se mai citează şi versetul din Romani 10:4 dar ceea ce pare să însemne este că de când a venit Mesia, s-a sfârşit perioada Legii (cf. Ioan 1:7). Toţi (credincioşii) sunt justificaţi prin credinţă (în Mesia) – vezi comentariul lui FF Bruce pe Romani. Pe de altă parte, legea s-ar putea referi la Vechiul Testament, care anticipează venirea lui Mesia – vezi comentariul lui LC Allen pe Romani. Oricare interpretare ar fi adoptată, este foarte improbabil să însemne că suntem justificaţi datorită faptului că Hristos a respectat legea Vechiului Testament în mod desăvârşit. Problema cu calviniştii şi predecesorii lor medievali, este că au moştenit (via Augustin) un concept rabinic (nebiblic). Ideea faptelor atribuite în contul altora, vine din iudaismul rabinic despre care ştim că a afect biserica din vest (influenţa iudaică a fost puternică acolo). Evreii din vremea lui Isus credeau că un om poate fi plăcut înaintea lui Dumnezeu, oferindu-I ascultarea părinţilor lor.

6.4. **Teologia modernistă:** prin aceasta ne referim la teologii care, sub influenţa umanismului, s-au îndepărtat de învăţătura biblică.

a) **Socinienii:** au atacat perspectivele reformatorilor despre ispăşire. După opinia lor, tot ceea ce cere Dumnezeu de la om pentru a-l ierta este pocăinţa. Crucea este în esenţă revelaţia dragostei lui Dumnezeu: nu există ideea substituţiei penale. Mulţi liberali au adoptat idei asemănătoare, susţinând că Dumnezeul reformatorilor a fost imoral, setos de sânge şi barbar. La această optică aderă şi Steve Chalke în Marea Britanie, fapt care a dus la multe dezbateri în cercurile evanghelice.

b) **Grotius** (Huig de Groot 1538-1645) este un personaj care a căutat calea de mijloc între umanism şi Biblie. Teoria lui vede crucea ca pe un *exemplu* penal sau ca o ispăşire

simbolică. Grotius a fost un avocat şi l-a văzut pe Dumnezeu ca pe un dătător de lege, interesat de legea şi ordinea din univers. Ca dătător de lege poate da la o parte pedeapsa rânduită dacă poate să asigure finalităţile urmărite de lege (pocăinţa) într-un alt mod. Cu alte cuvinte, pentru Grotius, o soluţie în afara tribunalului este de preferat decât una în interiorul acestuia. La aceasta se referă crucea, în opinia lui. El înţelege că Dumnezeu nu are dificultăţi în a ierta păcătoşii care se pocăiesc (nu spune însă şi pe ce baze), însă pericolul este ca aceştia să ia lucrurile prea uşor şi să abuzeze de harul Său. Crucea este privită ca un *exemplu* referitor la ceea ce se întâmplă oamenilor care păcătuiesc (deşi Hristos a fost nevinovat). Este un *avertisment* legat de ceea ce se va întâmpla păcătoşilor dacă ei vor continua să păcătuiască. De aici rezultă că Hristos nu a purtat pedeapsa noastră, ci un *simbol* al ei.

c) **O mărturisire perfectă şi o părăsire a păcatelor noastre** Un alt exemplu din aceeaşi zonă de gândire în care se urmăreşte evitarea ispăşirii substitutive este văzut în teoria propusă de McLeod Campbell în anul 1856, reluată mai târziu de către R.C. Moberly (1911). Dumnezeu cere din partea noastră o mărturisire perfectă şi o părăsire a păcatelor noastre (El nu cere pedeapsă). Isus, pe baza solidarităţii Sale cu noi (datorită întrupării), a oferit o mărturisire desăvârşită a păcatelor. Aceasta este ispăşirea pe care o cere Dumnezeu şi care satisface dreptatea Sa. Astfel de idei sunt regăsite în scrierile lui P.T. Forsythe şi ale lui Vincent Taylor. O variaţiune mai recentă a acestui punct de vedere, scoate în lumină faptul că suntem justificaţi fiindcă Dumnezeu ne-a dat aceeaşi credinţă pe care a avut-o Isus. Credinţa lui (nu jertfa Sa) ne este atribuită dacă-l acceptăm pe El ca Salvator.

Se face o confuzie între condiţiile mântuirii (pocăinţa şi credinţa) şi baza mântuirii (ispăşirea). Nu se spune nimic despre credinţă. În plus, omul trebuie să se pocăiască pentru sine: Hristos nu pateu face asta pentru om, din cauză că este fără păcat. Pocăinţa nu înseamnă doar o mărturisire a păcatului, ci şi o renunţare la acesta.

d) **Perspective neo-ortodoxe:** liderii mişcării împotriva liberalismului secolului al XIX-lea, au adoptat după Primul război mondial ceea ce părea a fi un vocabular biblic, dar s-au exprimat, în esenţă, prin terminologia filosofiei existenţialiste.

Deşi a avut un vocabular biblic, Emil Brunner a fost fundamental un liberal şi urmaş al lui Grotius. El nu a crezut în ispăşirea substitutivă.

Karl Barth a mers chiar mai departe. În lucrarea lui nu apare nicio idee referitoare la cerinţele legale ale lui Dumnezeu. El a reţinut o parte din teoria lui McLeod Campbell. Ca existenţialist nu

face nicio distincţie între persoana şi lucrarea lui Hristos. În opinia lui, întruparea înseamnă că întreaga umanitate este unită cu Hristos şi astfel mântuită (universalism).

În cazul altor teologi liberali, nu există nimic obiectiv în evenimentul crucii. După opinia lui Tillich „omul este de acord să fie acceptat fără ca cineva sau ceva să-l accepte."

Bultmann tratează limbajul sacrificial ca pe „mitologie". Atât el cât şi Tillich produc o născocire existenţialistă vagă şi fără speranţă.

Moltmann este influenţat foarte mult de Hegel şi furnizează o perspectivă dialectică, care este un fel de gnosticism nou.

SOTERIOLOGIA II

LUCRAREA DUHULUI SFÂNT

Dumnezeu este îndurător prin natura Sa, însă această îndurare trebuie să fie bazată pe ceva specific, altminteri ar contraveni oricărei norme de moralitate. Aceasta bază nu este alta decât lucrarea lui Hristos. Drept urmare, Dumnezeu se poate îndura de cei ce-l acceptă pe Isus ca Domnul lor şi care cred în suficienţa jertfei Sale în vederea împăcării lor cu Tatăl pentru totdeauna. Noi credem în Isus cu scopul de a intra într-o relaţie personală cu Dumnezeu, astfel încât să putem fi născuţi din nou prin Duhul Sfânt. Această lucrare în viaţa lăuntrică a credinciosului este în acelaşi timp lucrarea unui Dumnezeu îndurător care acţionează prin Duhul Sfânt. Dar cum se realizează această transformare spirituală?

1.1. CONVERTIREA

Acest termen se referă la întoarcerea dinspre păcat înspre Dumnezeu. Convertirea include atât credinţa cât şi pocăinţa. Principala problemă a omului este că Adam i-a întors spatele lui Dumnezeu şi a căzut în păcat (a trecut de partea celui rău). Ţinta morţii ispăşitoare a lui Mesia este să inverseze această situaţie. Pentru a fi reală, convertirea trebuie să conţină următoarele elemente esenţiale:

1) **Convingerea**: Duhul lui Dumnezeu lucrează în conştiinţa omului spre a-l trezi la realităţile spirituale. Acest lucru este necesar deoarece omul este mort din punct de vedere spiritual, adică, insensibil la realităţile spirituale. Este ca şi cum ar dormi din punct de vedere spiritual. Convingerea realizată de Duhul Sfânt îl determină pe om să vadă realităţile spirituale din perspectiva lui Dumnezeu. Duhul Sfânt ne arată adevărata stare (condamnaţi şi pierduţi) aşa încât să acceptăm salvarea Sa şi Mântuitorul de care avem nevoie. Astfel, convingerea spirituală are loc prin Cuvântul lui Dumnezeu, al cărui autor este Duhul lui Dumnezeu.

2) **Pocăinţa**: înseamnă schimbarea minţii, a intenţiei şi a acţiunii. Regretul se referă la preocuparea faţă de efectele păcatului asupra mea, dar pocăinţa are în vedere preocuparea faţă de relaţia mea cu Dumnezeu. Adevărata pocăinţă duce la părăsirea păcatului.

3) **Credinţa**: înseamnă nu doar încrederea într-o persoană, ci şi în cuvântul său. Credinţa este, în esenţă, răspunsul omului faţă de revelaţia lui Dumnezeu. În Vechiul Testament adevăratul

obiect al credinţei era Dumnezeu însuşi, în vreme ce în Noul Testament credinţa în Dumnezeu şi credinţa în Isus sunt strâns legate.

Un alt aspect al credinţei ţine de dedicarea faţă de Dumnezeu. A crede în Dumnezeu înseamnă să ne predăm Lui. Prima mărturisire de credinţă reţinută în contextul botezului a fost „Isus este Domnul" – nu doar Dumnezeu, ci şi Domnul vieţii mele. În terminologia biblică, opusul credinţei este neascultarea. Respingerea Evangheliei nu înseamnă lipsa credinţei, ci şi neascultarea care atrage după sine pedeapsă. Prin urmare, cea mai mare barieră care stă în calea credinţei este voinţa (inima) mai mult decât intelectul.

1.2. JUSTIFICAREA

Din perspectiva Bibliei, Dumnezeu nu este doar Dătătorul legii, ci şi Judecător. Prin urmare, doar El este în poziţia de a-l graţia pe om, adică să-l declare nevinovat. După rânduielile găsite în Vechiul Testament actul acesta are loc în baza unei jertfe ispăşitoare.

De fapt, „a justifica" este un termen englezesc vechi şi înseamnă „a achita." Adjectivul „drept" înseamnă adesea „într-o relaţie corectă cu Dumnezeu" sau „a fi în regulă cu Dumnezeu", datorită faptului că Dumnezeu l-a declarat pe om liber de păcat (nevinovat). Dumnezeu este drept, nu dar moral sau dintr-un punct de vedere legal, ci şi datorită faptului că vrea să-i aşeze pe oameni într-o relaţie corectă faţă de Sine – cu alte cuvinte, se referă la dorinţa lui Dumnezeu de a mântui.

Dreptatea înseamnă adesea „o raportare corectă faţă de Lege" sau „metoda lui Dumnezeu de a-i pune pe oameni într-o relaţie corectă cu Sine", adică drumul spre salvare. Dumnezeu îi declară drepţi (neprihăniţi) doar pe cei care cred în Isus, Cel ce a făcut ispăşire pentru păcatele lor. Astfel, cei drepţi nu sunt cei care se încred în ei înşişi şi realizările lor, ci aceia care sunt într-o relaţie corectă cu Dumnezeu în baza jertfei lui Mesia, în care ei cred. Lucrarea lui Dumnezeu (dreptatea Lui) este cea care sprijină această relaţie corectă sau raportarea corectă faţă de Lege.

Conform terminologiei din Vechiul Testament, cel ce a fost declarat nevinovat are păcatele acoperite. Dacă discutăm cu limbajul specific companiilor de asigurare din zilele noastre, cel drept este cel ce are o acoperire completă: are o poliţă de asigurare valabilă pentru orice fel de incident. Mânia lui Dumnezeu (starea de vrăjmăşie care există între Dumnezeu şi om care duce la pedeapsa cu moartea – iadul) este acoperită şi îndepărtată datorită faptului că sentinţa a fost abolită : cineva care mă reprezintă a plătit cu moartea în locul meu.

De vreme ce această ispăşire a fost realizată odată pentru totdeauna, acceptând termenii lui Dumnezeu putem primi o mântuire veşnică (achitaţi pentru eternitate). Suntem mântuiţi pe vecie prin sângele lui Mesia, vărsat odată pentru totdeauna, potrivit cu cerinţele sistemului legal vechi-testamentar. Prin urmare, am obţinut „desăvârşirea", care în limbajul sacrificial din epistola către Evrei, înseamnă că am ajuns la „o relaţie desăvârşită cu Dumnezeu, prin legământ."

Salvarea noastră nu are nicio legătură cu faptele noastre meritorii, din cauză că ne aflăm sub o sentinţă la moarte. Comportamentul bun nu poate să elibereze o persoană de sentinţa la moarte. Singura cale de scăpare este să acceptăm amnistia propusă de Dumnezeu, însă aceasta trebuie să fie bazată pe ceva pentru a avea o bază legală. De vreme ce Dumnezeu este drept, sentinţa la moarte trebuie aplicată înlocuitorului nostru, o Persoană cu valoare infinită (Dumnezeu). Omul beneficiază de această amnistie prin credinţă, adică printr-o identificare personală cu Isus, Cel ce a purtat păcatele noastre.

Acum, Mesia este „dreptatea noastră" adică baza prin care putem sta veşnic în prezenţa lui Dumnezeu. Apostolul Pavel vorbeşte despre refuzul dreptăţii date de Lege, referindu-se la faptul că a renunţat să obţină o relaţie corectă cu Dumnezeu respectând Legea (devenind perfect din punct de vedere moral).

a) Dar despre păcatul de după botez? Şi acesta este acoperit. Părtăşia este restaurată pe baza pocăinţei în cadrul unei relaţii de familie permanente şi nu pe baza repetării unei jertfe. Unii (precum Roy Hession în cartea sa *Calvary Road – Drumul calvarului*) afirmă pe baza textului din 1 Ioan 1:7 (sau Ioan 13:10, unde expresia „decât picioarele" nu apare în unele manuscrise) că sângele lui Hristos trebuie să fie aplicat din nou (fie din cauză că este depozitat undeva, fie că Hristos trebuie să fie răstignit din nou!), dar probabil că nu acesta este înţelesul pasajului.

Termenul „curăţire" este un cuvânt preoţesc referitor la „iertare" şi, deci, 1 Ioan 1:7) înseamnă probabil că în baza jertfei Sale (a vărsării de sânge) realizată o dată pentru totdeauna, suntem *păstraţi* curaţi (în starea de a fi iertaţi – vezi 1 Ioan 2:1). Mărturisirea la care se referă în versetul 8 are în vedere convertirea (şi nu repetarea unei acţiuni) despre care Ioan deduce că nu a avut loc în cazul gnosticilor, de vreme ce aceştia insistau să afirme că erau fără păcat.

b) Dar despre atribuirea dreptăţii? Întâi de toate este important să înţelegem semnificaţia termenului „dreptate". În esenţă se referă la o poziţionare corectă (juridică) faţă de Dumnezeu, în care nu mai suntem traşi la răspundere pentru păcatele noastre. Unii comentatori evrei spun că

înseamnă o respectare perfectă a Legii, dar acest fapt duce la o confuzie între mijloacele prin care se obţine acest statut şi statutul însuşi.

Pavel discută acest subiect în Romani 4, citându-l pe Avraam ca exemplului unui om îndreptăţit (justificat) fără lege, pe baza credinţei (crezând în promisiunea lui Dumnezeu). El nu se preocupă să discute mecanismul salvării lui Avraam, care ar fi implicat atribuirea unei jertfe, aşa după cum e cazul în Noul Testament (vezi Romani 5:1 – Deci fiindcă suntem socotiţi neprihăniţi, prin credinţă, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Isus Hristos (pe baza jertfei sale).

Pavel îl citează apoi pe David ca alt exemplu de om din Vechiul Testament, justificat prin credinţă, dar în acest caz, apostolul nu subliniază actul justificării în sine, ci urmările acestuia (David nu mai este tras la răspundere pentru păcatele sale). El a comis adulter şi crimă, fapte neacoperite de sistemul sacrificial vechi-testamentar. Prin urmare, David trebuia să fie executat, dar datorită statutului său drept în faţa lui Dumnezeu, lucrul acesta nu s-a întâmplat.

În ambele cazuri, Pavel urmăreşte să arată exemple de oameni din Vechiul Testament, îndreptăţiţi prin credinţă, în afara legii. Deşi Pavel nu afirmă acest lucru, în ambele cazuri, nu le-a fost atribuită respectarea perfectă a Legii de către o altă persoană, ci jertfa lui Mesia (chiar dacă urma să aibă loc în viitor).

1.3. UNIREA CU HRISTOS

Noi suntem „în Hristos” datorită Duhului Sfânt pe care L-am primit când am crezut în Hristos şi I-am predat Lui vieţile noastre. Înainte de aceasta, eram parte din lume, trăind în păcat; eram membri ai unei societăţi răzvrătire împotriva lui Dumnezeu, al cărei cap este Adam şi al cărei stăpânitor este cel rău. Acum, aparţinem unei umanităţi noi, al cărei cape este Mesia (Hristos) şi al cărei stăpânitor este Dumnezeu (El stăpâneşte peste toată casa, inclusiv peste îngeri). Din punct de vedere legal îi aparţinem lui Mesia şi, în ochii lui Dumnezeu, ne identificăm cu El. Prin cooperarea cu Duhul Sfânt, Dumnezeu ne ivită să facem să fie real şi în sfera morală, ceea ce este deja realizat în sfera juridică.

Prin urmare, Dumnezeu lucrează dreptatea care ar fi trebuit să vină prin Lege. Într-adevăr, o amnistie nu are niciun scop dacă răzvrătitul continuă acţiunea s-a şi după ce s-a predat. Faptul că Duhul Sfânt locuieşte în noi este răspunsul lui Dumnezeu la această nevoie.

1.4. **SFINŢIREA**

1. **Sfinţirea poziţională:** conform învăţăturii Sfintelor Scripturi, cei care-i aparţin lui Mesia sunt „sfinţi”, adică puşi deoparte pentru Dumnezeu. Acesta este unul din sensurile cuvântului „sfinţire”, foarte apropiat de justificare, având în vedere statutul nostru legal. Folosirea acestui cuvânt aparţine terminologiei preoţeşti, asociată cu sistemul de jertfe din Vechiul Testament.

2. **Sfinţirea practică:** se referă la un proces continuu de conformare faţă de voia şi caracterul lui Dumnezeu. Autorul acestui proces este Dumnezeu, Duhul Sfânt în cooperare cu voinţa noastră. Lucrarea Duhului Sfânt în noi face din sfinţire o realitate practică, deoarece acţionează chiar şi asupra voinţei noastre. Cu alte cuvinte, acţionează la rădăcina problemei.

2. PERSPECTIVE DIFERITE DESPRE SFINŢIRE:

2.1. Perfecţionismul: Pelagius a crezut în obţinerea perfecţiunii prin asceză, dar a avut şi o perspectivă limitată faţă de păcat şi una foarte optimistă faţă de liberul arbitru. Biserica romano-catolică prevede o „stare de perfecţiune externă” (pentru călugări) şi o „stare de perfecţiune lăuntrică în care nimic nu împiedică dragostea în acţiune.”

Anabaptiştii din secolul al XVI-lea au optat şi ei pentru perfecţionism, moştenind tendinţele spirituale şi mistice ale Evului mediu. Liderii anabaptişti Hübmaier, Hof şi Hut au fost cu toţii de părere că cel credincios poate ajunge la perfecţiune încă de pe pământ, însă tatăl perfecţionismului modern este John Wesley. După opinia lui, această stare poate fi atinsă printr-o a doua experienţă a harului care-l eliberează pe credincios de păcatul originar şi conduce spre o desăvârşită ascultare a dragostei. Această linie de gândire a fost dusă mai departe de către Asa Mahan, Charels Finney şi Oberlin College. Din punctul lor de vedere, doar faptele sunt bune sau rele; starea inimii nu poate fi calificată în acest fel. Totuşi, nici mişcarea Keswick şi nici cea carismatică (ambele axate pe „a doua binecuvântare”) nu acceptă perfecţionismul. Singurul pasaj care merită luat în discuţie este 1 Ioan 3:6-10, unde verbul „a păcătui” trebuie să fie văzut în contextul controversei gnostice. Pentru ei semnificaţia acestui verb era „să păcătuieşti atât de mult cât se poate” astfel încât „harul să abunde” şi „sufletul să fie testat dincolo de legătura cu trupul rău.”

Apostolul Ioan este preocupat să arată că nimeni din cei ce sunt adevăraţi copii ai lui Dumnezeu ar putea avea o astfel de atitudine. Un creştin nu poate să „rămână în păcat" pe o perioadă nedeterminată: Duhul Sfânt va lucra în privinţa aceasta.

Există multe îndemnuri pentru creştini ca aceştia să-şi mărturisească păcatele, în special în rugăciunea domnească. Cei ce susţin perfecţionismul aduc în discuţie propriul lor mod de definire a păcatului (eliberarea de orice păcat înseamnă eliberare de orice păcat conştient, o consacrare totală faţă de Dumnezeu). Această definire a păcatului nu este biblică.

2.1. **antinomianismul –** regăsit în mai multe forme:

I) **antinomianismul dualist**, specific învăţăturii gnostice. Acest curent susţine că salvarea este doar pentru suflet, comportamentul la nivel de trup fiind irelevant atât pentru interesele lui Dumnezeu cât şi pentru sănătatea sufletului. Astfel o persoană ar putea fi desfrânată, fără ca acest lucru să conteze. O mare parte din prima epistolă a lui Ioan a fost scrisă pentru a contracara aceste învăţături.

II) **Antinomianismul centrat asupra Duhului** pune o aşa de mare încredere în îndemnurile lăuntrice date de Duhul Sfânt, încât se neagă orice necesitate ca Legea să ne înveţe cum să trăim. Pavel răspunde acestei gândiri spunând că dacă o persoană este cu adevărat spirituală, va recunoaşte Cuvântul lui Dumnezeu, aşa cum a fost predicat de către apostoli (1 Cor. 14:37).

III) **Antinomianismul centrat asupra lui Hristos** susţine că Dumnezeu nu vede nici un păcat în credincioşi, şi deci, ceea ce fac aceştia nu contează atât timp cât continuă să creadă. Prima epistolă a lui Ioan contrazice această perspectivă, arătând că este imposibil să fii în Hristos şi să trăieşti o viaţă păcătoasă.

IV) **Antinomianismul dispensaţionalist** afirmă că păzirea legii morele nu este necesară pentru un creştin, de vreme ce acesta trăieşte sub har. Dar Pavel arată în Romani 3:31 şi în 1 Cor. 6:9-11 că ne aflăm sub legea lui Hristos, ceea ce înseamnă legea morală a lui Dumnezeu dezvăluită prin Duhul (ca o lucrare lăuntrică).

V) **Antinomianismul dialectic** (la care aderă Barth şi Brunner) afirmă că Duhul care ne călăuzeşte este un agent liber şi nu supus Sfintelor Scripturi.

VI) **Antinomianismul situaţional** afirmă că tot ceea ce aşteaptă Dumnezeu de la noi este să avem motivaţiile şi intenţiile corecte. Legea nu este nimic mai mult decât un ghid. Pavel

contracarează această perspectivă în Romani 13:8-10 spunând că fără a avea dragostea ca motivaţie nu putem îndeplini diversele cerinţe.

2.3. Îndumnezeirea (*theosis*) – este o perspectivă întâlnită în Biserica Ortodoxă, unde sfinţirea este văzută ca îndumnezeire, însă această idee vine din gnosticism şi este nebiblică. Sfinţirea este un proces prin care suntem transformaţi după chipul lui Hristos, prin ascultarea noastră de Duhul Sfânt, însă aceasta nu înseamnă că devenim divini. Când Petru spune că suntem părtaşi la natura divină, are în vedere faptul că Duhul Sfânt locuieşte în noi şi acţionează în sfera naturii noastre umane, astfel încât să fim ascultători de Hristos. A fi schimbat din glorie în glorie, nu implică îndumnezeirea, ci sfinţirea. Gloria nu este o lumină strălucitoare, ci are de-a face cu o transformare de ordin moral. Glorificarea va avea loc la înviere, când vom avea trupuri transformate, dar nici măcar aceasta nu este îndumnezeire: omul rămâne om şi Dumnezeu rămâne Dumnezeu, chiar şi după glorificare.

3. CALITATEA DE FIU

Prin lucrarea Duhului Sfânt devenim fii ai lui Dumnezeu, în timp ce mai înainte eram fii ai celui rău. Potrivit Bibliei, noi reflectăm trăsăturile acelui căruia îi aparţinem din punct de vedere spiritual. Înainte de regenerarea spirituală natura noastră revela adevăratul nostru ataşament faţă de cel rău, în ciuda tuturor încercărilor noastre de a ascunde acest lucru. Acum, cu o natură schimbată este nevoie de o nouă loialitate.

3.1. **Regenerarea** este o lucrare supranaturală a Duhului Sfânt şi are loc atunci când primim noua viaţă a lui Dumnezeu.

a. **Semnificaţia:** regenerarea este lucrarea lui Dumnezeu în noi. Justificarea se referă la noul nostru statut, în vreme ce regenerarea se referă la noua noastră natură. Dumnezeu le schimbă pe amândouă în acelaşi timp în actul convertirii. Când suntem născuţi din nou în familia lui Dumnezeu şi când primim duhul familiei (Duhul Sfânt), primim o natură nouă şi, în acelaşi timp, prin adopţie, primim un statut nou.

Pentru a descrie regenerarea sunt folosiţi o varietate de termeni: naştere din nou, viaţă veşnică, înviere spirituală, noul om, o nouă creaţie.

b. **Necesitatea naşterii din nou:** are la bază natura noastră căzută în păcat, moartea spirituală. Este nevoie de regenerare, viaţa nouă trebuie să pătrundă în noi, aşa după cum Dumnezeu a suflat viaţă din punct de vedere fizic în primul Adam.

c. **Originea divină a regenerării:** este o lucrare supranaturală a lui Dumnezeu în cadrul căreia participă toate cele trei Persoane din Sfânta Treime.

d. **Realizarea regenerării:** atât regenerarea cât şi pocăinţa sunt două aspecte ale aceleiaşi lucrări divine înlăuntrul omului. Pocăinţa este dimensiunea văzută din perspectiva omului, iar regenerarea este acelaşi lucru, privit din perspectiva lui Dumnezeu. Atât Duhul Sfânt cât şi Cuvântul lui Dumnezeu colaborează spre atingerea acestor scopuri.

Botezul este un semne exterior şi o proclamare publică a unei realităţi lăuntrice – cea a regenerării spirituale prin care credinciosul este botezat (încorporat) în trupul lui Hristos, Biserica sau comunitatea mesianică.

e. **Rezultatele regenerării:** regenerarea marchează începutul unei vieţi noi, trăite în acord cu principii noi. Înainte eram sclavi ai păcatului, însă acum am fost eliberaţi pentru a coopera cu Duhul Sfânt în vederea creşterii noastre spirituale. Credinciosul se bucură de o dinamică nouă pe care nu a avut-o mai înainte, dar trebuie să înveţe să o folosească. Acest lucru explică de ce în scrierile apostolilor sunt atât de multe îndemnuri de a face voia lui Dumnezeu. Noua dinamică trebuie să se exprime pe sine într-un mod concret. Dreptatea (conformitatea cu voia şi caracterul lui Dumnezeu) este semnul sau dovada vieţii noi. De acum înainte, Duhul Sfânt trăieşte în credincios şi îl eliberează spre a face voia lui Dumnezeu.

NOTĂ: În unele cărţi de viaţă creştină, cititorului i se spune că urmarea regenerării se referă la trei entităţi existente în viaţa creştinului: natura nouă, natura veche şi Duhul Sfânt. Imaginea biblică este că mai degrabă avem o natură înnoită, sub influenţa Duhului Sfânt, dar care mai poartă încă cicatricele păcatului. Faptul acesta o face să fie sensibilă faţă de comportamente şi obiceiuri păcătoase din trecut care pot fi reactivate, în special prin lipsa de control asupra informaţiilor care invadează mintea şi prin păcatele cu care Satan ne poate ispiti minţile noastre.

4. ADOPŢIA

4.1. Semnificaţia ei: la fel ca justificarea, adopţia se referă la poziţia noastră, dar reflectă mai mut terminologia privitoare la familie decât pe cea specifică unei curţi de judecată.

Adopţia a fost practicată în vremea patriarhilor: potrivit legilor vremii, un copil putea fi adoptat într-o familie nouă şi devenea un moştenitor al proprietăţilor care aparţineau tatălui adoptiv. În lumea grecească, copilul adoptat, spre deosebire de cel natural, nu putea fi dezmoştenit.

În Imperiul Roman adopţia avea la bază o procedură legală elaborată a cărei punct culminant îl constituia prezentarea noului fiu de către tată, în faţa magistratului roman. Adopţia aducea cu sine schimbări radicale şi o dezlipire totală faţă de vechea familie. Toate datoriile şi obligaţiile era anulate; într-un mod asemănător, creştinii sunt separaţi de lume şi de păcat prin adopţie. În plus, Dumnezeu ne separă şi de datoriile noastre, respectiv de loialitatea noastră faţă de păcat şi faţă de cel rău.

4.2. Calitatea de fiu în perioada Vechiului Testament era în primul rând legată de aspectul moştenirii – copilul adoptat devenea moştenitor. Tatăl putea apela la această soluţie extremă în cazul în care nu avea copii. După moartea tatălui, întâiul născut devenea noul cap al familiei, primea toată avuţia tatălui şi o parte dublă din bunurile sale. Uneori, tatăl putea schimba această procedură (Iacov în contextul morţii sale), dar aşa ceva se întâmpla foarte rar.

4.3. Calitatea de fiu a lui Israel: promisiunea făcută lui Avraam a fost exprimată în terminologia specifică moştenirii. Iacov trebuia să devină moştenitorul acestor promisiuni (ele erau adresate lui, deşi încă nu se materializau – ceva similar cu depozitele la termen din sistemul bancar), şi tot astfel şi urmaşii săi (israeliţii).

Moştenirea lor era Ţara promisă, aceasta fiind împărţită de către Iosua pe seminţii. Aspectul acesta explică de ce Nabot a refuzat să vândă partea sa de pământ regelui Ahab – era moştenirea lui dată de către Dumnezeu. În perioada Vechiului Testament regăsim şi anticiparea moştenirii spirituale. Una dintre seminţii, cea a lui Levi (preoţii), nu a primit moştenire (nu deţineau pământ) în Israel. Dumnezeu a spus că El este moştenirea lor, ceea ce înseamnă că viaţa lor nu depindea de cultivarea unui pământ. Dumnezeu avea să le poarte de grijă prin intermediul altor israeliţi.

4.4. Calitatea de Fiu a lui Hristos a fost unică. Ca Singurul Fiu născut al Tatălui, doar Hristos are dreptul absolut de a fi păraş la tot ceea ce are Tatăl.

4.5. Calitatea de fii a celor credincioşi: fiind adoptaţi în familia lui Dumnezeu, credincioşii au devenit co-moştenitori împreună cu fratele lor mai mare, Isus. Într-o familie omenească, fiicele nu moşteneau nimic, însă acum moştenirea nu mai depinde de gen. Mai mult, doar evreii (copiii lui Avraam) aveau drept la moştenire, dar acum aceasta nu mai depinde de neam. Aspectul definitoriu ţine de relaţia noastră cu moştenitorul (Singurul născut din Tatăl). Credincioşii au obţinut deja arvuna moştenirii lor, Duhul Sfânt, Cel care este garanţia restului de moştenire.

HARUL

1. Harul înseamnă, în esenţă, favor nemeritat din partea lui Dumnezeu. Este total exclusă orice fel de idee de merit. Harul este exact opusul meritelor, cele două sunt incompatibile. Nu poţi avea 50% har şi 50% merite (Efeseni 2:8-10).
2. Harul arată atitudinea lui Dumnezeu faţă de păcătos; deşi omul s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, El încă mai doreşte să-l salveze. Această atitudine a lui Dumnezeu are ca rezultat crucea (Ioan 3:16).
3. Harul este suveran, adică este asociat cu scopurile lui Dumnezeu în contextul alegerii.
4. Harul este o putere în sensul că Duhul Sfânt al lui Dumnezeu este darul măreţ pe care Dumnezeu ni l-a făcut.

ALEGEREA ŞI PREDESTINAREA

6.1. Dumnezeu este prin definiţie Suveran – El guvernează universul şi călăuzeşte istoria potrivit cu scopurile Sale ascunse. Aici este inclusă şi salvarea omului.

6.2. Alegerea se referă la persoane – prin alegere se pune următoarea întrebare: pe cine a ales El? În cazul predestinării întrebarea este: pentru ce scop i-a ales El?

6.3 Alegerea în cadrul istoriei biblice – Dumnezeu l-a ales pe Avraam, pe patriarhi şi, în final, pe poporul Israel de bună voie, fără să fie vorba despre vreun merit. În Noul Testament, potrivit aceluiaşi principiu, Dumnezeu alege membrii bisericii şi-i predestinează să fie schimbaţi după chipul Fiului Său, Isus.

Oamenii răzvrătiţi merită moartea spirituală, însă Dumnezeu în mila Sa, a decis să-i salveze pe cei care cred în Isus, Cel ce este jertfa de ispăşire pentru păcatele lor. Dumnezeu a hotărât dinainte pe cine va salva (Rom. 8:28-30; Efeseni 2:8-10). Dubla predestinare (regăsită la Calvin) este dincolo de limitele Scripturii şi este evitată cu înţelepciune de către Augustin. Tot astfel şi bisericile anglicane şi luterane în formulările lor doctrinare evită dubla predestinare şi descurajează speculaţiile inutile precum infra/supralapsarianismul.

Dacă ajungem a o afirmaţie conform căreia Dumnezeu a orchestrat în mod intenţionat căderea, aşa încât să-i poată salva pe cei aleşi, ne confruntăm cu o pervertire totală a perspectivei biblice şi se dovedeşte că în cazul lui Beza şi chiar al lui Calvin, logica lor i-a dus dincolo de ceea ce spune Biblia cu adevărat. Aş spune că dubla predestinare îl face pe Dumnezeu să fie un monstru şi chiar autorul păcatului, ceea ce desigur, nu este aşa. trebuie să fim foarte atenţi la modul în care formulăm doctrinele biblice şi să nu folosim un limbaj pe care Biblia nu-l foloseşte.

6.4. Alegerea şi preştiinţa – în 1 Petru 1:2 se spune că „suntem aleşi după ştiinţa mai dinainte a lui Dumnezeu.” Arminienii spun că predestinarea nu înseamnă că Dumnezeu a ales persoane, ci o cale de mântuire. Totuşi termenul ebraic pentru „a cunoaşte” înseamnă să ai o relaţie personală cu cineva. Preştiinţa, când apare în Scriptură cu referire la persoane, denotă o părtăşie prestabilită între Dumnezeu şi cei ce fac obiectul scopurilor Sale mântuitoare. Termenul arată determinarea lui Dumnezeu de a intra într-o astfel de părtăşie, înainte de realizarea acesteia. Preştiinţa înseamnă în esenţă, determinarea anterioară a lui Dumnezeu de a intra într-o relaţie cu poporul Său şi, mai specific, cu anumiţi oameni (Gen. 18:19; Ier. 1:5; Ex. 33:12). Este de fapt un sinonim al alegerii. Astfel, 1 Petru 1:2 înseamnă probabil: aleşii (starea prezentă) potrivit deciziei anterioare a lui Dumnezeu (preştiinţa).

6.5. Obiecţii aduse la doctrina alegerii

Nu doreşte Dumnezeu mântuirea tuturor oamenilor (2 Petru 3:9)? Salvarea omului este cu siguranţă voia şi plăcerea lui Dumnezeu izvorâte din Sine însuşi. Tot astfel, pedepsirea omului pentru răzvrătirea sa este parte din voia permisivă a lui Dumnezeu, fiind rezultatul acţiunilor noastre. Din cauză că omul a abuzat de libertatea lui, Dumnezeu este obligat să răspundă într-un alt mod diferit de scopurile Sale eterne ale harului.

Ceea ce se întâmplă prin voia permisivă a lui Dumnezeu, adică pedepsirea omului, este de fapt o stânjenire a voii anterioare a lui Dumnezeu care doreşte ca toţi să fie mântuiţi. Satan, care este păzitorul acestei voi permisive a lui Dumnezeu, devine vrăjmaşul scopurilor pline de har ale lui Dumnezeu, din cauză că el tratează ceea ce este asociat cu păcatul omului ca şi cum ar fi voia absolută a lui Dumnezeu. Crucea şi alegerea care vine împreună cu ea, sunt singura cale logică de a depăşi acest impas. Alegerea este necesară din cauză că omul se află sub stăpânirea păcatului şi nu are putere de a răspunde pozitiv. În ultimă instanţă, alegerea este singurul mod prin care Dumnezeu poate rămâne Dumnezeu.

6.6. Infra- şi supra-lapsarianismul: aceasta este, în general, o dispută între calvinişti. Întrebarea este, a rânduit Dumnezeu mai dinainte căderea, sau nu? Mai târziu discuţia s-a centrat în jurul unei alte întrebări: când a decis Dumnezeu să-i mântuiască pe oameni, înainte sau după cădere?

Supralapsarianiştii răspund că s-a întâmplat înainte de cădere, în timp ce infralapsarianiştii consideră că decizia s-a luat după cădere. De asemenea, supralapsarianiştii susţin că Dumnezeu a folosit căderea cu scopul de a-i salva pe cei aleşi, în vreme ce infralapsarianiştii afirmă că Dumnezeu a reacţionat faţă de o nouă situaţie determinată de cădere.

Theodore Beza, fiind un calvinist din a doua generaţie, a mers mai departe de ceea ce a spus Calvin şi a fost un supralapsarian. Niciun punct de vedere nu este satisfăcător pe deplin. Problema este că avem o cunoaştere limitată despre eternitate şi alte dimensiuni. Este clar că la un anumit nivel Dumnezeu trebuie să cunoască totul, de la început la sfârşit, dar a afirma că Dumnezeu a rânduit căderea în mod deliberat cu scopul de a-i salva pe cei aleşi este în mod clar o distorsionare a adevărului.

Pe de altă parte, Dumnezeu nu este niciodată surprins de nimic. Este clar că Dumnezeu a zidit în creaţia Sa suficientă elasticitate, aşa încât să facă faţă oricărei situaţii. Infralapsarianiştii ar spune că este cu totul lipsit de sens să spunem că Dumnezeu ar putea să aleagă oameni care încă nu au ajuns să existe. Totuşi, aceşti oameni puteau fi în mintea lui Dumnezeu, chiar înainte de a fi fost creaţi. Aici găsim o realitate pe care mintea noastră nu o poate concepe.

5. CHEMAREA LUI DUMNEZEU

7.1 Chemarea exterioară: de fiecare dată când este proclamată Evanghelia, se aude o chemare generală la pocăinţă şi credinţă (Matei 22:14). Omul fie o acceptă, fie o respinge, însă la ultima judecată va răspunde pentru decizia lui (Apoc. 20:11-15).

7.2 Chemarea lăuntrică: aceasta este diferită, deoarece acum ea este eficientă (Dumnezeu biruie voinţa umană şi obţine exact ceea ce doreşte). În sensul acesta special al termenului, „a chema" înseamnă de fapt „a aduce la credinţă", iar „cei chemaţi" sunt „cei pe care Dumnezeu i-a adus la credinţă, în Hristos" sau „cei convertiţi" (Rom. 1:6; 8:28-30; 9:24; 1 Cor. 1:24-26; 7:18-21; Gal. 1:15; Ef. 4:1-4; 2 Tes. 2:14). Prin această chemare, Dumnezeu cheamă El însuşi pe cei pe care a decis să-i salveze. Această chemare la mântuire este irezistibilă, deoarece harul lui Dumnezeu este cel care biruie în cele din urmă. Deci, această chemare este legată de hotărârea lui Dumnezeu de a-i salva pe cei aleşi (Ioan 6:37; 12:32; 17:6,9,20,24; Fapte 2:39; 1 Cor. 1:24).

SIGURANŢA MÂNTUIRII

5.1. **Semnificaţia siguranţei:** siguranţa înseamnă convingerea de a avea o relaţie corectă cu Dumnezeu pentru totdeauna. Nu este un aspect la nivelul minţii, ci acea convingere pe care o dă Duhul Sfânt. Siguranţa este puternic ancorată în promisiunile lui Dumnezeu, care nu poate minţi. Sursa siguranţei celui credincios este Duhul Sfânt care trăieşte în el, fiind descoperit prin schimbarea comportamentului şi a stilului de viaţă.

1) În Vechiul Testament, această siguranţă era dată celor care-l cunoşteau pe Dumnezeu (Ps. 23), rămăşiţei salvate prin har.

2) În Noul Testament găsim ideea de siguranţă a mântuirii. În acest sens ar trebui să ţinem seama de următoarele aspecte:

a) **Caracterul decisiv al regenerării şi justificării –** ambele se referă la acte care loc o singură dată. Niciunul nu este un proces. Fiind lucrări ale lui Dumnezeu, justificarea şi regenerarea sunt hotărâtoare. Niciunde în Noul Testament nu se sugerează că vreuna din ele ar putea avea loc a doua oară. Mai mult, de multe ori în expresii care implică justificarea şi regenerarea se foloseşte timpul perfect. Ceea ce transmite folosirea acestui timp verbal este că acţiunea s-a încheiat, iar efectele ei sunt permanente (Ioan 5:24; 1 Ioan 3:14; Efeseni 2:8-9; 1 Ioan 5:13,18).

b) **Caracterul etern al alegerii este subliniat în Scriptură –** Dumnezeu nu-i alege pe oameni pentru mântuire temporar, contrar afirmaţiilor lui Augustin, ci pentru totdeauna (2 Tes. 2:13-14; 2 Tim. 1:9-10).

c) **Duhul Sfânt în cel credincios** nu depune mărturie doar pentru salvarea prezentă, ci este şi garantul mântuirii veşnice (Efeseni 4:30).

d) **Caracterul permanent al scopurilor divine** este şi el un factor determinant în această discuţie (Filipeni 1:6; Rom. 8:31-39).

e) **Isus, Mesia şi Marele Preot, mijloceşte pentru noi** – slujba lui este să se asigure că ajungem cu bine în ceruri. Tată ne-a încredinţat în grija Sa, exact pentru acest scop (Ioan 17:9-10, 12; 22:31-32).

În concluzie putem spune că în vreme ce *în teorie* este posibil să fii salvat şi apoi pierdut, *în practică* acest lucru este imposibil, datorită faptului că nu ne confruntăm cu legea probabilităţii, ci cu scopurile hotărâtoare ale unul Dumnezeu atotputernic, o Persoană suverană asupra creaţiei Sale.

5.2. **Avertismente împotriva apostaziei:** avertismentele trebuie luate foarte în serios şi nu avem niciun drept să le minimalizăm importanţa. Cele mai puternice avertismente se găsesc în următoarele pasaje:

a) **Isus şi Viţa** (Ioan 15:5-6). În acest pasaj Isus vorbeşte în calitate de Mesia al lui Israel. În Vechiul Testament, Israel este descris ca o viţă. Isus afirmă că El este adevăratul Israel (adevărata Viţă) şi că cei ce sunt parte din viţă dar care-l resping, vor fi excluşi din poporul ales şi aruncaţi în foc. Această terminologie este foarte asemănătoare cu cea folosită de Ioan Botezătorul când vorbeşte despre separarea pe care Isus o aduce în Israel. Pavel foloseşte aceeaşi idee şi o aplică măslinului (Romani 11:16-24). Măslinul îl reprezintă pe Mesia, ramurile rupte reprezintă pe cei necredincioşi din Israel, iar ramurile altoite pe cei dintre neamuri. Dacă aceasta este o interpretare corectă, avertismentul poate fi aplicat doar evreilor din vremea lui Hristos.

b) **Pavel şi alergarea** (1 Cor. 9:26). Pavel se vede pe sine nu doar ca unul implicat în alergare, ci şi ca unul care-i recrutează pe alţii în alergare. Când vorbeşte despre posibilitatea de a fi descalificat, vorbeşte despre răsplata sa, nu despre mântuirea eternă. O persoană descalificată nu primeşte premiul. Nu are nimic a face cu statutul său de atlet.

c) **Galatenii şi întoarcerea la Lege** (Gal. 5:2-5). Pavel scrie epistola unui grup de oameni despre care nu este sigur că toţi sunt credincioşi adevăraţi. Dacă anumiţi membrii din biserică acceptă circumcizia, îşi vor arată statutul lor, cel de necredincioşi. Întâi de toate, negarea credinţei indică spre lipsa alegerii.

d) **Creştinii evrei şi apostazia** (Evrei 6:4-8). Există mai multe interpretări posibile ale acestui pasaj. Cele mai probabile sunt acestea:

i) **Aici autorul vorbeşte desper naţiunea lui Israel**, evreii, care au experimentat lucrarea lui Mesia printre ei, însă majoritatea nu l-au acceptat (Ioan 1:12). Apostolul îi avertizează pe cititorii creştini că dacă vor cădea în apostazie şi ei vor împărtăşi aceeaşi soarta ca naţiunea întreagă (Fapte 2:40). În acest caz, s-ar arăta că nu au fost credincioşi adevăraţi.

ii) **Autorul foloseşte un limbaj al aparenţei**. Există oameni care par a fi convertiţi, vorbesc în limbi când li se pune mâinile peste ei după botez etc., dar nu aduc roadă şi în final au parte de cădere. Autorul epistolei către Evrei pare să aibă în vedere pe cei care ştiu adevărul, i se conformează acestuia pentru o vreme şi apoi, din varii motive, renunţă. Sunt entuziasmaţi mai degrabă de o anumită cauză decât să fie ucenici autentici ai lui Hristos. Se dovedeşte a fi imposibil să-i aduci la pocăinţă din cauză că au comis păcatul împotriva Duhului Sfânt. Niciodată nu au fost creştini adevăraţi. Apostazia lor dovedeşte că nu au fost aleşi. Apostolul Ioan spune că prin părăsirea bisericii de către gnostici se dovedeşte că nu au fost niciodată adevăraţi credincioşi (1 Ioan 2:19).

Pavel susţine că numai Dumnezeu îi cunoaşte pe cei care sunt ai Lui (2 Tim. 2:19), aşa că autorul către Evrei nu putea să judece decât în baza aspectelor externe. Pilda semănătorului urmează aceeaşi linie de gândire: unii fac o mărturisire de credinţă care se dovedeşte apoi a fi falsă – testul hotărâtor este dacă aduc roadă sau nu. Cei care perseverează sunt adevăraţii credincioşi.

e) **Iacov şi păcatul care duce la moarte** (Iacov 5:19-20). Apostolul Iacov vorbeşte despre posibilitatea morţii unui credincios din cauza lipsei de loialitate. În cazuri extreme, Dumnezeu intervine şi pedepseşte cu moartea pe un credincios lipsit de loialitate, în special din cauză că acţiunile sale compromit mărturia întregii biserici locale, mai ales în situaţii de pionierat (vezi cazul Ananiei şi al Safirei).

f) **Ioan şi păcatul de moarte** (1 Ioan 5:16-17). Este posibil ca aici apostolul să vorbească despre gnostici, eretici care înainte au făcut parte dintre noi, dar acum ne-au părăsit,

arătându-şi adevărata faţă (1 Ioan 2:19). Nu are sens să se facă rugăciuni pentru ei din cauză că aceştia au respins deja în mod decisiv Evanghelia – au trecut dincolo de punctul de întoarcere. Scopul lor era să păcătuiască pe cât de mult puteau aşa încât „harul să abunde din belşug" şi să se dovedească faptul că sufletul este neatins de acţiunile asociate cu trupul.

g) **Perseverenţa şi păstrarea:** pe de o parte întâlnim în Scriptură afirmaţii puternice referitoare la natura eternă a salvării, dar pe de altă parte găsim şi avertizări puternice împotriva apostaziei. Biblia ne învaţă că suntem păstraţi de Dumnezeu, însă El face aceasta prin perseverenţa noastră. Pentru a fi perseverenţi Dumnezeu foloseşte mijloacele harului Său. Când suntem descurajaţi, Dumnezeu foloseşte promisiunile din Biblie pentru a ne încuraja, dar când suntem aroganţi şi fără griji, El foloseşte avertismentele din Scriptură pentru a ne trezi la realitate. Promisiunile şi avertizările sunt deci mijloace ale harului pentru diferite ocazii. În Biblie adevărul operează la două niveluri:

5.3. **Nivelul responsabilităţii personale**: Biblia ne îndeamnă să ne pocăim şi să continuăm să umblăm pe cale.

8.4 **Dumnezeu promite să mă păzească**, dar trebuie să depind de puterea Lui salvatoare ca acest lucru să se întâmple.

EREZII

Principala erezie legată de doctrina sfinţirii este antinomianismul, în formele sale variate:

5.4. **Antinomianismul dualist**, specific învăţăturii gnostice. Acest curent susţine că salvarea este doar pentru suflet, comportamentul la nivel de trup fiind irelevant atât pentru interesele lui Dumnezeu cât şi pentru sănătatea sufletului. Astfel o persoană ar putea fi desfrânată, fără ca acest lucru să conteze. O mare parte din prima epistolă a lui Ioan a fost scrisă pentru a contracara aceste învăţături.

5.5. **Antinomianismul centrat asupra Duhului** pune o aşa de mare încredere în îndemnurile lăuntrice date de Duhul Sfânt, încât se neagă orice necesitate ca Legea să ne înveţe cum să trăim.

Pavel răspunde acestei gândiri spunând că dacă o persoană este cu adevărat spirituală, va recunoaşte Cuvântul lui Dumnezeu, aşa cum a fost predicat de către apostoli (1 Cor. 14:37).

5.6. **Antinomianismul centrat asupra lui Hristos** susţine că Dumnezeu nu vede nici un păcat în credincioşi, şi deci, ceea ce fac aceştia nu contează atât timp cât continuă să creadă. Prima epistolă a lui Ioan contrazice această perspectivă, arătând că este imposibil să fii în Hristos şi să trăieşti o viaţă păcătoasă.

5.7. **Antinomianismul dispensaţionalist** afirmă că păzirea legii morele nu este necesară pentru un creştin, de vreme ce acesta trăieşte sub har. Dar Pavel arată în Romani 3:31 şi în 1 Cor. 6:9-11 că ne aflăm sub legea lui Hristos, ceea ce înseamnă legea morală a lui Dumnezeu dezvăluită prin Duhul (ca o lucrare lăuntrică).

5.8. **Antinomianismul dialectic** (la care aderă Barth şi Brunner) afirmă că Duhul care ne călăuzeşte este un agent liber şi nu supus Sfintelor Scripturi.

5.9. **Antinomianismul situaţional** afirmă că tot ceea ce aşteaptă Dumnezeu de la noi este să avem motivaţiile şi intenţiile corecte. Legea nu este nimic mai mult decât un ghid. Pavel contracarează această perspectivă în Romani 13:8-10 spunând că fără a avea dragostea ca motivaţie nu putem îndeplini diversele cerinţe.

PNEUMATOLOGIE

(Doctrina despre Duhul Sfânt)

Introducere

Când auzim termenul „duh”, ne gândim în mod automat la ceva mai puţin personal. Trebuie să ne amintim, totuşi, că Dumnezeu Însuşi este, în esenţa Sa, un duh. De fapt, expresia „Duhul Sfânt” este sinonimă cu „Duhul lui Dumnezeu”.

La început, termenul „duh” este folosit pentru a descrie acţiunea unei puteri invizibile şi misterioase, care este totuşi una personală. El poate fi văzut la lucru în timpul creaţiei, împreună cu Tatăl şi Cuvântul Său. El mai poate fi văzut şi în acţiunea vântului (ca agentul lui Dumnezeu) sau în vorbirea extatică a profeţilor. Prin lucrarea profeţilor de mai târziu a fost revelat însă faptul că lucrarea Duhului lui Dumnezeu se va desfăşura cu precădere în vremurile de pe urmă. Rabinii îi considerau pe Hagai, Zaharia şi Maleahi ca fiind ultimii profeţi, după care Duhul lui Dumnezeu a fost retras. Numai în comunitatea de la Qumran a mai existat o aşteptare a întoarcerii Sale. Prin urmare, nu este de mirare că Ioan Botezătorul făcut vâlvă când a pretins că este inspirat de Duhul profeţiei şi a proclamat iminenţa turnării Duhului. Isus a stârnit şi mai mult lucrurile atunci când a spunea că noua epocă, cea a Împărăţiei lui Dumnezeu, se deja manifestă prin lucrarea Sa, altfel spus Duhul escatologic lucra deja prin El într-un mod unic. El nu numai că avea Duhul fără măsură, ci l-a şi promis tuturor celor care vor crede în El. Această promisiune s-a împlinit la Rusalii, însă a fost pregătit prin lucrarea lui Isus (învăţătura Sa, moartea, învierea, glorificarea şi darul Duhului care urma să fie trimis). Evreii trăiau după Lege (Tora), care cuprindea lucrarea de revelaţie a Duhului din trecut, ceea ce a dus la inflexibilitate şi cazuistică. Însă Duhul a oferit posibilitatea unei relaţii personale directe cu Dumnezeu şi a transformat închinarea şi ascultarea în ceva mult mai liber, mai spontan şi mai vital. Acest lucru însă nu a făcut ca Tora să fie inutilă, ci, chiar mai mult, credinciosul poate trăi acum o viaţă în care nu doar răspunde la vocea Duhului (în legătură cu Cuvântul lui Dumnezeu), ci i se dă şi posibilitatea de a trăi conform voii lui Dumnezeu, prin puterea Duhului. În cele din urmă, Duhul care locuieşte în credincios este începutul şi garanţia desăvârşirii mântuirii, al învierii şi al stării glorificate, toate acestea fiind echivalentul afirmaţiei „Hristos în voi, nădejdea slavei”, adevărata garanţie a desăvârşirii mântuirii tale.

PERSOANA DUHULUI SFÂNT

1.1. **Personalitatea Sa:** La orice concluzie am ajunge după citirea Vechiului Testament, din Noul Testament reiese în mod clar că Duhul este o persoană şi putem vedea acest lucru astfel:

a) Deşi substantivul grecesc pentru duh (*pneuma*) este la genul neutru, în Biblie atunci când se vorbeşte despre Duhul, se foloseşte genul masculin (ex. Ioan 16:13), ceea ce este greşit din punct de vedere gramatical, însă corect din punct de vedere teologic.

b) Titlul Său – Apărătorul – implică o persoană. Isus spune că Duhul este ca El. Pavel vorbeşte despre întristarea produsă Duhului Sfânt: unei puteri i te poţi împotrivi, însă nu poţi întrista decât o persoană.

1.2. **Divinitatea Sa:**

a) El este numit Duhul Domnului sau Duhul lui Dumnezeu în Vechiul Testament.

b) Isus vorbeşte despre păcatul împotriva Duhului Sfânt ca fiind mult mai grav decât păcatul împotriva Fiului omului (i.e. Isus întrupat).

c) Pasajele care vorbesc despre El în contextul Trinităţii (Trei persoane divine) demonstrează că El este divin.

LUCRAREA DUHULUI SFÂNT

1.3. **În Vechiul Testament**

Activităţile Sale principale constau în *revelarea* cuvântului lui Dumnezeu profeţilor Săi şi împuternicirea slujitorilor (agenţilor) Săi să îndeplinească voia Lui.

a) În Vechiul Testament, Duhul este puterea lui Dumnezeu în acţiune. Duhul lui Dumnezeu este Dumnezeu Însuşi prezent şi în acţiune. Este energia lui Dumnezeu la lucru. El poate fi văzut la lucru în următoarele situaţii.

b) El dă formă creaţiei, dă viaţă animalelor şi omului şi conduce natura şi istoria (Gen. 1:2; 2:7; Iov 33:4; Ps. 33:6; Ps. 104: 29-30; Is. 34:16).

c) El descoperă mesajele lui Dumnezeu trimişilor Săi, profeţii (Num. 24:2; 2 Sam. 23:2; 2 Cron. 12:18; 15:1; Neem. 9:30; Iov 32:8; Is. 61:1-4; Ezech. 2:2; 11:24; 37:1; Mica 3:8; Zah. 7:12).

d) El îi învaţă pe oameni prin aceste revelaţii cum să fie credincioşi şi roditori (Neem. 9:20; Ps. 143:10; Is. 48:16; 63:10-14).

e) El produce în credincioşi credinţă, pocăinţă, ascultare, neprihănire, deschidere spre învăţătură, laudă şi rugăciune (Ps. 51:10-12; Is. 11:2; Is. 44:3; Ezech. 11:19; Ezech. 36:25-27; 37:14; 39:29; Ioel 2:28-29; Zah: 12:10).

f) El echipează oameni pentru a fi lideri puternici, înţelepţi şi eficienţi (Deut. 34:9; Jud. 3:10; 6:34; 11:29; 13:25; 14:19; 15:14; 1 Sam. 10:10; 11:6; 16:13; 2 Împ. 2:9-15; Is. 11:1-5; 42:1-4).

g) El dă pricepere pentru munca creativă (Ex. 31:1-11; Hag. 2:5; Zah. 4:6).

1.4. Profeţii referitoare la lucrarea viitoare a Duhului

a) Duhul a fost darul personal al lui Mesia. Aceasta înseamnă că El nu putea fi dat decât după ce lucrarea ispăşitoare a Robului a pregătit terenul. În primul rând, trebuiau iertate păcatele şi abia apoi putea fi dat Duhul.

În prima sa predică, Petru spune că revărsarea Duhului dovedeşte faptul că Isus este Mesia (Fapte 2:32-36). Versetul din Ioan 7:38 sugerează că râurile de apă vie vor izvorî din Mesia (cf. Zah 13:1; 14:8; Is. 44:3; 55:1), ceea ce înseamnă că El este Cel care dă Duhul.

Ioan Botezătorul afirmă destul de clar că Mesia va boteza cu Duhul, adică oamenii vor fi botezaţi de Duhul într-o comunitate mesianică.

b) Va exista o împărţire a darurilor care vor fi oferite la toate felurile de oameni (nu doar anumitor persoane, ca până atunci). Fiecare membru al comunităţii mesianice va avea un dar spiritual (Ioel 2:28-32). Aceste fenomene, care sunt rezervate vremurilor din urmă (la fel ca Împărăţia), au fost date pentru biserică.

Activitatea din Vechiul Testament a Duhului a fost limitată, în mare, la darurile spirituale. Totuşi, multe profeţii arătau că va fi o nouă revărsare, legată de un legământ nou, sub care va fi posibil un nou tip de relaţie, necunoscut în timpul Vechiului Testament. Ioan spune că Duhul Sfânt nu a fost dat înainte de Rusalii, aceasta fiind însă, cu siguranţă, o hiperbolă, care însemna că acesta nu fusese dat în acest fel nou. Dacă până acum avea loc o *juxtapunere* a darului şi a persoanei, de acum Duhul va trăi *în* oameni, producând în ei roada Duhului. Putem vedea această distincţie în Evanghelia după Ioan: „[El] rămâne cu voi şi va fi în voi” (Ioan 17:17b). cf Ier.

31:33: „Voi pune Legea Mea înăuntrul lor, o voi scrie în inima lor.” Aceasta fiind o profeţie, este evident că acest fel de relaţie între Dumnezeu şi credincios nu exista în Vechiul Testament.

1.5. În Noul Testament

a) Este identificat cu Duhul lui Dumnezeu din Vechiul Testament. Acum îl întâlnim ca fiind o Persoană, diferită de Tatăl şi Fiul, având o lucrare proprie.

b) Dincolo de funcţiunile Sale din Vechiul Testament, Duhul este oferit acum Bisericii ca Mângâietor, adică Cel care preia rolul lui Isus de sfătuitor, ajutor, sprijin, consilier şi aliat.

c) La fel ca Tatăl şi Fiul, acţionează cum numai o persoană o poate face: aude, vorbeşte, convinge, mărturiseşte, arată, conduce, călăuzeşte, învaţă, înlesneşte vorbirea, porunceşte, interzice, doreşte, ajută, mijloceşte cu suspine (Ioan 14:26; 15:26; 16:7-15; F. Ap. 2:4; 8:29; 13:2; 16:6-7; 21:11; Rom. 8:14, 26-27; Gal. 4:6; 5:17-18; Evrei 3:7; 10:15; 1 Pet. 1:11; Apoc. 2:7).

d) Din nou, la fel ca Tatăl şi Fiul, poate fi ofensat sau blasfemiat (Mat. 12:31-32), minţit (Fapte 5:3), întristat de păcat (Efes. 4:30) şi oamenii I se pot împotrivi (Fapte 7:51).

e) Numele (la singular, cu sensul de „realitate revelată”) Singurului Dumnezeu adevărat, ia acum forma Celor trei Persoane divine, Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt (Matei 28:19). Acest aspect se vede în mod special în relatările trinitare privitoare la lucrarea lui Dumnezeu (Ioan 14:16-16:15; Rom. 8:1; 1 Cor. 12:4-6; 2 Cor. 13:14; Ef. 1:3-14; 2:18; 3:14-19; 4:4-6; 2 Tes. 2:13-14; 1 Pet. 1:2; Apoc. 1:4-5).

f) A doua slujbă a Duhului, ca Mângâietor, este să mijlocească cunoaşterea, unirea şi comuniunea cu Salvatorul înălţat şi glorificat. Prin urmare, este logic să înţelegem că acest aspect al lucrării Duhului putea să debuteze numai după întoarcerea lui Isus în glorie (Ioan 7:37; Ioan 20:22 este în mod clar o profeţie împlinită şi arată că Duhul este darul personal al lui Mesia). Duhul Sfânt este unul din membrii Dumnezeirii veşnice şi aplică în viaţa copiilor lui Dumnezeu roadele biruinţei câştigate de Hristos în viaţa, moartea şi învierea Sa. Această lucrare include următoarele aspecte:

Descoperirea adevărului despre Hristos şi a realităţii Sale (Ioan 14:26; 16:13; Ef. 3:2-6; 1 Tim. 4:2),

- prin faptul că îi învaţă pe apostoli şi le aminteşte învăţăturile lui Isus;
- iluminându-i pe alţii, aşa încât să primească mărturia apostolică cu înţelegere, să mărturisească domnia Lui Hristos şi să experimenteze viaţa Sa – puterea transformatoare care

vine în urma credinţei (Ioan 16:8-11; Fapte 10:44-48; 1 Cor. 2:14-16; 12:3; 2 Cor. 3:4-4:6; Ef. 1:17-20; 3:14-19; 1 Ioan 2:20,27; 4:1-3; 5:6-12).

g) Îi uneşte pe credincioşi cu Hristos printr-o co-înviere regenerativă, dătătoare de viaţă, aşa încât aceştia să devină moştenitori ai Împărăţiei sale şi membrii ai trupului Său (Biserica) a cărui cap este Isus Însuşi. (Ioan 3:5-8; Rom. 6:3-11; 7:4-6; 8:9-11; 1 Cor. 6:17-19; 12:12-13; Gal. 3:14, 26-29; Ef. 2:1-10; 4:3-6; Tit 3:4-7).

h) Îi asigură pe credincioşi că sunt copii şi moştenitori ai lui Dumnezeu (Rom. 8:12-17; 2 Cor. 1:22; Gal. 4:6; Ef. 1:13; 1 Ioan 3:24; 4:13; 5:7).

i) Mijloceşte părtăşia cu Tatăl şi Fiul; viaţa cerească a început deja într-o anumită măsură şi este o garanţie a vieţii cereşti depline care va veni (Rom. 5:5; 8:23; 2 Cor. 5:5; Ef. 1:14; 2:18; 4:20; 1 Ioan 1:3; 3:1-10:24).

j) Îi transformă pe cei credincioşi în mod progresiv spre o asemănare morală şi spirituală cu Hristos, prin rugăciune şi lupta cu păcatul. Reproduce caracterul lui Hristos în omul credincios. Piatra de temelie a adevăratei lucrări a Duhului este conformarea la viaţa şi caracterul lui Hristos: Ar fi făcut Hristos asta? Ar fi spus Hristos asta? (2 Cor. 3:18; Gal. 5:16-25; Iuda 20-21).

k) Oferă daruri – abilităţi de a mărturisi şi a sluji – care zidesc Persoana lui Hristos în mijlocul comunităţii şi, implicit, zidesc şi comunitatea însăşi (Rom. 12:3-13; 1 Cor. 12; Ef. 4:7-16; 1 Pet. 4:10-11). De asemenea darurile sunt oferite pentru proclamarea evanghelistică în lume, extinzându-se astfel biserica (Fapte 4:8, 31; 9:31; Ef. 6:18-20).

l) Se roagă cu eficienţă în şi pentru credincioşii în Hristos, care nu se simt capabili să se roage în mod corespunzător ei înşişi (Rom. 8:26-27).

m) Declanşează lucrarea misionară pentru a-L face pe Hristos cunoscut (Fapte 8:29; 13:2; 16:6-10) şi deciziile pastorale cu rol în consolidarea bisericii lui Hristos (Fapte 15:28).

n) Desemnează şi echipează anumite persoane pentru slujiri speciale şi îl împuterniceşte pe fiecare membru al trupului să slujească aşa încât întreaga comunitate să se maturizeze în asemănare cu Hristos.

De vreme ce Duhul este agentul lui Hristos, care face voia Sa, putem spune că ceea ce lucrează în cei credincioşi este de fapt lucrarea lui Isus (locuieşte, Col. 1:27, dă viaţă Col. 3:4, sfinţeşte Ef. 5:26 etc.) Semnul lucrării Duhului este glorificarea lui Hristos (dezvăluie caracterul Săi şi îi aduce laudă).

1.6. **Semnificaţia Cincizecimii:** Cincizecimea (expresia grecească prin care se face referire la cincizeci de zile de la sărbătoarea Paştelui) combină două sărbători iudaice:

a) **Şavuot** – sărbătoarea săptămânilor (se numără 7 săptămâni de la Paşte) când se aduceau Domnului primele roade sub forma a două pâini. Acestea simbolizează pe evrei şi pe neamuri. Comunitatea mesianică se extinde şi include şi neamurile.

La această sărbătoare se citea şi cartea Rut. Se are în vedere nu doar aspectul recoltei, ci şi adăugarea unei femei păgâne (dintre neamuri) la poporul lui Dumnezeu.

Şavuot este considerată şi data tradiţională în care a murit regele David (Fapte. 2:25-32).

b) **Torah** – comemorarea zilei în care Moise a primit Torah, pe muntele Sinai. Acest eveniment vechi-testamentar a fost însoţit de foc şi voci (lb. ebr. *Qolot* poate însemna voce sau tunet), la fel ca la Cincizecimea din Noul Testament.

La Sinai, Torah a fost scrisă pe table de piatră, în vreme ce la Cincizecime a fost scrisă în inimile oamenilor, împlinindu-se astfel Ieremia 31:31.

Astfel Cincizecimea, care marchează inaugurarea noului legământ este la fel de importantă pentru iudaism precum darea Legii la Sinai.

Duhul a fost dat şi pentru a întări noua comunitate mesianică. Mai specific, darurile au fost pentru lansarea acelei comunităţi.

1.7. **Păcatul împotriva Duhului Sfânt:** acest păcat este amintit de Isus (Mat. 12:31-32) şi în cartea Evrei (Evr. 6:4-6; 10:26-29). Pentru a înţelege sensul acestei expresii este nevoie să examinăm contextul în care apare.

Isus face distincţie între păcatul împotriva Duhului şi păcatul împotriva Fiului Omului (Mat. 12:32). Este important să realizăm că Isus a făcut acest lucru înaintea morţii şi a glorificării Sale. Eşecul de a-L recunoaşte pe Isus în timpul lucrării Sale pământene (cum a fost cazul familiei Lui – cf. Marcu 3:21) a fost o problemă mai puţin serioasă decât atribuirea întregii Sale misiuni (în special faptele bune), în mod deliberat, lui satan, aşa cum au făcut fariseii. După Cincizecime, nu se mai aplică această deosebire, datorită faptului că Isus este revelat în mod clar ca fiind Fiul lui Dumnezeu, prin înviere şi prin Evanghelia predicată în puterea Duhului Sfânt. Respingerea acestui mesaj (a Evangheliei) şi Persoana la care se referă, înseamnă respingerea Duhului care

mărturiseşte adevărul (Evrei 10:29). Dacă, deci, o persoană continuă să respingă Evanghelia, ajunge să se plaseze dincolo de posibilitatea răscumpărării.

1.8. Termenii folosiţi în legătură cu lucrarea Duhului Sfânt

a) **Botezul în/prin Duhul:**

În Biblie întâlnim o asociere apropiată între botezul în apă şi botezul în Duhul Sfânt. Acest termen este folosit în legătură cu:

I) **Începutul vieţii creştine –** botezul este un cuvânt folosit în mod normal atunci când ne referim la botezul cu apă. Astfel termenul poate fi asociat cu profeţiile vechi-testamentare referitoare la revărsarea viitoare a Duhului Sfânt (asociată şi ea cu apa). Botezul cu apă este un rit de iniţiere asociat cu începutul vieţii creştine. Ceea ce se numeşte botez în Duhul Sfânt, în Noul Testament, este numită revărsarea Duhului în Vechiul Testament, cele două expresii fiind alăturate în Fapte 2. În Tit 3:4-7, Duhul, regenerarea şi justificarea sunt toate legate unele de altele.

II) **Intrarea în Biserică** (comunitatea celor mântuiţi)**.** Botezul şi Biserica: botezul cu apă era şi un ritual comunitar privitor la Biserică. Botezul în Duhul se referă la dimensiunea spirituală a acestui act. Când o persoană se converteşte şi se botează, este botezată de către Duhul în trupul lui Hristos – botezul cu apă este semnul exterior al acestui adevăr.

III) **Considerente istorice:** Motivul pentru care apostolii au avut o experienţă creştină în două etape a fost datorită faptului că au devenit credincioşi înainte ca lucrarea deplină a Duhului specifică noului legământ să fi început în lume. De vreme ce apostolii s-au aşteptat ca alţii, spre deosebire de ei, să se bucure de lucrarea Duhului după convertire (Fapte 2:38; 5:32) nu este logic să facem din experienţa în două etape o normă universală.

În F. Ap. 2, 8, 10 şi 19 botezul în Duhul este asociat cu botezul în apă (oamenii primeau Duhul în momentul în care erau botezaţi). Elementul acesta a ajuns să fie cu siguranţă o parte din liturghia bisericii primare în cadrul căreia se aştepta ca persoana botezată să primească Duhul Sfânt prin punerea mâinilor de către prezbiter. Biserica primară nu a considerat niciodată că primirea Duhului este a doua etapă a binecuvântării.

În Faptele Apostolilor toate împrejurările în care se primeşte Duhul Sfânt sunt asociate cu începutul vieţii creştine. Luca prezintă fiecare împrejurare a botezului cu Duhul Sfânt (cu

fenomenele care-l însoţesc) ca având semnificaţie istorică prin faptul că arată înlăturarea barierelor. Pe măsură ce s-au adăugat la Biserică samaritenii (cap. 8), neamurile (cap. 10) şi ucenicii lui Ioan (cap. 19), s-a realizat de fiecare dată o îndepărtare a barierelor prin Duhul lui Dumnezeu.

Mai mult, astfel de grupuri nu au fost asociate mai înainte cu biserica din Ierusalim. În consecinţă este de aşteptat ca pe măsură ce Duhul pătrundea în fiecare sferă nouă (etnică sau religioasă) să se repete o parte din fenomenele care au legătură cu Ziua Cincizecimii. Este adevărat că nu întâlnim manifestarea prin vânt, dar găsim fenomenul vorbirii în limbi străine, fenomen care în Fapte 2 este pus în contextul proclamării Evangheliei către neamuri.

În cazul samaritenilor aspectul acesta este deosebit de important. Este foarte posibil ca Dumnezeu să fi întârziat manifestarea Duhului până când au sosit apostolii, astfel încât aceştia să fie instrumentul prin care se lucrează şi să se oprească situaţia în care schisma dintre samariteni şi iudei să fie dusă în Biserică. Atât samaritenii cât şi iudeii primeau aceleaşi privilegii spirituale şi trebuiau să recunoască autoritatea şi conducerea apostolilor lui Hristos, aşa după cum a rânduit Dumnezeu.

Dincolo de toate, manifestările carismatice au slujit pentru a întări mărturia apostolilor (Evrei 2:4). Atunci când Luca notează experienţele specifice din cartea Faptelor, el le vede ca pe nişte pietre de hotar în avansarea Evangheliei din Ierusalim înspre Roma şi nu ca pe modele referitoare la modul în care Dumnezeu acţionează întotdeauna şi care, deci, ar trebui să fie imitate de către generaţiile viitoare de creştini.

După ce a avut loc îndepărtarea barierelor de diferite nuanţe, nu a mai fost necesară repetarea acestui fenomen şi probabil că darul vorbirii în limbi şi-a luat acum locul printre acele daruri destinate zidirii Bisericii. Afirmaţia lui Pavel, „nu toţi vorbesc în limbi”, confirmă acest lucru.

Concluzie: Sintagma „botezul cu Duhul Sfânt” nu se poate aplica oricărei experienţe de după convertire. Trebuie remarcat faptul că în Biblie credincioşii nu sunt îndemnaţi să fie „botezaţi cu Duhul Sfânt”. În pasajul din 1 Corinteni 12:13, Pavel vorbeşte despre botezul cu Duhul ca despre ceva din trecut, referindu-se la momentul când credincioşii erau integraţi în trupul lui Hristos. În acelaşi capitol, Pavel spune că nu toţi (din cei botezaţi) vorbesc în limbi, ceea ce contrazice afirmaţia carismatică conform căreia vorbirea în limbi este un semn al botezului cu Duhul Sfânt. Prin urmare, ajungem la concluzia că folosirea acestui termen în cercurile carismatice pentru a

desemna experienţa unei a doua binecuvântări nu este biblică. Pentru o învăţătură clară pe această temă, trebuie să consultăm Epistolele biblice.

Nu trebuie să negăm faptul că unii credincioşi au parte de experienţa unei a doua binecuvântări, însă sintagma „botezul cu Duhul Sfânt", folosită în acest context, nu corespunde cu modul în care apare în Scriptură.

b) Umplerea cu Duhul Sfânt. Această expresie este folosită în trei feluri şi este, în esenţă, o expresie ebraică, însemnând că Duhul Sfânt este influenţa dominantă asupra comportamentului nostru, adică ceea ce ne caracterizează viaţa. Cu siguranţă, însă, nu este vorba despre o umplere pasivă a unui vas gol. Umplerea cu Duhul Sfânt înseamnă:

I) **Caracter creştin matur:** se referă la o persoană în care roada Duhului este evidentă. Aceasta era o condiţie necesară pentru slujba de diacon.

II) **Pentru a da putere în situaţii de criză:** pentru a da curaj pentru mărturie sau predicare în circumstanţe dificile.

III) **Un proces continuu care implică mărturisire şi pocăinţă:** Pavel vorbeşte despre Hristos ca fiind plin de Duhul Sfânt. Expresia se referă la o umblare consecventă cu Domnul.

IV) **Având în vedere sensurile menţionate mai sus,** deducem că sintagma nu poate face referire la o experienţă unică. Ea se referă, în esenţă, nu la daruri spirituale sau la experienţe speciale, ci la roade spirituale.

2. DARURILE DUHULUI SFÂNT

i. Definire: darurile Duhului Sfânt sunt, în esenţă, abilităţi care ajută la mărturisirea Evangheliei şi la slujirea în biserică – pentru a-L arăta pe Hristos în comunitatea credincioşilor pentru zidirea acesteia şi pentru proclamarea Evangheliei în lume cu scopul extinderii Bisericii.

ii. Lista darurilor Duhului Sfânt

3.1 Daruri legate de vorbire:

I. Apostoli: acest termen înseamnă ambasador sau reprezentant al lui Hristos. Într-un sens strict, el se referă doar la cei doisprezece aleşi de Domnul Isus şi la Pavel, însă mai poate fi înţeles şi ca făcând referire la anumiţi bărbaţi apostolici care l-au ajutat pe Pavel în lucrare, cum

ar fi: Barnaba, Andronic, Iacov şi Iuda (Fapte 14:4-14; 1 Cor. 9:5-6; 2 Cor. 8:23; Gal. 1:19), deşi se poate ca aceştia să fi făcut parte dintre cei 500 de ucenici cărora Isus le-a adresat Marea Trimitere. Nişte oameni din cartea Apocalipsa sunt demascaţi de biserica din Efes ca fiind apostoli falşi (Apoc. 2:2), probabil în sensul că aceştia au pretins că au fost trimişi de biserica din Ierusalim, deoarece cu greu ar fi putut pretinde cineva că face parte dintre cei Doisprezece. Poate că şi cei 500 cărora li s-a arătat Hristos după înviere erau consideraţi apostoli într-un sens secundar, deoarece Isus le-a încredinţat predicarea Evangheliei (1 Cor. 15:6; Mat. 28:16-20), căci altfel de ce li s-ar fi arătat? Isus le-a spus celor Unsprezece ucenici să meargă în Galilea pentru participa la un serviciu de împuternicire mult mai mare.

Cei Unsprezece apostoli aveau anumit calificări speciale:

i) Ei au fost trimişi în mod direct de Dumnezeu sau de Isus Hristos.

ii) Ei au fost martori ai vieţii lui Hristos şi, în special, ai învierii Sale.

iii) Ei erau conştienţi de faptul că Duhul lui Dumnezeu le inspira învăţătura pe care o dădeau altora, atât oral, cât şi în scris.

iv) Ei aveau puterea de a face minuni şi au folosit acest lucru de câteva ori pentru a întări mesajul pe care îl transmiteau. De fapt, după cum spune Pavel, acesta era semnul unui apostol (2 Cor. 12:12).

v) Ei au fost binecuvântaţi din plin în lucrarea lor, ca semn al aprobării divine pentru ceea ce făceau.

Pavel nu încurajează nicăieri în scrierile sale căutarea acestui dar. Apostolii au fost reprezentanţii personali ai lui Hristos, trimişi de El în mod direct. Prin urmare, termenul de „apostol” poate fi folosit doar cu referire la prima generaţie de creştini, deoarece toţi ceilalţi au fost trimişi de biserici şi nu de Hristos în mod direct.

II. Profeţi: aceşti sunt menţionaţi în Fapte 11:28; 13:1,2; 15:32; 1 Cor. 12:10; 13:2; 14:3; Efes. 2:20; 3:5; 4:11; 1 Tim. 1:18; 4:14; Apoc. 11:6. Aceştia transmiteau un mesaj din partea Domnului în mod direct, de obicei vorbind la persoana I (cum e scrisă, de exemplu, cartea Apocalipsa). Mesajul conţinea, de regulă, instrucţiuni specifice în privinţa tratării unei anumite situaţii. Mesajul era, de asemenea, unul de edificare, de povăţuire sau de încurajare. Folosit într-un context evanghelistic, mesajul profetic implica înţelegerea supranaturală a stării reale a celor necredincioşi (1 Cor. 14:24-25). Dacă acest dar nu era exercitat de către un apostol, atunci mesajul nu era considerat a fi o sursă curată de revelaţie care putea fi inclusă în canonul

Scripturii.

III. Evanghelişti: aceştia sunt menţionaţi în Fapte 21:8; Efes. 4:11; 2 Tim. 4:5. Filip, Marcu, Timotei şi Tit au fost evanghelişti şi se pare că au fost, cu toţii, mâna dreaptă a lui Pavel. Lucrarea lor implica predicarea, botezarea noilor convertiţi, însă şi ordinarea prezbiterilor (Tit 1:5; 1 Tim. 5:22) şi disciplinarea (Tit 3:10). Se pare că ei se situau undeva între apostoli şi prezbiteri.

IV. Deosebirea duhurilor: acest dar îi ajuta pe oameni să îşi dea seama dacă un mesaj (o profeţie sau o vorbire în limbi) venea de la Dumnezeu sau dintr-o altă sursă (demonică sau omenească). Necesitatea existenţei acestui dar ne arată că în Biserica Primară a existat un pericol foarte real de înşelăciune.

V. Învăţătură: învăţătorul prezenta şi explica doctrina creştină stabilită. El nu aducea o nouă revelaţie.

VI. Vorbirea în limbi: aceasta era abilitatea de a-L lăuda pe Dumnezeu într-o limbă necunoscută. Când mesajul era tradus, ceilalţi credincioşi puteau să-l înţeleagă şi să fie astfel zidiţi spiritual. În cazul vorbirii în limbi, omul I se adresează lui Dumnezeu, în timp ce atunci când se profeţeşte, Dumnezeu vorbeşte omului. Prin urmare, vorbirea în limbi însoţită de traducere nu este echivalentul profeţiei şi, deci, cele două nu sunt la fel de importante. De fapt, vorbirea în limbi este cel mai puţin important dar dintre cele legate de vorbirea inspirată de Duhul Domnului. În ziua de Rusalii, apostolii, în mod excepţional, nu au avut nevoie de traducere atunci când au vorbit în alte limbi, acesta fiind şi un semn pentru israeliţii necredincioşi al faptului că Dumnezeu renunţase la ei în favoarea celorlalte naţiuni. Se pare că acesta a fost, de fapt, scopul principal al acestei vorbiri în alte limbi, fiindcă lauda adusă lui Dumnezeu nu trebuie să fie într-o altă limbă. Vorbirea în limbi care a însoţit această primă experienţă se pare că a mai avut şi rolul de a autentifica primirea Duhului Sfânt, în special pentru apostolii evrei, însă acesta a fost un lucru excepţional care a avut loc la desţelenirea unui ogor nou, fiind un semn al faptului că Dumnezeu include în Biserica Sa şi samariteni, oameni din alte naţiuni, precum şi pe ucenicii lui Ioan (oameni despre care evreii crezuseră până atunci că nu aveau parte de răscumpărare). Afirmaţia lui Pavel conform căreia nu toţi vorbesc în limbi demonstrează faptul că Biserica primară nu considera că acest lucru era un semn al botezului cu Duhul Sfânt.

Pavel a interzis vorbirea în limbi fără traducere în cadrul unui serviciu religios. Nu era interzisă folosirea acestui dar ca atare, însă i-a îndemnat pe cei care-l aveau să caute şi darul interpretării, pentru ca vorbirea lor să poată fi spre folosul întregii biserici. Reiese în mod clar

faptul că nu toţi aveau acest dar, ci doar unul dintre mai mulţi credincioşi. Însă ce putem vedea noi astăzi? În cercurile penticostale şi carismatice, toţi credincioşii sunt îndemnaţi să caute să aibă darul vorbirii în limbi. Când aţi auzit ultima oară un carismatic cerând în rugăciune darul interpretării sau al profeţiei? Sau darul deosebirii duhurilor? Acest lucru demonstrează faptul că mulţi dintre carismatici ascultă de apostolul Pavel doar atunci când le convine ce spune. Acelaşi lucru este valabil şi în privinţa femeilor-pastori.

Pavel susţine că practicarea darului vorbirii în limbi nu este potrivită în cadrul unui serviciu evanghelistic, ci, mai degrabă, este nevoie de profeţie (darul citirii gândurilor altor persoane), ca dovadă a prezenţei lui Dumnezeu (vezi Ioan 4:19: după ce Isus dezvăluie informaţii pe care le-ar fi putut avea doar dintr-o sursă divină, femeia samariteană spune: „Domnule, văd că eşti profet!"). Probabil că Pavel s-a referit aici la o astfel de folosire a darului.

3.2. Daruri care echipează pentru a slujire practică, din care fac parte următoarele categorii: daruri de putere (credinţă, vindecare, puterea de a face minuni), daruri de compasiune (ajutorare, dărnicie, fapte de milostenie, slujire practică) şi daruri de administrare (administratori şi conducători).

I. Credinţa se referă la un dar special de credinţă prin care se pot realiza lucruri speciale.

II. Vindecarea: se referă la înfăptuirea minunilor prin care este redată sănătatea.

III. Puterea de a face minuni: înfăptuirea unor semne spectaculoase (Fapte 9:36; 13:11; 20:9-13; Gal. 3:5; Evr. 6:5).

IV. Ajutorare: îngrijirea de bolnavi şi de cei nevoiaşi.

V. Dărnicia: un dar prin care omul se încrede în Dumnezeu că El îl va despăgubi într-un mod miraculos.

VI. Fapte de milostenie: îngrijirea bolnavilor sau vizitarea celor întemniţaţi pentru credinţa lor.

VII. Slujire: se referă probabil la lucrarea unui diacon sau a unei diaconiţe.

VIII. Administratori: darul de a cârmui biserica locală (dar exercitat de episcop sau de prezbiter).

IX. Conducător: se referă probabil la păstor, care are grijă de nevoile spirituale ale oamenilor.

3.3. Folosirea darurilor. Pavel oferă o învăţătură sistematică cu privire la darurile spirituale şi folosirea lor, în care stabileşte următoarele principii:

I. Duhul Sfânt este suveran în distribuirea darurilor.

II. El dă daruri diferite la persoane diferite. Nu toţi au aceleaşi daruri şi nimeni nu deţine toate darurile. Un dar se transformă într-o atribuţie sau într-o slujire. Darurile trebuie folosite pentru binele trupului şi nu în primul rând pentru edificare personală.

III. Darurile cele mai spectaculoase nu sunt neapărat cele mai importante.

IV. Darurile Duhului Sfânt trebuie folosite sub călăuzirea Domnului. Folosirea lor trebuie supravegheată şi testată de cei care au autoritate în cadrul comunităţii de credincioşi sau de către cei care au un discernământ spiritual matur.

2.5. Nevoia de echilibru biblic

a) Darul vorbirii în limbi a fost dat, *în special*, pentru perioada anilor 30-70 d.Hr. În acea perioadă, nu era potrivită folosirea acestui dar în cadrul unui serviciu religios la care participau şi oameni dintre neamuri (în acest caz, era mult mai adecvată folosirea profeţiei ca dar supranatural). Darul vorbirii în limbi se potrivea mai degrabă în contextul evreilor care refuzaseră adevărul şi fuseseră lepădaţi. Pe de altă parte, se poate ca Pavel să fi dedus prin extrapolare din Vechiul Testament, spunând că *oricine* a respins adevărul, prin ascultarea vorbirii în limbi îşi poate pecetlui judecata.

Referirea făcută la vorbirea în limbi, amintită printre manifestările spirituale care vin în completarea celor din Marcu 16, se aplică probabil la apostoli mai degrabă decât la credincioşi în general, după cum reiese din cartea Faptele apostolilor.

b) Mai sunt şi alte liste ale darurilor spirituale în afară de cea din 1 Corinteni 12, iar faptul că aceste liste nu sunt identice demonstrează că este puţin probabil să fie exhaustive. Nu există un consens universal cu privire la ce se referă, de fapt, unele din aceste daruri. Unii creştini au tendinţa să privească la experienţele lor în primul rând şi să încerce să le facă să se potrivească în Scriptură sau chiar să explice Scriptura în lumina experienţelor lor, această însă nefiind o metodă bună de interpretare.

c) Dacă privim la toate listele darurilor spirituale, observăm că unele par a fi abilităţi înnăscute sau dobândite ori aptitudini sfinţite şi poate sporite de Duhul Sfânt, în timp ce altele sunt în mod clar înzestrări supranaturale.

d) Trebuie să mai recunoaştem că pretenţia penticostală conform căreia *toate* darurile supranaturale, care au autentificat cândva lucrarea personală a apostolilor (Evr. 2:3-4), au fost reînnoite este discutabilă.

2.6. **Cesaţionismul:** Aceasta este teoria care afirmă că darurile spirituale mai spectaculoase (darurile care implică minuni) au încetat. Cesaţionismul este de două feluri:

I. Cesaţionismul clasic şi

II. Cesaţionismul modern.

I. Cesaţionismul clasic poate fi întâlnit la părinţii Bisericii (Augustin, Hrisostom şi Grigore cel Mare), care explicau lipsa darurilor miraculoase din zilele lor prin faptul că la începutul Bisericii a fost o mult mai mare nevoie de ele, pentru a împuternici mesajul creştin şi pentru a da avânt Bisericii. Acest fapt nu excludea o continuare a darurilor, ci se referea la o scădere a intensităţii manifestării acestora. Mai târziu, în timpul Reformei, Calvin a recunoscut că semnele pot să mai apară acolo unde Evanghelia atingea noi frontiere (adică în locuri unde Evanghelia ajungea pentru prima dată) sau acolo unde biserica era slabă.

II. Cesaţionismul modern începe cu B.B. Warfield, care susţinea că darul semnelor a dispărut odată cu încheierea canonului. Dispensaţionaliştii au dezvoltat mai departe această teorie pentru a se potrivi cu teologia lor.

Abordarea intransigentă a lui Warfield nu rezistă în faţa unei analize exegetice corespunzătoare. Cesaţionismul clasic, pe de altă parte, are multe argumente în favoarea sa. Penticostalii şi carismaticii, însă, trebuie să explice de ce ar exista astăzi o asemenea reînviere a darurilor Duhului Sfânt cum nu s-a mai văzut încă din perioada apostolică, din moment ce o astfel de reînviere este promisă doar poporului Israel la reîntoarcerea lui Mesia. Esenţa problemei rezidă în faptul că penticostalii încearcă să ia cu forţa promisiuni care aparţin de drept poporului Israel, şi care se vor împlini în momentul convertirii sale, la sfârşitul veacurilor, după cum profeţeşte Ioel. Aproape că este vorba despre o teologie a înlocuirii (conform căreia biserica a luat locul poporului Israel pentru totdeauna). Nu este întâmplător faptul că în escatologia multor carismatici nu se regăseşte Israelul sau mileniul, ei fiind majoritatea postmilenişti.

3.6. Aspecte practice ale vieţii spirituale:

a) Factori care împiedică echilibrul: În mod cert, este de dorit ca toţi să avem o viaţă creştină echilibrată, în care există progres şi stabilitate, însă mulţi creştini nu reuşesc acest lucru din două motive:

I. Fie nu cunosc voia lui Dumnezeu, fie nu o împlinesc.

II. Învăţătura pe care o primesc aceşti creştini nu este una echilibrată şi li se predică o concepţie falsă despre alcătuirea omului.

b) Elemente în echilibru. Echilibrul implică menţinerea în tensiune a două afirmaţii aparent contradictorii. Acestea par să fie contradicţii din cauza înţelegerii noastre limitate, însă noi trebuie să le acceptăm aşa cum sunt, mai degrabă decât să încercăm să născocim un sistem potrivit care să explice toate lucrurile.

c) Echilibru şi creştere spirituală: în timp ce poziţia noastră înaintea lui Dumnezeu nu se schimbă niciodată, starea noastră se poate schimba. Pe câtă vreme stabilitatea noastră se bazează pe poziţia pe care o avem înaintea lui Dumnezeu, noi trebuie să ne întărim chemarea şi alegerea (ca să nu alunecăm, cf. 2 Petru 1:10) creştere spirituală.

d) Afirmaţie şi poruncă: învăţătura biblică constă în credinţă (îmbrăţişarea doctrinei biblice) care duce la ascultare. Dacă oamenii nu îmbrăţişează doctrina, li se va părea greu să îmbrăţişeze poruncile izvorâte din aceste doctrine. Verbele la modul indicativ se adresează credinţei noastre, iar cele la imperativ au drept ţintă ascultarea noastră. În epistole, verbele la indicativ stau la baza imperativelor.

e) Pasiv şi activ: viaţa creştină este ilustrată adesea ca o odihnă, iar alteori ca un conflict. Învăţătura nefolositoare se concentrează pe un aspect, în detrimentul celuilalt. Noi suntem aşezaţi împreună cu Hristos în locurile cereşti (deasupra lui Satan) şi, totuşi, trebuie să şi înaintăm.

f) Slăbiciune şi putere. Abia atunci când suntem conştienţi de slăbiciunile noastre şi de resursele Sale putem deveni cu adevărat puternici.

g) Libertate şi slujire: Dumnezeu ne-a eliberat, însă cu scopul ca noi să Îi slujim Lui (Galateni). Aceeaşi epistolă ne avertizează să evităm pericolul legalismului, însă şi pe cele ale libertinajului. Libertatea creştină înseamnă recunoştinţă creştină până la slujire creştină.

h) Păstrare şi perseverare: noi suntem păziţi prin puterea lui Dumnezeu, însă El ne păstrează prin perseverarea noastră. Creşterea spirituală nu este automată, ci are loc pe măsură ce noi cooperăm cu Duhul Sfânt. Acesta este mesajul Epistolei către Evrei.

i) Criză şi creştere: viaţa creştină începe cu criza convertirii. Mai este apoi nevoie de o altă criză de acelaşi fel (a doua binecuvântare)? Unii susţin că da. Cu siguranţă unele persoane au parte de o a doua experienţă, însă nu avem dreptul să facem din aceasta o normă pentru alţii.

În mod clar, atunci când suntem convertiţi, suntem aduşi sub autoritatea lui Isus ca Domn şi ca Salvator. Dacă luăm acest lucru în serios, în noi va avea loc o creştere constantă. Dacă nu, atunci destul de probabil că mai devreme sau mai târziu va mai avea loc o criză, acest lucru întâmplându-se în special în cazul convertirii la o vârstă fragedă. Se mai poate să fie nevoie de o re-dedicare, în cazul în care Hristos a fost detronat în viaţa cuiva, însă nu aceasta este standardul Noului Testament. Noi trebuie să ne ghidăm după standardul Noului Testament şi nu după experienţele altor oameni, oricât de interesante şi de dramatice ar fi.

j) **Accentul biblic.** Aici este vorba despre accente principale şi nu despre excludere reciprocă. Aşadar, accentul trebuie să fie:

I. pe Scriptură mai degrabă decât pe experienţă: Scriptura ar trebui să conducă experienţa, care este dezvoltată şi călăuzită de către Scriptură;

II. pe raţiune şi voinţă, mai degrabă decât pe emoţii: rolul raţiunii este îmbrăţişeze adevărul, iar cel al voinţei este să acţioneze pe baza adevărului. Şi emoţiile pot participa aici, însă ele nu pot fi factorul decisiv;

III. pe interior mai degrabă decât pe exterior: ceea ce suntem este mai important decât ceea ce facem. Dacă punem accentul pe caracter, comportamentul va fi conform caracterului. Credinţa adevărată (i.e. o relaţie vie cu Dumnezeu) produce fapte. Prin urmare, comportamentul este un barometru important al caracterului (cf. Iacov şi Ioan).

IV. pe putere pentru *slujire* mai degrabă decât pe mândria spirituală: avem nevoie să fim sub stăpânirea Duhului Sfânt mai degrabă decât să avem Duhul Sfânt, în sensul manipulării Sale după dorinţa noastră;

V. pe Hristos, mai degrabă decât pe Duhul Sfânt în izolare: Duhul Sfânt întotdeauna Îl înalţă pe Hristos şi nu pretinde închinare pentru Sine, deşi acest lucru se practică într-un context trinitarian.

VI. pe Dumnezeu mai degrabă decât pe om: Dumnezeu nu trebuie tratat niciodată ca mijloc pentru atingerea unui scop (acesta este un semn al păgânismului). Noi trebuie să fim la dispoziţia Sa pentru a-I sluji.

DISCUŢII DESPRE PERSOANA DUHULUI SFÂNT ÎN ISTORIE

4.1 **Nu au existat prea multe discuţii despre Persoana Duhului Sfânt** printre părinţii Bisericii. Arius susţinea că Duhul Sfânt este prima fiinţă creată de Fiul. Origen era de părere că Duhul Sfânt era o emanaţie a Tatălui, având, prin urmare, doar o divinitate derivată. Atanasie credea că Duhul Sfânt avea aceeaşi esenţă cu Tatăl, însă crezul niceean conţine doar afirmaţia vagă: „Şi cred în Duhul Sfânt". Părinţii capadocieni au urmat linia lui Atanasie, susţinând că Duhul Sfânt avea aceeaşi natură (*homoousis*) cu Tatăl. Ilarie de Poitiers susţinea că Duhul Sfânt trebuie să aibă natură divină, pentru că El descoperă lucrurile ascunse ale lui Dumnezeu.

4.2 **Cele două erezii principale din perioada Bisericii primare** au fost montanismul şi macedonianismul.

a) **Montanismul.** Montanus credea că revelaţia (canonică) nu a încetat la sfârşitul perioadei Noului Testament. El susţinea că şi el este sursa unei noi şi importante revelaţii. După cum Isus fusese întruparea Celei de-a Doua Persoane a Trinităţii, Montanus s-a văzut pe sine ca fiind împlinirea promisiunii referitoare la venirea Duhului Sfânt! Şi musulmanii au pretins mai târziu acest lucru cu privire la Mahomed.

b) **Macedonianismul.** Macedonius, episcop de Constantinopol, a recunoscut divinitatea deplină a Fiului, însă susţinea că Duhul Sfânt este o fiinţă creată, nefiind astfel diferit de îngeri. Aceasta a fost o încercare de compromis cu poziţia ariană. El a încercat astfel să evite şi implicaţia conform căreia persoana în care locuia Duhul Sfânt era, prin aceasta, îndumnezeită. Macedonius a fost influenţat de şcoala din Antiohia (aristotelică).

4.3 **Discuţiile** care au urmat apoi s-au concentrat pe relaţia Duhului Sfânt cu Tatăl şi cu Fiul. Biserica de Răsărit şi Biserica de Apus au avut păreri diferite în această privinţă. Conciliul de la Constantinopol s-a întrunit în anul 381 pentru a aproba formularea crezului niceean. Sub conducerea lui Grigore de Nazians, aceştia au afirmat: „Şi cred în Duhul Sfânt, Domnul, Dătătorul Vieţii, care vine de la Tatăl, care este glorificat împreună cu Tatăl şi cu Fiul şi care vorbeşte prin profeţi". Însă au existat două obiecţii faţă de această formulare:

a) Termenul *homoousios* (de aceeaşi natură) nu era folosit cu referire la Duhul Sfânt.

b) Nu era definită relaţia dintre Duhul Sfânt şi celelalte două Persoane ale Trinităţii.

4.4. **La Sinodul din Toledo din anul 589**, Biserica de Apus a adăugat sintagma „şi de la Fiul” (lat. *Filioque*), cu scopul de a proteja divinitatea lui Hristos. Biserica de Răsărit, însă, a obiectat, afirmând că aceasta este o adăugare neîntemeiată la o decizie a conciliului unei biserici ecumenice, care era infailibil. Motivul acestei obiecţii era faptul că Biserica de Răsărit voia să păstreze ideea conform căreia Dumnezeu Tatăl era sursa divinităţii, celelalte două Persoane ale Trinităţii derivându-şi divinitatea din El. Biserica din Răsărit se afla încă sub vraja lui Origen! Formularea finală a venit din partea lui Ioan Damaschin, care a afirmat că Trinitatea ea compusă din trei Persoane de aceeaşi esenţă divină. Tatăl este „nenăscut”, Fiul este „născut”, iar Duhul Sfânt „purcede” (derivă din). Această formulare încă aminteşte de subordinaţionismul grecesc (care sugerează o inferioritate înnăscută mai degrabă decât o asumare voluntară a unor roluri diferite). Biserica de Apus a respins această formulare, susţinând cu fermitate clauza Filioque. Acesta a fost unul din factorii care au dus la separarea celor două Biserici. Oricum, se pare că s-a dedus prea mult din versetul din Ioan 15:26, care vorbeşte, într-adevăr, despre Duhul Sfânt care vine de la Tatăl, la cererea Fiului, pentru a-L înlocui pe El pe pământ, în timpul absenţei Sale fizice, însă versetul nu vorbeşte despre relaţia eternă dintre Tatăl şi Duhul Sfânt.

4.5. **Conciliul din Florenţa din anul 1439** a încercat să ofere o soluţie pentru depăşirea acestui impas, care să satisfacă ambele tabere: Duhul Sfânt purcede de la Tatăl *prin* Fiul. Din păcate, însă, Biserica de Răsărit a refuzat să accepte acest compromis.

Cu toate acestea, formularea propusă de Biserica de Apus poate fi considerată ca fiind întemeiată. Deşi Biblia nu spune că Duhul Sfânt vine de la Fiul, ea totuşi vorbeşte despre Duhul Sfânt ca fiind Duhul lui Hristos (Rom 9:9; 1 Pet. 1:11; Fapte 16:7, Fil. 1:19). Isus Însuşi boteza cu Duhul Sfânt (Mat. 3:11; Marcu 1:8; Luca 3:16; Ioan 1:33) şi L-a trimis pe Duhul Sfânt (Ioan 20:22; Fapte 2:33). Versetele din Efeseni 4:9-10 par să sugereze faptul că Isus s-a întors pe pământ la Rusalii, în Persoana reprezentantului Său, şi anume Duhul Sfânt. Mai mult, Duhul Sfânt locuieşte în oameni doar ca urmare a ceea ce a făcut Hristos. Concepţia despre Sfânta Treime a Bisericii de Apus şi-a găsit forma finală în lucrarea lui Augustin, *De Trinitate*, în care autorul afirmă că fiecare din cele trei Persoane ale Trinităţii sunt Dumnezeu pe deplin, însă ele sunt interdependente. Augustin, însă, nu a dezvoltat mai mult această idee, din cauza teologiei sale sacramentale, în care harul, împărtăşit prin sacramente, înlocuieşte lucrarea Duhului Sfânt.

4.6. **Mult mai târziu, tendinţa reformatorilor a fost să reacţioneze** atât împotriva rigidităţii doctrinei catolice, cât şi împotriva extremismului carismatic al anabaptiştilor. Pentru a proteja doctrina Sfintei Treimi, ei au insistat asupra faptului că Duhul Sfânt nu acţionează niciodată în contradicţie cu Cuvântul scris. Calvin a vorbit totuşi destul de mult despre lucrarea interioară a Duhului Sfânt. Wesley a lansat ideea celei de-a doua binecuvântări, însă aceasta a fost o încercare de a încadra propria experienţă în învăţătura Noului Testament, ceea ce nu a prea reuşit să facă.

4.7. **Unele elemente din cadrul mişcării carismatice moderne** susţin o doctrină care sugerează faptul că este posibil să mergi înaintea Tatălui în Duhul, fără nicio referire la Fiul. Această doctrină trebuie respinsă, deoarece este eretică.

4.8. **Avantajul clauzei filioque** rezidă în faptul că aceasta plasează Persoana Duhului Sfânt pe locul al treilea în cadrul Trinităţii şi o asociază nu doar cu Tatăl, ci şi cu lucrarea Fiului. Duhul Sfânt este, de fapt, conform acestei clauze, înlocuitorul Fiului pe pământ. În Fapte 16, Duhul Sfânt este numit Duhul lui Isus: „Fiindcă au fost opriţi de Duhul Sfânt să vestească Cuvântul în Asia, au trecut prin ţinutul Frigiei şi Galatiei. Ajunşi lângă Misia, se pregăteau să intre în Bitinia; dar Duhul lui Isus nu le-a dat voie. (Fapte 16:6-7)

ECLESIOLOGIE

(Doctrina despre Biserică)

Definiţie: Ideea de baza transmisă de cuvântul „biserică” este cea de comunitate aleasă, care îi slujeşte lui Dumnezeu, închinându-se Lui; este o prelungire a ideii de rămăşiţă întâlnită în Vechiul Testament, unde sunt incluse şi Neamurile. Biserica este un trup special format din oameni părtaşi la acelaşi destin: de a împărăţi împreună cu Hristos în perioada mileniului.

Scopurile salvatoare ale lui Dumnezeu sunt văzute în termenii comunităţii. Nu doar că Dumnezeu a ales să mântuiască o biserică (şi nu numai persoane individuale), totodată şi sfinţirea credincioşilor este ceva ce nu poate fi făcut prin izolarea lor faţă de alt grup de credincioşi. Însăşi dinamica sfinţirii presupune existenţa unui grup, a unei familii, a unei biserici (Ioan11:52, Efeseni 2:14-17, Matei 16:18).

În limba ebraică sunt două cuvinte prin care se face referire la biserică:

1. Primul este *qahal* (gr. *ekklesia*) şi înseamnă „comunitatea celor ce se adună pentru închinare." Termenul este folosit atunci când poporul s-a adunat, prin capii de familie, la poalele muntelui Sinai pentru a primi Legea lui Dumnezeu. Tot aşa s-au adunat şi pentru a celebra reînnoirea legământului (Deut. 29:1, Iosua 8:35, Neem.5:13). De asemenea, termenul este folosit ca „ziua adunării"(*hayom ha-qahal*), fiind o ocazie când oamenii se întâlneau pentru rugăciune (închinare), sau pentru a-şi exprima pocăinţa la nivel comun. (Ps. 22:23, 1Imp. 8:14-22). Este important că Domnul Isus a zis, „Îmi voi zidi biserica (*qahal*), formată din cei ce mărturisesc la fel ca Petru, că Isus este Mesia, indicând astfel divinitatea lui Isus Hristos.

2. Al doilea cuvânt este *eda* (gr. *sinagoge*) şi se referă la comunitatea religioasă (Israel) la care o persoană se alătura prin naştere. Este important de observat că acest termen nu este folosit în Noul Testament cu privire la Biserică.

În Cartea Faptele Apostolilor şi în epistole este folosit frecvent termenul „ekklesia." De fapt, de fiecare dată când este folosit acest cuvânt (mai puţin în Fapte 19), este înţeles ca fiind urmat de *„Theou"* (a lui Dumnezeu), sau *„Hristou"* (a lui Hristos). Deci, ekklesia este o abreviere a expresiei „adunarea lui Dumnezeu" sau „adunarea lui Mesia", la fel cum, de multe ori, cuvântul Împărăţie (*basilea*) este, de fapt, o abreviere pentru Împărăţia lui Dumnezeu. Aşadar, caracterul bisericii derivă în primul rând de la Capul acesteia şi nu de la membrii ei. Ideea de biserică se referă, în esenţa, la comunitatea vie a celor ce au răspuns faţă de chemarea lui Dumnezeu; prin urmare, biserica nu este, în primul rând, o structură eclesiastică sau o instituţie.

RELAŢIA BISERICII CU DUMNEZEU.

1.1. Relaţia cu Dumnezeu Tatăl. Biserica este sfera în care guvernarea lui Dumnezeu, adică Împărăţia Lui, este recunoscută pe pământ. Cei din Biserică sunt deja cetăţeni ai Împărăţiei lui Dumnezeu ce urmează să vină; ei sunt primele roade din noua creaţie.

Biserica, de asemenea, este poporul lui Dumnezeu, în acelaşi sens în care Israel era şi el un

popor al lui Dumnezeu (Rom 9:25-26, Ef. 2:11, 1 Pet, 2:9-10, Apoc. 21:3); cei chemaţi şi puşi deoparte pentru scopurile lui Dumnezeu. Biserica este şi oraşul lui Dumnezeu, în sensul că membrii ei vor fi locuitorii Noului Ierusalim (Gal. 4:24-27, Evrei 12:22, Apoc. 21:2,9,10; 22:19).

În plus, biserica este familia lui Dumnezeu, acesta fiind cel mai personal termen, deoarece îşi are originea în cuvintele Domnului Isus (Mat. 12:46-50; Ef. 2:19).

1.2. Relaţia cu Dumnezeu Fiul

a) Biserica este mireasa lui Hristos. Această expresie conţine un număr important de idei: El şi-a arătat dragostea faţă de noi (ne-a ales să-i aparţinem, să avem părtăşie cu el); s-a sacrificat pentru noi, îi pasă la noi. Noul Ierusalim este asemănat cu o mireasă pregătită pentru soţul ei.

b) De asemenea, biserica este trupul lui Hristos. Această metaforă este luată în mod principal din căsnicie; la fel cum soţul şi soţia devin un trup, într-un mod corespunzător în raport cu Legea, tot astfel şi Biserica este în mod legal una cu Hristos. Mai mult, biserica este una şi datorită faptului că Duhul Sfânt locuieşte în mijlocul ei şi în fiecare membru. Aşadar, Mesia este una cu poporul Său, comunitatea mesianică.

c) Hristos este şi Capul Suprem al Bisericii (Ef. 5:23), aceasta fiindu-i supusă. Fiecare persoană are un loc în Biserică, datorită relaţiei sale cu Capul (Fapte 5:14; 11:24). In Faptele Apostolilor 4:42,47 este scris că *„Domnul adăuga în fiecare zi”*, iar Hristos a zis *„Eu voi zidi biserica Mea”*.

d) Hristos este piatra din capul unghiului Bisericii şi temelia ei. Această Piatră ţine clădirea unită şi fără ea, structura bisericii ar fi de neconceput.

e) Hristos este temelia pe care orice altă piatră este zidită; prima piatră zidită pe fundaţie a fost, desigur, Petru, dar numai din punct de vedere cronologic (primul creştin), nu cu sensul de a avea întâietate (Ef. 1:22,23). Aceasta înseamnă că Biserica are o legătură directă cu Hristos, Cel ce are autoritate supremă, mai presus de orice stăpânire şi mai presus de puterea celui rău. Fără această autoritate reală, misiunea Bisericii de a-i scăpa pe oameni din împărăţia lui Satan, ar fi imposibilă. Hristos este, totodată şi Capul fiecărui creştin.

f) Tot Hristos îi alege pe cei ce vor sluji în Biserică; de exemplu l-a ales pe Saul pentru o lucrare specială – aşadar iniţiativa a fost a Lui (Fapte 15:7-8). Creşterea Bisericii depinde de Hristos (1Cor 3:7); păcatul lui Diotref a fost că a uzurpat autoritatea Domnului Isus.

1.3. În relaţie cu Dumnezeu Duhul Sfânt

5.9.1.1.1.1.1.1. Biserica este Templul Duhului Sfânt (la nivel individual, 1 Cor 6:19-20 şi la nivel colectiv 1 Cor 3:16-17). Un templu este atât o clădire, cât şi un loc în care Dumnezeu este venerat, Biserica fiind Templul lui Dumnezeu în ambele sensuri.

5.9.1.1.1.1.1.2. Membrii bisericii se bucură de părtăşia Duhului Sfânt (2 Cor. 13:14) şi Hristos administrează Biserica tot prin Duhul (Apoc. 2:3). Când biserica este loială chemării ei, rezonează cu misiunea Duhului Sfânt (Apoc. 22:17; Fapte 15:28).

2. RELAŢIA BISERICII CU LUMEA

2.1. Biserica este o comunitate rânduită de Dumnezeu să existe în mijlocul lumii: biserica este primul stadiu de dezvoltare al societăţii teocratice, comunitatea celor chemaţi; este o comunitate distinctă şi separată de lume (1 Petru 2:11; Filip. 3:20); este o adunare de credincioşi aflată sub autoritatea suverană a lui Dumnezeu. Această adunare se află în mijlocul unui mediu ostil (Ioan 15:18-21, Mat. 11:39; 17:17, Fapte 2:14, Gal. 1,4); este alcătuită din fiecare clasă socială (Rom. 16) – formată atât din sclavi cât şi stăpâni (1 Cor. 1:26), iar învăţăturile etice din epistole dovedesc acest lucru (Ef. 6:5); biserica produce diviziuni în cadrul societăţii (Mat. 10:21, 34-39; Marcu 10:29-30).

2.2. Biserica şi lumea – Hristos şi aspectul cetăţeniei: biserica respectă modelul de autoritate din societatea umană; recunoaşte poziţia statului (Mat. 22:15; Rom. 13; 1 Pt. 2:13); respectă modelul familiei şi nu se izolează de preocupările legitime ale omului în societate; consideră faptul că munca zilnică este o vocaţie divină; vede proprietăţile pământeşti în perspectiva lor reală şi recunoaşte că bogăţiile pot ţine departe pe oameni de Împărăţia lui Dumnezeu (Luca 14:15-24; 1 Cor. 7:31; Iacov 2:5). Bogăţiile şi lucrurile materiale nu sunt rele în ele însele, dar creştinii trebuie să le folosească pentru avansarea Împărăţiei lui Dumnezeu. Scriptura pune accent pe responsabilitatea de administrare a bunurilor, faţă de care trebuie să dăm socoteală.

2.3. Biserica este separată de lume: ea este o comunitate sfântă, locuită de Duhul Sfânt (Efes. 5:25; Apoc.19:7-8; Iacov 1:27); este aleasă aşa încât Domnul să se folosească de ea, după cum a lucrat cu poporul Israel, în Vechiul Testament. Crucea însăşi a despărţit Biserica de lume,

deoarece adunarea credincioşilor a fost curăţită prin sângele lui Hristos şi salvată din acest veac întunecat (Gal. 1:4). Aşadar, Biserica trebuie să-I fie credincioasă lui Hristos (Mat. 10:37-38; Marcu 3:33-36; Luca 14:26-29; Fapte 4:19-20), loialitatea faţă de El fiind mai importantă decât loialitatea faţă de stat, atunci când cele două intră în conflict. De aceea, creştinii nu trebuie să fie lumeşti în atitudine şi conduită (Tit 2:12; 2 Cor. 1:12; 1 Pet. 4:3; Efes. 4:17-5:20). Creştinul, de asemenea, trebuie să observe efectul vieţii sale asupra necreştinului de lângă el (Fil. 2:14; Tit 2:8). Expresia „a fi lumesc" se referă, în primul rând, la genul de atitudine opusă comportamentului creştin (2 Cor. 5:16; 1 Ioan 2:15-17). Creştinii nu ar trebui să intre într-o relaţie nepotrivită cu cei necredincioşi (2 Cor. 6:14-7, 1), iar căsătoria dintre creştini şi necreştini nu este permisă. Biserica are nevoie de disciplină pentru a-şi păstra puritatea (1 Cor. 5:1-13).

2.4. Paradoxul poziţiei Bisericii: ea este în lume, însă nu-i aparţine acesteia (Ioan 17:14-15). Biserica este sarea pământului şi lumina lumii, în sensul că duce în mijlocul celei din urmă revelaţia divină şi Duhul lui Dumnezeu. Aceste calităţi ale Bisericii depind de separarea ei de lume (sarea şi lumina vin dintr-o legătură cu Dumnezeu prin Duhul Sfânt), dar ca să putem vorbi despre o slujire eficientă, Biserica trebuie să conştientizeze şi cealaltă dimensiune (a depravării şi a întunericului, Mat 5:13; Fil. 2:15).

2.5. Misiunea Bisericii în lume: este determinată de natura relaţiei dintre cele două. Fiind diferită, biserică poate să dea ceva lumii: un mesaj şi viaţă din partea lui Dumnezeu, îndrumând lumea către Isus Mesia. În acest context, evanghelizarea este sarcina întregii Biserici. Toată Biserica este trimisă de Hristos să evanghelizeze şi să facă ucenici (Romani 10:9-10). Biserica mărturiseşte pentru Dumnezeu, în Hristos, în sensul că este un martor viu şi tangibil, nu doar în ce priveşte dragostea divină faţă de lume, dar şi în privinţa de puterii Sale de a transforma oamenii. Biserica are rol de martor, atât prin cuvânt (1 Pet. 3:15; Fapte 8:1-4), deoarece are de transmis un mesaj precis despre mântuire, cât prin trăire, ştiind că dacă lumea nu va vedea vieţi transformate, creştinismul ar rămâne o filozofie (1 Pt. 1:15-18; 2:12; 3:1,2,16; Ioan 13:35; 17:17-23). Biserica trebuie să fie un martor pus în mişcare prin puterea Duhului Sfânt (Ioan 15:26-27; Fapte 1:8; 1 Cor. 2:1; 1 Tes. 1:5), iar rezultatul mărturiei Bisericii trebuie să fie mântuirea bărbaţilor şi a femeilor (aducerea de roadă), cu implicaţia că se ajunge la răspândirea Bisericii (Mat. 13:8,23; Fapte 2:47; 5:13; 2 Tim. 2:2). Respingerea mesagerilor înseamnă a nu

accepta mesajul şi nici pe Cel care l-a dat (Dumnezeu), de unde rezultă că Biserica are o slujbă nobilă, dar şi o responsabilitate uimitoare (1Tim. 3:15; 1 Cor. 6:2).

3. CARACTERISTICILE BISERICII

3.1. Biserica, între ideal şi actualitate. Trebuie să facem o distincţie între Biserică, aşa cum există ea la modul ideal în mintea lui Dumnezeu (desăvârşită şi glorificată) şi cea existentă acum (imperfectă). Biserica nu este statică, ci dinamică, deoarece există în timp şi este supusă schimbării. Conform crezului niceean, Biserica este „una sfântă, catolică şi apostolică".

a) Este una, întrucât se află sub autoritatea uni singur Cap (Hristos, Efes. 4:4). Există o singură Biserică (unită), însă la nivel practic această unitate trebuie menţinută. Unitatea biblică se bazează pe angajamentul faţă de adevărurile revelate ale creştinismului apostolic, dar lucrul acesta nu înseamnă uniformitate, ci unitate în aspectele esenţiale. Biserica este caracterizată de diversitate prin modurile în care se exprimă, însă aderă la acelaşi crez fundamental. Nici măcar în Noul Testament, bisericile nu s-au exprimat toate în acelaşi mod. În vreme ce biserica din Corint a fost ceea ce am putea numi cu siguranţă „o biserică carismatică", adunările din Palestina par să se fi exprimat într-un mod mai formal, fiind mult mai strâns legate de anumite elemente iudaice precedente. Un exemplu tipic îl găsim în cartea Iacov sau în biserica (siriacă) portretizată în *Didahe*: se exprima într-un mod formal, dar lăsa loc de manifestare şi pentru cei carismatici, dacă era nevoie.

Cum putem evalua afirmaţia romano-catolicilor potrivit căreia unitatea lor (în contrast cu fragmentările din protestantism) indică faptul că ei sunt adevărata biserică?

i. Roma însăşi s-a despărţit de Biserica Ortodoxă în anul 1054. Niciodată în istoria bisericii această ramură a creştinismului nu a fost privită ca fiind singura biserică adevărată.

ii. Unitatea nu are nicio semnificaţie dacă nu este bazată pe loialitatea faţă de Evanghelia apostolică.

iii. Separările dintre biserici au fost cauzate de necredincioşia Romei faţă de Evanghelie. Reformatorii au părăsit Biserica Catolică tocmai din cauza devierii ei de la doctrina biblică.

Pavel a fost de neclintit în ce priveşte puritatea doctrinară, atunci când a văzut că miza era tocmai esenţa Evangheliei (Gal. 1:6-12). Isus a avut şi El discuţii cu fariseii asupra unor chestiuni doctrinare (punerea deoparte a Cuvântului lui Dumnezeu în favoarea propriei lor

tradiţii: Marcu 7:1-12). Iuda a simţit că trebuie să lupte pentru credinţă, împotriva gnosticilor care pretindeau că sunt creştini. Când Isus s-a rugat pentru unitate a avut în vedere o identitate în viaţă şi în scopuri a celor ce mărturiseau Evanghelia apostolică.

b) Este sfântă, dar încă nu perfectă. Este bine să ne amintim că Biserica primară nu a fost lipsită de probleme: existau greşeli, dezbinări, eşecuri morale şi instabilitate. Lucrurile nu au mers întotdeauna foarte bine atunci când apostolii au căutat să rezolve aceste probleme (la sfârşitul secolului I, biserica din Corint şi-a concediat toţi prezbiterii!). Biserica este deja sfântă, în sensul că Îi aparţine lui Isus Hristos: este pusă deoparte pentru a sluji scopurilor Sale. Biserica va arăta în mod desăvârşit calităţile Persoanei căreia Îi aparţine (aceasta înseamnă „a fi glorificată"), numai atunci când Hristos va reveni să o ia cu Sine. Între timp, ea este chemată cu siguranţă la sfinţire practică, ceea ce este valabil pentru fiecare membru în parte. Încălcarea flagrantă a acestei chemări atrage după sine disciplinarea. În Apocalipsa 2 şi 3, Isus mustră sever bisericile unde este tolerată lipsa de sfinţire biblică.

c) Este catolică, adică universală. Biserica include atât evrei, cât şi neevrei (toate rasele de oameni). Mai târziu, termenul acesta a ajuns să se refere la biserica loială credinţei apostolice, în contrast cu cei eretici. Singura bază pentru a deveni parte din biserică a fost încrederea personală în Isus Hristos ca Domn şi Salvator, botezul fiind o practică validă în acest context. Într-o biserică adevărată, nu este loc pentru discriminare rasială, socială sau morală (cu condiţia să existe pocăinţă autentică).

d) Este apostolică, în sensul că are o legătură istorică cu Biserica Noului Testament. Această legătură se justifică prin faptul că biserica este zidită pe aceeaşi doctrină apostolică, deşi, bineînţeles că există şi o continuitate umană. Apostolii conduc încă biserica în măsura în care aceasta permite ca viaţa, înţelegerea şi predicarea ei să fie reformate constant prin învăţăturile Sfintei Scripturi, care este depozitarul adevărurilor apostolice, aşa cum au fost scrise. Biserica nu este apostolică în următoarele sensuri:

i. Dacă se acceptă ideea că apostolii există şi în zilele noastre: un astfel de fapt constituie o provocare serioasă la adresa autorităţii şi finalităţii revelaţiei divine a Noului Testament. Slujba apostolică a fost irepetabilă, fiind înlocuită în practică de scrierile lor, adică de Noul Testament.

ii. Dacă se face referire la o succesiune apostolică a episcopilor, adică un dar care se transmite în fiecare generaţie prin punerea mâinilor. Pe deasupra, practica aceasta nu a funcţionat, iar bisericile în care a fost aplicată, au fost duse în erori grave.

iii. Dacă se face referire la implicarea Bisericii în misiune. Se poate spune că şi misiunea este o caracteristică a adevăratei Biserici, pentru că Isus a poruncit Bisericii să ducă Evanghelia până la marginile pământului. La fel ca la începuturile sale, Biserica este preocupată să le ducă şi altora Evanghelia, însă implicarea socială nu este neapărat o caracteristică a adevăratei Biserici. După cum vedem şi în vremea Noului Testament, grija pentru cei săraci era o preocupare pentru creştinii săraci şi nu pentru cei nevoiaşi, în general.

e) **Biserica este locală şi universală.** Biserica este formată dintr-un anumit grup de oameni (care cred în Hristos) aflaţi într-o localitate specifică. Totuşi, aceşti credincioşi fac parte şi din biserica universală şi, desigur, sunt parte a Bisericii care se află deja în cer. Epistolele lui Pavel au fost adresate unor biserici individuale, din cauza problemelor cu care acestea se confruntau, însă aceste biserici erau conştiente de unitatea lor cu celelalte biserici. Pavel cerea adesea ca epistolele sale să fie citite şi în alte biserici. În cartea Apocalipsa, Hristos apare în mijlocul celor şapte sfeşnice, ceea ce arată că, prin Duhul Său, El este prezent în mijlocul bisericilor, iar acestea au legătură una cu alta, deoarece fiecare în parte este unită cu Mântuitorul.

f) **Biserica, vizibilă şi invizibilă.** Există aparţinători ai bisericii vizibile (credincioşi şi necredincioşi) şi oameni care sunt cu adevăraţi credincioşi (regeneraţi din punct de vedere spiritual). Mulţi nu sunt de acord cu sintagma „biserică vizibilă", spunând că „membrii" bisericii neregeneraţi din punct de vedere spiritual, nu au de fapt statutul de membri. Totuşi, Pavel se adresează unor grupuri de creştini formali folosind apelativul „biserica din Efes, Galatia, etc.", din motive pur practice. Tonul Epistolei către Evrei sugerează în mod clar faptul că destinatarii săi erau un grup format atât din credincioşi adevăraţi, cât şi din credincioşi formali, căci altfel avertismentele nu ar mai avea niciun sens. De fapt, doar Domnul îi cunoaşte pe cei ce îi aparţin cu adevărat (Fapte 20:30; 1 Ioan 2:19; 2 Tim. 2:19). Grâul şi neghina cresc împreună până la sfârşit (Mat. 13:24-30; 36-43).

g) **Biserica se află în luptă, dar este şi biruitoare.** Această expresie se referă la biserica de pe pământ, respectiv la cea din cer, însă cele două sunt una (1 Tes. 4:13-17).

4. SCOPURILE ŞI FUNCŢIILE BISERICII

Scopul Bisericii, în ce priveşte originea şi destinaţia sa, se află în afara ei, deoarece ea există „pentru gloria lui Dumnezeu” (să exprime caracterul Său), Cel ce a adus-o în fiinţă (Efeseni 1:5-6). Funcţiile Bisericii sunt următoarele:

4.1. **Închinarea** (ebr. *avoda*, gr. *latreia*). Termenul înseamnă, în original, „slujire” sau „muncă” (sclavi sau servitori angajaţi) şi pentru a-i putea aduce această închinare lui Dumnezeu, slujitorii Lui trebuie să se prosterneze înaintea Lui (ebr. *hişţahava*; gr. *proskyneo*), pe fondul unei temeri reverenţioase, în admiraţie şi uimire.

Biserica este formată din oameni a căror viaţă este orientată spre Dumnezeu (Fapte 13:2; Fil. 3:3, Efes. 2:18). În cer, închinarea este un aspect fundamental (Apoc. 4:8-11; 5:11-14:7), iar noi Îl slujim pe Dumnezeu tot prin închinare. El este vrednic de închinare şi aici pe pământ – dacă noi nu ne închinăm Lui, atunci cine altcineva o va face? Închinarea este o activitate esenţială a creaţiei Sale şi noi suntem, prin definiţie, preoţi care trebuie să aducă o jertfă de laudă (Evr. 13:12). Mai mult, închinarea este o proclamare a vredniciei sau a atributelor lui Dumnezeu, prin laude şi mulţumiri şi implică necesitatea ca noi să reflectăm aceste atribute în viaţa noastră de zi cu zi (Rom. 12:1-2). Standardul înalt impus preoţilor din Vechiul Testament se aplică şi creştinilor de astăzi. De exemplu, regulile privitoare la căsătoria preoţilor vechi-testamentari se aplică şi creştinilor din Noul Testament.

În altă ordine de idei, închinarea creştină este trinitară: se realizează prin inspiraţia Duhului Sfânt, pe baza lucrării încheiate a Fiului, prin care ne putem prezenta direct înaintea Tatălui. Dumnezeu este singurul care poate primi închinare (Isaia 42:6; Mat. 4:10; Evr. 1:6; Apoc. 5:8). Prin urmare, Biserica trebuie să aibă o atitudine corectă în ceea ce priveşte închinarea (Ioan 4:19-24; Fil. 3:3).

Caracteristicile unei închinări adevărate sunt:

a) Prezenţa lui Hristos cel viu (pe care Îl întâlnim în Duhul, prin Cuvântul Său) şi prezenţa îngerilor (1 Cor. 11:10).
b) Duhul Sfânt împuterniceşte închinarea (Ioan 4:24; Fil. 3:3), creează realitatea (1 Cor. 12:3), controlează instinctele nevrednice (1 Cor. 14:32,n40), inspiră rugăciunea (Rom. 8:26), îndeamnă la laudă (Efes. 5:18 etc.), conduce la adevăr (1 Cor. 2:10-13), împarte darurile Sale (Rom. 12:4-8) şi convinge de păcat pe cei necredincioşi (Ioan 16:8; 1 Cor. 14:24).

c) Un duh de părtăşie plină de dragoste pătrunde în adunare. Închinarea creştină din Biserica Primară era caracterizată de o relaţie reciprocă şi de o participare autentică a adunării la actul respectiv (Fapte 2:42-47; 4:32-35), manifestată, în special, prin încurajare reciprocă şi zidire în Hristos.

Închinarea este şi un stil de viaţă care constă în a-I aduce mulţumiri lui Dumnezeu pentru toate lucrurile şi în a face totul ca pentru El (Col. 3:17).

4.2. **Mărturisirea** (ebr. *ana* = a răspunde; *eda/edut* = martor; gr. *martiria*). Sensul principal al acestui termen este acela de „a apăra sau a depune mărturie". Aceasta nu înseamnă doar a spune cuiva mărturia personală (subiectivă), ci a mărturisi despre lucrarea obiectivă a lui Dumnezeu prin Isus Hristos. Aceasta este o continuare a însărcinării primite de poporul Israel, însă pe care ei nu au reuşit să o împlinească. (Gen. 12:1-3; 18:18; Is. 49:6).
Mărturisirea este o încredinţare primită nu doar de creştin, ca individ, ci biserica întreagă, ca trup, este responsabilă în această privinţă. Aşadar, „a mărturisi" înseamnă şi a susţine lucrarea de mărturisire a bisericii, prin implicarea în programul de evanghelizare al bisericii (inclusiv în misiuni în regiuni neatinse de Evanghelie, ceea ce este doar o extindere a aceleaşi activităţi), fie direct, fie prin rugăciune şi dărnicie faţă de această cauză. Biserica trebuie să proclame Evanghelia (Fapte 1:8, 8:4; 1 Pet. 2:9) şi să fie o mărturie vie a unei făpturi noi în Hristos.

4.3. **Părtăşia.** Termenul pentru „părtăşie" în limba greacă este *koinonia*, înseamnând, literal, „a avea la comun, a împărţi şi a fi implicaţi într-o sarcină comună". Noi suntem părtaşi la viaţa lui Dumnezeu Însuşi şi, de asemenea, avem părtăşie cu toţi cei ce sunt în părtăşie cu El. Duhul Sfânt este generatorul acestei părtăşii (2 Cor. 13:14); părtăşia se vede şi prin grija faţă de nevoile materiale ale membrilor bisericii (2 Cor. 13:13; 1 Ioan 1:3, 7; Fil. 1:5; 2 Cor. 8:4).
Această părtăşie poate fi, însă, retrasă în cazuri de comportament nepotrivit într-o formă extremă (1 Cor. 5:4; 2 Tes. 3:14) şi nu îi cuprinde şi pe cei ce resping doctrinele apostolice (Fapte 2:42, Gal. 1:8).
Părtăşia creştină se exprimă, în primul rând, prin dragostea *agape* supranaturală, care se dăruieşte pe sine faţă de fraţii şi surorile în Hristos, fiind o roadă a Duhului Sfânt (1 Cor. 13; 1 Ioan 3:16). Isus a mers până acolo încât a spus că dragostea este semnul distinctiv al noii comunităţi (Ioan 13:34), precum şi un mijloc de a aduce lumea la credinţă prin mesajul Său (Ioan 17:23).

O expresie a acestei părtăşii în cadrul Bisericii Primare era strângerea de daruri (bani) pentru bisericile aflate în nevoi. În acest caz, bisericile dintre neamuri strângeau ajutoare pentru biserica din Ierusalim, aflată în încercări din cauza foametei. Acest lucru nu a fost doar o expresie a părtăşiei dintre cele două ramuri ale creştinismului primar, ci a fost şi un mijloc de a aprofunda această legătură.

4.4 **Învăţătura.** Aceasta este o funcţie internă a bisericii, învăţătura fiind prezentă şi în predicare. În Noul Testament se pune un mare accent pe formarea ucenicilor (Fapte 2:42; 2 Tim. 2:2). Noi trebuie să urmărim creşterea bisericii, suntem chemaţi cu toţii să ne zidim unii pe alţii, dar unii au de îndeplinit lucrări speciale cu privire la acest aspect (1Tes. 5:11; Fapte 20:28; 2 Tim. 4:1). Biserica are, de asemenea, rolul de a fi un stâlp (apărător) al adevărului; noi trebuie să cunoaştem răspunsurile la întrebările pe care le ridică oamenii.

4.5. **Disciplinarea în biserică.** Isus nu doar a întemeiat biserica, ci i-a dat şi puterea sau autoritatea de care are nevoie. În Matei 16:18, Mântuitorul îi dă lui Petru, ca reprezentant al apostolilor, puterea cheilor. Cheile sunt un simbol al puterii (Is. 22:15-22), iar Petru primeşte, aşadar, puterea de a lega sau a dezlega, adică de a decide ce este permis şi ce este interzis în sfera Bisericii. Isus a dat apostolilor Săi autoritate nu doar pentru a deschide uşile Împărăţiei, ci şi autoritate de administrare, spre a reglementa conduita oamenilor odată intraţi în împărăţie. La aceasta se referă versetul care spune că ultima etapă a procesului de disciplinare, dacă niciuna de până atunci nu a dat roade, este să spui bisericii (Mat. 18:17). Această autoritate a fost transmisă într-o anumită măsură bisericii de astăzi, care are dreptul de a refuza să boteze sau poate să excomunice un păcătos nepocăit. Vedem cum această autoritate este folosită în următoarele pasaje: Fapte 15:23-29; 16:4; 1 Cor. 5:7,13; 6:2-4; 12:28. Din ceea ce spune Pavel, este clar că prezbiterii din biserică au dreptul de a folosi această putere; ea vine, totuşi, de la Hristos şi este subordonată autorităţii sale suverane asupra bisericii (Mat 28:18). Puterea de disciplinare trebuie manifestată în armonie cu Cuvântul lui Dumnezeu şi sub călăuzirea Duhului Sfânt, prin care Hristos conduce Biserica (Rom 10:14-15; Ef. 5:23; 1 Cor. 5:4). Timpurile verbale neobişnuite din Mat. 16:18 şi 18:18 arată că disciplinarea legitimă din partea bisericii implică siguranţa uimitoare că deja a şi început o disciplinare cerească corespunzătoare. Ioan 20:23, foloseşte aceeaşi construcţie de idei, şi anume că prin călăuzirea Duhului Sfânt deciziile cereşti vor corespunde cu

cele pământeşti.

a) **Nevoia de disciplinare.** Biserica este trupul lui Hristos format din bărbaţi şi femei asupra cărora Dumnezeu şi-a pus pecetea (punând în joc reputaţia Sa); miza este slava lui Dumnezeu (reputaţia). Israel a fost judecat de Dumnezeu pentru că Numele lui era hulit. (Romani 2:14-25).

b) **Scopul disciplinării:** este pentru numele Domnului şi pentru binele bisericii (1Cor. 5:6-7); este pentru a îndrepta pe cel vinovat (1Tim. 1:20; 2 Tes. 3:14; 1 Cor. 5:5). Excomunicarea este necesară pentru corectare şi nu ca o pedeapsă.; este de asemenea pentru a-i împiedica pe alţii să păcătuiască (1Tim. 5:20) şi să se evite judecata lui Hristos asupra întregii biserici. (Apoc. 2:14-25).

c) **Prilejuri de disciplinare:** în Noul Testament disciplinarea avea la bază atât ereziile cât şi anumite aspecte morale. Dacă în biserică este un învăţător fals, trebuie disciplinat. Totuşi, vânătoarea de erezii nu este de dorit (2 Cor 2:5).

d) **Tipuri de disciplinare:** trebuie făcută o diferenţiere între păcatele private şi păcatele publice. Păcatele publice sunt cele ce aduc jigniri publice şi la nivel general; dacă este un păcat public, comitetul bisericii nu trebuie să mai aştepte să îi fie adus la cunoştinţă. Gradele de disciplinare sunt: mustrarea (Mat.18:15-18; 1 Tim. 5:20), suspendarea de la Cina Domnului (1 Cor.11:27, 2 Tes. 3:6-15), excomunicarea (Mat. 18:17; Tit 3:10; 1 Cor. 5:5,11; Gal 1:9). Liderii bisericii, dacă sunt găsiţi vinovaţi, trebuie mustraţi public (1 Tim. 5:19-21), dar nu înainte să fie făcută o investigaţie exhaustivă asupra crizei respective.

5. LUCRAREA ŞI CONDUCEREA BISERICII

5.1. Biserica este văzută în Scriptură ca trupul lucrător a lui Hristos, aşadar lucrarea Sa (ex: slujirea) trebuie să-i fie exemplu. Hristos este modelul întregii lucrări (Ioan 20:21) în diversitatea ei. El este numit marele Apostol (Evr. 3:1), Păstorul, Episcopul (1 Pet. 2:25) şi Slujitor. În timpul lucrării Sale pământeşti, Hristos a fost comparat cu un rob, un împlinitor al voii Tatălui (Filip. 2:1-11). Întreaga Biserică este chemată să-I slujească lui Dumnezeu într-un anumit fel (Marc. 10:45), iar acest lucru se aplică fiecărui membru în parte. În 1 Corinteni 12, Pavel pune accent pe varietatea lucrării Bisericii şi aceasta este pentru binele fiecăruia dintre membrii (pentru zidirea sfinţilor din trupul lui Hristos). Un membru din trupul lui Hristos nu poate funcţiona fără altul (1 Cor. 7:11), şi, deci, cel mai neînsemnat creştin trebuie să fie respectat de toţi ceilalţi (1Pet. 4:7-11;

1 Tes. 5:14; Evr 12:12-13). Suntem cu toţii chemaţi să ne îndemnăm unul pe altul la fapte bune şi la dragoste. În altă ordine de idei, există şi lucrări speciale care implică încredinţări speciale, pentru care Dumnezeu cheamă anumiţi oameni (Fapte 13:1; 20:28); ei sunt darurile lui Dumnezeu pentru biserică (Efeseni 4:8). În concluzie, lucrarea trebuie privită ca o slujire faţă de biserică.

5.2. Principii generale de slujire.

a) În Noul Testament, calificările pentru slujire sunt predominant spirituale (Matei 23:1-12; Marcu 9:33-37; 10:35-45; 1 Tim. 3; Tit 1:5 etc.)

b) Lucrarea fiecărui membru din Biserică trebuie încurajată, astfel încât să fie folosite darurile tuturor. Nu pot fi centralizate toate darurile spirituale într-un singur om, sau grup de oameni. Totuşi, unii pot fi aleşi pentru slujire cu normă întreagă, sau mai puţin. Noul Testament redă principiile suportului financiar pentru astfel de oameni.

c) Biserica trebuie să fie preocupată de starea de bine, spirituală şi materială, a membrilor ei. (Fapte 6).

d) Calificările spirituale sunt cerute şi celor cee au sarcini administrative.

5.3. Varietatea slujitorilor din Biserica nou-testamentară. În Ef. 4:11 şi 1 Cor. 12:28, Pavel redă o listă de slujitori:

a) Apostoli: este important să facem o deosebire între cei 12 apostoli plus Pavel (a căror lucrare, din motive ale naturii sale unice, nu putea să fie dată altora) şi „apostoli" întru-un sens mai larg (reprezentanţii bisericii locale: mesageri delegaţi, adesea misionari). Cei doisprezece şi Pavel erau instrumente pentru stabilirea revelaţiei Noului Testament.

b) Proroci: proorocul era cineva care, printr-o declaraţie inspirată, încuraja biserica; proorocia trebuia să fie testată în baza Scripturii de către cei cu darul discernământului. Darul proorociei implica deţinerea unei înţelegeri supranaturale a lucrurilor (1 Cor. 14:24-25) şi era folosit în evanghelizare. Proorocii asociaţi cu apostolii, ca temelie a bisericii (Ef. 2:20; 3:5), sunt probabil acei autori ai cărţilor din Noul Testament care nu erau ei înşişi apostoli; apostolii aveau şi ei darul prorociei, putând fi astfel, autori ai Scripturilor inspirate.

c) Evanghelişti: este foarte posibil ca termenul să se refere la fondatorii de bisericii, alţii decât apostolii. Termenul nu este folosit în sensul larg, cu referire la oricine face evanghelizare; oameni

precum Filip aveau un dar clar de a aduce oameni la Hristos, înfiinţând biserici. (Fapte 21:8; 1 Tim. 4:5).

d) Păstori şi învăţători: mulţi păstori erau şi învăţători, însă acest lucru nu însemna că fiecare învăţător era păstor.

e) Prezbiteri şi episcopi: unii susţin că ambele cuvinte se referă la aceeaşi lucrare, însă este mai probabil că episcopul era un prezbiter cu rol de lider, altfel spus, un prezbiter cu responsabilităţi speciale. Ar fi o greşeală să considerăm că termenul „episkopos" se referea, atunci, la ceea ce înţelegem noi astăzi prin acest cuvânt. Pe de altă parte, nu putem susţine că termenii „*episkopos*" şi „*presbuteros*" înseamnă acelaşi lucru, afirmând că unul este traducerea unui cuvânt ebraic, iar celălalt al unui concept grecesc. În epistolele pastorale, substantivul „prezbiter" apare deseori la plural, iar „episcop" la singular, ceea ce sugerează că un om începea să aibă o poziţie specială, atât în ce priveşte serviciile de închinare, cât şi în privinţa acţiunilor caritabile. Acest lucru se potriveşte cu modelul iudaic, din care creştinismul îşi derivă paradigma de conducere a bisericii: liderul sinagogii era preşedintele comitetului de prezbiteri, iar diaconii ocupau poziţii administrative. Slujba din sinagogă era condusă de rabin, cantor şi diacon (*şamaş*).

f) Diaconi (*diakonoi*): în mod literal înseamnă „servitori". „Diakonia" este orice fel de slujbă, de obicei fiind vorba despre o slujire de ordin administrativ, echivalentă cu *şamaş* din sinagogi, cei ce se ocupau de lucrurile practice, pentru a face sinagoga să funcţioneze în fiecare zi. Ordinarea a 7 diaconi, în Fapte 6, a constituit un model pentru celelalte biserici. Şi femeile puteau practica această slujire, fiind singura slujbă în care ele puteau fi ordinate (1 Tim. 3:11; Rom. 12:7; 16:1; Luca 8:2). Totuşi, femeilor nu li se permitea să slujească la Cina Domnului şi trebuiau să-şi limiteze lucrarea la învăţarea altor femei şi la administrarea darurilor strânse prin dărnicie. Anumite văduve au făcut un jurământ pentru a se consacra faţă de rugăciune (1 Tim. 5:9-12), iar Pavel vorbeşte despre unele care şi-au încălcat promisiunea făcută (jurământul); aceste femei reprezintă măicuţele din zilele noastre.

5.4. Modelul de slujire din biserica nou-testamentară: Primii slujitori bisericeşti amintiţi în Noul Testament sunt bătrânii (prezbiterii) din Ierusalim, despre care citim că au primit daruri (Fapte 11:30) şi au participat la Conciliul din Ierusalim (Fapte 15:6). Slujba de prezbiter o imita, probabil, pe cea a bătrânilor din sinagogă: biserica însăşi este numită sinagogă în Iacov 2:2 şi prezbiterii iudei, care se pare că erau ordinaţi prin punerea mâinilor, aveau responsabilitatea de a veghea la respectarea Legii lui Dumnezeu, având chiar autoritate se excomunice pe cei ce

încălcau Legea. Slujba de prezbiter creştin, ca lucrare a Evangheliei, mai presupunea şi îndeplinirea unor sarcini pastorale (Iac. 5:14; 1 Pet. 5:1-3) şi de predicare (1Tim. 5:17). Pavel şi Barnaba au ordinat prezbiteri în toate bisericile din Asia Mică (Fapte 14:23), iar Tit a fost însărcinat să facă la fel în Creta. Astfel, se pare că modelul de conducere bisericească în perioada apostolică consta într-un comitet de prezbiteri, care se poate să fi inclus şi prooroci şi învăţători. Orice biserică locală era condusă de un astfel de grup, sprijinit de diaconi şi fiind supravegheaţi de întreaga biserică, prin intermediul apostolilor şi al evanghelиştilor. „Episcopii" (*episkopos*) nu erau episcopi în sensul modern, ci prezbiteri conducători, a căror autoritate era limitată la o singură biserică. În cele din urmă, slujba a devenit un post permanent, în special atunci când un singur om trebuia să reprezinte biserica (sau un grup de biserici din acelaşi oraş) la diferite sinoade sau concilii bisericeşti.

Timotei şi Tit sunt cazuri speciale, deoarece ei au acţionat ca şi înlocuitori ai lui Pavel, în contextul lucrării sale de misiune.

Conducerea bisericii nu era, aşadar, una ierarhică, ci bazată pe grupuri de conducere.

5.5. Slujirea femeii era restrânsă în biserica timpurie la slujirea diaconală, însă se vorbeşte şi despre despre femei care au slujit ca prorociţe (1 Cor. 11:5), dedicându-se slujbei de mijlocire (1Tim. 5:3-5) şi de binefacere. Femeile puteau să dea învăţătură altor femei, precum şi copiilor. Pavel exclude în mod categoric slujirea femeii în orice poziţie de conducere a Bisericii (1Tim. 2:11-14). El îşi argumentează punctul de vedere printr-o referire la Vechiul Testament, unde se spune că prima dată a fost creat Adam, iar apoi Eva (arătând astfel că ea trebuie să fie supusă faţă de el) şi că Eva a fost cea ispitită, pentru că a încercat să negocieze cu diavolul în locul soţului ei şi a căzut în ispită din cauza naivităţii sale. Pavel ne spune că bărbatul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, iar femeia după chipul bărbatului (1 Cor. 11:7); şi ea este creată după chipul lui Dumnezeu, însă prin intermediul lui Adam. Pavel sugerează astfel că femeia, datorită orânduielii divine şi datorită alcătuirii sale, nu este potrivită pentru un rol de conducere a bisericii. În Vechiul Testament exista un tipar solid de conducere de tip patriarhal în poporul lui Dumnezeu. Un alt lucru semnificativ constă în faptul că nici o femeie nu a fost chemată să fie apostol sau prezbiter în Biserica Primară. Atât Biserica Catolică, cât şi cea Ortodoxă menţin încă această tradiţie, moştenită din vremea apostolilor. Dacă bărbatul este capul femeii, iar Hristos este capul Bisericii, înseamnă că bărbaţii trebuie să se ocupe de conducerea Bisericii. Unii susţin că, deşi Noul Testament nu condamnă niciodată în mod oficial sclavia, Pavel a semănat totuşi sămânţa abolirii

acesteia şi la fel se întâmplă şi în cazul femeii şi al conducerii bisericii. Pavel nu a susţinut însă că sclavia era o rânduială stabilită la creaţie (adică un principiu stabilit înainte de Cădere), ci sclavia a apărut din cauza păcatului. Femeia în conducerea bisericii este o chestiune de o cu totul altă natură, pe care Pavel o clarifică într-un mod categoric.

DIFERITE CONCEPŢII DESPRE SLUJIRE

6.1. Concepţia romano-catolică:

Biserica Catolică are, de asemenea, o perspectivă diferită cu privire la preoţie, aceasta fiind văzută ca un trup care se jertfeşte. Este important să înţelegem faptul că Biserica Catolică nu vede liturghia ca pe o repetare a ceea ce s-a întâmplat la Calvar, ci ca pe o repetare a Cinei Domnului, considerată a fi o jertfă fără vărsare de sânge. Totuşi, afirmarea faptului că jertfa din timpul liturghiei are rolul de a face ispăşire pentru păcatele celor vii, precum şi ale celor morţi demonstrează că doctrina lor duce, practic, la acelaşi lucru. Cartea Evrei afirmă că nu există iertare de păcate fără vărsare de sânge. În concepţia catolică, jertfa de la Calvar acoperă doar păcatul originar, iar jertfa reiterată în timpul liturghiei le acoperă pe toate celelalte. În Noul Testament, limbajul specific preoţiei este folosit cu referire la credincioşi, însă într-un sens spiritualizat şi generalizat (Apoc. 5:10; 1 Pet. 2:4-10) – o jertfă de laudă şi mulţumire. Biserica Catolică îşi argumentează poziţia cu versetul din Romani 15:16, ceea ce este de-a dreptul ridicol, pentru că nu poţi să duci Neamurile la altar ca să le aduci jertfă. Tot aşa, şi versetele din Filipeni 2:17 şi Evrei 13:10 trebuie interpretate în sens figurat.

Teoria succesiunii apostolice a apărut în Biserica Primară pentru a contracara învăţăturile gnosticilor. Tertulian şi Irineu au trebuit să ţină piept unei tentative de denaturare a mesajului Scripturii, însoţită de pretenţia moştenirii unei tradiţii apostolice secrete. Pentru a contracara aceste erezii, s-a făcut apel la ideea de succesiune apostolică din perioada Bisericii Primare şi până în prezent.

Ciprian chiar afirmase că episcopii aveau autoritatea apostolică, oferită ca un dar spiritual prin punerea mâinilor la ordinare. Cu alte cuvinte, apariţia doctrinei a fost o chestiune de promptitudine. Teoretic, 2 Timotei 2 ar putea fi citat pentru a susţine această idee, doar că se referă la învăţătură, nu la harul tainic. Menţiunea despre punere mâinilor (1 Tim. 4:14 şi 2 Tim. 1:6) se referă la prezbiteri, care nu erau nici episcopi, nici apostoli.

Teoria supremaţiei petrine: afirmă că Petru a avut o supremaţie specială peste prietenii săi apostoli (Mat. 16:16-18), autoritate transmisă, mai apoi, episcopului Romei. În acest punct apar câteva probleme:

a) **Argumentul istoric**: întâietatea lui Petru între apostoli ar fi fost ostentativă în contextul misiunii Bisericii Primare. În mod clar, Petru a ieşit din prim-plan în momentul în care biserica a părăsit Ierusalimul, când Pavel era însărcinat să iniţieze misiunea dincolo de Israel, iar Ioan se lupta să restaureze puritatea doctrinară, în urma daunelor produse de învăţătorii falşi. La conciliul din Ierusalim, nu Petru a fost cel ce a prezidat, ci Iacov (Fapte 15), iar incidentul din Galateni 2 îl arată pe Pavel mustrându-l pe Petru în mod public. Care era relaţia dintre Petru şi Biserica din Roma? Creştinismul trebuie să fi prins rădăcini acolo, în primul rând, în mijlocul marii comunităţi iudaice despre care ştim că exista în Roma. Totuşi în anul 49 d. Hr. evreii au fost expulzaţi de către Claudiu, fapt care înseamnă că Biserica formată în majoritate din evrei a încetat să mai existe. Când Nero a venit la putere în anul 54 d Hr. decretul predecesorului său a fost, fără îndoială, revocat şi iudeilor li s-a permis să se întoarcă în Roma. Este posibil ca prin această oportunitate Petru să fi venit la Roma pentru a reinaugura biserica. De asemenea, ar fi putut veni însoţit de Marcu.

Poziţia catolică (bazându-se pe un pasaj din istoria Bisericii scris de Eusebiu), potrivit căreia Petru ar fi fost episcop al Romei timp de 25 de ani (45-67 d. Hr.) este probabil o versiune confuză despre o altă tradiţie reprodusă de către Lactantius într-una din lucrările sale: apostolii au fost răspândiţi prin toată lumea pentru a predica Evanghelia şi timp de 25 de ani, până la începutul domniei lui Nero, au pus temeliile bisericii prin toate provinciile şi în oraşe. Nero era deja împărat când Petru sosise în Roma" (*Despre moartea persecutorilor).*

Principala zonă de interes a lui Petru pentru misiune, se pare că ar fi fost ceea ce numim acum nord-vestul Turciei, unde probabil a înfiinţat multe biserici. În timpul unei şederi ulterioare la Roma, scrie prima lui epistolă (1 Petru) acestor biserici, prin anul 63 d. Hr. şi probabil 2 Petru în anul 64, avertizându-i pe creştini că ceea ce se întâmpla deja în Roma, va veni curând şi spre ei. Posibil ca Petru să fi fost executat în anul 64, în timpul persecuţiei care a urmat după marele incendiu din Roma.

Petru ar putea fi numit protector al bisericii din Roma, în sensul că ar fi reînfiinţat-o, dar după aceea se pare că a folosit Roma ca o bază pentru misiunea sa din nord-vestul Turciei – se întorcea în Roma, doar din când în când. Nu există nicio dovadă că ar fi fost vreodată episcop al Romei

sau că şi-ar fi numit un succesor. Petru afirmă, totuşi, că este prezbiter, indiferent ce ar putea să însemne acest lucru. Dovezile istorice arată că nu a existat un episcop monarh în Roma, până la mijlocul secolului al II-lea. În „Păstorul lui Herma", Clement este menţionat nu ca episcop, ci ca un secretar al bisericii, însărcinat cu treburile externe, fiind evident unul dintre membrii echipei de prezbiteri.

b) **Argumentul exegetic.** Cum trebuie să înţelegem Matei 16? Puterea cheilor era să pună la dispoziţia bisericii rânduieli prin care unii oameni să poată fi primiţi, iar alţii să fie excluşi. Această putere a fost dată tuturor apostolilor, după cum clarifică Matei 18:17-18. De asemenea, a fost dată de către apostoli şi celor ce au fost numiţi prezbiteri. Vedem aplicarea acestui principiu în 1 Corinteni 5:3-5, când prezbiterii ca şi echipă au exercitat această putere. Dar cum rămâne cu piatra? Interpretările actuale ale protestanţilor afirmă că se referă la confesiunea lui Petru sau la Hristos Însuşi. Această perspectivă are multă susţinere între Părinţii Bisericii: 17 dintre ei l-au considerat pe Petru ca fiind piatra, 8 s-au referit la toţi apostolii, 44 s-au referit la mărturisirea lui Petru şi 16 s-au referit la Hristos Însuşi. Aşadar nu a existat un consimţământ unanim între părinţii din Biserica primară. În oricare caz, cuvântul grecesc folosit nu permite ca Petru să fie considerat a fi „piatra." Se spune: tu eşti Petru (*petros* înseamnă o piatră) şi pe această stâncă („*petra"* înseamnă stâncă) îmi voi zidi biserica". Ambele cuvinte sunt înrudite, dar nu la fel. Dacă, după cum susţin unii, există un singur termen în aramaică („kefa") de ce sunt folosite două cuvinte în textul grecesc? De fapt, cuvântul „kefa" poate să apară fie la genul masculin (având acelaşi înţeles ca *petros*) sau la genul feminin (cu acelaşi înţeles ca *petra*) – adjectivul ne ajută să vedem dacă termenul este folosit la masculin sau feminin. Oricum, însuşi Petru arată destul de clar care este interpretarea corectă. În 1 Petru 2 el spune despre sine că este una din pietrele vii aşezate pe piatra din capul unghiului, adică Hristos însuşi. Pavel afirmă aceeaşi idee în 1 Cor. 3:11.

Cum să înţelegem Ioan 21, unde Petru este aşezat din nou în lucrare, după episodul lepădării de Hristos? Îndemnurile de a paşte oile lui Hristos sunt parte din procesul de reabilitare. De fapt, toţi apostolii trebuiau să hrănească oile lui Hristos. Slujba aceasta a fost încredinţată şi bătrânilor bisericii, după cum afirmă Petru în *1 Petru 5*, Păstorul cel Mare fiind însuşi Hristos şi nicidecum apostolul Petru. Doctrina supremaţiei petrine nu găseşte sprijin în Scriptură din punct de vedere teologic. A spune că Petru ţine locul lui Hristos înseamnă să faci o afirmaţie arbitrară fără să existe vreo sugestie în text, în acest sens. Duhul Sfânt este cel ce i-a luat locul, iar, după cum

menţionează Petru, Marele Păstor este chiar Domnul Isus.

Prin urmare, trebuie să concluzionăm că ceea ce a spus Isus este o profeţie: Petru este prima piatră a clădirii pe care Isus urma să o zidească. Prin mărturisirea sa, Petru se poziţionează pe stânca tare, adică pe Hristos însuşi. Rolul istoric îndeplinit de Petru a fost să deschidă Împărăţia pentru evrei, samariteni şi neamuri (Fapte 2:8,10).

6.2. Concepţiile carismatice privitoare la lucrare

Aceste concepţii au legătură cu afirmaţia că toate darurile au fost reactivate, inclusiv cel al apostoliei. Se spune că apostolii şi profeţii sunt purtătorii cuvintelor lui Hristos, ca şi cum El însuşi ar vorbi direct prin ei. Prin urmare, ceea ce spun ei are autoritate, aşa de mare încât tinde să o depăşească pe cea a Scripturii. O dezvoltare ulterioară a acestei idei este „mişcarea de păstorire" care susţine că fiecare creştin face parte dintr-o structură de autoritate (numită „piramidă", având în vârful ei un apostol. Fiecare credincios trebuie să fie „acoperit" de cel aşezat deasupra sa în structura de autoritate, adică, trebuie să se supună consilierului său spiritual în toate aspectele.

Obiecţiile aduse împotriva acestei perspective sunt următoarele:

(i) Slujba de apostol a fost unică şi irepetabilă. Un apostol trebuia să fi fost martor ocular a lucrării pământene a Domnului Isus şi martor al învierii Sale (Fapte 1:21-22). Deşi Pavel nu a fost martor al lucrării pământene a Mântuitorului, a fost martor al învierii şi a fost recunoscut ca fiind apostol de către ceilalţi apostoli (Fapte 26:16-18; Gal. 2:8-9). El lasă să se înţeleagă şi că a fost ULTIMUL dintre apostoli (1 Cor. 15:8).

(ii) După cum autoritatea apostolică este unică, tot aşa este şi Noul Testament unde găsim ceea ce au scris apostolii. Prin urmare, orice autoritate ulterioară trebuie să se supună şi să fie testată prin ceea ce spune Noul Testament, Cuvântul lui Dumnezeu.

7. DIFERITE CONCEPŢII DESPRE BISERICĂ

Acestea pot fi împărţite în trei categorii: a) Catolică; b) Protestantă; 3) Bisericile Libere.

7.1. Biserica Romano-Catolică se consideră a fi întruparea continuă a lui Hristos în biserică unde Hristos = Biserica. Aşadar Hristos nu mai este Capul Bisericii, ci este însăşi Biserica, sau

Sufletul ei. Această idee a fost identificată în multe feluri la Origen, care a considerat că Cuvântul (Hristos) este sufletul Bisericii. Alţii au legat-o de maniheismul lui Augustin; viaţa divină este transmisă mistic către biserică. Hristos este văzut ca un continuu sacrament viu (sau semn) al împăcării întregii umanităţi (idee a lui Origen care se intersectează cu universalismul). Biserica, la rândul ei, este privită ca depozitarul Duhului Sfânt (Acesta este limitat şi controlat de Biserică) – o idee pe care o găsim la Irineu. Perspectiva aceasta o întâlnim şi la Ciprian, întrucât pentru el botezul administrat de către un eretic nu este valid, din pricină că Biserica este custodele Duhului Sfânt. Din cauză că Biserica se constituie a fi toate aceste lucruri, tot ea devine şi mijlocul mântuirii. După cum spune Ciprian „în afara Bisericii nu este mântuire."

Cu toate acestea, catolicii tind să nuanţeze aceste idei, din pricina interesului acestora faţă de ecumenism. Ei afirmă că „după cum Maria este mama trupului lui Hristos, tot aşa este şi mama tuturor credincioşilor. După cum Hristos este al doilea Adam, tot aşa Maria este a doua Eva." Idei similare pot fi găsite şi la Irineu care consideră că Maria este sursa originară a harului destinat Bisericii. Ea este legătura dintre Hristos şi Biserică. Totuşi, începând cu anii 1950 se manifestă o atenuare a acestei doctrine, motivată de interesul faţă de mişcarea ecumenică.

În anul 1854 papa a emis o bulă papală făcând din doctrina despre concepţia imaculată o dogmă. Atât Augustin cât şi Aquinas au negat această doctrină; Duns Scotus (un franciscan) a fost primul care a propus-o. De aici a început o controversă între franciscani şi dominicani, Vaticanul refuzând să susţină vreuna dintre cele două părţi. Rezultatul a fost că doctrina nici măcar nu a fost discutată la conciliul de la Trent. Totuşi, în secolul al XIX-lea doctrina a fost reînviată cu scopul de a susţine ideea infailibilităţii papale. Este notabil că dogma nu a fost promulgată pe baza Scripturii ori Tradiţiei, ci pe cea a consensului: un vot majoritar din partea celor ce au fost consultaţi.

În anul 1950, papa Pius al XII-lea a definit şi impus doctrina Ridicării, fără să fi avut susţinerea conciliului. Doctrina afirmă că trupul neînsufleţit al Mariei a fost ridicat la cer, fără să fi experimentat degradarea. Doctrina aceasta nu este cunoscută înainte de secolul al IV-lea, însă a fost susţinută mai târziu de către Ioan al Damascului. Este de notat că la Vatican II nici măcar nu s-a discutat despre persoana Mariei, ca şi cum biserica Catolică a hotărât că lucrurile au mers destul de departe.

Ambele doctrine derivă dintr-o înţelegere greşită a umanităţii lui Hristos, la care un aport deosebit l-a avut cu siguranţă şi monofizitismul. În momentul în care Isus nu este văzut ca fiind

pe deplin uman, golul lăsat este umplut de persoana Mariei. Negarea umanităţii lui Hristos duce la mariolatrie (cultul Mariei), în vreme ce negarea divinităţii Sale duce la doctrina liturghiei (repetarea jertfei lui Hristos).

După cum observăm, multe din aceste idei au pornit de la Părinţii Bisericii, a căror scrieri sunt aproape puse pe picior de egalitate cu Scriptura în biserica Catolică. Mai apoi, aceste idei s-au dezvoltat în urma contribuţiei marilor gânditori ai bisericii. În ultimele două secole s-au remarcat două tendinţe:

a) Deificarea a ceea ce este uman – Papa şi Maria;

b) Humanizarea a ceea ce este divin. – Isus încă pe cruce.

După Vatican II, catolicismul a devenit un fel de hinduism care îmbrăţişează orice, cu Papa, desigur, în vârful piramidei. Totuşi, actualul Papă s-a opus acestor tendinţe. În perioada în care era conducătorul a ceea ce era, odinioară, instituţia inchiziţiei, a elaborat un document papal intitulat *Dominus Iesus*, în care se spune că adunările ecleziale creştine non-catolice, care au păstrat un episcopat valid şi substanţa autentică şi integrală a tainei euharistice, nu sunt biserici în sensul adevărat al cuvântului, iar necreştinii au deficienţe notabile în ceea ce priveşte accesul la mijloacele mântuirii, în comparaţie cu cei ce se află în Biserică. Aceste opinii nu se aplică bisericilor ortodoxe şi ortodoxe orientale, pe care Biserica Catolică le recunoaşte ca având episcopi ordinaţi în mod valid. De fapt, perspectiva aceasta întoarce ceea ce se spunea la Conciliul Vatican II şi anume că „planul mântuirii îi include şi pe cei ce-l recunosc pe Creator" deşi afirmaţia este ambiguă şi a stârnit multe interpretări.

Vatican II a afirmat mai departe că mântuirea poate fi posibilă chiar şi pentru cei ce nici măcar nu au auzit despre Hristos (Fapte 17:23) – toţi cei ce ajung la mântuire o fac prin apartenenţa la biserica catolică, fie că este vorba despre o membralitate obişnuită (explicită), fie despre una ce implică situaţii neobişnuite (implicită). Astfel, Maica Teresa, a ieşit din limitele acceptabile când a spus că hinduşii au propriul lor mod de mântuire, iar creştinii un altul, ambele fiind însă valide.

Romano-catolicismul este, în esenţă, un sistem omenesc în care Biblia este trecută cu vederea iar omul este deificat, în detrimentul lui Dumnezeu. Îi fură gloria lui Dumnezeu. În catolicism există o tendinţă monofizită inerentă, de a diviniza ceea ce este uman. În contextul în care biserica catolică nu poate concepe ca divinul să locuiască printre oameni, se ajunge la transformarea umanului în divin. De aici rezultă că Maria este divinizată, întrucât l-a purtat pe Hristos care are doar o singură natură (divină). Biserica este divină deoarece Duhul Sfânt

locuieşte în ea. O altă tendinţă este de a nega caracterul unic al crucii, prelungind realitatea acesteia într-o sferă metafizică.

Acesta este motivul pentru care catolicii minimalizează aspectul învierii şi al înălţării. Înălţarea arată că lucrarea lui Hristos pe pământ este terminată şi că El nu mai este prezent în trup. Catolicii, însă, ar spune că Hristos continuă să trăiască în apostolii Săi şi în urmaşii acestora. Faţă de această idee noi putem spune că apostolii nu au avut urmaşi. Lucrarea lor a fost una a Cuvântului (Fapte 6:2), fiind ambasadorii lui Hristos, deoarece Hristos a vorbit prin ei. Singurul mod în care ei continuă lucrarea lui Hristos este pe linie profetică. Duhul Sfânt este vicarul (reprezentantul) lui Hristos şi îi călăuzeşte pe apostoli şi pe urmaşii lor. Apostolii nu au posibilitatea de a-l controla pe Duhul. După cum citim în Noul Testament, identificăm două misiuni: misiunea Fiului (finalizată la înălţarea Sa) şi misiunea Duhului Sfânt (începută la Rusalii). Continuitatea dintre cele două misiuni este asigurată de către apostoli. Afirmând că Biserica este o întruparea a lui Hristos, Biserica Catolică pierde cu totul din vedere pe ceilalţi doi membrii ai Trinităţii: Tatăl şi Duhul Sfânt.

7.2. Biserica Ortodoxă s-a separat de Biserica Catolică în anul 1054. Roma nu îi priveşte pe ortodocşi ca fiind eretici şi consideră că episcopatul şi sacramentele lor sunt valide. Cauzele principale în urma cărora s-a produs schisma au fost pretenţiile exclusiviste ala papalităţii şi ideea că Duhul Sfânt purcede şi de la Fiul. În linii mari, se poate spune că Biserica Ortodoxă se află unde se afla şi Biserica Catolică în anul 749, deoarece din vremea lui Ioan al Damascului, nu a mai existat nicio dezvoltare teologică. Cuvântul cheie în viaţa Bisericii ortodoxe este „taină." Punctul lor de pornire este teologia întrupării, dusă chiar mai departe decât în Biserica Romano-catolică. Se spune că Biserica este „trupul mistic al lui Hristos." Biserica Ortodoxă nu a avut niciun Sfânt Augustin şi nicio Reformă care să păstreze un echilibru în ceea ce priveşte limbajul biblic. Ei au dematerializat credinţa în mod complet. Omul nu cooperează atât de mult în actul mântuirii, pe cât este, de fapt, transformat prin energia divină (un concept aproape gnostic sau teozofic). Biserica este locul de întâlnire dintre cer şi pământ şi locul unde omul este luat în ceruri. Serviciile religioase din biserică sunt mistice, adesea fără să existe vreo lucrare a Cuvântului. Euharistia nu este atât de mult o transsubstanţiere, pe cât „o apariţie a lui Hristos." Icoana este şi ea un canal al harului divin. Din punct de vedere doctrinar biserica rezonează mult cu catolicismul, dar în practică este mult mai vagă şi mistică. Este afectată de platonism chiar mai mult decât Roma şi manifestă o reticenţă faţă de orice este concret sau material. Se face o

confuzie între glorificare (*doxazomai*: atingerea potenţialului nostru maxim ca iinţe create) şi divinizare (*thosis*: a deveni dumnezeu). Aici găsim influenţa platonismului şi a filosofiei orientale.

Biserica ortodoxă are şi o doctrină deficitară a păcatului şi a ispăşirii. Păcatul este văzut ca efectul morţii şi al finitudinii, nu ca o cauză a acestora, iar mântuirea tinde să fie văzută în primul rând în termenii libertăţii faţă de moarte şi nu ca o eliberare de vină.

7.3. Concepţia protestantă este caracterizată de două „redescoperiri" făcute de Reformă:

i. Justificarea doar prin credinţă;

ii. Biserica inivzibilă, formată din ce ce au credinţa adevărată.

a) Biserica Luterană: experienţa lui Luther a fost una de natură subiectivă: Cuvântul lui Dumnezeu produce credinţă în Dumnezeu şi comuniune cu El. Luteranismul a început prin a fi o comuniune destul de largă de oameni (în cadrul Bisericii Catolice) care au avut aceeaşi experienţă a convertirii. Luther a fost precaut în a folosi cuvântul Biserică atunci când făcea referire la ei. Pentru el, oamenii aceştia era parte din biserica invizibilă a credincioşilor adevăraţi, în contrast cu organizarea externă a bisericii catolice. Atunci, cum a ajuns biserica luterană să fie ceea ce este astăzi? Luther a reacţionat faţă de anabaptişti şi faţă de alţi mistici, el personal fiind destul de conservator. A avut o reacţie destul de grăbită, recuperând undele din aspectele specifice bisericii din care provenea el, fără ca să reflecteze prea mult la poziţia biblică faţă de chestiunile respective. Procesul acesta a fost finalizat de către Melanchton, cel care a încurajat formarea bisericii de stat (*landeskirche*).

b) Biserica reformată se referă la bisericile reformate continentale şi la bisericile prezbiteriene din lumea vorbitoare de limbă engleză. Zwingli nu a avut nicio problemă cu formarea unei biserici de stat, bazându-şi ideile pe teocraţia Vechiului Testament. Aceeaşi ideea a fost abordată şi de către Calvin, deşi el a optat pentru o biserică mai puţin dependentă de stat. Reformatorii şi-au fundamentat ideile lor despre biserică pe perspectiva teologiei legământului. Noul legământ era văzut ca fiind de aceeaşi natură ca vechiul legământ, adică, urmaşii (copiii) credincioşilor erau incluşi în mod automat în legământ.

c) Biserica anglicană este un fel de compromis între teologia luterană şi cea calvinistă. Luteranismul tinde să iasă la iveală în cadrul liturghiei, în vreme ce calvinismul se manifestă în zona doctrinei (în special în articolul de credinţă 39). Mulţi oameni tind să judece biserica

anglicană de astăzi prin prisma a ceea ce văd în secţiunea înaltă a sa. De fapt, biserica este formată din trei secţiuni: biserica înaltă; evangelicii şi cei dintre cele două. Biserica înaltă are reputaţia de a fi atât catolică, precum şi „critică" (liberală). În fapt, doar evanghelicii sunt fideli celor 39 de articole de credinţă. Cei de la mijlocul drumului, tind să fie atât liberali, cât şi universalişti.

7.4. Concepţia bisericilor libere este caracterizată de respingerea oricărei idei de biserică de stat. În legătură strânsă cu aceasta este şi respingerea botezului copiilor mici. Acestea sunt cele două puncte cheie în care bisericile libere diferă de poziţia reformatorilor. Potrivit concepţiei bisericilor libere, doar cei regeneraţi spiritual sunt membri ai unei biserici locale.

a) Sunt recunoscute doar două sensuri ale termenului biserică: cea universală (invizibilă) şi bisericile locale specifice. Este respinsă ideea unei biserici regionale sau naţionale.

b) Biserica locale este independentă faţă de orice control extern şi nu trebuie să fie atrasă într-o organizaţie în care statul să aibă vreo influenţă. În practică, bisericile independente simt nevoia să aibă o anumită formă de asociere: Uniunea Baptistă etc.

c) Cele mai multe biserici independente sunt conduse de înşişi membrii ei, prin adunări bisericeşti. Totuşi, în practică multe din ele deleagă autoritatea unei echipe de prezbiteri.

8. FORME MODERNE DE CONDUCERE A BISERICII

8.1. Conducerea episcopală - înseamnă conducere prin intermediul episcopilor (*episkopoi*) şi se întâlneşte în bisericile anglicane şi luterane. Aceste biserici recunosc trei niveluri de lucrători: episcopii, preoţii (în sensul de pastori) şi diaconii/diaconiţele. În practică, diaconul este un pastor aflat în perioada de probă. Doar episcopii au dreptul de a ordina alţi pastori în lucrare şi de a-i confirma pe credincioşi. Practica aceasta are la bază ideea succesiunii apostolice.

Romano-catolicismul are două trăsături speciale:

- Primatul episcopului unui anumit oraş (episcopul Romei) care decide în toate chestiunile de credinţă şi comportament;
- Concepţia sacerdotală despre preoţie (preoţii aduc jertfe şi formează o „clasă" specială)

8.2. Conducerea prezbiteriană – are la bază cârmuirea prin prezbiteri (*presbuteroi*) şi este specifică bisericilor reformate şi prezbiteriene, incluzând şi anumite modificări de ordin episcopal. Aceste biserici au doar prezbiteri şi diaconi, pastorul fiind privit ca un prezbiter învăţător, în teorie egal cu ceilalţi prezbiteri. Peste biserica locală există un sistem de borduri bisericeşti (prezbiterii) sau concilii care au în vârf un conciliu suprem. Adunarea credincioşilor are un cuvânt de spus în ceea ce priveşte alegerea slujitorilor. Diaconii sunt angajaţi cu lucrările administrative zilnice ale bisericii, toţi slujitorii având un statut egal.

Metodismul este o versiune modificată a prezbiterianismului, însă în America metodiştii au episcopi.

8.3. Conducerea congregaţională – se distinge prin două trăsături specifice: independenţa bisericii locale şi cârmuirea ei prin întreg numărul de credincioşi. Acest tip de conducere se regăseşte în bisericile baptiste, penticostale şi independente. Toate aspectele care ţin de cârmuire sunt supuse atenţiei întregii adunări, slujitorul, diaconii şi prezbiterii (dacă există), fiind pe acelaşi nivel cu toţi ceilalţi membri. Lucrarea cuprinde, de regulă, două categorii de slujitori: pastorii şi diaconii, deşi în anumite cazuri pastorul îşi împarte responsabilităţile cu un anumit număr de prezbiteri. În cele mai multe biserici baptiste pastorul este privit ca singurul prezbiter, iar restul ca diaconi, aspectul acestea dând foarte uşor posibilitatea alunecării înspre conducerea episcopală. Creştinii după Evanghelie se încadrează şi ei în această categorie, deşi pentru ei, oficiul pastoral este preluat de către toţi prezbiterii, fără distincţie (nu au un pastor). Adunările frăţeşti au o supraveghere centralizată, însă ambele tipuri de Creştini după Evanghelie au şi predicatori itineranţi.

9. ACTELE DE CULT ŞI SACRAMENTELE BISERICII

Termenul „sacrament” a ajuns să se refere la un ritual religios, privit adesea ca un mijloc sau semn al harului. Totuşi, la început, cuvântul de origine latină (*sacramentum*) a fost folosit cu referire la jurământul depus de un nou soldat roman. Acesta este sensul determinant al termenului: la origini, sacramentul era o slujbă în care se făcea un jurământ (botezul) sau se

reînnoia un altul (Cina Domnului). Tertulian a fost primul care a folosit acest termen, dar pe măsură ce timpul a trecut, cu el au început să fie asociate şi alte noţiuni de natură preoţească. Reformatorii au păstrat acest termen şi, chiar dacă la început au manifestat anumite suspiciuni faţă de el, au fost în cele din urmă mulţumiţi de semnificaţia sa originară.

9.1. Numărul sacramentelor – pentru reformatori, sacramentele trebuiau să treacă trei teste:

1) Să fi fost instituite de Hristos însuşi;

2) Să existe o poruncă pentru urmaşi ca aceştia să le repete;

3) Să fie un semn al legământului. Semnele vechiului legământ au fost circumcizia (odată pentru totdeauna) şi Paştele (repetabil). Reformatorii considerau că numai botezul şi Cina Domnului îndeplinesc criteriile amintite.

Cu toate acestea, biserica Romano-catolică menţine un număr de şapte sacramente: confirmarea, spovedania, căsătoria, botezul, euharistia, hirotonirea, ungerea. Şi protestanţii le recunosc pe celelalte cinci, dar nu ca fiind sacramente. Ridicarea acestor practici la rang de sacramente a avut loc în Evul mediu şi s-a finalizat în anul 1439, la Conciliul de la Florenţa, când s-a stabilit numărul lor la şapte.

9.2. Botezul – au existat multe discuţii referitoare la semnificaţia termenului *baptizo*. Unii spun, pe baze solide, că sensul original era de „a scufunda", iar alţii afirmă că în Noul Testament cuvântul a căpătat alte înţelesuri precum „a vopsi sau a spăla." Antecedentele botezului creştin sunt următoarele: în Vechiul Testament existau multe ritualuri de curăţire, asociate cu slujirea preoţilor. Mai exista şi curăţirea leproşilor şi cele ce aveau loc după contactul unei persoane cu trupuri moarte. În comunitatea de la Qumran se pune mare accent pe spălările rituale, însă oamenii au realizat că nu puteau obţine puritate morală prin intermediul acestor mijloace. Este foarte posibil ca botezul prozeliţilor să fi fost practicat înainte de căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr. Actul botezului indica o hotărâre fermă a prozelitului de a se dezlipi de păgânism. Ideea lui Ioan Botezătorul, conform căreia botezul era asociat cu pocăinţa, era una nouă pentru evrei. Ceea ce spunea, de fapt, Ioan şi ceea ce evreii găseau a fi inacceptabil, era faptul că evreii trebuiau să renunţe la orice pretenţie de favoare din partea lui Dumnezeu şi să se considere ca păgâni înaintea Lui (păgânii aveau nevoie să fie botezaţi, ca simbol al pocăinţei, pentru a intra în comunitatea mesianică).

Botezul creştin merge un pas mai departe, deoarece este asociat cu mântuirea şi cu primirea Duhului Sfânt. Între cele două se află crucea (jertfa lui Mesia pentru păcatele poporului Său şi pentru mulţi pe care Domnul îi va chema la El – Ioan 11:52), adică mijlocul salvării. Creştinul asociază botezul cu începutul vieţii creştine, cu iertarea (Fapte 2:37, 9,17-18, 22, 16), cu regenerarea (Tit 3:5) şi cu unirea cu Hristos (1 Cor. 10:2). Botezul este o identificare publică cu moartea şi învierea lui Hristos (Rom. 6:3-4; Col. 2:12) şi un simbol extern al salvării obţinute prin credinţă. În 1 Petru 3:21 se spune că botezul ne mântuie, în sensul că este legat de lucrarea lui Hristos, făcându-se referire la atitudinea lăuntrică a persoanei în cauză. Cuvântul botez implică mărturisirea credinţei şi credinţa din spatele mărturisirii. Dacă se poate spune că botezul „ne mântuieşte" în cel mai profund sens soteriologic, avem în vedere mărturisirea pe care o implică şi credinţa din spatele acelei mărturisiri. Botezul este ritualul normal de iniţiere în comunitatea creştină, iar Noul Testament nu vorbeşte nimic despre creştini nebotezaţi.

a) Argumente în favoarea botezului credinţei: Marea Trimitere făcută de Hristos implică faptul că doar cei credincioşi trebuie să fie botezaţi. Prin însăşi natura sa, botezul nu are sens, dacă nu este precedat de pocăinţă şi credinţă, elemente ce nu pot fi practicate de un copil mic. Nu există niciun caz explicit de botez al copiilor mici în Noul Testament. În altă ordine de idei, prin însăşi natura sa, noul legământ îi include doar pe cei credincioşi. Este total diferit de vechiul legământ care includea întreaga naţiune a lui Israel. Trebuie să reţinem că noul legământ a fost destinat lui… Israel (profeţiile din Vechiul Testament referitoare la noul legământ îl au pe Israel în prim plan), acesta fiind motivul pentru care este diferit de vechiul legământ. Singurul mod de a intra în comunitatea mesianică fondată de către Isus este prin naştere din nou (Ioan 3:3). Nu există nicio dovadă clară legată de practicarea botezului copiilor în biserica primară, până în ultimul sfert al secolului al II-lea. Apoi, botezul copiilor mici a fost asociat cu teologia sacramentală a lui Ciprian, care şi-a propus să sprijine propriile sale afirmaţii făcute împotriva oponenţilor săi bisericeşti.

b) Argumente în favoarea botezului copiilor mici: acest tip de botez se administra copiilor care aveau părinţi credincioşi, având în vedere perspectiva confirmării (se bazează pe credinţa părinţilor, care îşi încredinţează copiii lui Dumnezeu, ţinând seama că au încheiat un legământ cu El). Perspectiva catolică merge şi mai departe şi susţine că botezul este necesar pentru mântuirea

copilului, în ideea că are loc o regenerare automată. Poată să fie justificată această perspectivă pe baza Scripturii? Mergând pe linia aceasta de argumentare, este foarte posibil ca atunci când se spune că întreaga casă a fost botezată, să se aibă în vedere şi copiii (Fapte 16:33). Se poate obiecta, totuşi, că nu există nicio dovadă în Noul Testament că cineva din casă ar fi fost botezat fără mărturisirea credinţei personale şi nici pe baza mărturisirii credinţei altcuiva. Este adevărat că Pavel asociază botezul cu tăierea împrejur (Col. 2:11-13), însă circumcizia la care se referă este una a inimii (regenerarea), profeţită în Ezechiel, când vorbeşte despre noul legământ care va veni.

Copiii cu părinţi creştini au un rol important în planurile lui Dumnezeu (Fapte 2:29; 1 Cor. 7:14), dar la fel de adevărat este că niciunde în Noul Testament nu se spune că fiii şi fiicele credincioşilor sunt în mod automat parte din Noul Legământ, nici măcar după botez. Tot ce spune Scriptura este că cei mici sunt „sfinţiţi prin părinţii lor", ceea ce în contextul argumentului lui Pavel înseamnă că ei sunt obiectul preocupării pline de compasiune a lui Dumnezeu, ca efect secundar al legământului (în Fapte 27:24 vedem un exemplu în care se aplică acest principiu). Copiii celor ce s-au convertit de la păgânism la iudaism erau adesea botezaţi împreună cu părinţii lor, însă acesta nu este un argument convingător dacă ţinem seama de natura radical diferită a celor două legăminte (Vechiul şi Noul legământ).

c) Rebotezarea – biserica primară nu cerea rebotezarea din partea celor ce proveneau din biserici eretice sau dizidente. Pentru ei, un singur botez era suficient. Ceea ce cereau însă, era punerea mâinilor în vederea primirii Duhului Sfânt. Nici bisericile luterane şi nici cele reformate nu impun rebotezarea celor ce se transferă la ei din Biserica catolică. Totuşi, baptiştii şi penticostalii cer ca cei ce vor să ia parte la Cina Domnului, să fie botezaţi.

d) Mântuirea copiilor - Pelagius a spus că toţi au nevoie de iertarea păcatelor şi să fie botezaţi, dar este monstruos să afirmi că în iad merg copiii nebotezaţi. Augustin a mers şi mai departe şi a spus că cei mici nu pot fi mântuiţi decât dacă sunt botezaţi, deoarece teologul considera că botezul îi regenerează în mod automat pe copii. Cu toate acestea, în arta medievală copiii sunt înfăţişaţi adesea ca mici heruvimi.

Deci, ce putem spune? Biblia nu ne oferă o învăţătură explicită asupra acestui aspect. De exemplu, Vechiul Testament pare să spună că toţi oamenii au mers în acelaşi loc după moarte,

aşteptând învierea şi judecata finală. David aştepta şi el învierea, adică revenirea în lumea aceasta, cu un trup transformat, pentru a fi parte în Împărăţia lui Dumnezeu. Când David spune în 2 Samuel 12:23 că îl va urma pe fiul său, afirmă doar că amândoi merg în acelaşi loc – locul celor morţi. Când Samuel a fost consultat de către Saul, cu siguranţă nu a arătat că ar fi fost smuls din gloria cerului, ci ca şi cum ar fi fost trezit, brusc, dintr-un fel de somn adânc.

Concluziile la care ajung oamenii în privinţa mântuirii copiilor, sunt bazate de obicei pe presupoziţii teologice, arminiene sau calviniste. Dacă se porneşte de la presupoziţiile arminiene ale mântuirii implicite, atunci se poate pune întrebarea, „până la ce vârstă nu sunt copiii traşi la răspundere?" Calviniştii afirmă că mântuirea este prin alegerea suverană a lui Dumnezeu, ceea ce nu poate să-i excludă pe copii, dar nici nu înseamnă că-i include pe toţi în mod automat. Totuşi, ţinând seama de faptul că alegerea este strâns legată de predestinare, este puţin probabil (nu şi imposibil) ca aceasta să se aplice celor ce mor în timpul copilăriei, înainte de a putea lua o hotărâre autentică. Pur şi simplu, Biblia nu ne spune că este într-un fel sau altul. Poate răspunsul se află într-o cu totul altă direcţie pe care noi nu o cunoaştem. Într-o anumită măsură, răspunsul depinde de poziţia arminianistă sau calvinistă a unei persoane: arminienii spun că Dumnezeu este dator să ofere mântuire tuturor oamenilor, în vreme ce calviniştii afirmă că mântuirea este numai prin alegere.

În contextul acestor discuţii, câteva versete sunt folosite în mod greşit. Isus a spus: *Lăsaţi copilaşii să vină la Mine, căci Împărăţia cerurilor este a unora ca ei.* El nu spune că cei mici sunt salvaţi în mod automat, ci afirmă că viitorii ucenici trebuie să devină *ca* nişte copilaşi (Matei 19:14). În Matei 18:10, Isus spune că nu trebuie să-i dispreţuim pe cei micuţi, dar aici se face referire la cei mai simpli ucenici şi nu la copii în sine. În final, soluţia lui Pelagius are meritele ei: nici cer, nici iad, ci o a treia alternativă.

9.3. Cina Domnului – este cunoscută în biserică în mai multe moduri: frângerea pâinii, părtăşia la Masă, euharistia, liturghia. Cina Domnului a fost instituită de Hristos, în contextul sărbătorii Paştelui. Vedem că ucenicii au practicat această sărbătoare după Rusalii, deşi în Fapte 2:46 nu devenise încă un serviciu religios special. În Fapte 20 vedem că cei credincioşi s-au întâlnit în ziua Domnului „pentru a frânge pâinea." În 1 Corinteni 11 identificăm începutul practicii de separare a Cinei Domnului de alte mese (agape sau mesele de dragoste). Care este semnificaţia Cinei Domnului în Noul Testament? Este legitim să se folosească Ioan 6 cu referire

la această sărbătoare? Capitolul amintit nu se referă în primul rând la Cina Domnului, ci mai degrabă, la moartea lui Hristos şi la însuşirea beneficiilor jertfei Sale. Legătura dintre cele două este că ambele se referă la ispăşire. Cuvintele folosite de Hristos cu ocazia instituirii Cinei Domnului fac referire la trupul *frânt* şi la sângele *vărsat*.

În biserica Romano-catolică, prin cuvintele „acesta este trupul Meu" (Matei 26:26) se ajunge la doctrina transsubstanţierii, prin care se spune că în timpul liturghiei pâinea şi vinul se transformă, literalmente, în trupul şi sângele lui Hristos. Totuşi, aceasta este o interpretare extrem de arbitrară. Verbul „a fi" are aceeaşi funcţiune ca şi în Matei 13:38. „Ţarina este lumea" înseamnă, desigur, că ţarina reprezintă lumea. În plus, în contextul Paştelui iudaic, după care este modelată Cina Domnului, capul familiei spunea, în timp ce lua azimele (exact ceea ce a făcut şi Isus, dar oferind o nouă semnificaţie): „Aceasta este pâinea întristării, pe care părinţii noştri au mâncat-o în Egipt." Prin cuvintele acestea, capul familiei se referea cu siguranţă la ideea că azima reprezenta pâinea întristării.

Când Isus a rostit aceste cuvinte, nu murise încă pe cruce şi, deci, nici trupul său nu fusese încă frânt şi nici sângele vărsat. De fapt, la Cina Domnului, Mântuitorul se referă la un eveniment din viitor. În Ioan 6:63 Isus i-a avertizat pe ascultători de pericolul unei interpretări literale a cuvintelor Sale legate de acest subiect. Cina Domnului nu este o repetare a jertfei Sale, ci o comemorare a ei, la fel cum Paştele iudaic amintea de ieşirea din Egipt.

Un alt verset pomenit de multe ori de cei ce susţin teoria sacramentală este Evrei 13:10 „Noi avem un altar din care n-au drept să mănânce cei ce fac slujba din Cort." Punctul de comparaţie îl constituie aici jertfa oferită în ziua ispăşirii. Probabil că în contextul său acest verset înseamnă: noi creştinii, avem un altar (crucea) din care cei ce slujesc la altarul de bronz în templu, nu au dreptul să mănânce (atât timp cât rămân în iudaism), de vreme ce exista o ardere în afara taberei. Astfel, în noul legământ, nu consumarea unei anumite hrane întăreşte inima, deşi aceasta are anumite beneficii spirituale. Este bine să fim atenţi şi să înţelegem că jertfa din Leviticul 16 este o imagine a respingerii lui Isus de către liderii evrei. Prin urmare, separă-te de iudaism şi fii gata să suporţi consecinţele.

Masa de Paşte avea caracterul unul legământ – legământul de la Sinai a fost urmat de o masă la care oamenii au mâncat şi au băut (Exodul 24:11). Tot astfel, Isus a ratificat noul legământ (Ieremia 31:1-34) între Dumnezeu şi poporul Său, de unde rezultă că celebrarea Cinei Domnului de către biserică are ingredientele unei sărbători de reînnoire a legământului, în care credincioşii

îşi amintesc de acesta şi se angajează din nou să-i fie loiali lui Dumnezeu şi unii altora.

La fel ca luteranii şi catolicii, Calvin a insistat asupra faptului că Hristos se oferă cu adevărat şi este primit *trupeşte* prin sacrament. El a diferit de ceilalţi doar la nivelul explicării modului în care se realizează această transformare. După opinia sa, închinătorii se ridică prin Duhul în ceruri, acolo unde este trupul lui Hristos, hrănindu-se cu trupul Său şi obţinând beneficii spirituale.

Luther a susţinut că Hristos se coboară trupeşte în timpul euharistiei (în baza faptului că este omniprezent, atât în trup, cât şi în duh) şi că trupul Său este primit *împreună cu* (de aici, con-substanţierea) elementele pâinii şi vinului. Luther s-a referit în mod constant la Ioan 6 pentru a-şi sprijini poziţia sa, insistând că exprimarea (să mâncaţi trupul Meu şi să beţi sângele Meu) ar trebui înţeleasă în mod literal. Luther a reţinut conţinutul liturghiei, dar nu şi rugăciunea de consacrare, din cauză că aceasta sugera ideea unei jertfe. El a păstrat veşmintele speciale şi ritualul ridicării pâinii.

Calvin a afirmat că, în timpul euharistiei, sufletul se ridică în ceruri (acolo unde este Isus), fiind binecuvântat prin întâlnirea cu Domnul. Totuşi, Isus este prezent prin Duhul Sfânt şi este greu de văzut de ce ar avea nevoie sufletul să se ridice la cer. Ce spune Calvin este că Isus e prezent în euharistie, într-un mod unic şi misterios.

Zwingli a privit Cina Domnului ca pe un ospăţ al familiei. Nu există haine speciale purtate de slujitor, iar accentul de bază era pe rugăciune şi Cuvânt. Zwingli a susţinut că Hristos este prezent în mod spiritual la Cina Domnului, aşa după cum este prezent şi în alte ocazii când se adună creştinii.

Unii exegeţi cred că prin cuvintele „acesta este trupul Meu, acesta este sângele Meu" se înţelege de fapt: „acestea mă reprezintă pe Mine" şi Isus lasă să se înţeleagă că părtăşia cu El la masă va fi reconstituită prin luarea pâinii şi a vinului. Această optică ar putea explica la ce a vrut să se refere Ioan atunci când Isus apare după înviere şi se arată la doi ucenici pe drumul spre Emaus şi, mai apoi, li se descoperă la masă. Este ca şi cum Isus are o întâlnire invizibilă cu noi, de fiecare dată când celebrăm Cina Domnului. Cred că ne aflăm pe un teren mai solid atunci când privim la 1 Corinteni 11 şi vedem că cei credincioşi din Corint sunt luaţi la întrebări din pricină că nu deosebesc *trupul* Domnului. Probabil că aici Pavel se referă la *prezenţa* Domnului. Uneori se face referire la oameni prin cuvinte precum suflet, duh sau trup, caz în care o parte reprezintă, de fapt, întregul. Concluzia mea este că avem de-a face cu ceva un pic mai mult decât o reamintire, dar nu este implicată o prezenţă *trupească* – trupul lui Hristos este în ceruri, unde va

rămâne până la revenirea Domnului, însă poate să fie prezent prin Duhul, care este cunoscut şi ca Duhul lui Isus.

În sfârşit, Pavel spune că ori de câte ori participi la masa Domnului, vesteşti moartea Lui, până va veni El. Acest lucru înseamnă fie că rememorezi evenimente reale (nu le repeţi), fie că proclami faptul că eşti creştin şi că te afli într-o relaţie bună cu Dumnezeu şi cu ceilalţi credincioşi. Dacă nu este aşa, atunci ne confruntăm cu o minciună şi Dumnezeu ne va judeca pentru ea, aşa cum i-a judecat pe Anania şi Safira, ambii minţind în faţa bisericii. Cred că a doua perspectivă este cea corectă, de vreme ce discursul lui Pavel este, în primul rând, în zona disciplinării.

9.4. Sabatul: deşi nu este un sacrament, a dat naştere la controverse şi merită să fie discutat. Unii susţin că sabatul a fost abolit în totalitate, iar alţii cred că ziua de duminică ar trebui să se conformeze aceloraşi principii.

Principala problemă cu adventiştii este că, la ei, păzirea sabatului este privită în contextul unei teologii a mântuirii prin fapte, specifică învăţăturii rabinice şi faţă de care Hristos a reacţionat. Ţinerea sabatului a fost cu siguranţă un semn al apartenenţei la poporul lui Dumnezeu, dar nu a fost legat doar de legământul sinaitic. Geneza 1 pare să argumenteze că sabatul este o rânduială dată în contextul creaţiei. Dacă este aşa, principiile implicate în sabat se aplică şi zilei de duminică ţinută de creştini: o încetare a muncii, închinare şi reîncărcarea bateriilor spirituale. Cu alte cuvinte, sabatul încă trebuie să fie un semn distinctiv al poporului lui Dumnezeu. În epistolele sale, Pavel tratează acest subiect, ca reacţie la legalismul ţinut pentru câştigarea mântuirii:

a) Dacă tot ceea ce înseamnă creştinismul pentru tine este păzirea unor zile de sărbătoare (într-un mod legalist), atunci ai ratat ideea de bază.

c) Nu lăsa pe creştinii evrei să te îndrume în această privinţă.

În concluzie, aş spune că deşi legea a fost dată unui popor mare neregenerat, a fost foarte strictă şi a intrat în multe detalii şi sancţiuni severe, totuşi superioritatea noului legământ faţă de legământul de la Sinai nu înlătură *principiile* de bază înscrise în rânduielile creaţiei.

10. VIITORUL BISERICII

Destinul bisericii este de a fi pentru totdeauna împreună cu Hristos, slujindu-L pe El. În timpul mileniului, această slujire va implica domnia împreună cu El peste restul lumii. Biserica este destinată să devină „o împărăţie de preoţi”, ceea ce înseamnă, probabil, că va domni peste naţiuni şi-l va reprezenta pe Mesia la nivel local, în acelaşi mod în care preoţia Vechiului Testament îl reprezenta pe Dumnezeu în mijlocul israeliţilor (Ex. 19:6; Apoc. 1:6; 5:10; 20:6), învăţându-i căile Domnului.

În prezent, acest rol este limitat la aducerea jertfelor duhovniceşti prin laudă şi fapte bune (Evrei 13:15-16; 1 Petru 2:5-9). Cu toate acestea, înainte de orice altceva, Biserica va sta înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, iar viaţa fiecărui membru va fi evaluată, pentru a i se oferi (sau opri) răsplăţile cuvenite pentru slujirea lui plină de credincioşie.

ESCATOLOGIA

(Doctrina despre lucrurile de pe urmă)

Introducere

Escatologia este studiul „escathonului”, perioada finală a istoriei pământului şi apogeul scopurilor lui Dumnezeu. Mai mult, aceasta se ocupă chiar şi cu aspectele esenţiale privitoare la destinaţia finală a celor salvaţi, respectiv, a celor pierduţi. O escatologie echilibrată ne cere să luăm în calcul atât Vechiul, cât şi Noul Testament, fără a încerca să spiritualizăm o anumită parte în detrimentul celeilalte.

Filosofia greacă a avut o influenţă negativă asupra escatologiei biblice, motiv pentru care este extrem de important să începem studiul de faţă cu ceea ce spune Biblia despre acest subiect. Tot astfel, este de notat şi aspectul practic al escatologiei. Motivul pentru care această doctrină este abordată în Scriptură este să-i încurajeze pe cei deznădăjduiţi şi să stârnească dorinţa de a trăi în sfinţenie pentru Dumnezeu.

Noul Testament conţine două tipuri de escatologie: realizată şi nerealizată. Escatologia realizată este cea care s-a împlinit deja prin prima venire a lui Hristos, iar cea nerealizată urmează să se împlinească.

Atât în Vechiul, cât şi în Noul Testament, împlinirea scopurilor lui Dumnezeu, sfârşitul stăpânirii celui rău şi stabilirea împărăţiei lui Dumnezeu, depind de intervenţia unei persoane: Mesia. El este veriga dintre escatologia realizată şi cea nerealizată.

În iudaism, timpul era împărţit între „veacul acesta” (sub domnia lui Satan) şi „veacul viitor” (sub domnia lui Mesia). Linia de despărţire dintre cele două a fost marcată de venirea lui Mesia. Prin urmare, contrastul nu a fost atât de mult între pământ şi cer, ci între veacul acesta şi veacul viitor, ambele manifestându-se pe pământ.

Datorită primei veniri a lui Hristos, credincioşii se află într-o situaţie specială, trăind în acest veac şi totuşi aparţinând veacului care va veni. Ei trăiesc deja în veacul viitor deoarece au primit Duhul Sfânt şi viaţa veşnică. În sensul acesta se spune că peste creştini „au venit sfârşiturile veacurilor” (1 Cor. 10:11). Aceştia trăiesc în tensiunea dintre „deja” şi „nu încă”. Ei trăiesc în zilele de pe urmă (Evrei 9:26; 1 Petru 1:20), care în Vechiul Testament, se referă la perioada de

dinainte de venirea lui Mesia şi stabilirea împărăţiei Sale. De aici rezultă că termenul „escatologie realizată” este unul relevant pentru creştini şi nu pentru oameni, în general.

A. TERMENI UTILIZAŢI ÎN ESCATOLOGIE

1. VIAŢA VEŞNICĂ

Sintagma se referă la viaţa escatologică, viaţa veacului ce va veni, atunci când, după înviere, credincioşii vor fi pentru eternitate dincolo de sfera păcatului şi a morţii. Nu se are în vedere durata, pe cât se face referire la calitatea şi intensitatea vieţii: viaţa lui Dumnezeu împărtăşită nouă prin Duhul Sfânt.

Prin Duhul Sfânt primim aici pe pământ o arvună a acestei vieţi şi putem spune că avem „viaţă veşnică”. Tot acesta este şi sensul principal al cuvântului „nemurire” (2 Tim. 1:10), care înseamnă să-L cunoaştem pe „Dumnezeu şi pe Isus Hristos pe care L-a trimis” (Ioan 17:3) şi să avem o relaţie personală cu Dumnezeu (dovedită printr-o viaţă schimbată), fapt ce garantează învierea viitoare spre o existenţă glorificată.

În Evanghelia după Matei, viaţa veşnică este sinonimă cu aspectul de a fi membru în Împărăţia lui Dumnezeu.

2. ÎMPĂRĂŢIA LUI DUMNEZEU

Prin această terminologie se înţelege, în primul rând, un anumit grup de persoane care trăiesc sub conducerea directă a lui Dumnezeu, adică sfera unde se realizează voia lui Dumnezeu. Aceşti oameni sunt slujitorii Lui.

Chiar în veacul acesta, aceia care se supun conducerii lui Dumnezeu prin Hristos, aparţin Împărăţiei Sale, ceea ce, prin extindere, înseamnă că se află în centrul scopurilor lui Dumnezeu. În Evanghelia după Matei ni se spune că Împărăţia a fost luată de la Israel şi dată altora, adică (pentru o vreme) Israel a încetat să aibă privilegiul de a-L sluji pe Dumnezeu şi de a se afla în centrul scopurilor Sale.

În perioada mileniului, membrii împărăţiei vor locui în Noul Ierusalim, având trupuri glorificate, iar Hristos va domni în mod direct peste un Israel regenerat. Astfel, în Israel se va restaura „vechea împărăţie teocratică”. Hristos va domni peste întreaga lume, chiar dacă se pare că mulţi vor fi încă neregeneraţi din punct de vedere spiritual.

În Matei 25:31-46, expresia „a intra în împărăţie” este sinonimă cu a avea viaţă veşnică sau salvare, prin urmare nu înseamnă doar să trăieşti pe pământ în perioada mileniului. Dispensaţionaliştii interpretează greşit acest pasaj şi cred că naţiunile care i-au tratat corect pe evrei în timpul necazului celui mare, vor fi răsplătiţi şi lăsaţi să trăiască în perioada mileniului, însă este mai probabil că pasajul se referă la judecarea evreilor din diaspora, în baza modului în care aceştia au răspuns faţă de predicarea Evangheliei, la sfârşitul vremurilor.

3. ÎNVIEREA

Acest termen se referă la învierea trupului, care este, desigur, o parte vitală şi integrantă a personalităţii noastre. Învierea este o fază necesară pentru existenţa de care ne vom bucura în veacul viitor şi are legătură, de asemenea, cu judecata. Oamenii sunt înviaţi pentru a da socoteală despre viaţa lor înaintea lui Dumnezeu şi pentru a primi verdictul divin în ceea ce-i priveşte. Dacă nu este înviere (şi, prin urmare, nici judecată şi responsabilitate), spune Pavel, să mâncăm, să bem şi să ne veselim.

Prima înviere va avea loc la revenirea lui Hristos, înainte de stabilirea domniei milenare. Evenimentul are în vedere Biserica şi pe sfinţii din perioada Vechiului Testament. Apocalipsa 20:4 face referire la această înviere, deşi se concentrează în special asupra răsplăţii de care vor avea parte martirii din perioada necazului celui mare, fapt care nu ar trebui totuşi să ne facă să credem că ei sunt singurii care vor învia atunci.

Focalizarea asupra unui anume aspect la un moment dat şi nu asupra întregii imagini este un lucru specific gândirii ebraice. Învierea avută în discuţie este spre o existenţă caracterizată de glorie. Credincioşii vor primi trupuri spirituale, adică trupuri care sunt instrumente perfecte ale Duhului, cu posibilitatea de a se materializa şi dematerializa, existând în mai multe dimensiuni (1 Cor. 15:50-53; Apoc. 20:4-6).

Biblia vorbeşte şi despre învierea necredincioşilor (pentru judecată), însă aceasta pare să aibă loc la nivelul vechiului trup muritor. Necredincioşii vor fi aruncaţi cu tot cu trupurile lor în iazul de foc, din cauză că faptele pentru care se fac vinovaţi au fost făcute pe când aceştia erau în trup (Apoc. 20:12-15).

Se pare că, pentru evrei, acest lucru se va întâmpla la începutul mileniului, iar pentru restul umanităţii, la sfârşitul acestuia (Dan. 12:2; Mat. 25:31-45).

4. GLORIFICARE

Termenul acesta se referă la transformarea care are loc într-o persoană, reflectând pe deplin scopul pentru care Dumnezeu a creat-o. „Glorificare" nu înseamnă îndumnezeire (gr. *theosis*), aşa cum susţine Biserica Ortodoxă. Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu şi se presupune că ar fi ajuns la o existenţă glorificată, dacă ar fi biruit ispita şi ar fi respins invitaţia lui Satan de a i se alătura în răzvrătirea sa faţă de Dumnezeu.

Potrivit Epistolei către Evrei, doar în Hristos putem recâştiga ceea ce a pierdut Adam şi ceea ce acesta ar fi putut deveni.

Scopul urmărit de Dumnezeu în crearea omului a fost să-şi arate gloria Sa (caracterul, asemănarea Sa) în el. Astfel, în Romani 2:23 citim că „toţi au păcătuit şi sunt lipsiţi de slava lui Dumnezeu", afirmaţie care înseamnă că, în realitate, chipul lui Dumnezeu în om este mai puţin decât ce ar fi trebuit să fie.

Acest chip poate fi restaurat în om prin credinţa în Isus, Mesia, şi prin locuirea în noi a Duhului Sfânt, care începe lucrarea de transformare. La înviere, trupurile noastre vor fi transformate şi vor reflecta pe deplin chipul lui Dumnezeu.

1. JUDECATA

1.1 Principii generale

Aşa după cum se întâmplă şi cu alţi termeni ebraici din Scriptură, verbul „a judeca" (ebr. *şafat*) poate avea o arie semantică largă, în funcţie de contextul în care se foloseşte. Astfel, acesta poate însemna „a evalua", „a emite o sentinţă (a condamna)" sau „a duce la îndeplinire o sentinţă (a pedepsi)". Din nefericire, traducerile mai vechi au un limbaj „de lemn" şi produc confuzie în mintea cititorilor.

În Vechiul Testament, judecata lui Dumnezeu venea, adeseori, imediat şi pe plan fizic. Când David s-a rugat lui Dumnezeu ca Acesta să-i judece pe vrăjmaşii lui, a avut în vedere trimiterea unor necazuri în viaţa lor sau chiar uciderea acestora şi nu se referea la judecata de pe urmă. De fapt, în Vechiul Testament se spune puţin despre judecata finală sau pedeapsa eternă.

Conceptul de judecată este bazat pe ideea de responsabilitate a omului faţă de Dumnezeu. Fiind creat după chipul lui Dumnezeu, omul se află într-o structură de autoritate, în cadrul căreia are anumite responsabilităţi. Prin urmare, omul este responsabil faţă de Dumnezeu pentru

acţiunile sale şi este logic ca la un moment dat să existe o judecată.

Judecata are următoarele caracteristici:

a) Este universală: deşi nu toţi oamenii vor fi judecaţi în acelaşi timp sau exact în acelaşi mod, totuşi orice persoană va veni la judecată. Mai mult, Biblia afirmă că nu doar oamenii vor fi judecaţi, ci şi fiinţele supranaturale, din cauză că şi ele au fost odată aşezate într-o structură de autoritate de către Creatorul lor.

b) Se va face în mod individual. Biblia nu spune că va fi o judecată colectivă, ci una individuală.

c) Este lucrarea Fiului lui Dumnezeu: Tatăl a încredinţat judecata în mâinile Fiului Său. Hristos este întru totul potrivit să judece, deoarece El este atât Fiul lui Dumnezeu, cât şi Fiul Omului. Ca Fiu de Dumnezeu, este Domnul tuturor – dătătorul de Lege, plin de orice cunoştinţă, iar ca Fiul al Omului, deţine o cunoaştere profundă a ceea ce înseamnă să fii om. Mai mult decât atât, El a suferit mai mult (mai intens) decât oricine altcineva. Nimeni nu se poate scuza spunând că Dumnezeu nu-l va judeca din pricină că a suferit foarte mult. Hristos reprezintă Legea, Statul, dar şi pe oameni.

1.2. Judecarea celor necredincioşi

a) Această judecată nu este doar un proces, ci şi un eveniment. În unele pasaje din Scriptură (Rom. 1:18) judecata este văzută ca un proces care are deja loc în lume. Omul culege deja în această viaţă ceea ce seamănă. În alte pasaje vedem cum Dumnezeu judecă lumea, ca întreg, trimiţând catastrofe, cel mai notabil exemplu fiind Potopul. Biblia ne mai spune că într-o zi Dumnezeu va judeca lumea prin foc.

Toate acestea nu schimbă faptul că fiecare persoană va sta în faţa lui Dumnezeu pentru a fi judecată după faptele sale, adică, va răspunde pentru acţiunile sale.

b) Judecata se va face pe baza Legii lui Dumnezeu. Fiind creaţi după chipul lui Dumnezeu, suntem traşi la răspundere cu privire la modul în care am trăit şi am reflectat prin viaţa noastră acest chip. Dumnezeu este sfânt şi a poruncit ca omul să fie şi el sfânt, acesta având un rol important în planurile lui Dumnezeu. Caracterul lui Dumnezeu este revelat în Legea Sa şi, chiar mai mult, în Hristos. Dumnezeu va judeca până şi motivaţiile noastre lăuntrice.

Este important să înţelegem că, în primul rând, omul nu este trimis în iad din cauză că a respins Evanghelia (deşi acest fapt creşte şi mai mult vinovăţia lui), ci din cauză că a încălcat

Legea lui Dumnezeu, fiind astfel un păcătos. Evanghelia este un mijloc prin care oamenii aflaţi deja sub condamnare pot fi achitaţi de vina lor.

Se ridică, astfel, întrebarea dificilă legată de cei ce nu au auzit vreodată Evanghelia. Este clar că toţi primesc un anumit tip de lumină, chiar şi prin Lege (revelaţia scrisă a lui Dumnezeu) sau prin conştiinţă, dar în nicio situaţie nu întâlnim un răspuns satisfăcător. Pavel discută aceste chestiuni şi ajunge la concluzia din Romani 3:23 – „căci toţi (toate categoriile de oameni) au păcătuit şi sunt lipsiţi de slava lui Dumnezeu". În concluzie, toţi sunt pierduţi şi au nevoie să audă Evanghelia pentru a fi salvaţi. Evanghelia este relevantă pentru oricine. Dacă nu ar fi fost aşa, argumentul lui Pavel şi-ar pierde validitatea. În Efeseni 2:12, Pavel spune că toţi oamenii despărţiţi de Hristos (şi de Evanghelie) sunt fără Dumnezeu şi fără nădejde. Deci, pe ce bază au putut oamenii din Vechiul Testament să intre într-o relaţie salvatoare cu Dumnezeu? Răspunsul este că acest lucru s-a realizat pe baza alegerii făcute de Dumnezeu, exprimată mai târziu prin credinţa lor, când Dumnezeu le-a atribuit jertfa lui Mesia.

Unii obiectează spunând că ideea de dreptate impune ca Evanghelia să fie oferită tuturor oamenilor, însă Biblia spune că potrivit dreptăţii, toţi sunt condamnaţi. Dacă vrem să invocăm dreptatea lui Dumnezeu, ne confruntăm cu condamnarea. Salvarea vine doar pe baza harului (jertfa ispăşitoare a lui Hristos), prin credinţă. Totuşi, dacă ne uităm mai departe în culise, vedem la lucru şi alegerea făcută de Dumnezeu.

Nu duc toate religiile la Dumnezeu? Nu. Doar una are o jertfă suficientă pentru păcat, principala problemă cu care se confruntă un om păcătos atunci când stă în faţa lui Dumnezeu. De fapt, Pavel spune că închinarea la alţi zei este legată de închinarea la demoni (1 Cor. 10:20). Într-o epocă pluralistă şi ecumenică, astfel de lucruri nu sunt deloc plăcute la auz.

Unii obiectează că o astfel de doctrină nu este consecventă cu mila lui Dumnezeu, însă mila lui Dumnezeu trebuie să aibă o bază, iar aceasta este jertfa ispăşitoare a lui Hristos. Dumnezeu nu poate avea milă bazându-se pe altceva şi, în acelaşi timp, să rămână consecvent cu dreptatea Sa.

c) Judecata va avea loc pentru Israel (cei regeneraţi şi neregeneraţi) la începutul mileniului, iar pentru restul omenirii la sfârşitul acestuia.

1.3. Judecarea celor credincioşi

a) În Noul Testament se arată clar că va exista şi o judecată a celor credincioşi. Unele pasaje vorbesc despre scaunul de judecată (ebr. *bama*), care se referă la o platformă ridicată în

sinagogă sau la un podium (în contextul unor competiţii sportive), pe care stăteau arbitrii pentru a evalua performanţa atleţilor şi pentru a decerna premii.

b) Judecata se va face pe baza faptelor. Noi vom fi judecaţi pentru ceea ce am făcut cu darurile încredinţate nouă de către Dumnezeu însă vor fi luate în calcul şi motivaţiile noastre, deoarece nicio lucrare umană nu poate fi înţeleasă în mod corespunzător dacă nu se cunosc şi motivele din spatele acesteia.

c) Judecata nu va duce la o condamnare a celor credincioşi, deoarece Hristos a plătit pentru ei. Unii ar putea întreba însă: nu există totuşi pasaje în Evanghelii care vorbesc despre „slujitori" aruncaţi în iad? O examinare atentă a acestor pasaje indică faptul că robul nu a fost niciodată într-o relaţie salvatoare cu Hristos, nu L-a cunoscut şi I-a evaluat într-un mod greşit caracterul. Prin aceasta se dovedeşte adevărata stare spirituală a robului. Aşadar, trebuie să concluzionăm că acest pasaj se referă fie la judecarea lui Israel (regenerat sau neregenerat), fie la cea a întregii Biserici mărturisitoare.

d) Viaţa credinciosului va fi evaluată şi apoi fie va primi răsplată, fie nu. Din Scriptură se vede clar că răsplăţile vor fi date în termenii unei responsabilităţi în conducere, în contextul unei slujiri mai înalte. Aceste răsplăţi sunt date potrivit modului în care ne-am folosit darurile spirituale pe care Dumnezeu ni le-a dat.

e) Judecata credincioşilor are loc după revenirea lui Hristos pe pământ şi exact înainte de începerea mileniului.

1.4. Starea Intermediară Şi Cea Finală

Starea intermediară este cea în care se găseşte omul în perioada dintre moarte şi înviere, iar starea finală vine după înviere şi judecată. În prima stare, omul este fără trup, pe când în cea de pe urmă va avea trup.

a) **Natura morţii:**

În Sfânta Scriptură, termenul „moarte" este folosit în trei moduri: moarte fizică, spirituală şi eternă. Toate acestea implică un anumit gen de separare. Moartea fizică este rezultatul păcatului, fiind o parte din judecata lui Dumnezeu împotriva acestuia. Această moarte duce la o separare temporară între trup şi suflet. Faptul că suntem cu toţii supuşi morţii fizice dovedeşte că toţi suntem păcătoşi. Totuşi, specificul morţii fizice se schimbă în cazul celor credincioşi, prin faptul că aceasta îşi pierde „boldul" ei, adică aspectul penal. Moartea spirituală înseamnă separare de

Dumnezeu, stare care poate fi schimbată în timpul vieţii, însă după moarte este prea târziu. Moartea veşnică înseamnă o separare de Dumnezeu irevocabilă (iadul).

b) Doctrina despre Şeol în Vechiul Testament

Termenul ebraic este tradus prin cuvintele „groapă" sau „mormânt" şi este echivalentul grecescului „*haidos*", tradus adesea în mod greşit prin „iad". „Şeol" înseamnă, de fapt, lumea celor morţi, locuinţa duhurilor. Acolo nu se întâlneşte elementul fizic al vieţii. Aşadar, locuitorii Şeolului sunt numiţi *refaim* – „umbre" (aproape copie la indigo a ceea ce au fost odată).

Cu toate acestea, şeolul nu este prezentat niciodată ca fiind în afara sferei suveranităţii lui Dumnezeu. Într-adevăr, credincioşii din perioada Vechiului Testament nu aşteptau să trăiască fără trup în şeol, ci mai degrabă aşteptau învierea trupului. Necredincioşii probabil anticipau cu teamă învierea trupească, după care urma judecata şi trimiterea lor în iad.

În Vechiul Testament, şeolul era destinaţia tuturor oamenilor, buni sau răi. De exemplu, Samuel se aştepta ca Saul să i se alăture în şeol. Când a fost chemat de către vrăjitoarea din Endor, Samuel nu lasă impresia că ar fi venit din rai (1 Sam. 28:19). Cazurile lui Enoh şi Ilie sunt, în mod clar, excepţionale şi nu pot fi folosite pentru a susţine că cei credincioşi din Vechiul Testament mergeau direct în prezenţa lui Dumnezeu după moarte, după cum nu putem afirma nici că toţi au fost răpiţi la cer, în trup.

Mai sunt amintite încă două locuri ca locuinţe ale duhurilor. Acestea sunt „abaddon" şi „bor" şi sunt rezervate îngerilor căzuţi, însă nu reiese în mod clar dacă acestea constituie un departament din „şeol" sau sunt un cu totul alt loc.

c) Perioada inter-testamentară şi doctrina nou-testamentară despre starea intermediară

Cei mai mulţi evrei din perioada inter-testamentară credeau în două diviziuni ale şeolului şi există dovezi că unii credeau chiar în patru diviziuni: (1) pentru martiri, (2) pentru morţii cei drepţi, (3) pentru păcătoşii moderaţi, (4) pentru cei foarte păcătoşi.

Şcoala rabinică a lui Şamai, din timpul Domnului Isus, considera că, în ziua judecăţii, oameni vor fi împărţiţi în trei categorii: (1) cei drepţi care vor învia pentru fericire veşnică, (2) cei răi care vor merge în chinul veşnic şi (3) cei ce au căzut şi s-au lepădat de credinţă, vor coborî în gheenă (iad) pentru a fi curăţiţi de focul acestuia, pentru ca mai apoi să se alăture şi ei celor drepţi. Cred

că poate fi identificat aici începutul doctrinei purgatoriului. Este de notat că cea mai mare influenţă asupra Bisericii Romano-Catolice a fost de sorginte iudaică: biserica din est nu a acceptat niciodată doctrina purgatoriului.

Mai aproape de vremea lui Hristos, a crescut tot mai mult tendinţa de a se folosi şeolul pentru a desemna locul unde merg cei răi, iar cuvântul „rai" era folosit cu referire la locul unde merg morţii cei drepţi.

Rabinii foloseau cuvântul „rai" în trei moduri: (1) grădina Eden – în trecut – era o copie a grădinii cereşti, (2) împărăţia mesianică – în viitor – şi (3) raiul ascuns – în prezent – unde cei credincioşi se bucură chiar acum de prezenţa lui Dumnezeu.

Cartea IV Macabei vorbeşte despre cineva „care se odihneşte în sânul lui Avraam". În Luca 16:23 se spune că omul bogat se află în chinurile hadesului. Se pare că în această pildă Hristos sprijină conceptul rabinic privitor la două diviziuni ale hadesului – locul celor binecuvântaţi şi locul morţilor nedrepţi.

Poziţia Noului Testament este că, după moarte, credinciosul merge să fie împreună cu Hristos, deşi aceasta nu este o stare finală, din cauză că el este încă fără trup. Aşadar, credinciosul aşteaptă ziua învierii. Necredinciosul, aflat deja într-o stare de chin, aşteaptă şi el învierea şi trimiterea sa în iad.

Referinţa din 1 Petru 4:6 îi are în vedere probabil pe cei ce au auzit şi acceptat Evanghelia, iar apoi au murit. Deşi au trebuit să moară la fel ca oricare alt om, acum îşi primesc răsplata. Se pare că Petru îi contrazice pe batjocoritorii care întrebau ce are creştinismul de oferit, dacă şi cei credincioşi mor la fel ca toţi ceilalţi.

Probabil că duhurile din închisoare din 1 Petru 3:20 sunt duhurile oamenilor care au trăit în vremea lui Noe, dar nu au crezut în predicarea lui, însoţită de Duhul lui Hristos. Modul în care sunt folosite timpurile verbale creează confuzii, însă acesta este probabil aspectul la care s-a referit Petru.

d) **Starea finală a celor mântuiţi**

Biblia nu vorbeşte atât de mult despre cer într-un sens efemer, ci mai degrabă vorbeşte despre Dumnezeu, trăind în mijlocul poporului Său, într-o lume total schimbată.

I) Dumnezeu va fi văzut şi va primi închinare. Vom fi împreună cu Dumnezeu şi cu Hristos.

II) Va exista o reuniune cu sfinţii plecaţi la Domnul. Noul Testament vorbeşte despre părtăşia tuturor celor răscumpăraţi. Când ne vom alătura lui Hristos, suntem în mod automat uniţi şi unii cu alţii. Totuşi, căsătoria şi relaţiile de familie nu vor mai exista, deoarece condiţiile de viaţă vor fi diferite.

III) Efectele căderii vor fi îndepărtate. Dumnezeu va face totul nou. După mileniu, va exista desăvârşire şi chiar şi în timpul acestuia totul va fi perfect în Noul Ierusalim, locul de unde sfinţii vor domni peste pământ împreună cu Hristos.

i) Va exista şi odihnă şi slujire. Cerul va însemna odihnă pentru cei credincioşi, dar încă va exista muncă de făcut.

ii) Cerul va fi caracterizat de plinătatea vieţii.

e) Starea finală a celor nemântuiţi

Locul în care ajung cei nemântuiţi se numeşte „iad" sau „iazul de foc". În Scriptură se mai foloseşte şi cuvântul gheenă (iad), ca loc final de pedepsire a necredincioşilor. Cu excepţia unei menţiuni, toate celelalte referinţe la gheenă vin din partea lui Hristos Însuşi. Termenul provine de la Ghe-Hinom (valea Hinomului), care nu se afla departe de Ierusalim, acolo fiind locul în care evreii apostaţi şi-au sacrificat copiii în cinstea zeului Moloh. Din cauză că valea respectivă a fost folosită pentru un astfel de scop sălbatic, a fost rânduită să fie o groapă de gunoi, în care focul ardea în mod continuu şi pe care fiecare evreu îl privea cu mare oroare.

În perioada inter-testamentară, Gheena a devenit un simbol al locului în care se va administra pedeapsa viitoare. Terminologia sugerează o dezintegrare nesfârşită a personalităţii, printr-o conştiinţă acuzatoare (viermele), o conştientizare plină de agonie a mâniei lui Dumnezeu (focul), o recunoaştere a unei mari pierderi – nu doar a lui Dumnezeu, ci a tot ceea ce este bun şi vrednic în viaţă (întunericul de afară) – precum şi auto-condamnare şi dezgust (scrâşnirea dinţilor). Peste toate acestea, există şi conştientizarea faptului că este prea târziu, uşa fiind închisă pentru eternitate.

I) Este o excludere din prezenţa lui Dumnezeu, pentru totdeauna. Pavel vorbeşte despre pierzarea veşnică, departe de prezenţa lui Dumnezeu. Celor ce sunt condamnaţi de Isus li se spune să se depărteze de El în focul cel veşnic, pregătit pentru diavol şi îngerii săi.

II) Este un loc al pedepsei eterne. Grozăvia acestei stări este subliniată adesea în Scriptură.

i) Este un loc unde oamenii se vor afla continuu sub mânia lui Dumnezeu.

ii) Este un loc în care oamenii vor avea o existenţă fizică, ca urmare a învierii trupeşti şi a judecăţii. Nimeni nu este trimis în iad fără a avea trup (Matei 5:29-30).

Mulţi obiectează că iadul este nedrept, însă dacă ne gândim puţin, este un lucru rezonabil ca Dumnezeu să-i trimită pe cei răzvrătiţi într-un loc în care aceştia nu mai pot face rău şi îşi primesc pedeapsa pentru faptele lor.

f) **Herezi**

I) Purgatoriul

Biserica Catolică susţine această doctrină, potrivit căreia purgatoriul este locul în care sufletele celor care au murit, aflându-se într-o stare de har, sunt purificate şi pregătite pentru cer. Sfinţii canonizaţi merg direct în cer, iar cei care au pe suflet un păcat care duce la moarte merg direct în iad, însă majoritatea credincioşilor merg în purgatoriu.

Această doctrină se bazează pe distincţia dintre păcatele uşoare şi păcatele care duc la moarte. Acestea din urmă sunt acele păcate comise „în deplină cunoştinţă şi de bunăvoie", ceea ce face imposibilă intrarea în cer a celor care le-au comis, dacă mor fără să le fi mărturisit. Însă, dacă persoanele respective s-au pocăit şi au primit dezlegare de la preot, dar nu şi-au împlinit încă penitenţa (pedeapsa primită în urma păcatului) dată de preot, ei vor ajunge în purgatoriu. Astfel, purgatoriul este un loc în care se îndepărtează păcatele mici sau uşoare, însă cei care se află aici ştiu că, în cele din urmă, vor ajunge în cer. Acest lucru are ca efect tocirea simţurilor oamenilor faţă de urgenţa chemării Evangheliei şi liniştirea conştiinţei lor într-un semi-universalism. Pentru că cei care se află în purgatoriu nu mai pot obţine merite, ei pot fi ajutaţi de către cei din afară, prin mese pentru recviem şi rugăciuni pentru morţi. În Evul Mediu, se vindeau indulgenţe pentru scurtarea perioadei de şedere în purgatoriu. Indulgenţele au fost abolite abia la cel de-al doilea Conciliu de la Vatican, însă actualul papă a reînviat recent această practică.

Doctrina purgatoriului îşi are originea în jurul anului 200 d.Hr., în învăţătura lui Clement din Alexandria şi a lui Origen, ambii aflându-se sub influenţa platonismului. Augustin a dezvoltat această doctrină, iar Grigore cel Mare a amplificat-o în mod considerabil. Toma d'Aquino a afirmat că durerile din purgatoriu sunt mai cumplite decât orice durere din această lume.

Se pare că în spatele popularităţii acestei doctrine se află trei influenţe majore:

I. platonismul;

II. obsesia medievală faţă de efectul purificator al focului, preluată probabil din zoroastrianism

(via maniheism şi Augustin?);

III. extrapolarea în tărâmul ceresc a disciplinei bisericeşti, care cerea executarea unei penitenţe pentru păcat, chiar şi după pocăinţă.

Reformatorii au respins categoric doctrina purgatoriului, văzând-o ca pe o insultă la adresa lucrării depline a lui Hristos. Biserica Ortodoxă respinge şi ea această doctrină.

Principalul pasaj biblic citat de Biserica Catolică în sprijinul doctrinei purgatoriului este 2 Macabei 12:39-45, mai fiind amintite şi textele din 1 Petru 3:18 şi 1 Corinteni 3:11-15.

Ce putem spune noi referitor la aceste argumente?

I. Pasajele respective nu pot fi interpretate în acest fel. 2 Macabei este o carte apocrifă, prin urmare nu face parte din canonul palestinian. În 2 Macabei 12:45 se spune: „De aceea au adus ei această jertfă de ispăşire pentru morţi, ca aceştia să fie eliberaţi de păcatul lor." Păcatul pe care aceşti oameni îl comiseseră era cel al idolatriei, motiv pentru care au fost ucişi în bătălie. În perioada vechi-testamentară, acesta era un păcat de moarte, pentru care nu exista nicio jertfă ce putea fi adusă. Altfel spus, rugăciunile menţionate aici aveau drept scop mutarea unor oameni din iad în rai, iar acest lucru este considerat imposibil chiar şi de către Biserica Catolică. Pe de altă parte, practica rugăciunii pentru morţi nu este întâlnită nicăieri în cărţile canonice, ci ea reflectă corupţia care s-a strecurat în sânul iudaismului începând cu perioada exilului. Prin urmare, nu e de mirare faptul că această carte (2 Macabei) nu a fost inclusă în canon! Pe lângă toate acestea, cartea 2 Macabei nu este corectă din punct de vedere istoric.

Versetul din 1 Corinteni 3:13 spune că „lucrarea fiecăruia va fi dată pe faţă: ziua Domnului o va face cunoscut, căci se va descoperi în foc. Şi focul va dovedi cum este lucrarea fiecăruia." Aici nu se vorbeşte despre curăţirea prin foc a păcatelor oamenilor, ci mai degrabă despre faptul că focul va demonstra calitatea lucrării fiecăruia. Mai mult, contextul acestui verset vorbeşte despre persecuţie (în timpul necazului celui mare?), vreme în care va fi prea târziu.

II. Biblia vorbeşte despre lucrarea deplină a lui Hristos. Termenul „curăţire" este, de fapt, un cuvânt folosit în Vechiul Testament pentru a exprima iertarea. Dacă suntem curaţi sau curăţiţi, înseamnă că avem acces neîntrerupt la Dumnezeu. Versetul din 1 Ioan 1:7 se interpretează probabil astfel: sângele lui Hristos, Fiul Său, ne păstrează curaţi de orice păcat. Biserica Catolică interpretează termenul „curăţire" în termenii filosofiei lui Platon. Evrei 1:3 afirmă: „[El] a făcut curăţarea păcatelor şi a şezut la dreapta Măririi în locurile preaînalte". El ne-a curăţit de păcatele noastre, prin urmare nu mai poate avea loc nicio altă curăţire.

III. Potrivit Scripturii, orice păcat este dezgustător în faţa lui Dumnezeu. Plata păcatului este moartea, adică consecinţa veşnică a oricărui păcat este moartea (separarea de Dumnezeu). După cum ştim, Biblia vorbeşte despre un păcat care nu duce la moarte (1 Ioan 5:17), însă în contextul controversei lui Ioan cu ereticii gnostici, expresia se referă probabil la „un păcat care poate fi iertat". Gnosticii au comis păcatul de moarte, prin refuzarea până la capăt a harului lui Dumnezeu, ceea ce dovedeşte, spune Ioan, că aceştia nu au fost, de fapt, niciodată născuţi din nou (1 Ioan 2:19). Implicit, Ioan spune că rugăciunea pentru gnostici nu are niciun rost, deoarece ei au respins harul lui Dumnezeu şi au mers pe calea lor, în depravare şi destrăbălare. Însă, continuă el, rugaţi-vă pentru fratele care „a căzut în păcat" (i.e. un apostat), ca să-şi vină în simţire, să se pocăiască şi să fie reabilitat.

IV. Un alt verset important legat de acest subiect este cel din Romani 8:1: „Acum, dar, nu este nicio osândire pentru cei ce sunt în Hristos Isus". Cuvântul „osândire" (*katakrima*) este un termen legal, care se referă la sentinţa primită de un vinovat şi la pedeapsa aferentă (detenţiune grea). Pavel se referă probabil la cea de-a doua parte a înţelesului acestui termen, deoarece tratează mai sus problema legală a condamnării (Rom. 5). În Romani 8, el se referă la puterea Duhului Sfânt pentru trăirea unei vieţi sfinte. El spune că, de fapt, credinciosul este eliberat atât de sub puterea legii, cât şi de sub orice pedeapsă pe care aceasta ar fi putut-o aduce asupra lui, ca încălcător al legii, aflat sub condamnare. Atât penitenţa, cât şi purgatoriul sunt clasificate ca fiind „pedeapsă pentru păcat", însă acest text afirmă că, de fapt, credinciosul a fost eliberat de pedeapsă, ca să poată persevera în trăirea prin puterea Duhului Sfânt.

V. Singurul remediu pentru păcat este Crucea, şi nu focul purgatoriului. Doctrina purgatoriului îşi are originea în păgânism (în platonism, în special) şi posibil şi în iudaismul apostat, care nu are nimic de-a face cu lucrarea desăvârşită a lui Hristos, cu iertarea deplină şi mântuirea veşnică.

II) Universalism

Atât doctrina universalismului, cât şi cea a anihilaţionismului s-au dezvoltat ca reacţie faţă de doctrina ortodoxă a iadului (pedeapsa veşnică), pe care unii o găsesc prea greu de acceptat. Universalismul reprezintă concepţia potrivit căreia, în final, toţi oamenii vor fi mântuiţi şi, de-a lungul timpului, a apărut în diverse forme. Redăm în continuare argumentele aduse în sprijinul acestei concepţii:

I. **Universalitatea ispăşirii.** Nu poate fi pus la îndoială faptul că jertfa lui Hristos acoperă, în

mod potenţial, toţi oamenii, însă aplicarea sa vine numai în urma pocăinţei şi a credinţei. De fapt, Biblia spune destul de clar că nu toţi oamenii vor fi mântuiţi. În Ioan 3:16 se spune că Hristos a murit pentru lume, însă cei care nu vor crede, vor pieri.

II. **Caracterul cosmic al împăcării**. Aceeaşi carte (Coloseni), care afirmă că a fost realizată împăcarea pentru noi, vorbeşte şi despre mânia viitoare a lui Dumnezeu cauzată de refuzul oamenilor de a accepta oferta de împăcare a lui Dumnezeu. Ceea ce spune textul din Coloseni 1:15-20 este că Cel care a creat universul, El Însuşi va da la o parte orice discordanţă care s-a strecurat în toate lucrurile (*ta panta*). Pavel vede universul ca un întreg, care va fi restaurat (după ce se va fi rezolvat problema răzvrătiţilor – vezi Isaia 66:24).

III. **Desăvârşirea victoriei lui Hristos**. Noul Testament declară că, în cele din urmă, Hristos va triumfa asupra tuturor lucrurilor (1 Cor. 15:24-28; Fil. 2:10-11). Supunerea despre care se vorbeşte aici nu se referă neapărat la una de bunăvoie; toţi vor îngenunchea înaintea lui Hristos la judecata finală, fie că le place sau nu.

IV. **Folosirea termenului „veşnic”** (*aionios*). Cuvântul acesta înseamnă în mod literal „al veacurilor” sau „etern”. Universaliştii susţin că termenul „acoperă doar veacul acesta”, ceea ce sugerează că pedeapsa are loc doar în acest veac, după care va exista un altul în care nu va mai fi nicio pedeapsă. În Noul Testament, însă, acest termen este folosit cu sensul de „etern”. El nu poate să se refere la durata „unei anumite epoci” în sensul universalist, întrucât acelaşi cuvânt (*aionios*) este folosit şi în următoarele contexte: cu referire la Dumnezeu (Rom. 16:26), la Fiul lui Dumnezeu (Evr. 9:14), la gloria spre care sunt chemaţi creştinii (2 Tim. 2:10; 1 Pet. 5:10).

V. **Anumite pasaje din cartea 1 Petru** (1 Pet. 3:18, 4:6) par să vorbească despre o a doua şansă. Există trei interpretări care au fost avansate în sensul acesta:

i) Interpretarea istorică susţine că Duhul lui Hristos a predicat prin Noe celor ce sunt acum duhuri în închisoare din cauză că au respins mesajul pocăinţei. Principala obiecţie faţă de această interpretare este că nu se armonizează cu succesiunea cronologică a evenimentelor care au avut loc de la moartea lui Hristos şi până la învierea Lui. În plus, de ce ar trebui să i se acorde acestui grup de oameni o a doua şansă, de vreme ce Noe le-a predicat deja?

ii) A doua şansă. Potrivit acestei interpretări, Hristos a mers şi a predicat (în perioada de timp dintre moartea şi învierea Sa) duhurilor fără trup ale celor neascultători, oferindu-le astfel o a doua şansă de a fi mântuiţi. Chiar dacă din anumite motive Dumnezeu ar fi acordat o a doua şansă acelei generaţii, aceasta nu stabileşte un principiu general conform căruia Dumnezeu ar

proceda la fel cu toată lumea.

iii) Îngerii căzuţi. Potrivit acestei perspective, duhurile despre care se vorbeşte nu sunt oameni, ci îngerii căzuţi menţionaţi în Geneza 6 şi în cartea Iuda. Isus le anunţă că Satan, conducătorul lor, a fost înlăturat şi, drept urmare, Mântuitorul Îşi cere poporul Său (credincioşii din Vechiul Testament) pentru a-i duce în ceruri.

Aceasta este perspectiva pe care o găsim în cartea lui Enoh. Faptul că Petru pare să presupună că cititorii săi sunt familiarizaţi cu această perspectivă constituie un argument puternic în favoarea acestei interpretări.

III) Anihilaţionismul

Doctrina aceasta mai este cunoscută şi ca „nemurirea condiţionată". Potrivit acestei perspective, cei răi nu vor fi pedepsiţi pentru veşnicie, ci, la judecata finală, ei vor fi anihilaţi. Prin urmare, suferinţele lor au loc în perioada cuprinsă între moarte şi înfăţişarea la judecata finală. Susţinătorii acestei doctrine afirmă următoarele:

I. Ei susţin că nemurirea condiţionată a fost general acceptată în Biserica primară, până când gânditorii au încercat să combine învăţătura lui Platon privitoare la nemurirea sufletului cu cea a Scripturii. Această alăturare de învăţături a dus la dezvoltarea a două curente greşite: universalismul (regăsit la Clement şi Origen) şi chinul veşnic (amintit de Tertulian şi Augustin). Alte obiecţii sunt legate de învăţătura privitoare la chinul veşnic în iad, considerată a fi nebiblică. Astfel, se spune că pedeapsa este veşnică prin efectele sale (precum pedeapsa cu focul veşnic, care a distrus Sodoma şi Gomora – Iuda 7), dar nu şi în ce priveşte chinurile. Este o pedeapsă cu consecinţe veşnice, însă nu o pedeapsă veşnică. Se afirmă că pedepsirea are loc în perioada dintre moartea fizică şi judecata finală (vezi pilda bogatului şi a lui Lazăr, unde bogatul este prezentat ca fiind în Hades – starea intermediară – în vreme ce imaginea vechi-testamentară zugrăveşte o existenţă a umbrelor [spiritelor] şi nu una a torturii). În Isaia 32:14 se spune că cetăţile lui Iuda vor rămâne în ruine pentru totdeauna, însă în mod cert nu s-a întâmplat aşa, deoarece acestea au fost restaurate mai târziu. Prin urmare, termenul „veşnic" ar putea să fie folosit ca referindu-se la „o perioadă lungă de timp, dar nu una nedefinită". Cel mai probabil termenul nu se referă atât de mult la durată, pe cât se referă la intensitate, desăvârşire. Această definiţie s-ar potrivi şi cu sensul de bază al expresiei „viaţă veşnică". În Matei 10:28 se spune: „Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, dar care nu pot ucide sufletul; ci temeţi-vă mai degrabă de Cel ce poate să piardă şi sufletul şi

trupul în gheenă." Dacă verbele folosite aici ar avea aceeaşi valoare în ambele părţi ale frazei, atunci ele trebuie să se refere la distrugere şi nu la pierzare veşnică.

II. Susţinătorii anihilaţionismului afirmă şi faptul că nemurirea este un dar de la Dumnezeu, prin har, pentru că versetul din 1 Timotei 6:15-16 spune că numai Dumnezeu este nemuritor, Adam pierzându-şi nemurirea în Grădina Edenului. Această concepţie se bazează însă pe interpretarea unei expresii ebraice prin prisma platonismului. Sensul biblic al termenului nu implică, în primul rând, o viaţă care durează la nesfârşit, ci este un sinonim al expresiei „viaţă veşnică", adică viaţă dincolo de păcat şi moarte.

III. Anihilaţionismul mai susţine şi ideea că „moarte" înseamnă, de fapt, anihilare, însă în Biblie, moartea înseamnă în esenţă „despărţire", nu „anihilare" şi este întotdeauna văzută în relaţie cu păcatul. Sintagma „a fi mort în păcatele sale" înseamnă a fi despărţit de Dumnezeu. Pe de altă parte, anihilaţioniştii ar obiecta aici, spunând că oamenii oricum sunt despărţiţi de Dumnezeu, prin urmare cum ar mai putea fi despărţiţi încă o dată în viitor? Prin urmare, cea de-a doua moarte ar părea să însemne anihilare. Mai mult, prin cea de-a doua moarte sunt distruse însăşi moartea şi Hadesul.

IV. Anihilaţioniştii susţin că Biblia foloseşte termenul „nimicire" cu sensul de anihilare, însă sensul său de bază în Scriptură este acela de „pieire". Termenul grecesc *apollumi* (Ioan 3:16; 2 Tes. 2:10, 1 Pet. 3:9) înseamnă „pierdut şi osândit" şi este folosit în contexte în care nu se poate referi la anihilare (Mat. 8:25; Luca 11:51). Substantivul *olethros* (pieire, osândire) este folosit cu referire la pedeapsa viitoare în 2 Tesaloniceni 1:9 şi 1 Timotei 6:9, unde nu poate avea sensul de „anihilare". Un alt termen folosit în acest context este *katargeo* (a distruge), care apare în 1 Tesaloniceni 2:8, pasaj în care, din nou, sensul său nu poate fi acela de anihilare şi în Evrei 2:14 (a-l distruge pe diavolul înseamnă a-l face inactiv). Atât diavolul, cât şi anticristul sunt descrişi mai târziu ca îndurând chinurile iadului pentru totdeauna (Apoc. 20:10).

V. Focul, spun anihilaţioniştii, este, în sine, un agent al distrugerii, însă în Marcu 9:48, Apocalipsa 14:10; 20:19, focul este folosit ca agent punitiv.

VI. Forme primitive ale nemuririi condiţionate pot fi găsite în scrierile lui Ignaţie al Antiohiei (m. 108), Iustin Martirul (m. 165) şi Irineu (m. 202), însă Arnobius (m. 330) este recunoscut, în general, ca primul care a susţinut în mod deschis anihilaţionismul.

Doctrina anihilaţionismului a fost reînviată în anii 1980 şi a ajuns să fie considerată ca fiind o perspectivă evanghelică respectabilă în Anglia. Susţinătorii evanghelici ai anihilaţionismului

sunt:

- dintre britanici: Nicky Gumbel, John Stott, John Wenham, Howard Marshall, Michael Green, Philip Hugues şi Roger Forster, iar în trecut: Basil Atkinson şi G.B. Caird.

- nord-americani: Clark Pinnock, Earle Ellis.

Alţii au rămas „agnostici" în legătură cu acest subiect, cum ar fi, de exemplu: F.F. Bruce şi C.S. Lewis.

Într-o anumită măsură, această problemă este legată de dezbaterea traducianistă/ creaţionistă: dacă o persoană are o teologie traducianistă, atunci îi va fi mai uşor să creadă în nemurirea condiţionată şi, astfel, în anihilaţionism.

B. EVENIMENTE ESCATOLOGICE

1. INTRODUCERE: RELAŢIA DINTRE ISRAEL ŞI BISERICĂ

În orice discuţie despre escatologie, relaţia dintre Israel şi Biserică este un factor determinant, însă trebuie păstrat un echilibru, pentru evitarea riscului căderii în extreme ridicole. O perspectivă dispensaţionalistă rigidă susţine că Biserica este un trup unic format din credincioşi, care nu a existat în Vechiul Testament şi nu va exista (pe pământ) în timpul ultimilor 7 ani ai istoriei omenirii (adică în timpul necazului celui mare). În forma sa extremă, aceasta înseamnă că Biserica are un destin ceresc şi, prin urmare, nu se va afla pe pământ în timpul mileniului, ci în cer. Însă această perspectivă are susţinere biblică? Nu.

În perioada vechi-testamentară, a existat în Israel o rămăşiţă (regenerată), salvată prin har (Deut. 10:16; Ier. 9:24-25; 4:4; Mica 2:12; 5:7; 7:18; Is. 65:8-16; Ier. 3:14-17; Ţef. 2:7-9). Biserica poate fi văzută, aşadar, ca o extensie a acestei rămăşiţe, care include şi pe aceia dintre neamuri pe care Dumnezeu i-a ales ca să-i salveze (Is. 19:24-25; Amos 9:7-12; Ţef. 3:9-10). Isus vorbeşte despre o turmă şi un păstor. Pavel descrie un singur măslin, nu doi, în care ramurile sunt fie altoite, fie rupte şi înlăturate. Evrei 10:40 ne spune că credincioşii din Vechiul Testament trebuie să aştepte până la întregirea bisericii din Noul Testament, când vor fi şi ei înviaţi împreună cu noi. Noul Ierusalim este format din credincioşi atât din Noul, cât şi din Vechiul Testament.

Dispensaţionaliştii susţin că în timpul ultimilor 7 ani (datorită absenţei bisericii de pe pământ), va fi reluat legământul dintre Dumnezeu şi Israel. Este corectă această afirmaţie? Nu tocmai.

Legământul dintre Dumnezeu şi Israel nu a încetat niciodată şi tocmai de aceea istoria acestui popor a fost marcată de mânia lui Dumnezeu. Blestemele (din Deuteronom 28:15-50) cauzate de neascultare au venit peste naţiunea lui Israel în timpul epocii Bisericii, iar acestea vor atinge o nouă intensitate în timpul ultimilor 3 ani şi jumătate, din cauza faptului că poporul va cădea în idolatrie în mod făţiş, închinându-se fiarei din Templul restaurat. Toate aceste evenimente, însă, vor duce în cele din urmă la o convertire a întregii naţiuni.

Este important să înţelegem faptul că profeţia vechi-testamentară, fundamental, are întotdeauna de-a face cu poporul Israel. În perioada în care Israel nu a fost un stat teocratic şi nu a avut Templu, nu trebuie să ne aşteptăm să vedem împlinindu-se profeţia în sensul său fundamental: este o perioadă lungă de timp, perioada Bisericii, în care Israelul este dat la o parte. Se pare, însă, că atunci când Templul va fi reconstruit, multe profeţii se vor împlini una după alta, până la sfârşit, când adevăratul Mesia se va întoarce pentru a-şi înfrânge duşmanii şi a-şi instala Împărăţia. Pentru a putea înţelege acest principiu, trebuie să privim la profeţia din cartea Daniel, referitoare la cele 70 de perioade a câte 7 ani. Redăm mai jos o analiză a acestui pasaj:

În timpul exilului babilonian al poporului Israel, Daniel l-a întrebat pe Dumnezeu cât timp va mai trece până la instaurarea împărăţiei mesianice (adică a împărăţiei lui Dumnezeu). Dumnezeu l-a trimis pe îngerul Gabriel să-i dea răspunsul lui Daniel: „70 de săptămâni (70 x 7 ani) au fost hotărâte asupra poporului tău şi asupra cetăţii tale celei sfinte, până la încetarea fărădelegilor (i.e. până la întoarcerea poporului Israel), până la ispăşirea păcatelor (= pentru îngrădirea păcatului – cf. Apoc. 20:1-3), până la ispăşirea nelegiuirii (Crucea devine eficientă pentru poporul Israel doar la întoarcerea lui Mesia – cf. Zah. 12:10; Apoc. 1:7), până la aducerea neprihănirii veşnice (care are la bază o transformare morală interioară – cf. Ier. 31:33-34), până la pecetluirea vedeniei şi profeţiei (atunci când oamenii nu mai păcătuiesc, nu mai este nevoie de oracolele mustrătoare ale profeţilor), şi până la ungerea Sfântului Sfinţilor (consacrarea din nou a Templului, urmată de cele enumerate mai sus în cadrul celor 5 promisiuni; cf. şi Ezech. 40:1-4; Is. 4:2-6). Să ştii, dar, şi să înţelegi că de la darea poruncii (Edictul lui Artaxerxe Longimanus, dat în 445/444 î.Hr.) pentru zidirea din nou a Ierusalimului până la Unsul, la Cârmuitorul (intrarea mesianică în Ierusalim în Duminica Floriilor), vor trece şapte săptămâni, apoi timp de şaizeci şi două de săptămâni (49 de ani pentru reconstruirea Ierusalimului şi a zidurilor sale + 434 de ani – în total, 483 de ani evreieşti [anul evreiesc are 360 de zile] = 476 de ani de-ai noştri), pieţele şi gropile vor fi zidite din nou (adică, întregul oraş), şi anume în vremuri de strâmtorare. După aceste şaizeci şi două de

săptămâni (i.e. la sfârşitul celei de-a 69-a săptămâni), Unsul va fi stârpit (i.e. omorât), şi nu va avea nimic (nu va avea urmaşi – cf. Is. 53:8 – ceea ce era o tragedie pentru un evreu). Poporul unui domn care va veni va nimici cetatea şi Sfântul Locaş (împăratul Titus a distrus Ierusalimul în anul 70 d.Hr.), şi sfârşitul lui va fi ca printr-un potop; este hotărât că războiul va ţine până la sfârşit, şi împreună cu el, şi pustiirile (aici este vorba despre perioada dintre căderea Ierusalimului şi începutul celei de-a 70-a săptămâni – cf. Matei 24:6). El (i.e. dictatorul european, succesorul lui Titus – continuarea aceluiaşi imperiu roman, într-o altă formă) va face un legământ trainic cu mulţi (i.e. cu majoritatea poporului Israel, sub conducerea anticristului, care este falsul mesia) timp de o săptămână (i.e. timp de 7 ani), dar la jumătatea săptămânii (după 3 ani şi jumătate) va face să înceteze jertfa şi darul de mâncare (va opri cultul Templului şi va introduce închinarea idolatră în faţa sa), şi pe aripa urâciunilor idoleşti (statui idolatre) va veni unul care pustieşte (anticristul, pe care Isus îl va ucide la venirea Sa cf. 2 Tes. 2:8), până va cădea (la venirea lui Mesia) asupra celui pustiit prăpădul hotărât (i.e. judecata finală a lui Dumnezeu şi necazul cel mare).”

2. RĂPIREA BISERICII

Nu există dubii în privinţa faptului că va avea loc o răpire, acest lucru reieşind destul de clar din Scriptură. Dezacordurile apar însă în ce priveşte *momentul* în care va avea loc răpirea Bisericii raportat la perioada necazului celui mare.

Scopul răpirii Bisericii pare să fie următorul:

a) Acesta este momentul în care are loc separarea Bisericii adevărate de biserica nominală.

b) De asemenea, tot acesta este momentul în care membrii vii şi morţi ai Bisericii vin împreună, fie prin înviere, fie prin transformare. Când are loc această unire, membrii bisericii primesc trupuri glorificate, care le vor permite să domnească peste naţiunile de pe pământ împreună cu Isus.

Pretribulaţioniştii susţin că răpirea va permite Bisericii să scape de ultimii 7 ani ai istoriei omenirii (care includ necazul cel mare) şi Israelului să formeze o entitate distinctă de Biserică (pentru împlinirea profeţiei), aceasta fiind versiunea dispensaţionalistă.

Considerăm, totuşi, că este necesar să facem distincţie între Necazul cel Mare (care durează cel puţin 3 ani şi jumătate şi are de-a face, în special, cu poporul Israel) şi Ziua Domnului, care

este la sfârşitul Necazului celui Mare şi care va veni peste întregul pământ. Biserica va scăpa de Ziua Domnului, însă nu de ultima perioadă de şapte ani (săptămâna a 70-a din cartea lui Daniel). Ziua Domnului, care va aduce o judecată de foc asupra lumii, poate dura între 24 de ore şi 10 zile. În Apocalipsa, cea de-a 7-a pecete, a 7-a trâmbiţă şi al 7-lea potir (care, credem noi, vor avea loc în acelaşi timp şi se referă la acelaşi eveniment) toate se vor împlini în această Zi a Domnului. Aceasta nu poate avea loc oricând, întrucât Pavel ne spune că, mai întâi, trebuie să aibă loc anumite evenimente şi abia apoi va veni Ziua Domnului: apariţia anticristului şi marea apostazie (a poporului Israel, vezi 2 Tes. 2:3). Acea zi nu poate veni înainte de răzvrătirea finală împotriva lui Dumnezeu, când răutatea va lua chip omenesc, în omul destinat pierzării veşnice. Dacă, aşa cum susţine Scriptura, Israelul nu va fi mântuit până la atingerea numărului deplin al neamurilor (Rom. 11:25-27) şi dacă, după cum tot Scriptura afirmă, Israelul nu va fi mântuit decât în ultimul moment (Zah. 12:9-10), atunci nu este niciun motiv pentru care Biserica ar fi răpită cu şapte ani mai devreme. Ziua Domnului, care, credem noi, va avea loc la sfârşitul Necazului celui Mare, este amintită în diferite pasaje biblice. Cele două evenimente, cel al răpirii şi cel al întoarcerii în slavă, sunt atât de apropiate încât pot fi tratate ca unul singur. Astfel, Biserica iese în întâmpinarea lui Hristos (*parousia*), însă nu Îl însoţeşte înapoi în cer decât atunci când se încheie Ziua Domnului. Considerăm că dispensaţionaliştii (clasici) greşesc atunci când separă cele două evenimente, punând între ele o perioadă de 7 ani: timpul dintre ele ar putea fi şi de 24 de ore. Acela este momentul în care evreii Îl văd pe Hristos împreună cu Biserica Sa glorificată pe cer şi întregul Israel se converteşte.

Este important de semnalat faptul că, dintre Părinţii Bisericii Primare, deşi unii au susţinut perspectiva premilenistă, totuşi niciunul dintre ei nu vorbeşte despre o răpire pre-tribulaţionistă.

Redăm mai jos pasajele biblice care vorbesc despre Ziua Domnului:

„Ce s-a întâmplat în zilele lui Noe se va întâmpla la fel şi în zilele Fiului omului: mâncau, beau, se însurau şi se măritau până în ziua când a intrat Noe în corabie; şi a venit potopul şi i-a prăpădit pe toţi. Ce s-a întâmplat în zilele lui Lot se va întâmpla aidoma: oamenii mâncau, beau, cumpărau, vindeau, sădeau, zideau; dar, în ziua când a ieşit Lot din Sodoma, a plouat foc şi pucioasă din cer şi i-a pierdut pe toţi. Tot aşa va fi şi în ziua când Se va arăta Fiul omului… Vă spun că, în noaptea aceea, doi inşi vor fi în acelaşi pat, unul va fi luat, şi altul va fi lăsat; două femei vor măcina împreună: una va fi luată, şi alta va fi lăsată.” (Luca 17:26-30, 34-35)

„Luaţi seama la voi înşivă, ca nu cumva să vi se îngreuieze inimile cu îmbuibare de mâncare şi băutură şi cu îngrijorările vieţii acesteia, şi astfel ziua aceea să vină fără veste asupra voastră. Căci ziua aceea va veni ca un laţ peste toţi cei ce locuiesc pe toată faţa pământului. Vegheaţi, dar, în tot timpul şi rugaţi-vă, ca să aveţi putere să scăpaţi de toate lucrurile acestea care se vor întâmpla şi să staţi în picioare înaintea Fiului omului.” (Luca 21:34-36)

„Fiindcă ai păzit cuvântul răbdării Mele, te voi păzi şi Eu de ceasul încercării, care are să vină peste lumea întreagă ca să încerce pe locuitorii pământului.” (Apoc. 3:10)

„Îndată după acele zile de necaz «soarele se va întuneca, luna nu-şi va mai da lumina ei, stelele vor cădea din cer, şi puterile cerurilor vor fi clătinate.» Atunci se va arăta în cer semnul Fiului omului, toate seminţiile pământului se vor boci şi vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere şi cu o mare slavă. El va trimite pe îngerii Săi cu trâmbiţa răsunătoare, şi vor aduna pe aleşii Lui din cele patru vânturi, de la o margine a cerurilor până la cealaltă.” (Mat. 24:29-31)

Vestitorii imediaţi ai venirii lui Hristos sunt, de fapt, semnele cosmice: „Când vor începe să se întâmple aceste lucruri, să vă uitaţi în sus şi să vă ridicaţi capetele, pentru că izbăvirea voastră se apropie” (Luca 21:28).

Despre judecata de foc se vorbeşte în 2 Petru 3:10-13: „Ziua Domnului însă va veni ca un hoţ. În ziua aceea, cerurile vor trece cu trosnet, trupurile cereşti se vor topi de mare căldură, şi pământul, cu tot ce este pe el, va arde. Deci, fiindcă toate aceste lucruri au să se strice, ce fel de oameni ar trebui să fiţi voi, printr-o purtare sfântă şi evlavioasă, aşteptând şi grăbind venirea zilei lui Dumnezeu, în care cerurile aprinse vor pieri, şi trupurile cereşti se vor topi de căldura focului? Dar noi, după făgăduinţa Lui, aşteptăm ceruri noi şi un pământ nou, în care va locui neprihănirea (referire, credem, la mileniu şi nu la starea finală)”. Totuşi, este clar faptul că această judecată nu duce la distrugerea totală a vieţii de pe această planetă, pentru că în Zaharia 14:16 citim următoarele: „Toţi cei ce vor mai rămâne din toate neamurile venite împotriva Ierusalimului se vor sui în fiecare an să se închine înaintea Împăratului, Domnul oştirilor, şi să prăznuiască sărbătoarea Corturilor.

3. NECAZUL CEL MARE

Venirea lui Mesia este precedată de o perioadă de şapte ani, care coincide cu un tratat încheiat între o Confederaţie Europeană Unită condusă de Fiară şi Israel, condus de Falsul Mesia (Anticristul).

Tratatul de şapte ani va fi încălcat după trei ani şi jumătate, probabil în urma instigării diavolului, care în acea vreme va fi aruncat din cer. Fiara va pune capăt, în mod subit, ritualului şi închinării mozaice reînviate şi impune idolatria evreilor, precum şi celor din Imperiul Roman. Falsul Profet va intra în Templu, pretinzând că este Dumnezeu şi căutând să primească onoruri divine, atât el, cât şi Fiara. O imagine a Fiarei (urâciunea pustiirii) va fi pusă chiar în Templu. Când vor vedea acest semn, cei neprihăniţi vor fugi în munţi, după cum a fost prezis şi indicat de Domnul Însuşi. În timpul următorilor trei ani şi jumătate, toţi oamenii (în special evreii) vor fi forţaţi prin dureri de moarte să se închine înaintea Fiarei şi să primească semnul ei pe mâna dreaptă sau pe frunte. Nicio tranzacţie nu va putea fi făcută fără semnul, numele sau numărul numelui Fiarei. Necazul cel Mare va fi caracterizat de judecata vinovatei Iuda şi de vărsarea pe pământ a judecăţilor divine a peceţilor, trâmbiţelor şi potirelor din Apocalipsa 6-16, ceea ce va duce la un haos universal şi la o dezmembrare completă a societăţii civile şi politice. Însă, chiar şi în această perioadă, Dumnezeu Îşi va avea martorii Săi şi mulţi oameni se vor converti (Apoc. 11; Apoc. 7 şi 14).

Perioada aceasta de trei ani şi jumătate se numeşte Necazul cel Mare şi se mai vorbeşte despre ea ca „o jumătate de săptămână” (Daniel 9:27), „1.260 de zile” (Apoc. 12:6), „vreme, vremi şi jumătatea unei vrei” = un an, doi ani şi jumătate de an (Apoc. 12:14) şi 42 de luni (Apoc. 13:5). Totul culminează cu bătălii teribile care vor inunda cu sânge pământul Israelului. Acesta este momentul în care Mesia intervine pentru a salva poporul Israel şi a-Şi instaura Împărăţia.

3.1. Identitatea celor 144.000. Există trei interpretări posibile referitoare la identitatea celor 144.000, conform cărora aceştia reprezintă: a) rămăşiţa lui Israel; b) Biserica; c) martirii.

a) Este destul de puţin probabil că cei 144.00 sunt martirii, deoarece nu există nicio altă referire specifică la acest lucru, în afară de cea din Apocalipsa 6:11 („care aveau să fie omorâţi ca şi ei”). Sângele în care ei şi-au spălat hainele nu este al lor, ci al Mielului. Totuşi, F.F. Bruce, în comentariul său la cartea Apocalipsa, susţine cu tărie această perspectivă (i.e. cei 144.000 şi acea mare mulţime de credincioşi sunt martirii, însă nu doar martirii evrei). El afirmă că „acea mare mulţime de oameni pe care nimeni nu o putea număra” sunt martirii, iar învierea din capitolul 20

se referă, prin urmare, doar la martirii creştini, principala înviere având loc mai devreme (probabil la răpire). Clement din Roma, care era creştin, precum şi păgânul Tacitus, ambii descriu victimele persecuţiei lui Nero ca „o mare mulţime"; aşadar, cu cât mai mare trebuie să fie întreaga mulţime a martirilor creştini „din orice naţiune, orice seminţie, orice popor şi orice limbă"? Potrivit acestei concepţii, învierea descrisă în Apocalipsa 20 este doar cea a martirilor, cealaltă înviere având loc mai devreme.

b) Este posibil ca cei 144.000 să reprezinte Biserica în timpul necazului celui mare, acesta fiind sensul care reiese cel mai clar din text. În acest caz, Ioan *a auzit* câţi au fost pecetluiţi, însă când *s-a uitat*, a văzut o mare mulţime din orice neam (i.e. Biserica sau, după cum susţin dispensaţionaliştii, cei salvaţi din necazul cel mare, care au trecut cu bine prin acesta). Imaginea este probabil preluată din cartea Numeri, unde Israelul este descris ca o armată chemată să înfrunte vrăjmaşii. Cei 144.000 reprezintă, astfel, Biserica, chemată la luptă împotriva fiarei.

În capitolul 9, doar cei care au pecetea scapă de urgii, iar în capitolul 14 se spune că numai cei 144.000 au fost răscumpăraţi de pe pământ. Dacă cei 144.000 nu reprezintă Biserica, atunci de ce numai ei sunt feriţi de urgii şi nu întreaga Biserică? Sau rămăşiţa poporului Israel este singura răscumpărată de pe pământ (Apoc. 14:3)? Până şi dispensaţionaliştii recunosc că „cei salvaţi din necaz" sunt credincioşii neevrei care se află pe pământ în timpul necazului.

c) Dacă cei 144.000 sunt rămăşiţa poporului Israel, atunci aceasta ar explica de ce sunt descrişi atât de amănunţit (este amintită acolo fiecare seminţie israelită, cu excepţia seminţiei lui Dan). Este adevărat că, în cartea Apocalipsa, accentul cade pe poporul Israel aproape în exclusivitate; mai auzim din când în când şi de alţi credincioşi, însă doar accidental.

În capitolul 14 ni se spune că aceşti 144.000 sunt singurii care au fost răscumpăraţi de pe pământ, ceea ce înseamnă, probabil, că ei au fost singurii răscumpăraţi din ţara lui Israel. Însă putem avea certitudinea că aceasta este o presupunere corectă?

Se mai vorbeşte despre cei 144.000 şi ca primele roade ale pământului: ei sunt candidaţii la convertirea finală care va avea loc în momentul întoarcerii lui Mesia, adică acea treime din populaţia iudaică ce va supravieţui necazului celui mare, în timpul căruia mulţi din Israel îşi vor fi pierdut viaţa. Numărul 144.000 s-ar mai putea referi şi la suma totală a celor mântuiţi din Israel (1.000 x 12 x 12). În cazul acesta, ei sunt păstraţi, din punct de vedere fizic, pentru a fi mântuiţi atunci când „tot Israelul va fi mântuit" la sfârşitul necazului.

Potrivit acestei perspective, cel mai clar indiciu privitor la identitatea lor poate fi găsit în Apocalipsa 14, care conţine citări din cartea profetului Ţefania, cap. 3:11-13: „În ziua aceea, nu vei mai avea nevoie să roşeşti de toate faptele tale prin care ai păcătuit împotriva Mea; căci atunci voi scoate din mijlocul tău pe cei trufaşi, şi nu te vei mai îngâmfa pe muntele Meu cel sfânt! Voi lăsa în mijlocul tău un popor smerit şi mic, care se va încrede în Numele Domnului. Rămăşiţele lui Israel nu vor mai săvârşi nelegiuire, nu vor mai spune minciuni şi nici în gura lor nu se va mai găsi o limbă înşelătoare. Ci vor paşte şi se vor odihni, şi nimeni nu-i va tulbura."

Acest pasaj vechi-testamentar face referire la rămăşiţa iudaică, cu excepţia situaţiei în care textul ar fi abordat în sens figurat şi aplicat Bisericii, Noul Israel. Această ipoteză este şi ea posibilă, fiind o procedură cu care apostolii erau familiarizaţi.

3.2. Actorii principali

Prezentăm în continuare o listă a principalilor actori care joacă un rol important pe scena ultimilor şapte ani. După cum se va putea observa, aceştia ocupă deja un rol proeminent în istorie, ceea ce înseamnă că scenariul sfârşitului este pe cale să înceapă. Când cortina se va ridica, identitatea acestor actori va fi descoperită în mod public, iar evenimentele profeţite vor urma într-o succesiune rapidă.

a) **Israel**: fiind întorşi în ţara lor, însă tot necredincioşi, israeliţii sunt conduşi de un Mesia fals, la care se face referire prin apelative precum: Antihrist, Prorocul mincinos, Omul păcatului, Răzvrătitul, Cel rău. Această persoană promovează, în final, închinarea la cea dintâi fiară (conducătorul confederaţiei vestice) în Templul de la Ierusalim, care va fi fost reconstruit. Conform descrierilor făcute în legătură cu acest personaj, înţelegem că va poseda puteri demonice şi Îl va imita foarte bine pe Mesia, având două coarne ca un Miel, însă făcând zgomot precum un balaur.

Israel se află în ţara lui acum, ca un fel de preludiu al profeţiei legate de întoarcerea sa. Restul Israelului va fi adus înapoi în ţară la revenirea lui Mesia (Ier. 16:14; Ez. 36:24).

b) **Confederaţia vestică:** este alcătuită din zece împărăţii, conduse de un dictator numit „prima fiară". Această confederaţie va fi o versiune reînviată a Imperiului Roman şi, conform cu Daniel 9:27 va face un tratat cu Israel pentru o perioadă de şapte ani. În visul pe care l-a avut Nebucadneţar privitor la un chip măreţ construit din diferite materiale, i s-a descoperit că patru imperii mondiale vor apărea pe scena istoriei, după care va veni o împărăţie teocratică pe pământ

(Daniel 2). Perioada acoperită de cele patru imperii reprezentate prin statuia pe care a văzut-o Daniel este de 70 de perioade a câte 7 ani (fără să ţinem seama de perioada Bisericii). În acest interval de timp, deşi era un stat teocratic, în care Templul avea un rol important, Israel s-a aflat sub stăpânire străină (fără un rege din linia davidică). Cu toate că Israel a rămas fără rege încă de la deportarea sa din anul 587 î.Hr., perioada 70 x 7 ani a început în anul 444 î.Hr., atunci când împăratul persan Artaxerxe a permis ca rezidirea Templului să fie finalizată (în vederea refondării statului teocratic al lui Israel). Imperiile pe care Nebucadneţar le-a văzut în viziunea sa au fost (deşi nu li se dă numele) următoarele: babilonian, medo-persan, grec şi cel roman. Într-o altă viziune pe care a avut-o Daniel (Dan. 7), au fost date detalii referitoare la cel de-al patrulea imperiu din visul lui Nebucadneţar, care nu au fost văzute încă în istorie. De la căderea Imperiului Roman, s-au mai ridicat şi au căzut apoi şi alte imperii, însă nu se face referire la ele, deoarece nu au avut niciun fel de legătură cu Israel ca stat teocratic. Există o lungă prăpastie de timp (epoca Bisericii) între împlinirea unei părţi din profeţie şi împlinirea ei deplină. Starea finală a celui de-al patrulea imperiu este prezentată în visul lui Nebucadneţar, sub forma a zece degete de la picioare, parte de fier şi parte de lut (Dan. 2:42). Nu există nimic în istorie care să corespundă acestei descrieri, ceea ce înseamnă că cel de-al patrulea imperiu urmează să vină. Întemeierea Uniunii Europene face din Europa Unită un candidat plauzibil în direcţia aceasta, în mod special în măsura în care va deveni cea mai bogată structură în industria mondială a comerţului şi va fi forţată să se reînarmeze pentru a compensa golul lăsat de către S.U.A. Este logic ca o astfel de putere să înlocuiască S.U.A în rolul de garant al Israelului.

Mulţi din cei ce se află în imperiul fiarei vor fi, în mod evident, martirizaţi pentru credinţa lor. Adesea se trece cu vederea faptul că imperiul fiarei este probabil delimitat la nivelul Europei, în ciuda limbajului hiperbolic de genul „fiecare seminţie, popor şi naţiune” (a se compara cu Daniel 3:4 şi 4:1, unde se face referire la Imperiul babilonian. Aspectul acesta pare să fie confirmat de descrierile luptelor finale din perioada necazului celui mare, care includ alte blocuri de putere (regele din nord, regele din sud, regii din est etc.).

Carol cel Mare, Napoleon şi Hitler au încercat cu toţii să reînvie vechiul Imperiu Roman, însă niciunul nu a întrunit condiţiile profeţiei. Numai acum existenţa unui Imperiu Roman reînviat (Uniunea Europeană) coincide cu existenţa lui Israel ca stat suveran şi, în curând, ca stat teocratic (Dan. 7:8). Chiar acum, Europa aşteaptă cu sufletul la gură noua legislaţie europeană (cf. legislaţia recentă cu privire la homosexuali).

Confederaţia vestică este foarte strâns legată de un sistem religios fals, cunoscut ca Babilon. În vremea în care a fost scrisă profeţia, aceasta se referea la cultul statului roman, care implica închinarea la împăratul roman şi la zei. Se pare că va fi şi o versiune modernă a acestei închinări, care, de această dată, va avea în centru un dictator european, asociat probabil cu o religie pseudo-creştină, în mod special dacă acel dictator se aventurează într-o cruciadă anti-islamică ca „salvator al valorilor vestice": „Fiara pe care ai văzut-o era, şi nu mai este. Ea are să se ridice din Adânc şi are să se ducă la pierzare. Şi locuitorii pământului, ale căror nume n-au fost scrise de la întemeierea lumii în Cartea Vieţii, se vor mira când vor vedea că fiara era, nu mai este, şi va veni. - Aici este mintea plină de înţelepciune. - Cele şapte capete sunt şapte munţi pe care şade femeia. Sunt şi şapte împăraţi: cinci[2] au căzut, unul[3] este, celălalt[4] n-a venit încă, şi când va veni, el va rămâne puţină vreme. Şi fiara, care era, şi nu mai este, ea însăşi este al optulea împărat[5]: este din numărul celor şapte, şi merge la pierzare." (Apoc. 17:8-11)

c) **Împăratul din nord şi împăratul din sud:** acestea sunt puteri ostile, care se află în nordul şi în sudul Israelului şi despre care se vorbeşte în Daniel 11. Versetele 1-35 din acest capitol vorbesc despre luptele dintre regatul Siriei şi cel al Egiptului (rămăşiţele imperiului lui Alexandru cel Mare până în zilele lui Antioch Epifanul – împăratul Siriei – şi revolta macabeană). Despre evenimentele descrise începând cu versetul 36 se spune că aparţin „vremii sfârşitului". Versetul 40 îl prezintă pe liderul sirian modern (posibil sprijinit de Rusia) care atacă Egiptul. Fiindcă Israelul este situat între cele două state, din punct de vedere geografic, devine câmpul de luptă al acestora. Pe când puterea din nord se foloseşte de această ocazie şi încearcă să şteargă Israelul de pe faţa pământului, Mesia vine în ajutorul acestuia şi distruge toţi vrăjmaşii săi. Este important de remarcat faptul că astăzi, atât în sudul, cât şi în nordul Israelului se află puteri care vor să-l distrugă (Dan. 11:40-45; Ez. 39). În ciuda a ceea ce susţinea Ieronim, acest lider sirian pare să fie un Antioch Epifanul modern mai degrabă decât antihristul (care este un lider evreu) sau prima fiară din Apocalipsa 13 (care este un dictator european). Este semnificativă alianţa actuală dintre Rusia (Gog şi Magog) şi Siria (împăratul din nord) privită în lumina profeţiei din Ezechiel 39 (care se referă la perioada de sfârşit a necazului, în timp ce Ezechiel 38 vorbeşte despre sfârşitul mileniului).

2 Cezar August, Tiberius, Gaius (Caligula), Claudius şi Nero.
3 Vespasian.
4 Titus.
5 Un viitor Titus (cf. Dan. 9), care va conduce un Imperiu Roman reînviat. Identificarea celui de-al optulea împărat cu viitor Titus este în concordanță cu interpretarea noastră dată profeției lui Daniel referitoare la cele 70 de săptămâni.

d) **Împăraţii din Răsărit** (Apoc. 9:13-15; 16:12). Aceste versete sugerează faptul că mari armate ale popoarelor răsăritene vor fi implicate în lupta din Orientul Mijlociu. Conducerea din Iran, în special, îşi doreşte să distrugă Israelul cu arme atomice, venind astfel în ajutorul lui Dumnezeu, pentru ca Mahdi (Mesia şiit) să se poată întoarce.

3.3. Ordinea Evenimentelor, Potrivit Evangheliei După Matei:

Două evenimente vor avea loc chiar înainte de perioada ultimilor şapte ani ai istoriei omenirii:

a) Semnarea unui tratat între dictatorul european şi Israel.

b) Construirea Templului.

Trebuie să ţinem seama de faptul că atunci când Isus prezintă aceste evenimente o face din perspectiva profeţiei lui Daniel referitoare la cele 70 de săptămâni şi din perspectiva unui locuitor al Palestinei, iar accentul nu cade atât de mult pe naţiunea israelită, cât pe o zonă geografică limitată (Israel), locul în care Împărăţia lui Dumnezeu (împărăţia lui Israel restaurată – Fapte 1:6) va fi situată, la propriu, în timpul mileniului.

Este important de observat faptul că întâlnim exact aceeaşi perspectivă şi în cartea Apocalipsa.

Potrivit cu Matei 24, vremurile sfârşitului vor fi caracterizate de următoarele lucruri:

a) Prima jumătate a „necazului celui mare” este caracterizată de:

I. apariţia impostorilor în Israel;

II. escaladarea conflictelor naţionale şi internaţionale pe plan mondial;

III. intensificarea foametei şi a cutremurelor în lume;

IV. persecuţia împotriva oamenilor lui Dumnezeu. Reiese în mod clar faptul că evreii creştini vor fi avuţi în vizor.

Toate acestea scot în evidenţă un principiu important şi anume faptul că evenimentele prezise şi prezentate mai sus au caracterizat perioada imediat următoare înălţării la cer a lui Hristos, însă vor caracteriza şi vremea de dinaintea întoarcerii Sale (semne pe care cred că începem deja să le vedem, odată cu întoarcerea Israelului în ţara sa şi cu creşterea frecvenţei dezastrelor naturale).

b) A doua jumătate a perioadei necazului celui mare (vs. 9-14) este caracterizată de:

I. Invadarea şi ocuparea Israelului de către dictatorul european care va impune evreilor idolatria. Apostazia duce la necaz.

II. Ultima predicare a Evangheliei înainte de întoarcerea lui Hristos, în special pentru evreii din diaspora.

III. Necazul cel mare culminează cu o bătălie de proporţii pentru Ierusalim, în timpul căreia se întoarce Mesia, într-un mod public şi vizibil.

IV. Întoarcerea Sa are loc după apariţia unor fenomene cosmice dramatice.

V. Evreii palestinieni (seminţiile poporului) sunt convertiţi. Ei au fost hotărâţi pentru aceasta, ca fiind cei 144.000, încă de la începutul necazului celui mare.

VI. Se sună din ultima trâmbiţă. În timp ce aceasta se referă probabil la adunarea evreilor din diaspora pentru judecată, Pavel pare să sugereze că această trâmbiţă este semnalul, de asemenea, şi pentru răpirea Bisericii. Biserica iese în întâmpinarea lui Mesia la întoarcerea Sa (vezi şi pilda celor zece fecioare) şi rămâne cu El până la distrugerea armatelor adunate împotriva Ierusalimului.

Isus continuă şi spune:

a) Fenomenele cosmice sunt semnele neîndoielnice ale venirii Sale. Totul se întunecă înainte de apariţia pe cer a semnului Fiului Omului.

b) Generaţia actuală va fi martoră la căderea Ierusalimului (care este descrisă în versetele 15-22, în termenii unui asediu care va veni asupra Ierusalimului).

c) Comparaţia cu vremea lui Noe subliniază faptul că:

I. Venirea lui Hristos va avea loc pe neaşteptate şi pe mulţi îi va prinde nepregătiţi.

II. Va aduce judecata (separarea celor buni de cei răi).

III. Este vorba despre ce se va întâmpla la venirea Domnului în ţara lui Israel (o locaţie geografică specifică). (Vezi şi Mat. 13, pilda grâului şi a neghinei).

De aici deducem că învăţătura escatologică este dată din perspectiva profeţiei lui Daniel despre cele 70 de săptămâni.

d) Separarea (unul luat, altul lăsat) va face ca cei care se află în situaţii identice din toate celelalte puncte de vedere să fie despărţiţi (adică evreii care trăiesc în Israel sau poate Biserica). Evreii din Israel vor fi despărţiţi prima dată şi, poate, apoi Biserica, ce va fi fost adusă în Israel pentru a sta în faţa scaunului de judecată al lui Hristos.

e) Apoi, cei din diaspora (care vor fi auzit Evanghelia) vor fi aduşi în Israel, însă numai cei care vor fi acceptat Evanghelia vor fi lăsaţi să intre (ceea ce înseamnă că vor primi viaţă veşnică, deoarece, din acel moment, numai oamenii regeneraţi vor putea locui în Israel), ceilalţi fiind trimişi în iad (Mat. 25:31-44).

4. ÎNTOARCEREA LUI MESIA

Chiar înainte ca Mesia să apară pe cer, deasupra pământului, vor avea loc cele mai mari schimbări în sistemul solar, indicând probabil prăbuşirea puterilor cosmice care stăpânesc lumea actuală. Curând după aceea, se descoperă cauza tuturor acestor turbulenţe cosmice odată cu apariţia pe cer a lui Mesia. Dacă plasăm răpirea Bisericii în acest moment, atunci acum are loc învierea credincioşilor care au murit şi transformarea credincioşilor care vor fi în viaţă, ieşind cu toţii în întâmpinarea lui Hristos. Atunci, toată Biserica, întreagă şi glorificată, va apărea pe cer împreună cu Hristos, în timp ce pământul se mişcă în jurul axei sale. Toată lumea vede aceste lucruri, iar Israelul, ca naţiune, este convertit. Judecata cade asupra armatelor adunate împotriva Israelului şi Hristos, împreună cu Biserica Sa, va coborî pe Muntele Măslinilor, iar apoi va intra în Ierusalim, unde Îşi va instaura Împărăţia.

Isus se va întoarce şi ca să izbăvească poporul Israel. Când va veni El, va găsi armatele Imperiului de Apus pornite împotriva asediatorilor Ierusalimului. Conducătorul din vest şi aliatul său, conducătorul Israelului, vor fi scoşi din scenă şi aruncaţi în iazul de foc, iar armatele lor vor fi distruse (Apoc. 19:18-21). Marea armată din Răsărit îşi va găsi sfârşitul tot atunci, la Armaghedon (Apoc. 16:12-21). Armatele din nord, pornite să şteargă de pe faţa pământului regatul din sud, vor auzi de venirea eliberatorului şi se vor întoarce să-l atace, însă vor fi nimicite cu desăvârşire (Dan. 11).

5. MILENIUL

Apoi, urmează mileniul sau domnia de o mie de ani a lui Hristos, cunoscute în escatologia ebraică sub denumirea de „zilele lui Mesia” *(Iamot ha-Maşiah*). Împărăţia lui Mesia va fi instaurată în Israel, formată fiind din poporul Israel regenerat şi din Biserica transformată în mod supranatural (locuind în Noul Ierusalim). În afara Israelului se vor găsi popoarele care au supravieţuit necazului celui mare. Deşi Împărăţia lui Mesia este limitată (la propriu) la teritoriul ţării Israel, domnia Lui se va întinde peste întregul pământ. Ridicarea blestemului care se află în prezent peste ordinea naturală va fi vizibilă în ţara lui Israel (numită „Muntele Meu cel sfânt”), însă beneficiile aduse de îndepărtarea blestemului se vor întinde şi peste celelalte popoare, în funcţie de atitudinea lor faţă de domnia lui Hristos (Zah. 14:17-20). Deşi Satan va fi legat, moartea încă va exista şi la fel şi păcatul, însă acolo unde va exista răzvrătire, aceasta va fi judecată pe loc. Fără îndoială, mulţi se vor converti în timpul mileniului, însă la sfârşitul acestei

perioade, la instigarea lui Satan, popoarele se vor răscula împotriva stăpânirii lui Dumnezeu, dovedind astfel că inima omului este la fel de rea cum a fost dintotdeauna (Ez. 38; Apoc. 20:7-9).

Slujirea Israelului regenerat în această perioadă de timp va consta în a conduce alte popoare în închinare înaintea lui Mesia şi înaintea lui Dumnezeu Tatăl, precum şi în a-i învăţa căile şi voia Lui. Şi acest lucru va fi destul de uşor, deoarece, geografic vorbind, templul milenial va fi în Israel. Ierusalimul ceresc, care va fi coborât din cer pe pământ, va fi centrul stăpânirii lui Mesia.

În timp ce poporul regenerat al lui Israel va avea o slujbă preoţească, locuitorii Ierusalimului ceresc (Biserica şi sfinţii din perioada vechi-testamentară) vor avea un rol de conducere. Ei vor fi administratorii Împărăţiei lui Mesia, venind şi plecând din sediul lor (Ierusalimul ceresc). Astfel, locuitorii acestui oraş ceresc vor înlocui actuala stăpânire a lui Satan şi a îngerilor săi, numiţi „stăpânitorii şi duhurile răutăţii care sunt în locurile cereşti", şi care, în prezent, domnesc peste oamenii nenăscuţi din nou, din cauza păcatului omului (Efes. 6:12; Gal. 4:9). Însă, pentru că locuitorii Ierusalimului ceresc vor putea lua atât formă materială, cât şi imaterială, ei vor avea şi un rol justiţiar, putând să judece şi să rezolve dispute (cf. 1 Cor. 6:2).

Templul în care vor sluji preoţii israeliţi va fi situat în afara Noului Ierusalim. Acesta va sluji ca loc de întâlnire între un Dumnezeu Sfânt şi o lume neregenerată. În perioada Vechiului Testament, când Dumnezeu a făcut un legământ cu poporul Israel, majoritatea evreilor nu erau născuţi din nou, aşa că era nevoie de un Templu, unde Dumnezeu se putea întâlni cu poporul Său şi unde acesta putea să I se închine. Tot aşa, se pare că, în timpul mileniului, Dumnezeu va avea o relaţie asemănătoare cu lumea. Delegaţii din orice naţiune vor veni să se închine lui Dumnezeu în Templu. Dacă vreo naţiune refuză să trimită o astfel de delegaţie, va fi pedepsită. Mai mult, din Ezechiel 45:16-18 reiese că Mesia va desemna un delegat, numit Prinţul, căruia îi va da o anumită putere cu privire la administrarea Israelului.

Mileniul se încheie cu răzvrătirea finală a omenirii, care duce la distrugerea răsculaţilor (Ez. 38; Apoc. 20:7-9). Marele înşelător, Satan, va fi trimis atunci în iazul cu foc pentru totdeauna (Apoc. 20:10), iar apoi, cerul şi pământul vor dispărea fără urmă. Istoria vechii lumi va fi încheiată.

6. JUDECATA DE PE URMĂ ŞI STAREA FINALĂ

Apoi, urmează judecata de pe urmă, condusă de Însuşi Dumnezeu, în Persoana Fiului Său. Înaintea Lui vor fi adunaţi morţii, mari şi mici, pentru a fi judecaţi potrivit cu faptele lor. Toţi cei

ale căror nume nu vor fi găsite în Cartea Vieţii Mielului vor fi aruncaţi pentru totdeauna în iazul de foc. În acest moment, întreaga istorie a umanităţii ia sfârşit şi nimic imperfect nu va mai putea exista.

În cele din urmă, Dumnezeu va crea un cer nou şi un pământ nou, perfecte şi fără urmă de păcat. Hristos va oferi apoi Tatălui Împărăţia, pentru că Dumnezeul Triunic va domni în mod direct peste noua creaţie (1 Cor. 15:24-28).

7. DISCUŢII ISTORICE DESPRE MILENIU

7.1. Diferite perspective: controversele sunt, în special, în legătură cu plasarea în timp a momentului întoarcerii lui Hristos faţă de mileniu (domnia lui Hristos pe pământ, timp de o mie de ani). Aşadar, premilenismul este o perspectivă care situează întoarcerea lui Hristos înainte (pre-) de mileniu. Postmilenismul plasează revenirea lui Hristos după (post-) mileniu, iar amilenismul este, fundamental, o versiune simplificată a escatologiei, care consideră că nu va exista o domnie de o mie de ani pe pământ în sensul propriu.

a) Premilenismul are câteva variante, diferenţiate prin plasarea în timp a Necazului celui Mare. Astfel, avem pretribulaţionismul (Hristos se întoarce să-şi ia Biserica înainte de necaz) şi posttribulaţionismul (Hristos se întoarce să-şi ia Biserica după necazul cel mare şi aproape în acelaşi timp Îşi instaurează şi Împărăţia). Forma extremă a premilenismului este dispensaţionalismul, care trasează o linie de demarcaţie foarte rigidă între Israel şi Biserică (în timpul mileniului, Biserica va fi în cer, iar Israelul pe pământ, ele având destine total diferite).

b) Postmilenismul are două forme principale: în prima sa formă, acesta susţinea că mileniul va începe înspre sfârşitul istoriei lumii, însă înainte de întoarcerea lui Hristos, progresul Evangheliei va aduce o perioadă de mari binecuvântări spirituale pentru Biserică, o epocă de aur, de care vor beneficia şi evreii. Această concepţie este susţinută de unele cercuri carismatice, în special în cele în care se predică „teologia Împărăţiei”. În cea de-a doua formă a sa, postmilenismul nu prea poate fi considerat o doctrină creştină: omul însuşi va introduce o nouă epocă, adoptând o politică constructivă de îmbunătăţire a lumii (un fel de teorie evoluţionistă).

c) Amilenismul are şi el câteva variante, dintre care unele plasează convertirea evreilor înainte de întoarcerea lui Hristos, iar mileniul se suprapune cu perioada Bisericii. Întoarcerea lui Hristos

va fi imediat urmată de învierea generală atât a celor neprihăniţi, cât şi a celor păcătoşi; apoi, va avea loc judecata de pe urmă, succedată de starea finală (starea desăvârşirii). Aceasta este, în esenţă, o versiune redusă sau simplificată a escatologiei, care nu face distincţie între Biserică şi poporul Israel şi nici nu-i acordă acestuia din urmă un loc special în planul lui Dumnezeu (i.e. o împlinire a profeţiilor vechi-testamentare în termeni evreieşti).

7.2. Discuţii istorice: Putem afirma că, în general, Părinţii Bisericii primare, care au scris în perioada secolului al II-lea, au fost premilenişti (însă nu dispensaţionalişti) în ceea ce priveşte escatologia. În scrierile unora dintre ei nu poate fi identificată doctrina escatologică, fie din cauză că scrierile sunt prea ambigue, fie pentru că nu conţin nimic despre acest subiect. Doi factori au contribuit la diminuarea atenţiei acordate milenismului în cercurile teologice: influenţa gnosticismului şi, chiar mai important, influenţa filosofiei greceşti, începând cu secolul al III-lea. Interpretarea alegorică a Scripturii, introdusă de Şcoala din Alexandria şi susţinută mai ales de Origen, a dus la temperarea interpretărilor mileniste. Şcoala din Alexandria nu privea Vechiul Testament ca pe o scriere inspirată, ci îl considera a fi doar o sursă de mărturii pentru creştini. Acuzaţia evreilor adresată creştinilor pe care îi numeau „oportunişti periculoşi" era adevărată în cazul celor care urmau direcţia dată de această şcoală! În partea de est s-a renunţat curând la concepţia premilenistă, iar ca urmare a influenţei lui Augustin (care era amilenist), s-a întâmplat la fel şi în vest. Majoritatea reformatorilor au fost augustinieni convinşi, prin urmare nu este de mirare că au moştenit şi amilenismul lui Augustin. Potrivit acestuia, mileniul este perioada împărăţiei lui Hristos pe pământ, de la învierea lui Hristos până la revenirea Sa şi la judecata de pe urmă. Alţii din vremea lui Augustin considerau că mileniul a început odată cu încetarea persecuţiei romane împotriva creştinilor (i.e. de la căderea Imperiului Roman). Augustin considera că prima înviere este, de fapt, botezul (Rom. 6:1-10; Ioan 5:25-28). Totuşi, este foarte important să vedem ce credeau mai exact scriitorii creştini din secolul al doilea referitor la întoarcerea lui Hristos.

a) Iustin (100-165), care a avut controverse atât cu gnosticii, cât şi cu evreii, a fost un premilenist convins. Potrivit lui, Hristos se va întoarce în slavă în Ierusalim, unde va fi recunoscut de evrei (care, ca popor, Îl vor fi batjocorit până atunci, cf. Apoc. 1:7, Zah. 12:10 – 13:1) ca jertfa care este adusă pentru toţi păcătoşii; acolo, El va mânca şi va bea cu ucenicii Săi şi va domni timp de o mie de ani. Ierusalimul va fi reconstruit şi lărgit, iar creştinii, împreună cu

patriarhii şi profeţii vor locui acolo cu Hristos, într-o fericire desăvârşită. Iustin mărturiseşte că el cunoaşte creştini evlavioşi, curaţi la suflet, care nu împărtăşesc această convingere. Ca şi alţii din vremea sa, însă, el consideră că are toate motivele, bazat pe profeţiile lui Isaia, Zaharia şi ale altor profeţi, nu mai vorbim de Apocalipsa, să susţină această perspectivă, pe care el o vede ca fiind ceva de netăgăduit. În ce priveşte învierea, Iustin era de părere că sfinţii vor învia la începutul mileniului, iar necredincioşii vor învia la judecată, la sfârşitul mileniului.

b) Irineu (130-208) a scris mai mult despre acest subiect. Potrivit lui, lumea actuală va dura 6.000 de ani (de la creaţie), perioadă care corespunde celor şase zile ale creaţiei. Înspre sfârşitul acestei perioade, suferinţele şi persecuţiile împotriva celor evlavioşi vor fi mult sporite, până la întruparea răului în persoana lui Antihrist. După ce acesta îşi va fi încheiat lucrarea sa distructivă şi se va fi aşezat în Templul lui Dumnezeu, Hristos va apărea în toată gloria Sa şi va triumfa asupra vrăjmaşilor Săi. Această revenire a Sa va fi însoţită de învierea fizică a morţilor şi de instaurarea Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ. Spre deosebire de Iustin, el susţinea că cei neprihăniţi şi cei păcătoşi vor învia împreună şi va avea loc o judecată înainte de domnia de o mie de ani a sfinţilor pe pământ. Acea perioadă de 1.000 de ani va corespunde celei de-a şaptea zile a creaţiei – ziua de odihnă. Ierusalimul va fi reconstruit, iar pământul îşi va da roadele din belşug, neprihănirea şi pacea domnind peste tot. La sfârşitul celor 1.000 de ani, va avea loc Judecata de pe urmă şi va apărea noua creaţie, în care cei răscumpăraţi vor trăi pentru totdeauna în prezenţa lui Dumnezeu.

c) Barnaba era de părere că Fiul lui Dumnezeu, venind la începutul celui de-al 7-lea mileniu (Mileniul), va domni împreună cu cei neprihăniţi până la chemarea în existenţă a unui nou univers, la începutul celui de-al 8-lea mileniu. Ereticul Cerint a vorbit despre plăceri fizice, senzuale, prin care vor fi răsplătiţi sfinţii în împărăţia pământească a lui Hristos. Papias aştepta în uimire împlinirea literală a perioadei despre care vorbesc profeţiile vechi-testamentare, perioadă de fertilitate fără precedent a câmpului şi a viilor. Tertulian (155-250) a fost un premilenist moderat, care considera că o parte din doctrina escatologică este alegorică. Doctrina milenistă a fost susţinută şi de ebioniţi (creştini evrei care susţineau nişte erezii cu privire la divinitatea lui Hristos), precum şi de montanişti.

d) Harnack, un istoric german al Bisericii care a trăit în secolul al XIX-lea, descrie astfel situaţia teologică de la sfârşitul celui de-al III-lea secol: „Acolo unde teologia filosofică (i.e. influenţată de gândirea greacă) nu a pătruns încă, convingerile mileniste nu erau doar preţuite şi

apărate în faţa altor interpretări ale Scripturii, dar erau chiar considerate a fi elemente importante care ţin de dreapta credinţă." Potrivit lui Harnack, în secolul al III-lea, în partea de vest nu exista nici măcar un singur episcop care să îndrăznească să contrazică premilenismul. El mai afirmă că teologii latini din secolele al III-lea şi al IV-lea, care nu au intrat sub influenţa gândirii speculative greceşti, au fost cu toţii premilenişti. Un articol din Encyclopedia Britannica susţine că această concepţie milenistă a fost un punct important al dreptei credinţe în vest, chiar şi în secolul al IV-lea.

e) Reformatorii au avut convingeri inconsecvente legate de doctrina escatologică: în timp ce respingeau metoda de interpretare alegorică propusă de Origen, care consta în spiritualizarea profeţiilor vechi-testamentare referitoare la poporul Israel, aplicându-le la Biserică (noul popor al lui Dumnezeu), singurul domeniu în care acceptau totuşi această metodă era cel al interpretării profeţiilor. Astfel, doctrina escatologică nu a fost niciodată reformată cu adevărat, din motive care sunt greu de înţeles. S-a spus atunci că reformatorii au vrut, de fapt, să protejeze doctrina despre Biserică, aceasta fiind considerată a fi adevăratul Israel al lui Dumnezeu în Noul Testament (în contrast cu Biserica Catolică, care era văzută ca un trup apostat) şi că au încercat să elimine concepţia milenistă (care era susţinută de rivalii lor teologici, anabaptiştii, pe care reformatorii îi considerau sectanţi). Se pare că Luther a refuzat să accepte canonicitatea cărţii Apocalipsa, în mare măsură din cauza anumitor păreri preconcepute pe care le avea.

În timpul epocii Reformei, amilenismul a continuat să fie susţinut de reformatori. Luteranii au respins în mod oficial milenismul din Crezul de la Augsburg, unde, în art. XVII, sunt condamnaţi anabaptiştii şi alţii „care răspândesc acum idei evreieşti, potrivit cărora, înainte de învierea celor morţi, cei neprihăniţi vor locui în împărăţia pământească, cei răi fiind nimiciţi cu desăvârşire." De asemenea, reformatorul elveţian Heinrich Bullinger (succesorul lui Zwingli), a scris cea de-a doua *Confessio Helvetica*, în care se afirmă: „Noi mai respingem şi visul evreiesc, conform căruia va exista un mileniu sau o epocă de aur pe pământ, înainte de judecata de pe urmă." Mai mult, Jean Calvin a scris în *Institutele* sale că milenismul este o „ficţiune", „prea copilărească pentru a fi necesar sau pentru a merita a fi combătută". Biserica Anglicană a întocmit iniţial o declaraţie împotriva milenismului în cadrul Articolelor Anglicane, după cum reiese din cel de-al 41-lea articol, formulat de Thomas Cranmer (1553), care descria mileniul ca fiind „o născocire a senilităţii evreieşti". Această formulare a fost omisă ulterior, odată cu revizuirea făcută în timpul domniei reginei Elisabeta I (1563), fiind păstrate doar 39 de articole.

ANGELOLOGIE
(Doctrina despre îngeri)

Introducere: În ciuda faptului că trăim într-o epocă ce se consideră a fi materialistă, există încă o anume fascinaţie atunci când vine vorba despre lucruri paranormale sau psihice. Având în vedere faptul că multe înşelăciuni au fost vehiculate în această sferă, cel mai bine este să ne întoarcem la Scriptură, Cuvântul infailibil al lui Dumnezeu, pentru a descoperi adevărul despre aceste lucruri şi pentru a le putea vedea din perspectiva lui Dumnezeu.

Astfel, primul lucru pe care îl descoperim este că noi nu suntem singurele fiinţe personale din univers. Există o lume vizibilă, însă există şi una invizibilă, care este la fel de reală ca cea dintâi şi care este locuită de fiinţe bune şi rele, adică de îngeri şi demoni. Dumnezeu Însuşi este, prin natura Sa, invizibil şi El este Creatorul, care a creat nu doar un univers vizibil, ci şi unul invizibil. Ştiinţa ne-a demonstrat că, până la urmă, aceasta nu este o ideea atât de absurdă, din moment ce auzim vorbindu-se despre materie şi antimaterie. Mai auzim despre găuri negre în univers care duc (probabil) înspre o altă dimensiune. Teoriile lui Albert Einstein şi dezvoltările ulterioare ale acestora ne fac să luăm aceste lucruri în serios. În continuarea studiului nostru, vom aborda subiectul fiinţelor care populează acest univers invizibil (cu excepţia lui Dumnezeu Însuşi, El făcând obiectul unui alt studiu).

***1. ÎNGERII*:** sunt fiinţe spirituale create. Biblia vorbeşte despre ei numindu-i „fiii lui Dumnezeu", probabil datorită faptului că, fiind fiinţe spirituale, ei sunt ca Dumnezeu (Gen. 6; Iov 1:6; 2:1; 38:7; Evr. 1:4). Noi îi cunoaştem sub denumirea de „îngeri" (lit. mesageri), deoarece îi întâlnim adesea ducând mesaje de la Dumnezeu la oameni. În aproape toate contextele biblice în care se vorbeşte despre mesageri ne putem da seama dacă este vorba despre oameni sau îngeri, mai puţin în cartea Apocalipsa, unde acest termen care apare în cele şapte scrisori se poate referi şi la îngeri şi la oameni. În limba greacă, termenul este *angeloi* (de unde provine şi termenul englezesc *angel*), iar în ebraică este *malah* (cf. Maleahi = mesagerul meu).

Din Scriptură reiese în mod clar că există mulţi îngeri (Ps. 68:17; Mat. 26:53) şi că ei sunt mai înţelepţi şi mai puternici decât omul în starea sa actuală (2 Sam. 14:20), însă ei nu sunt omniscienţi (Mat. 24:36). În anumite privinţe, îngerii par să semene cu oamenii (şi ei au personalitate), însă în alte aspecte par să fie diferiţi (nu au trup). Ei sunt personalităţi spirituale şi

nu au trupuri materiale (Evr. 1:14; Efes. 6:12), însă se pot întrupa (de aceea au fost uneori confundaţi cu oamenii). Ei nu mor şi nu există diferenţe de sex între ei (Luca 20:36; Mat. 22:30), deşi se vorbeşte despre ei la genul masculin. Totuşi, nu există o rasă de îngeri (cum susţin unii), aşa cum există rasa umană. Este important de notat faptul că Isus a luat formă de om, nu de înger, ca să se poată raporta la noi (Evr. 2:16).

1.1. Creaţia îngerilor. Se pare că îngerii au fost creaţi înainte de crearea materiei (Iov 38:7). Unii dintre ei au căzut apoi din cer împreună cu Satan, atunci când revolta lui a fost reprimată, probabil din cauza mândriei lor şi a dorinţei, ca şi în cazul lui Satan, de a-şi depăşi drepturile şi statutul pe care îl aveau (Ezech. 28:11-19; Is. 14:13-14). În timp ce aceştia au devenit demoni care hoinăreau în libertate, cooperând în mod activ cu Satan pentru a se opune scopurilor pe care le avea Dumnezeu în lume (Apoc. 12:7-9; Dan. 10:12; 13:20, 21), un alt grup de îngeri şi-au părăsit locul lor şi s-au implicat în relaţii sexuale cu femeile de pe pământ (Gen. 6). Din această unire a rezultat o formă de umanitate demonizată, care a jucat un rol decisiv în decizia lui Dumnezeu de a pune capăt vieţii pe pământ printr-un potop. Îngerii în cauză au fost trimişi în Adânc (*tartaros*) pentru faptele lor, pentru a aştepta acolo judecata finală. Ei nu au nicio scuză pentru ce au făcut şi Dumnezeu nu are niciun plan de salvare pentru ei. Căderea lor a fost totală, de la înger la demon, demonii fiind răi cu desăvârşire.

1.2. Poziţia îngerilor faţă de Dumnezeu: îngerii nu pot fi comparaţi cu Dumnezeu, pentru că El este incomparabil (Ps. 89:6-8). Îngerii sunt creaţi de Dumnezeu (Ps. 148:2, 5; Col. 1:16) şi Îi sunt subordonaţi Lui (Apoc. 22:9) şi lui Hristos (Evr. 1:4 şi urm.); de asemenea, ei sunt tovarăşi slujitori ai sfinţilor (i.e. ai creştinilor). Hristos este Capul tuturor îngerilor, fiindcă El este Capul tuturor puterilor şi stăpânirilor, adică al tuturor ierarhiilor îngereşti (Col. 1:16). El se află cu mult deasupra tuturor îngerilor şi stăpâneşte peste ei în favoarea noastră (Efes. 1:20-21, Fil. 2:9-10, Col. 2:10). Prin urmare, închinarea la îngeri, chiar şi la cei buni, este o apostazie (Apoc. 19:10; 22:8-9). Probabil că închinarea la oştile cereşti din Vechiul Testament a implicat şi închinarea la îngerii căzuţi, din moment ce ei erau asociaţi cu trupurile cereşti: „Pentru că prin El au fost făcute toate lucrurile care sunt în ceruri şi pe pământ, cele văzute şi cele nevăzute: fie scaune de domnii, fie dregătorii, fie domnii, fie stăpâniri. Toate au fost făcute prin El şi pentru El” (Col. 1:16).

1.3. Relaţia dintre îngeri. Teologii medievali au împărţit îngerii în trei clase: 1. Serafimi, heruvimi, tronuri; 2. Stăpâniri, destoinicii, puteri; 3. Principate, arhangheli şi îngeri. Fie că aceste categorii corespund sau nu cu realitatea, adevărul este că toţi aceşti termeni se referă la îngeri.

a) **Serafimii** (lit. cei strălucitori) sunt menţionaţi pe nume doar o singură dată, în Isaia 6:2, 6. Ei au de-a face cu închinarea şi cu sfinţenia, reflectând slava lui Dumnezeu şi afirmând sfinţenia Lui.

b) **Heruvimii** (ebr. *Këruvim*) sunt menţionaţi în Scriptură de câteva ori (Gen. 3:24; 2 Împ. 19:15; Ezech. 10:1-20; 28:14-16). Probabil că heruvimii sunt acele „făpturi vii" despre care se vorbeşte în cartea Apocalipsa. Ei susţin tronul lui Dumnezeu şi integritatea Sa judiciară. Este posibil ca Satan să fi fost unul dintre ei înainte de cădere (Ezech. 28:14-16). În Orientul Mijlociu se întâlnesc adesea reprezentări ale heruvimilor în prezenţa zeităţilor. Ei stau de pază la poarta sacră, împiedicând accesul în prezenţa divinului, fie că este vorba despre pomul vieţii, fie despre zeu/ rege. Heruvimii reprezintă punctul în care se sfârşeşte umanul şi începe divinul. Mesajul pe care îl transmit ei este următorul: noi reprezentăm timpul şi spaţiul uman şi păzim poarta de acces la timpul şi spaţiul etern, care este realitatea misterioasă şi transcendentă de dincolo de poartă. În arta creştină timpurie, cei patru evanghelişti erau reprezentaţi uneori ca patru heruvimi care păzeau intrarea la Mesia cel divin.

În arta creştină populară, heruvimii erau pictaţi adesea ca nişte copii bucălaţi cu aripi, datorită credinţei conform căreia copiii care mureau se transformau automat în îngeri.

c) **Tronuri** (gr. *tronoi*): acest termen se referă la fiinţe angelice al căror loc se află în imediata prezenţă a lui Dumnezeu. Poate că aceştia sunt cei 24 de „bătrâni", membri ai tribunalului ceresc (Apoc. 5:8), care sunt descrişi ca stând pe tron în cer.

d) **Principate** (gr. *arhai*): acest termen pare să se refere la conducători angelici, care domnesc peste anumite popoare sau naţiuni. Astfel, se spune că Mihail este prinţul Israelului (Dan. 10:21; 12:1) şi se mai vorbeşte în Scriptură despre prinţul Persiei şi al Greciei (Dan. 10:20). Puterile (*exousiai*) sunt, probabil, autorităţi subordonate principatelor.

e) Termenul **arhanghel** apare doar de două ori în Scriptură (1 Tes. 4:16; Iuda 9). Mihail este un arhanghel care are alţi îngeri sub autoritatea sa (Apoc. 12:7). Se pare că şi Gabriel se califică ca şi arhanghel, el fiind asociat în special cu revelaţia.

1.4. Relaţia îngerilor cu oamenii: În Evrei 2 se spune că oamenii au fost făcuţi „pentru puţină vreme" mai prejos decât îngerii, ceea ce înseamnă că destinul nostru în planul lui Dumnezeu, ca oameni răscumpăraţi de El, este să stăpânim peste ei, atunci când vom fi într-o stare glorificată. În prezent, îngerii îi slujesc pe „cei ce vor moşteni mântuirea" (i.e. pe creştini). În 1 Corinteni 6:3 se spune că noi îi vom „judeca" pe îngeri, ceea ce înseamnă probabil că noi vom domni peste ei. Isus domneşte peste îngeri şi, datorită unirii noastre cu El, vom domni şi noi peste aceştia.

1.5. Lucrarea îngerilor: ei stau înaintea lui Dumnezeu (i.e. Îi slujesc) şi se închină înaintea Lui (Mat. 18:10; Apoc. 5:11). Ei îi protejează şi îi salvează pe oamenii lui Dumnezeu (Gen. 19:11; 1 Împ. 19:5; Ps. 91:11; Dan. 3:28; 6:22; Fapte 5:19; 12:11; Evr. 1:14; Dan. 10:13, 21). Se pare că fiecărui credincios i-a fost desemnat un înger care are acces înaintea lui Dumnezeu, care vorbeşte în numele lui şi Îi raportează lui Dumnezeu progresul acestuia. Păstorii celor 7 biserici din Apocalipsa aveau fiecare un corespondent ceresc, deşi scrisorile se pare că au fost adresate păstorilor. (Mat. 18:6; Evr. 1:14; Ps. 91:11; Fapte 12:15; Apoc 2-3). Îngerii îi călăuzesc şi îi încurajează pe slujitorii lui Dumnezeu (Mat. 28:5-7; Fapte 8:26; 27:23, 24). Ei interpretează voia lui Dumnezeu pentru oameni (Iov 33:23; Dan. 7:16; 10:5, 11; Zah. 1:9, 13, 14 etc.) şi sunt executorii judecăţilor împotriva oamenilor şi a naţiunilor (Fapte 12:23; Gen. 19:12-13; 2 Sam. 24:16; Ezech. 9:1; 5:7; Apoc. 16).

Trebuie să mai spunem că, în timpul lucrării lui Isus, a existat o creştere semnificativă a activităţii angelice pe pământ (Luca 1:26-38; Mat. 1:20; Luca 2:8-15; Mat. 4:11; Ioan 1:51; Luca 22:43; Mat. 26:53; Mat. 28:2-7; Fapte 1:11).

În ce priveşte viitorul, atunci când va reveni Hristos pentru a-Şi instaura Împărăţia, El va fi însoţit de mulţi îngeri (Mat. 16:27; 25:31). Îngerii vor fi cei care vor aduna atunci poporul lui Dumnezeu din toate părţile pământului. Tot ei sunt cei care vor separa grâul de neghină în ziua judecăţii (Mat. 13:39, 49, 50; 24:31). În timpul mileniului, îngerii vor sta în faţa porţilor Noului Ierusalim pentru a împiedica intrarea oricărui lucru neregenerat (Apoc. 21:12). Avem toate motivele să credem că îngerii buni vor continua să-L slujească pe Dumnezeu de-a lungul întregii eternităţi.

DEMONII ŞI ÎNGERII RĂI

Într-un sens strict, există două grupuri de fiinţe rele despre care se vorbeşte în Scriptură: îngerii răi, care sunt păstraţi în lanţuri în Adânc, din cauza imoralităţii lor (2 Pet. 2:4, Iuda 6) şi îngerii care sunt activi în lumea noastră, sub conducerea lui Satan (Mat. 25:41; Apoc. 12:7-9). Ocupaţia lor principală pare să fie aceea de a-l sprijini pe liderul lor, Satan, în războiul împotriva îngerilor buni, precum şi împotriva oamenilor lui Dumnezeu şi a cauzei Sale. Apoi, se mai vorbeşte în Scriptură despre „duhuri rele" sau „duhuri necurate" (Deut. 32:17; Ps. 106:37). Demonii sunt numiţi duhuri necurate, deoarece nu sunt potriviţi pentru a intra în prezenţa lui Dumnezeu. Au existat diverse păreri în privinţa demonilor, însă o ipoteză logică este aceea că aceştia ar fi îngeri căzuţi care nu au fost trimişi în Adânc (Dan. 10:13; Apoc. 12:7, 9). Au mai existat însă şi alte păreri de-a lungul istoriei. Philo, precum şi mulţi alţi autori creştini din perioada de început a creştinismului, credea că demonii sunt sufletele oamenilor răi care au murit, însă Scriptura ne spune că morţii nemântuiţi sunt trimişi în locuinţa morţilor, unde aşteaptă judecata finală (Luca 16:23; Apoc. 20:13), ceea ce înseamnă că nu pot hoinări în voie. Alţii au considerat demonii ca fiind duhurile fără trup ale rasei pre-adamice, însă Biblia nu face nicio referire la o rasă pre-adamică. Această idee a fost născocită pentru a se potrivi cu Teoria Gap (interpretare a capitolului 1 din Geneza, conform căreia există un decalaj între versetul 1 şi versetul 2, timp în care pământul a fost devastat de răzvrătirea lui Satan; conform acestei teorii, relatarea din Geneza descrie în realitate o re-creare a lumii după această catastrofă cosmică).

2.1. Originea demonilor şi a îngerilor răi: aceştia sunt fiinţe spirituale (îngeri) decăzute, care au căzut atunci când s-au alăturat răzvrătirii lui Satan.

2.2. Activitatea lor prezentă. Pornind de la presupunerea că îngerii răi şi demonii sunt unul şi acelaşi lucru, activitatea lor este după cum urmează:

a) **Demonii sunt manipulatori ai „ocultului",** adică ai acelor „practici ascunse" interzise de Dumnezeu şi care sunt numite „urâciuni", deoarece erau practicate în contextul închinării la idoli. Astfel de practici au rolul de a înşela, de a ademeni şi de a-i aduce pe oameni în robia lui Satan, căruia îi place să deformeze tot ceea ce Dumnezeu a creat sau a poruncit. Crucile strâmbe, numele scrise invers şi toate felurile de perversiuni sunt produse tipice ale minţii deformate a lui Satan. Şi spiritismul este condamnat de Dumnezeu, adică comunicarea cu spiritele rele, adesea sub forma comunicării cu cei morţi. Cei care se implică în practici de acest gen, cu bună ştiinţă sau nu, sunt expuşi interferenţelor demonice, hărţuirilor, influenţei şi, în cel mai rău caz, posedării demonice (adică, stăpânirii depline de către o putere demonică). Cu cât

sunt practicate mai mult aceste lucruri, cu atât situaţia devine mai gravă şi eliberarea mai dificilă. Practicile oculte includ horoscopul, prezicerea viitorului şi astrologia, toate acestea fiind sisteme care au ca scop aducerea persoanei care le practică în sclavia lui Satan. Tot aici se încadrează şi necromanţia (comunicarea dintre vii şi morţi), care implică consultarea „mediumurilor" şi participarea la „şedinţele" acestora. Ceea ce se întâmplă, de fapt, la astfel de „şedinţe" este că demonii imită vocea persoanei decedate cu care se doreşte a intra în contact. Ocultismul în formele sale extreme implică vrăjitoria (îndeplinirea ritualurilor şi ceremoniilor satanice) şi închinarea înaintea lui Satan. Toate aceste lucruri sunt strict interzise de Dumnezeu (Ex. 7:11-12; 22:19; Lev. 19:26, 31; 20:6, 27; Deut. 18:10-14; 1 Sam. 28; 2 Împ. 17:8, 17-18; 21:1-6; 23:24-25; 1 Cron. 10:13-14; Is. 2:6; 8:19-20; 47:9-15; Ier. 27:9-10; 29:8-14; 21-23; Ezech. 13:17-23; Zah. 10:2; Mal. 3:5).

b) **Cei care cooperează în mod activ cu Satan (vrăjitoarele**, de exemplu) au parte de anumite beneficii, cum ar fi abilitatea de a deveni invizibili, călătorii astrale, „vindecări", însă întotdeauna vine, inevitabil, şi răsplata (Dumnezeu are grijă ca ei să fie pedepsiţi). Chiar şi cei care sunt vindecaţi de Satan schimbă, de fapt, o boală fizică pe o boală psihică.

c) **Se pare că farfuriile zburătoare** şi cercurile care apar în mod miraculos pe câmp au legătură cu ocultul, ele apărând adesea lângă locuri vechi de închinare păgână şi ilustrează simboluri păgâne. În aceste locuri apar şi fenomene asociate cu şedinţele de spiritism.

d) **Trebuie scos în evidenţă faptul că**, în toate aceste cazuri, principiile fundamentale sunt înşelăciunea şi tăinuirea. Antidotul lui Dumnezeu, însă, pentru toate aceste situaţii constă în credinţă (încrederea în Cuvântul lui Dumnezeu şi acţionarea pe baza acestei încrederi) şi mărturisire, urmată de iertare (lucrurile întunericului sunt scoase astfel la iveală cu ajutorul luminii şi lăsate fără putere). Acestea trebuie să fie urmate de o umblare cu Dumnezeu şi o pocăinţă continuă (o continuă umblare în ascultare), căci altfel persoana care încearcă să scape de vechile practici este în pericol să cadă din nou în mreaja lor. Pentru un necreştin care a fost implicat în astfel de practici, singura soluţie este convertirea la credinţa în Hristos, urmată de stilul de viaţă descris mai sus.

e) **Demonii se află şi în spatele idolatriei**, care nu este altceva decât închinare adusă demonilor (1 Cor. 10:20; Deut. 32:17; Ps. 106:37). Se pare că în timpul necazului celui mare va avea loc o creştere mare a activităţii demonice, ceea ce va duce la închinare făţişă înaintea lui

Satan, deghizat într-un balaur (Apoc. 16:13, 14; 13:4). Satan întotdeauna încearcă să fure din închinarea adusă lui Dumnezeu şi să o direcţioneze spre sine însuşi.

f) **Demonii mai sunt numiţi şi duhuri mincinoase** sau răspânditori ai unei învăţături false (1 Împ. 22:21-23; 2 Tes. 2:2; 1 Tim. 4:1). Prin urmare, ei se află în spatele liberalismului teologic şi al tuturor ideilor false despre Dumnezeu.

g) **Demonii ajută la promovarea modului de gândire a lui Satan**, a perspectivei lui despre lume şi viaţă, lucru care va putea fi observat cel mai bine în cadrul sistemului ocult deschis care va fi instaurat chiar înainte de întoarcerea lui Hristos.

h) **Ei pot produce boli** şi tulburări psihice şi îi pot transforma pe oameni în sclavii necurăţiei morale, însă acest lucru se întâmplă, de obicei, pentru că mai întâi persoanele respective s-au implicat în lucruri pe care Dumnezeu le-a interzis încă de la început. Totuşi, nu putem afirma că toate bolile sau tulburările psihice sunt provocate de demoni. În cazul bolilor psihice, în urma rugăciunii şi a citirii Cuvântului lui Dumnezeu, există de obicei o îmbunătăţire a situaţiei bolnavului, pe când dacă boala respectivă este de origine demonică, reacţia poate fi destul de violentă (Marcu 5:6; 9:20). Sintagma „posedare demonică", aşa cum este descrisă în Scriptură, pare a fi un termen general care se referă la tot spectrul tulburărilor psihice, precum şi la posedarea demonică propriu-zisă. O astfel de definiţie lărgită mai găsim şi în cazul termenului „lepră", care exprimă în Scriptură toată gama de afecţiuni, de la boală de piele până la mucegaiul de perete.

i) **Demonii se luptă împotriva copiilor lui Dumnezeu** în progresul lor spiritual (Efes. 6:12). Satan va lupta cu înverşunare împotriva oricărei încercări a unui creştin de a o lua de la capăt şi a trăi mai aproape de Dumnezeu.

j) **Demonii sunt folosiţi uneori de Dumnezeu pentru împlinirea scopurilor şi planurilor Sale**, în special pentru a arăta răzvrătirea omului împotriva Sa (Jud. 9:23; 1 Sam. 16:14). Demonii vor încerca să folosească ispitirea, îndoiala, vina, teama, confuzia, boala, invidia, mândria, bârfa sau orice alt mijloc posibil pentru a împiedica un creştin să aibă o mărturie bună şi să poată fi folosit de Dumnezeu.

2.3. Războiul spiritual: Biblia vorbeşte, fără îndoială, despre un război spiritual, pe care noi trebuie să îl tratăm cu foarte multă seriozitate (Efes. 6:12). Cu toate acestea, creştinii nu sunt încurajaţi să se preocupe prea mult cu demonii, însă atunci când ei ni se împotrivesc în eforturile

noastre de răspândire a Evangheliei, trebuie să ne împotrivim şi noi lor, să-i mustrăm şi să le spunem să plece. Putem observa acest lucru atât în lucrarea Domnului Isus (Marcu 1:21-28), cât şi în cea a lui Pavel (Fapte 16:16-18).

Nu există însă nicio garanţie în ceea ce priveşte extremele nesănătoase în acest domeniu, care trec dincolo de ceea ce spune Scriptura. Astfel, nu ni se spune nicăieri în Biblie să:

I. chemăm duhurile locale atunci când mergem într-un loc să vestim Evanghelia;

II. cerem informaţii de la demoni cu privire la ierarhia demonică locală;

III. spunem că ar trebui să credem sau să dăm învăţături provenite de la demoni;

IV. pretindem că, înainte ca Evanghelia să fie proclamată cu eficienţă, trebuie distruse fortăreţele demonice din acea localitate.

2.4. Posedarea demonică: în forma sa extremă, aceasta presupune aflarea unei persoane sub stăpânirea deplină a unui duh rău, ea nemaiputându-şi exercita propria voinţă. Pe de altă parte, orice păcat, chiar şi al unui credincios, este un pas în direcţia greşită şi ne poate aduce, într-o anumită măsură, sub influenţă demonică. În unele cazuri de păcate persistente, influenţa demonică ar putea fi un factor determinant. Apoi, mai există şi atacul demonic asupra unui credincios, în timpul căruia ispitirea pare a fi copleşitoare. Dacă bănuim că este vorba despre un atac demonic, putem să mustrăm demonul şi să-i poruncim să plece, însă acest lucru nu va funcţiona fără pocăinţă din partea victimei. Un credincios poate deveni victima unui astfel de atac fie prin neascultare (caz în care soluţia constă în pocăinţă), fie din cauză că proclamă Evanghelia.

Este foarte important să înţelegem că împărăţia duhurilor rele se află sub controlul lui Dumnezeu, deşi acestea nu acţionează la porunca Sa. Dumnezeu îngăduie activitatea acestor spirite, tot aşa cum îngăduie ca oamenii răi să prospere, în limitele planului pe care îl are pentru oameni. Dumnezeu este suveran chiar şi peste lumea spiritelor rele, după cum se afirmă în 1 Împăraţi 22:18-23, pasaj din care reiese clar faptul că Dumnezeu stăpâneşte peste lumea duhurilor rele şi le permite să-şi desfăşoare activitatea, atunci când aceasta se potriveşte cu scopul Său şi cu voia Sa suverană. Incidentul din 1 Samuel 28 este singura relatare din Scriptură în care vedem că Dumnezeu îngăduie duhului unei persoane decedate să se întoarcă pe pământ. Mediumul a ţipat de spaimă când l-a văzut pe însuşi Samuel, fiind probabil obişnuită să comunice numai cu duhurile rele.

2.5. Destinul duhurilor rele. Iazul de foc (a doua moarte), adică iadul, a fost pregătit anume pentru Satan şi demonii săi. Aceasta este destinaţia lor finală, unde vor fi torturaţi pentru veşnicie (Mat. 25:41; Apoc. 20:10).

2. ***SATAN*** este, în esenţă, un înger căzut, iar acum este liderul spiritelor rele; el se opune scopurilor lui Dumnezeu, fiind totuşi supus suveranităţii Sale. Fără permisiunea lui Dumnezeu, El nu poate face nimic. Dumnezeu i-a permis lui şi răului, în general, să existe, îndeosebi ca o împlinire a dreptăţii Sale şi ca un mijloc de a testa credincioşia omului.

3.1. Apelativele sale îi reflectă caracterul.

a) Termenul **Satan,** care apare de 35 de ori în Noul Testament, înseamnă „adversar", în special cu sensul de adversar într-o curte de justiţie, procuror (Iov 1:2; Zah. 3:1; 1 Cron. 21:1). El este vrăjmaşul omului şi, mai exact, vrăjmaşul lui Dumnezeu. El este vrăjmaşul omului prin faptul că, în calitate de acuzator, el cere întotdeauna pedeapsa maximă şi vrăjmaşul lui Dumnezeu, prin faptul că el se opune întotdeauna scopurilor lui Lui de salvare a omului. Aceasta înseamnă că Satan se va opune cu îndârjire oricărei încercări de evanghelizare şi de împlinire a Marii Trimiteri date de Domnul Isus.

b) Un alt apelativ al lui Satan este **diabolos**, care înseamnă „calomniator" şi, prin urmare, „acuzator" (apare de 37 de ori în Noul Testament). Acest termen înseamnă „oponent într-un proces". În acest caz, Satan este un oponent răutăcios, acuzând omul în orice fel posibil (Apoc. 12:10; cf. Ioan 2:1). El caută să-L prezinte omului pe Dumnezeu într-o lumină falsă (Gen. 3:4-5) şi să distrugă reputaţia tuturor.

c) El mai este numit şi **„Cel rău"** (*ho ponéros*), apelativ al cărui echivalent vechi-testamentar este *Belial* (ticălos, rău: Mat. 5:37; 13:19, 38; Ioan 17:15; Efes. 6:16; 1 Ioan 5:18-19; Deut. 13:13; 1 Sam. 1:6; 2 Cor. 3:15).

d) Satan este numit şi **„Ispititorul"** şi **„Şarpele"**, el fiind întotdeauna preocupat să-i facă pe oameni să-i semene lui (Mat. 4:3; 1 Tes. 3:5). El este Prinţul şi Stăpânitorul acestei lumi, în sensul de „omenire organizată fără şi în opoziţie faţă de Dumnezeu" (gr. *kosmos*, sistemul lumesc sau ordinea mondială). El este Prinţul puterii văzduhului, ceea ce arată faptul că el lucrează din atmosferă, care este o sferă mai sus decât cea a oamenilor, dar mai jos decât cea a lui Dumnezeu. El este domnul acestui veac, spre deosebire de veacul care va veni (mileniul).

e) Satan mai este cunoscut şi ca **Ba'alzebul,** care a fost la origine numele unui zeu păgân, însă a fost modificat şi aplicat lui Satan, cu sensul de „Domnul muştelor" sau „Domnul gunoiului", denumire ce scoate în evidenţă autoritatea sa asupra roiurilor de demoni. El este cel care instigă oamenii la orice fel de închinare păgână (1 Cor. 10:20).

3.2. Originea sa: ca toţi ceilalţi îngeri, Satan este şi el o fiinţă creată, care, înainte de crearea fiinţelor materiale, s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Pasajele din Ezechiel 28:15-17 şi Isaia 14:12 ne oferă câteva indicii cu privire la statutul său anterior şi la căderea sa. Se pare că motivul căderii sale a fost dorinţa de lua locul lui Dumnezeu, din cauza mândriei sale. Din motive necunoscute, o fiinţă creată desăvârşită, a cedat în faţa răului şi a căzut. Dumnezeu nu Îşi impune domnia niciunei fiinţe, prin urmare trebuie să existe posibilitatea de a alege. Se pare că Satan a fost unul dintre heruvimi (susţinătorii integrităţii lui Dumnezeu), ţinând cont de faptul că, după cădere, s-a ocupat de condamnare şi acuzare: ceva asemănător cu un poliţist care devine corupt. Căderea sa a precedat căderea omului (1 Tim. 3:6; Is. 14:12; Ez. 28:11). Pasajul din Ezechiel 28 se referă, în primul rând, la împăratul Babilonului şi la împăratul Tirului, însă din cauza mândriei lor diavoleşti, ei sunt tipuri reprezentative ale lui Satan: ei indică, de fapt, înspre Satan.

3.3 Activitatea sa prezentă: Satan are un scop bine stabilit: acela de a se opune lui Dumnezeu şi de a încerca să zădărnicească voia Sa. Isus a spus că Satan avea un plan care se opunea dorinţei lui Dumnezeu de a salva omul. El a încercat să-L omoare pe Isus când era copil şi a mai atentat la viaţa Lui şi mai târziu. Dumnezeu era, însă, în control şi a avut grijă ca niciun fir de păr să nu-I fie atins până când „I-a sosit ceasul", pe care Isus îl mai numeşte şi „ceasul puterii întunericului". Isus a mărturisit că Satan lucrează prin intermediul oamenilor. El foloseşte diverse metode pentru atingerea scopurilor sale şi, pentru că nu-L poate ataca pe Dumnezeu în mod direct, îl atacă pe om, coroana creaţiei Sale.

a) Biblia menţionează următoarele metode folosite de Satan:

- minciuna: el este sursa tuturor minciunilor şi îi cheamă şi pe alţii să mintă (Ioan 8:44; Fapte 5:3);

- ispitirea, prin care face ca obiectul ispitei să pară foarte rezonabil, de dorit şi profitabil (Mat. 4:1);

- jefuirea (Mat. 13:19), o dorinţă arzătoare de a fura;

- hărţuirea (2 Cor. 12:7), în special a celor implicaţi în lucrarea de evanghelizare;
- împiedicarea (Zah. 3:1; 1 Tes. 2:18; Efes. 6:12);
- testarea (Luca 22:31);
- imitarea (2 Cor. 11:14-15; Mat. 13:25);
- acuzarea (Apoc. 12:9-10);
- lovirea cu boală (Luca 13:16; 1 Cor. 5:5);
- uciderea şi devorarea (Ioan 8:44; 1 Cor. 5:5);
- posedarea (Ioan 13:27).

b) În ceea ce-i priveşte pe creştini, dorinţa lui Satan este să-i devieze de la voia lui Dumnezeu (Mat. 4:10; 16:23; 1 Cor. 7:5). În ce priveşte lumea, el vrea să ţină oamenii în sclavia răului, atât ca învăţătură, cât şi ca trăire. Biblia atrage atenţia asupra vicleniei lui Satan (Efes. 6:11; 1 Tim. 3:7; 2 Tim. 2:26).

3.4. Puterea lui Satan şi limitele sale: Satan este o persoană de care trebuie să ţinem seama. El are putere asupra altor spirite căzute (Mat. 25:41; Efes. 6:11-16; Apoc. 12:7) şi stăpâneşte şi peste lumea oamenilor nenăscuţi din nou (Mat. 13:38-39; Fapte 13:10; 26:18; 1 Ioan 3:8-9). El are un anumit grad de autoritate asupra oamenilor, însă este, în esenţă, un uzurpator, deoarece Hristos este moştenitorul de drept al tuturor împărăţiilor pământului (Luca 4:6). Când Hristos a fost ispitit de Satan în pustie, acesta I-a oferit împărăţiile pământului în schimbul închinării Sale înaintea lui Satan, însă aceste împărăţii Îi fuseseră deja promise lui Isus, ca Mesia, de către Dumnezeu Tatăl.

Biblia spune că Satan are câteva domenii ca şi câmp de lucru: moartea şi boala (Luca 13:16; Ioan 8:44; 2 Cor. 12:7; Evr. 2:14). Însă, pe de altă parte, moartea este uneori atribuită îngerilor buni, iar alteori lui Dumnezeu Însuşi. Prin urmare, Satan are de-a face cu boala şi moartea, deoarece este vinovat de amândouă. În privinţa morţii, creştinul este în mâna lui Dumnezeu, aşa cum Iov era convins că se afla în mâna Sa, deşi trecea prin boală şi suferinţă. În ceea ce-l priveşte pe creştin, lui nu i se poate întâmpla nimic fără permisiunea expresă a lui Dumnezeu.

3.5. Destinul său: marele adversar al lui Satan este Însuşi Dumnezeu, care a îngăduit prezenţa lui în univers, însă a şi demarat un proces prin care Satan va fi înfrânt cu desăvârşire. Satan a fost învins de Hristos pe crucea de la Calvar, aceasta fiind împlinirea profeţiei din Geneza 3:15 (1

Ioan 3:8). În timpul vieţii Sale pământeşti, Isus l-a învins pe Satan şi Şi-a demonstrat superioritatea asupra lui în fiecare etapă a vieţii Sale: prin exorcizarea demonilor, vindecarea bolilor, iertarea păcatelor. Crucea a însemnat şi victoria asupra aliaţilor lui Satan (Col. 2:14 şi urm.; 2 Cor. 2:14). Imagistica acestor pasaje are legătură cu obiceiul roman, potrivit căruia, atunci când un general roman câştiga o victorie, trimitea soli la Roma, cerând să i se organizeze o ceremonie publică, adică un marş triumfal. Dacă i se acorda acest lucru, el intra călare în Roma, însoţit de oamenii săi şi cu cei mai vestiţi dintre prizonieri înlănţuiţi la carul său, aceştia urmând a fi executaţi. Într-un mod asemănător, Hristos a avut o victorie remarcabilă, iar Tatăl I-a acordat un marş triumfal. Satan este înfrânt, de asemenea, şi de puterea lui Hristos care este în oamenii Săi (Luca 10:19; Apoc. 12:11; Rom. 16:20; Efes. 6:12; 1 Ioan 5:18 şi urm.).

Condamnarea finală a lui Satan este deja pregătită, aceasta constând în trimiterea în iad (Mat. 25:41; Apoc. 20:10). Satan se află în prezent „în văzduh”, având acces atât în cer, cât şi pe pământ (Iov 1:6-7; 2:1; Efes. 2:2; 6:12) şi se pare că acolo şi-a avut sediul încă de la căderea omului. Ni se spune că, în timpul necazului celui mare, el va fi aruncat pe pământ, unde îşi va vărsa mânia peste locuitorii pământului, făcând ravagii. În timpul mileniului, el va fi trimis în „groapă”, iar la sfârşitul acestei perioade, va fi eliberat pentru puţină vreme, pentru a arăta răzvrătirea oamenilor (Apoc. 20:3). Ultima sa răzvrătire va fi înăbuşită şi apoi el va fi trimis pentru totdeauna în iazul de foc (Apoc. 20:7-10; Mat. 25:41). Cei care au făcut front comun cu Satan, vor merge cu el în acelaşi loc. Se pare că, până şi după crearea unui cer nou şi a unui pământ nou, va exista un loc în univers (un fel de gaură neagră) în care Satan şi toţi cei care s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu îşi vor petrece veşnicia.

BIBLIOLOGIE

(Doctrina despre Sfânta Scriptură)

Toate doctrinele prezentate în această lucrare se bazează pe textul Sfintei Scripturi şi, deci, este important să fim convinşi de veridicitatea ei. Dacă insistăm mai mult pe această doctrină este pentru că mulţi teologi liberali nu cred că Dumnezeu s-a revelat în mod verbal; ei cred că Biblia este relatarea falibilă a omului despre lucrarea lui Dumnezeu, de-a lungul istoriei.

1. REVELAŢIA

1.1. Terminologia biblică

Termenul folosit în Vechiul Testament pentru „revelaţie" este *gala* (a dezvălui, a descoperi, a revela). Aceasta înseamnă că ceva ce a fost acoperit (ascuns) până atunci, este descoperit (2 Sam. 7:27, Ps. 98:2). În Noul Testament, apare termenul „apokalupto" (a face cunoscute realităţile religioase), folosit cu referire la dezvăluirile de natură religioasă (Luca 10:21, 12:2, Efes. 3:5, 2 Tim. 1:10). Un alt termen folosit în legătură cu revelaţia divină este „cuvânt" (ebr. *davar*, gr. *logos)*, care sugerează că Dumnezeu se face cunoscut prin cuvântul rostit sau scris (Isaia 1:10, 2:3, Marcu 4:14, Ioan 17:8) şi se referă la a-L cunoaşte pe Dumnezeu prin ceea ce spune El. O altă expresie folosită în Scriptură pentru revelaţie este „a face să fie cunoscut, a face cunoscut" (ebr. *hodia* - de la *jada* şi gr. *egnorisa* - de la *ginosko)*. Aceste cuvinte apar în Exod 18:16 şi Ioan 15:15.

1.2. Nevoia omului de a avea o revelaţie divină

Biblia susţine că Dumnezeu s-a descoperit omului înainte ca acesta să-L cunoască. Ideea lui Aristotel, despre un Dumnezeu inactiv pe care omul îl poate descoperi prin raţiune şi discurs este nebiblică.

a) Omul este finit şi Dumnezeu este infinit: omul nu-L poate vedea pe Dumnezeu, nu-L poate găsi căutându-L şi nici nu-i poate citi gândurile prin presupuneri îndrăzneţe (Ioan 1:18, 1 Tim. 6:16, Exod 33:20, Iov 11:7 – 23:3-9, Is. 55:8 etc.). Chiar şi înainte ca Adam să păcătuiască, tot Dumnezeu trebuia să i se descopere acestuia (Gen 2:16). Mai mult, revelaţia ţine de voinţa lui

Dumnezeu. El iniţiază revelaţia, de obicei în cadrul unei relaţii bazate pe un legământ, însoţit de anumite stipulaţii.

b) Omul este păcătos, iar Dumnezeu este sfânt: omul nu doar că eşuează să răspundă la revelaţia generală a lui Dumnezeu în creaţie, providenţă şi conştiinţă, dar în mod intenţionat interpretează greşit această revelaţie. Neevreii cădeau în idolatrie şi imoralitate prin închinare la creaţia lui Dumnezeu în locul lui Dumnezeu însuşii. De asemenea, evreii interpretau mila lui Dumnezeu faţă de poporul Său, într-un mod greşit: ei interpretau legea ca fiind calea spre mântuire şi nu îl luau în seamă pe Mesia care, prin Duhul Său, dă putere omului să împlinească Legea. Pavel scoate în evidenţă acest argument, în detaliu, în Romani capitolele 1 şi 2. Dumnezeu trebuie să se descopere omului în contextul mântuirii, dacă fiinţa umană doreşte să înveţe ceva despre El (Mat. 11:25-27, 1 Cor. 2:10).

Acelaşi principiu este adevărat şi cu privire la revelaţia continuă. Atunci când ascultăm de Dumnezeu, El ne dă mai multă lumină (revelaţie; Mat. 13:12, Luca 11:35).

1.3. Revelaţia generală şi specială.

a) **Diferenţa dintre revelaţia generală şi cea specială**

i. Revelaţia generală este descoperirea lui Dumnezeu faţă de toţi oamenii de pretutindeni, în principal prin creaţie şi conştiinţă. Omul este sensibil faţă de această revelaţie deoarece este creat după asemănarea lui Dumnezeu, o asemănare care a fost deformată, însă nu distrusă. De aceea omul nu are nici o scuză când refuză această mărturie despre existenţa lui Dumnezeu (Rom. 1:14-20, 2:1-16).

ii. Revelaţia specială este descoperirea accesibilă în contextul planului lui Dumnezeu de mântuire a omenirii. În această categorie poate fi inclus Vechiul Testament, revelaţia lui Dumnezeu faţă de naţiunea lui Israel, faţă de care El a încheiat un legământ; relaţia lui Dumnezeu cu Israel este specială şi are în vizor mântuirea.

b) **Mijloacele revelaţiei generale**

I. Natura întreagă mărturiseşte despre inteligenţa, înţelepciunea şi măreţia lui Dumnezeu ca şi Creator. De asemenea mărturiseşte despre El ca fiind un Dumnezeu milostiv, prin faptul că

se îngrijeşte de creaturile Lui şi, de asemenea, prin faptul că pune limite cu privire la extinderea efectelor păcatului. (Fapte 14:17, 17:26).

II. Natura umană: chipul lui Dumnezeu în om, deşi afectat de păcat, este totuşi vizibil încă, prin modul în care se deosebeşte de animale; astfel, omul este o fiinţă individuală cu voinţă şi cu abilitatea de a avea părtăşie cu Dumnezeu.

c) **Limitele revelaţiei generale**

Prin revelaţia generală putem învăţa multe lucruri despre Dumnezeu, dar aceasta nu poate să ne conducă şi la o cunoştinţă personală a lui Dumnezeu. Pentru a învăţa despre harul lui Dumnezeu în Hristos trebuie să intrăm în contact cu revelaţia specială găsită în Biblie.

d) **Revelaţia generală şi Teologia naturală**

I. Revelaţia generală este descoperirea lui Dumnezeu însuşi faţă de întreaga omenire de pretutindeni, în timp ce teologia naturală este înţelegerea omului cu privire la revelaţia generală. Teologia naturală este formată din eforturile omului de a ajunge la diverse concluzii, în baza revelaţiei generale, în special cu privire la persoana lui Dumnezeu. Această înţelegere se preocupă mult cu dovezile existenţei lui Dumnezeu. Versete precum cel din Romani 1:18 etc. arată că omul a interpretat greşit revelaţia generală a lui Dumnezeu, din cauza firii sale răzvrătite faţă de El (Rom. 2:12-16, Fapte 14 şi 17). Psalmul 19, de exemplu, este o interpretare corectă a revelaţiei lui Dumnezeu (sub inspiraţia Duhului Sfânt), deoarece psalmistul avea o cunoaştere personală despre El. Fapte 17 se ocupă de teologia naturala a epicurienilor şi stoicilor, total contrară revelaţiei speciale a lui Dumnezeu.

II. Revelaţia generală şi cea specială: ambele sunt susţinute de Scriptură, însă revelaţia specială face posibilă o înţelegere adevărată a revelaţiei generale.

1.4. Caracterul revelaţiei speciale

a) Este condiţională: Dumnezeu se descoperă celor ce sunt pregătiţi să se încreadă în El şi să se supună Lui. Dumnezeu încheie un legământ cu astfel de oameni.

b) Este propoziţională: îi spune omului scopurile lui Dumnezeu; îi spune cine este El, ce a făcut, ce face şi ce urmează să facă. Tot astfel îi spune şi ce se aşteaptă Dumnezeu din partea

omului. Dumnezeu nu-l lasă pe om să tragă singur concluzii din fenomenele naturale şi supranaturale, ci comunică cu el în mod verbal. Dumnezeu i-a ales pe Noe, Avraam şi Moise cu încredere, comunicându-le ceea ce a plănuit şi ce loc aveau ei în planul Său. Domnul i-a spus lui Israel legile şi promisiunile legământului Său. Şi-a dezvăluit scopurile Sale profeţilor (Amos 3:7), iar Isus a spus ucenicilor Săi tot ce a auzit de la Tatăl (Ioan 15:15), făgăduindu-le Duhul Sfânt, care urma să desăvârşească lucrarea de ucenicie. Dumnezeu i-a dezvăluit lui Pavel „taina" scopurilor Sale eterne, despre care citim că sunt în legătură strânsă cu Mesia (Efes. 1:9; 3:3-11). Tot astfel, Isus i-a descoperit lui Ioan „ce se va întâmpla curând" (Apoc. 1:1).

c) Este personală: dezvăluie persoana lui Dumnezeu. Când Dumnezeu vorbeşte omului, îl confruntă cu propria Sa persoană. Dumnezeu vine la om pentru a i se face cunoscut (Gen. 35:7, Ex. 6:3, Num. 12:6-8, Gal. 1:15). În Vechiul Testament, Dumnezeu se descoperea uneori oamenilor prin teofanie, vorbind personal cu ei (Ioan 1:14).

d) Teologii liberali încearcă să minimalizeze importanţa revelaţiei lui Dumnezeu, în mare parte din cauză că sunt raţionalişti şi nu acceptă supranaturalul. Ei înţeleg revelaţia prin faptul că Dumnezeu conduce istoria biblică şi îi face pe oameni conştienţi de prezenţa, activitatea şi declaraţiile Lui. Pentru ei revelaţia are un caracter non-verbal, iar Biblia deţine reacţia umană la revelaţia non-verbală. Dar Biblia afirmă că Dumnezeu se revelează atât prin fapte cât şi prin cuvinte; când se descoperă prin fapte, Dumnezeu adaugă şi un comentariu verbal, ca să nu existe vreo neînţelegere, apoi Dumnezeu luminează pe om ca să înţeleagă acel fapt (aceasta este iluminarea). Scriitorii Noului Testament recunosc Vechiul Testament ca fiind revelaţia lui Dumnezeu, oricare ar fi genul literar folosit (profetic, poetic, legislativ, etc. Mat. 19:4 şi urm., Fapte 4:25, Evr. 1:5 şi urm., 3:7 şi urm.).

1.5. Mijloacele revelaţiei speciale.

a) **Desigur, Dumnezeu alege anumite aspecte ale naturii pentru manifestările** Sale speciale, cum ar fi rugul aprins (Ex. 3:2) sau stâlpul de nor (Ex. 13:21 şi urm.) – un fenomen natural folosit într-un mod special. În 1 Împăraţi 19:11-13, Dumnezeu se descoperă pe Sine însuşi în „sunetul unui susur blând" (sunetul unei tăceri).

b) **Printr-o voce** (Ex. 19:9, Mat. 3:17): în ocazii rare, Dumnezeu vorbeşte omului, folosind o voce. Există trei astfel de cazuri în Noul Testament.

c) **Îngerii**: aceştia sunt în principal agenţii lui Dumnezeu şi, de obicei, duc un mesaj din partea Lui (sensul cuvântului „înger" este „mesager"). Acest lucru se întâmplă, în general, în literatura apocaliptică (Dan. 8:16, Apoc. 1:1), dar şi în alte contexte (Luca 1:11-12, 26).

d) **Vedenii şi vise**: acestea vin împreună cu tălmăcirea lor, pot fi foarte clare aşa încât nu mai au nevoie de alte interpretări, sau sunt interpretate de o voce care poate fi auzită. Există şi unele vise completate de anumite cuvinte rostite, care nu aparţin visului sau vedeniei respective (Dan. 2,4,7,8,10).

e) **Minunile**: Dumnezeu face minuni pentru a se revela, arătându-şi lucrarea şi scopurile Sale (arătând ce fel de persoană este El). Aceste minuni pot fi clasate în trei categorii:

i. dunamis: arată o acţiune caracterizată de putere Fapte 2:22, 8:13.

ii. teras: arată o acţiune caracterizată de putere, în condiţiile impactului emoţional asupra observatorului – este o minune, un lucru care te umple de uimire. Mat. 24:24, Fapte 4:30.

iii. semeion: un act de putere, un îndrumător spre un adevăr mai profund, cum ar fi, spre exemplu, faptul că Isus este Mesia. Acesta este cuvântul pe care Ioan l-a folosit cel mai mult în scrierile Sale (Luca 23:8, Ioan 2:11 etc.).

f) **Îngerul Domnului**: este un înger foarte special şi apare în contextul istoric al Vechiului Testament. Pe deoparte, pare să se identifice cu Dumnezeu, dar pe de altă parte se diferenţiază de El; este văzut ca o anticipare a întrupării: a doua Persoană din Trinitate, într-o formă anterioară întrupării (Gen 16:7, 13; 31:11, 13; Ex 3:2,6; Ios. 5:13-6:2). Acest fenomen este cunoscut ca teofanie.

f) Urim şi Tumim: erau două pietre mici, folosite de preoţi pentru a trage la sorţ şi prin care, în anumite evenimente, era făcută cunoscută voia lui Dumnezeu (Exod 28:30 etc.). Acesta era una din modurile de a discerne voia lui Dumnezeu cu privire la un rege. De exemplu, Saul, care avea o nevoie disperată de sfaturi militare, nu se putea bizui pe nici una dintre aceste căi de revelaţie, aşa că a consultat un medium. Când Saul a văzut armata filistenilor, a fost terifiat şi L-a întrebat pe Domnul ce să facă, dar Domnul nu i-a răspuns deloc, nici prin vise, nici prin folosirea lui Urim şi Tumim, nici prin proroci. Apoi Saul a ordonat gărzilor lui: „Căutaţi-mi o femeie care să cheme morţii, ca să mă duc s-o întreb." (1 Sam. 28:5-7)

1.6. Revelaţia specială în istorie: revelaţia specială este găsită exclusiv în paginile Scripturii.

Ea ne vorbeşte despre relaţia specială pe care Dumnezeu o are cu poporul Israel şi ne dă câteva idei cu privire la modul în care Dumnezeu se poartă cu alte naţiuni. Ne spune despre planurile de viitor ale lui Dumnezeu pentru această lume. Mesia este sursa din care vine această revelaţie (Ioan 1 ne spune că Hristos este lumina, sursa revelaţiei lui Dumnezeu, iar fiinţele angelice care veneau şi plecau în perioada lucrării Sale accentuau acelaşi lucru – Ioan 1:51). Această revelaţie specială, în istorie, are următoarele caracteristici:

a) Este focalizată pe naţiunea lui Israel

Israel este naţiunea prin care Dumnezeu a ales să se reveleze. Începând cu Geneza 12, Dumnezeu a lucrat şi cu alte popoare, însă doar atunci când acestea au avut legături cu Israel. Chiar şi istoria Noului Testament începe din Israel, leagănul creştinismului. În momentul de faţă, Biserica se află în centrul planului lui Dumnezeu, iar pe scena evenimentelor escatologice de la sfârşitul acestui veac, Israel ocupă din nou o poziţie centrală. Dumnezeu are încă un rol special rezervat poporului Israel, în perioada mileniului.

b) Descoperă scopurile lui Dumnezeu pentru mântuire

Revelaţia specială ne spune că dorinţa principală a lui Dumnezeu este să mântuiască lumea, nu să o condamne, iar acest plan pune în centru Israelul şi venirea lui Mesia – de aceea păstrarea acestei naţiuni este atât de importantă.

c) Culminează cu venirea lui Mesia

După cum a arătat însuşi Domnul Isus, întreaga revelaţie a Vechiului Testament indică spre venirea lui Mesia. El acţionează ca agentul Tatălui pentru a finaliza obiectivele Sale răscumpărătoare.

Mesia a venit pentru a aduce o revelaţie mai profundă a lui Dumnezeu Tatăl. De asemenea, venise ca reprezentant al Tatălui pentru a duce pe Israel la destinaţia stabilită, pentru a încheia istoria, pentru a stabili Împărăţia escatologică a lui Dumnezeu, pentru a-l expulza pe Satan din lume şi pentru a fi judecătorul omenirii. Doar o persoană divină poate face aşa ceva.

d) Ne oferă o interpretare competentă a istoriei. Dintr-un anumit punct de vedere istoriile sunt interpretări din diverse perspective ale aceloraşi evenimente. Există de exemplu, o

interpretare marxistă a istoriei, diferită de interpretarea capitalistă etc. Biblia nu este o excepţie, deşi în acest caz avem interpretarea istoriei de către Dumnezeu.

Istoria biblică este o combinaţie de fapte şi interpretări divine, totul fiind văzut din punctul de vedere al relaţiei lui Dumnezeu cu poporul Israel. În Deuteronom 7:7, 9:4 îl vedem pe Moise vorbind despre o posibilă interpretare greşită a istoriei. Capitolul 2 din cartea Judecători este cheia istoriei cărţii Judecători, iar mâna lui Dumnezeu este văzută în spatele tuturor acelor evenimente. În Isaia 10, asirienii, fără să ştie, sunt unealta de judecată a lui Dumnezeu. Încă odată, totul este văzut dintr-un punct de vedere divin. În Ioan 1, venirea lui Isus este arătată ca întruparea Cuvântului lui Dumnezeu şi locuirea Lui în mijlocul nostru.

Deşi Biserica se află acum în centrul planului lui Dumnezeu, totuşi El încă mai are o relaţie cu Israel, chiar dacă au existat multe urmări negative. În al II-lea război mondial, holocaustul nu putea fi un accident, ci a avut ca rezultat pedepsirea naţiunii (Germania nazistă) de care s-a folosit Dumnezeu în planurile lui, aşa cum a făcut-o altădată şi cu Asiria. În acea vreme exista o percepţie foarte răspândită în populaţia germană şi anume că bombardarea oraşelor nemţeşti a fost o răsplată pentru ceea ce le-au făcut ei evreilor. Rămâne însă un mister motivul pentru care Dumnezeu a ales ca pedeapsa să cadă asupra acelei generaţii. În 1948, Israel a devenit un stat suveran şi o parte dintre evrei s-au întors în ţara lor în aşteptarea, credem noi, a viitoarei împliniri a profeţiilor biblice. De atunci, Dumnezeu a dat acestei ţări micuţe victorii militare remarcabile şi este tratată cu respect de către ţările vecine. Israelul are cel mai mare arsenal nuclear din întreaga zonă a Orientului Mijlociu.

1.7. Revelaţia specială prin Cuvântul rostit.

Vorbirea este trăsătura distinctivă a vieţii umane, deoarece necesită existenţa raţiunii. În revelaţia Sa specială Dumnezeu comunică cu omul în mod verbal, ceea ce înseamnă că El comunică raţional, aspect neîntâlnit în revelaţia generală.

a) **Vocea lui Dumnezeu care poate fi auzită**

Dumnezeu a vorbit printr-o voce audibilă, atunci când a dat cele 10 porunci (Exod 19:9, 19; 20:1), pentru a accentua importanţa Decalogului, unde sunt redate legile fundamentale ale vieţii omului. Nu există alte trimiteri cu privire la vocea audibilă a lui Dumnezeu, în mod public, până la venirea lui Hristos. Totuşi, există alte momente în care Dumnezeu vorbea direct cu anumite persoane: Moise (Num. 12:6-8), Ilie (1 Împ. 19:12). Când Dumnezeu a vorbit pe muntele

Schimbării la faţă, Moise şi Ilie erau amândoi acolo, iar în timpul lucrării lui Hristos, Dumnezeu Şi-a făcut auzită vocea de trei ori în mod public, fiind al doilea episod când s-a întâmplat acest lucru. Cu ocazia schimbării la faţă, Dumnezeu a spus: „De El să ascultaţi" (de Mesia cel divin). Aşadar, Mesia este întruparea vocii lui Dumnezeu (Cuvântul).

b) **Proorociile din Vechiul Testament:** sunt cele mai importante mijloace ale revelaţiei, în vechiul legământ. În Exod 4:15-16 vedem ce este o prorocie: Dumnezeu face o comparaţie între relaţia pe care o avea cu Moise şi apoi relaţia dintre Moise şi Aaron. Moise comunica lui Aaron cuvintele primite de la Dumnezeu şi, apoi, Aaron le transmitea poporului. Proorocul este purtătorul de cuvânt a lui Dumnezeu, este o portavoce a Sa. Proorocul este o persoană care, în primul rând, vorbeşte din partea lui Dumnezeu şi apoi mai este şi un prevestitor al lucrurilor viitoare. Totuşi, un test al autenticităţii slujirii de prooroc este dacă profeţia făcută se împlineşte în timpul vieţii sale, sau nu. Nu ştim întotdeauna exact cum a fost comunicat Cuvântul lui Dumnezeu unui profet - câteodată prin vise, alteori prin vedenii, îngeri etc. Numeri 12:6 ne arată că visele şi vedeniile sunt legate de lucrarea profetică. În multe cazuri este posibil ca proorocii să fi fost total pasivi, dar nu este admisibil să excludem posibilitatea ca Dumnezeu să fi folosit reflecţiile personale ale profetului ca instrument al revelaţiei. De exemplu, în cazul lui Habacuc, Dumnezeu i-a vorbit prin modul în care acesta a reflectat la evenimente prin care a trecut. Câteodată Dumnezeu oferă o descoperire profetului, în contextul trăirilor Sale proprii (Osea şi căsnicia lui tristă). În 2 Sam 7:3-5 profetul putea face o diferenţă clară între gândurile sale şi Cuvântul lui Dumnezeu: prima oară Natan dă un sfat, iar apoi transmite un mesaj de la Dumnezeu care era total contrar sfatului său.

c) **Învăţăturile lui Mesia.**

Oamenii au observat imediat diferenţa dintre învăţăturile Sale şi cele ale fariseilor sau ale cărturarilor. El a vorbit cu autoritate, dând valoare eternă învăţăturilor Sale (Mat. 24:35); a declarat că învăţăturile Sale vor rezista mai mult decât înfăţişarea prezentă a universului. În Ioan 8:26-28 Hristos a afirmat că învăţăturile Sale îşi au obârşia de la Tatăl. Revelaţia Sa rostită a fost o continuare a revelaţiei anterioare şi, adeseori, o interpretare a acesteia. În Matei 5 Mântuitorul interpretează legea Vechiului Testament, spunând: „Rabinii au interpretat legea în acest fel, dar Eu (Mesia, Cel care v-am dat legea) vă spun...", făcând, astfel, aluzie la faptul că El era împlinirea şi punctul culminant al revelaţiei, al doilea Moise, Profetul.

d) **Cuvântul predicat în Noul Testament.**

Apostolii erau unelte inspirate de Dumnezeu, la fel de mult ca profeţii Vechiului Testament, deoarece lor li s-a încredinţat revelaţia lui Dumnezeu în Hristos. Pentru această lucrare apostolii au fost echipaţi prin Duhul Sfânt (Fapte 4:29-31, 1 Tes. 1:5, Evr. 2:4).

e) **Valoarea revelaţiei orale:** este foarte mare, deoarece constituie modul obişnuit prin care oamenii comunică între ei şi este esenţial ca aceea comunicare să fie clară.

f) **Nevoia punerii în scris a revelaţiei orale.**

Una dintre problemele transmiterii orale este posibilitatea compromiterii mesajului. Dumnezeu ar fi putut proteja într-un mod supranatural o tradiţie orală, dar nu a făcut aşa. În mod normal, Dumnezeu nu face minuni decât dacă este necesar. El este Dumnezeul naturalului, la fel cum este şi al supranaturalului. Aşadar, în Scriptură, Dumnezeu a dat o formă scrisă proorociilor transmise pe cale orală, spunând multora dintre prooroci să scrie mesajul transmis din partea Sa.

1.8. **Revelaţia specială în Cuvântul Scris.**

a) Cuvântul scris este o consemnare a revelaţiei speciale şi cuprinde toate modalităţile de transmitere ale acesteia. O parte considerabilă a revelaţiei divine a fost dată, la început, într-o formă orală, cum ar fi Predica de pe Munte, predicile apostolilor din cartea Faptele apostolilor, proorociile, aceste discursuri fiind puse în scris, fiind păstrate pentru posteritate.

b) Biblia însăşi este o revelaţie, nu doar un înregistrare a acesteia (Exod 17:14, 32:15-16, Iosua 1:8, Isaia 30:8, Ier. 30:2, Marcu 7:13, Rom. 3:2).

c) Nu numai că Biblia conţine Cuvântul lui Dumnezeu, ea însăşi este Cuvântul Său (Marcu 7:13, Ioan 10:34-35). Pentru scriitorii Noului Testament expresia „cum spun şi Scripturile” echivala cu sintagma „cum spune Dumnezeu”. De aceea, nu este suficient să spui că Biblia devine Cuvântul lui Dumnezeu doar când o citeşte o anumită persoană şi Dumnezeu îi vorbeşte prin Cuvântul Său (cum susţine Karl Barth), ea este Cuvântul lui Dumnezeu (încărcat cu puterea lui Dumnezeu de a-şi atinge ţelurile), fie că vorbeşte la un moment dat unui credincios, fie că nu vorbeşte. Barth a confundat, de fapt, revelaţia cu iluminarea.

d) **Revelaţia lui Dumnezeu a luat o formă scrisă deoarece Dumnezeu a inspirat autorii (2**

Tim. 3:16)

În Biblie se menţionează că Dumnezeu a îndrumat proorocii prin Duhul Său cel Sfânt în momentul în care se apucau de scris, aşa încât scrierile lor sunt o înregistrare exactă a ceea ce a zis Dumnezeu. Dacă nu ar fi aşa, atunci Dumnezeu nu ar fi fost corect în pedepsirea celor care s-au împotrivit Cuvântului Său, şi Israel nu ar fi păstrat aceste cărţi care mărturisesc împotriva lor ca naţiune.

Isus nu este doar autorul revelaţiei lui Dumnezeu (Biblia), este şi centrul acesteia, deoarece El este Mesia, Cel ce împlineşte voia Tatălui.

1.9. **Revelaţia specială prin Cuvântul Viu.**

a) Hristos este Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu (Ioan 1:1-18; 8:12; 9:5; 12:35; 14:8-10; 1 Ioan 1:1-3). Vocea care a vorbit profeţilor în Vechiul Testament, a luat trup de om şi a trăit printre noi, ca noi să auzim şi să vedem cum este Dumnezeu într-adevăr: nu am fi putut avea o revelaţie mai directă, întrucât numai Dumnezeu îl poate revela pe Dumnezeu într-un mod desăvârşit.

b) În El credinţa a fost transmisă omului odată pentru totdeauna (Iuda 3). Isus este Cuvântul decisiv al lui Dumnezeu pentru om.

c) **Revelaţia anterioară este fragmentară, dar adevărată:** (Evr. 1:1, Mat. 17:3-5). În Vechiul Testament găsim o revelaţie parţială a lui Dumnezeu, pe când în Noul Testament găsim o revelaţie deplină (Ioan 1:17-18), deşi aceasta era ascunsă într-un trup de ochii celor ce au refuzat să creadă. Evrei 1 şi Ioan 1 afirmă că nu doar cuvintele Sale, ci Persoana lui Hristos în întregime reprezintă Cuvântul lui Dumnezeu.

d) **Întreaga Biblie vorbeşte despre El** (Luca 24:25-27, 44-48) prin faptul că El este împlinirea tuturor personajelor escatologice vechi-testamentare (Fiul Omului, Robul care suferă etc.), precum şi al tipurilor reprezentative din Vechiul Testament (Profetul desăvârşit, Preot, şi Împărat). El este factorul unificator suprem al întregii Scripturi.

e) **Noul Testament este consemnarea în scris a acestei revelaţii în Hristos** şi, deoarece este scris sub inspiraţie divină, este în sine o revelaţie din partea lui Dumnezeu. Dumnezeu nu a lăsat ca omul supus greşelilor să încerce să îşi dea seama ce a spus Dumnezeu, sau ce a vrut să transmită printr-un anumit eveniment, pentru că atunci nu ar fi putut pretinde ascultare faţă de Cuvântul Său până în cele mai mici detalii şi nici nu s-ar fi putut aştepta ca oamenii să ia în serios

profeţiile Sale referitoare la viitor.

1.10. **Răspunsul nostru faţă de revelaţia divină**

a) Răspunsul potrivit faţă de revelaţie este credinţa (1 Cor. 15:1-11, 1 Tes. 1:2-10, 2:13). Omul crede ceea ce spune Dumnezeu şi, prin urmare, revelaţia şi credinţa sunt doi termeni aflaţi în strânsă legătură.

b) Credinţa primeşte Cuvântul viu prin intermediul cuvântului scris. Mai mult, credinţa este hrănită în mod constant prin acest cuvânt (1 Petru 1:8-2:10) şi prin acţiunea Duhului Sfânt. Trebuie să ne încredem în ce ne spune Dumnezeu, în special cu privire la Hristos şi aşa ajungem să ne încredem în revelaţia lui Dumnezeu. Prin urmare credem în El, deoarece în Scriptură, persoana unui om şi cuvântul său sunt inseparabile. Credinţa noastră creşte în timp ce ne hrănim din revelaţia lui Dumnezeu.

2. INSPIRAŢIA

2.1. Definiţia inspiraţiei: trebuie să notăm aici faptul că termenul „inspiraţie" este folosit în teologie într-un mod diferit de normele obişnuite. Aceasta nu înseamnă că Scriptura ne inspiră precum un recital de pian, ci se referă la faptul că este procesul de transpunere în formă scrisă a mesajului pus Dumnezeu în mintea profeţilor. Dumnezeu se află în controlul acestui proces, aşa încât putem spune că toată Scriptura este insuflată de El, adică provine din El. Este vorba despre acelaşi proces care este văzut în orice altă activitate a Duhului lui Dumnezeu. Dumnezeu lucrează prin Duhul Său pentru a crea, păstra, revela, regenera şi judeca. El se află în controlul acestui proces de inspirare, precum şi al rezultatului final, revelaţia, la fel ca în orice altă activitate amintită mai sus. Noi ştim că atunci când Dumnezeu creează El poate, prin Duhul Său, să facă tot ce vrea, adică poate să facă toate lucrurile conform planului. Această abilitate este numită în termeni biblici „înţelepciunea" Sa.

2.2. Revelaţie şi inspiraţie: revelaţia este procesul prin care Dumnezeu pune cuvintele şi gândurile Sale în mintea omului, iar inspiraţia este procesul prin care aceste cuvinte şi gânduri sunt puse într-o formă finală scrisă şi autoritativă. Dumnezeu Fiul este implicat în revelaţie, în timp ce Dumnezeu Duhul Sfânt este implicat în fenomenul inspiraţiei.

2.3. Inspiraţia Vechiului Testament

a) Fenomenul inspiraţiei în Vechiului Testament:

I. Scriitorii Vechiului Testament erau conştienţi de inspiraţia lor sau/ şi a altora asemenea lor.

II. Chiar dacă Cuvântul era transmis prin mai multe mijloace, este important faptul că acel cuvânt rămânea neschimbat (vezi Moise şi Aaron).

III. Prorocii puteau face diferenţa dintre gândurile sau sfaturile lor bune şi cuvântul care venea de la Domnul (de exemplu, David şi Natan cu privire la construirea templului).

IV. Se făcea o distincţie clară între profeţia adevărată şi cea falsă, cu ajutorul a două teste prin care era trecută fiecare profeţie:

i. Se împlinea ceea ce prevestea profeţia sau nu? Cartea Ieremia nu a fost acceptată în canonul Scripturii până când nu s-au împlinit câteva din prorociile sale. Asta ne ajută să înţelegem de ce profeţii nu au prorocit întotdeauna despre viitorul îndepărtat şi de ce anumite prorocii s-au împlinit atât imediat, cât şi mult mai târziu (acestea fiind adesea explicate de autorii Noului Testament).

ii. Învăţătura dată era în acord cu restul Scripturii, în special cu Legea? Dacă, de pildă, un proroc zicea: „Haideţi să ne închinăm la idoli”, acesta era în mod evident un proroc fals.

b) Mărturia lui Mesia cu privire la inspiraţia Vechiului Testament:

I. Vechiul Testament a fost dat prin intermediul unor autori umani, fapt recunoscut de Domnul Isus, care făcut referire la acest lucru, însă, în acelaşi timp, El îi vede pe aceşti autori ca pe nişte instrumente ale Duhului Sfânt. De exemplu, Isus spune: „David, insuflat de Duhul Sfânt îl numeşte...” (Mat. 22:43).

II. Adevăratul autor al Vechiului Testament este Dumnezeu: Biblia spune că *prin* proroci a venit cuvântul, ceea ce sugerează că ei au fost mijloace de transmitere a adevărului folosite de Cel care este, de fapt, Dătătorul Său.

III. Isus s-a supus El Însuşi Cuvântului Lui Dumnezeu, dar l-a şi explicat dintr-o perspectivă divină, deoarece oamenii îl interpretaseră greşit, răstălmăcindu-l după bunul lor plac.

De asemenea, El a explicat Vechiul Testament din perspectiva unei noi dispensaţii, care venea acum să o înlocuiască pe cea veche. Aşadar, El a văzut o mare parte a Vechiului Testament ca fiind provizoriu, până în acele vremuri când Mesia avea să vină. De exemplu, o parte din lege

care se adresa în mod specific poporului Israel, nu se mai aplică astăzi, deoarece biserica este un trup multinaţional.

IV. Domnul Isus a făcut şi o distincţie clară între ceea ce era cuvântul lui Dumnezeu şi tradiţia omului. Cel dintâi avea autoritate şi trebuia să fie respectat, pe când.

c) Mărturia scriitorilor Noului Testament.

I. Atitudinea lor a fost identică cu cea a lui Hristos.

II. Au recunoscut autorii umani.

III. De asemenea au scos în evidenţă autoritatea divină: Vechiul Testament este prezentat de multe ori ca fiind prezicerile lui Dumnezeu, comunicarea supranaturală de la Dumnezeu (Rom. 3:2; Fapte 7:38; Evr. 5:12). Este citat cu autoritate pentru a împuternici un anumit principiu, sau pentru a puncta împlinirea unei prorocii. Aceste citate sunt deseori însoţite de expresii ca: după cum a spus Dumnezeu (Fapte 4:25; 1 Cor. 6:16), sau : precum a spus Duhul Sfânt (Fapte 28:25, Evr. 3:7). Nu se face diferenţă între ce a spus exact Dumnezeu şi ce a spus scriitorul (sub inspiraţia Duhului Sfânt) sub forma unui comentariu (Mat 19:5).

2.4. Inspiraţia Noului Testament.

Această subiect se află în strânsă legătură cu paternitatea Noului Testament.

a) **Apostolii şi proorocii erau oameni ai Duhului.**

I. Pavel spune că Biserica este zidită pe apostoli şi prooroci, iar acest lucru însemnă că autorii Noului Testament au avut darul de a prorocii (permiţându-le să primească o revelaţie pe care să o noteze), dar şi cei care nu erau apostoli (fiind totuşi apropiaţi de cercul apostolic) aveau darul prorociei (ex. Marcu, Luca). Duhul Sfânt a completat şi finalizat instrucţiunile pe care Hristos însuşi le-a dat celor doisprezece. Apostolii au avut o autoritate specială (puterea cheilor) de la Hristos, pentru a pune bazele bisericii nou-testamentare. Această autoritate a ajuns doar până la cei doisprezece apostoli şi la alţi câţiva, adăugaţi după înviere (Iacov, Iuda, şi Pavel). Nu a ajuns nici măcar la acei ucenici care l-au cunoscut pe Domnul Isus în timpul vieţii sale. Este interesant că Pavel s-a considerat ultimul dintre apostoli.

Apostolii primeau în biserică pe cei consideraţi a fi născuţi din nou (a căror păcate au fost iertate) şi îi excludeau pe cei neregeneraţi spiritual (Mat. 16:19; 18:18; Ioan 20:22-23). Ei au stabilit regulile de disciplinare şi de conducere a bisericii; prin virtutea acestei autorităţi speciale

(netransmisibilă) s-a realizat scrierea Evangheliilor de către unii, iar apoi interpretarea divină şi aplicarea lor, ajungându-se la alcătuirea Noului Testament. Pavel a rânduit prezbiteri în bisericile pe care le-a plantat, dar nu le-a dat autoritatea sa apostolică. Biserica de astăzi este apostolică, doar prin prisma faptului că este loială învăţăturilor apostolilor, găsite exclusiv în Noul Testament.

II. Apostolii au fost conştienţi de faptul că ei aveau această autoritate specială şi, la rândul său, Pavel era conştient că ceea ce scria era autoritar. El declară în 1 Corinteni 2:16 că are gândul lui Hristos. De fapt tot pasajul din 1 Corinteni 2:10 şi mai departe se referă la lucrarea apostolică. Pavel afirmă, de asemenea, că adevărul apostolic este unul dintre testele adevărului profetic (1 Cor. 14:37). Petru vorbeşte despre scrierile lui Pavel ca făcând parte din Scriptură şi Pavel citează din Iacov ca dintr-o carte inspirată divin (1 Tim. 5:18). Ioan se referă la apostoli când zice „noi" (1 Ioan 1:1 etc.) şi este foarte conştient că primise într-o viziune conţinutul cărţii Apocalipsa direct de la Hristos. Singura formă în care noi avem astăzi declaraţiile inspirate ale apostolilor sunt forma scrisă, Noul Testament, singurul nostru punct de referinţă pentru adevărul apostolic şi, de asemenea, singura noastră autoritate în toate problemele de credinţă şi conduită.

2.5. **Natura inspiraţiei biblice.**

a) **Cărţile biblice sunt recunoscute ca rezultat al inspiraţiei:**

2 Timotei 3:16 se referă în primul rând la Vechiul Testament, în timp ce 2 Petru 3:15 la Noul Testament. Autoritatea pe care le deţin scrierile apostolice cu privire la credinţă şi conduită şi cuprinderea lor în canon mărturiseşte indirect despre inspiraţia lor.

b) **Toate cărţile biblice au o inspiraţie completă şi egală:** 2 Timotei 3:16 vorbeşte despre inspiraţia completă a Scripturilor. Dacă Dumnezeu s-a revelat mai mult sau mai puţin într-o carte din Biblie acest lucru nu afectează inspiraţia ei.

c) **Scriitorii au fost controlaţi de Duhul Sfânt:** 2 Petru 1:21 foloseşte analogia unei bărci purtate de vânt, dusă în direcţia dorită.

d) **Duhul s-a folosit de personalitatea scriitorilor:** Nu suntem ataşaţi de ideea islamică a dictării mecanice; când Duhul a folosit diferiţi scriitori, nu a oprimat sau atenuat personalitatea lor. Pavel, provenind dintr-un mediu rabin, foloseşte structuri complexe de propoziţii şi modele

de gândire, în timp ce limbajul lui Ioan este simplu, deşi profund. Luca spune că Evanghelia este un rezultat al unei cercetări şi munci îndelungate.

e) **Caracterul verbal al inspiraţiei:** inspiraţia trebuie să aleagă calea cuvintelor, mesajul comunicat fiind foarte precis. Dumnezeu a avut grijă în privinţa cuvintelor folosite în lucrarea finală. Multe argumente din Noul Testament sunt legate de folosirea cuvântului original din Scriptură. De aceea, este clar că inspiraţia verbală poate să fie aplicată doar limbajului original în care a fost scris textul.

f) **Inspiraţia este o lucrare finalizată** şi asociată cu apostolii care au murit (majoritatea martirizaţi) fără a fi încercat să nominalizeze succesori.

g) **O posibilă respingere a inspiraţiei Scripturii** se face, de obicei, din cauza a trei lucruri:

I) **Raţiunea** este văzută ca un arbitru hotărâtor. Conform acestui punct de vedere, Dumnezeu nu se mai descoperă. Biblia este o consemnare a încercărilor omului de a ajunge la o înţelegere despre Dumnezeu, prin observarea fenomenelor naturale, sau prin crearea interpretărilor sale proprii despre experienţele prin care a trecut. Ultimele exemple menţionate sunt, desigur, postmoderniste şi declară că interpretarea mea asupra Scripturii este la fel de bună ca a ta şi la fel de bună precum a apostolului Pavel.

II) **Biserica** este văzută şi ea ca un arbitru hotărâtor, de unde se ajunge la un eşec în a accepta că autoritatea apostolică este definitivă. Această perspectivă declară că revelaţia lui Dumnezeu continuă prin Biserică, Părinţii Bisericii sunt surse la fel de valabile în vederea conturării doctrinei, aşa cum sunt şi apostolii. Se sugerează că Biserica are chiar dreptul de a modifica textul Scripturii şi se pare că acest lucru s-a întâmplat în cazul bisericii Bizantine care a produs textul grecesc cunoscut ca *Textus Receptus.*

III) **Experienţa** este văzută ca arbitrul final. Alţii, ar spune că din moment ce trăim într-o epocă a Duhului, nu mai avem nevoie de Noul Testament, sau că Noul Testament poate fi depăşit prin revelaţii ulterioare. Aşa se explica, de exemplu, de ce în unele biserici carismatice sunt tolerate femeile în calitate de păstoriţe.

3. AUTORITATEA

3.1. Definire: Autoritatea este dreptul sau puterea de a pretinde ascultare.

a) Inspiraţia: noi considerăm că Scriptura are ultimul cuvânt în orice problemă de credinţă şi comportament, deoarece este inspirată (Dumnezeu este autorul ei).

b) Neutralizarea autorităţii: acest lucru se poate întâmpla prin adăugarea la Scriptură sau prin scoaterea a ceva din conţinutul ei. Biserica Catolică se consideră a fi continuarea întrupării lui Hristos şi, prin urmare, nu vede necesitatea supunerii sale faţă de normele Scripturii. Autoritatea Scripturii mai poate fi neutralizată atunci când noi devenim judecători ai Bibliei şi nu ţinem cont de acele lucruri din cuprinsul ei care nu ne plac, spunând că acestea sunt „o inserare ulterioară" etc.

3.2. Recunoaşterea autorităţii Vechiului Testament. Originea divină a Scripturii implică autoritate, deoarece Dumnezeu, prin definiţie, este Domn.

a) În perioada vechi-testamentară: În Vechiul Testament, Legea era considerată obligatorie şi acest lucru poate fi observat pentru prima dată în vremea lui Iosua (Iosua 1:7 şi urm.; 8:30-35; 22:5; 23:6), însă mai poate fi văzut şi la sfârşitul domniei lui David (1 Împ. 2:3), la începutul domniei lui Amaţia (2 Împ. 14:13), precum şi atunci când cartea legii este redescoperită în vremea lui Ioan (2 Împ. 22:8) şi în cea a lui Ezra. În Psalmul 119, Legea lui Dumnezeu este recunoscută ca având autoritate supremă. Scrierile profeţilor erau considerate şi ele ca având autoritate, deoarece Dumnezeu le-a spus să scrie acele profeţii pentru posteritate (Is. 30:8; Ier. 30:1). Daniel aştepta ca profeţia lui Ieremia, referitoare la cei 70 de ani de exil să se împlinească în mod literal (Dan. 9:2), ani calculaţi de la distrugerea primului templu până la rezidirea celui de-al doilea: templul este văzut ca factor decisiv (sau semn) în multe calcule profetice.

b) În perioada Noului Testament, atitudinea lui Isus (şi a ucenicilor Săi) este văzută ca fiind normativă. Domnul Isus a vorbit adesea despre autoritatea Scripturii, spunând că aceasta este obligatorie (Mat. 5:19, Ioan 10:35), însă şi că autoritatea poate fi desfiinţată (Mat. 15:6). Isus foloseşte adesea expresia „este scris". Versetul din Galateni 6:16 se referă la o regulă sau canon („dreptar") care determină comportamentul. Tot astfel, Romani 6:17 vorbeşte despre „dreptarul învăţăturii", iar în 2 Timotei 1:13, Biblia este văzută ca un model de urmat.

3.3. Recunoaşterea autorităţii Noului Testament

Aceasta recunoaştere se află într-o strânsă legătură cu natura apostolicităţii. Apostolii au fost aleşi în mod direct de Mesia, ca reprezentanţi ai Săi şi, prin urmare, ceea ce ei au învăţat pe alţii şi ceea ce au scris se bazează pe autoritatea Sa. Ei fie au transmis mai departe ceea ce i-a învăţat Isus în timpul vieţii Sale, fie au spus ceea ce le-a descoperit El mai târziu.

Este destul de evident faptul că apostolii au vrut ca învăţătura lor să devină obligatorie pentru noii convertiţi, acest lucru observându-se în special atunci când vorbesc despre autoritatea care ar putea veni din alte surse (apostoli sau profeţi falşi). Autoritatea apostolică este considerată decisivă în probleme de credinţă şi trăire (Fapte 1:1; 1 Cor. 11:23).

3.4. Natura autorităţii Noului Testament. Ceea ce spune Scriptura este văzut ca venind de la Dumnezeu, deoarece El este autorul acesteia.

Autoritatea NT este intrinsecă, permanentă şi obiectivă: Scriptura are această calitate datorită originii sale.

Autoritatea NT este suverană şi nelimitată: nu există o curte de apel care să-i fie superioară.

Autoritatea NT este oficială: fiind parte a Scripturii inspirate, NT are autoritate în mod automat.

Autoritatea NT este fundamentală şi directivă: în Vechiul Testament, accentul cădea mai mult pe partea morală, în timp ce în Noul Testament acesta cade mai mult pe zona învăţăturii.

Autoritatea NT este exclusivă: nu poate avea rivali, cum ar fi tradiţia umană.

4. INERANŢA

4.1. Natura ineranţei. Termenul „ineranţă" se referă la faptul că Biblia, aşa cum a apărut în manuscrisele sale originale, nu conţine niciun fel de greşeli. Nu doar că Biblia nu conţine greşeli în descrierea evenimentelor, nici în interpretarea lor nu se găsesc erori. Deşi Scriptura nu este scrisă în jargonul tehnic al ştiinţei şi tehnologiei din secolul al XX-lea, Biblia nu conţine greşeli în referirile sale la fenomenul ştiinţific. Totuşi, este important să ţinem minte următoarele lucruri:

a) Doctrina ineranţei nu se referă şi la copii ale manuscriselor originale, la traduceri sau la punctuaţia masoretică. Toate manuscrisele pe care le avem noi astăzi sunt copii şi nu putem pretinde ineranţa în cazul vreunui manuscris sau al unui text anume (cum ar fi textul masoretic ebraic sau *Textus Receptus* din limba greacă) din cele pe care le avem. Şi nu putem pretinde

ineranţa nici pentru punctuaţia masoretică (adică introducerea vocalelor prin intermediul semnelor diacritice sub sau între consoanele din text), care a fost inclusă în textul Noului Testament abia în Evul Mediu. Cu siguranţă s-au strecurat unele erori în procesul de transmitere orală a vocalelor. Critica textuală ne permite să refacem textul original în proporţie de 99,9%, prin compararea diferitelor manuscrise şi traduceri vechi (dintre care unele au fost realizate după manuscrise mai vechi decât cele de care dispunem noi astăzi).

b) Autorii biblici au scris potrivit cu anumite criterii ale culturii şi vremii în care au trăit. Doctrina ineranţei ţine cont de convenţiile vremii în care au fost scrise diversele cărţi ale Bibliei. De exemplu, autorii biblici nu vedeau nimic greşit în a rotunji numerele, în a prezenta un eveniment fără a ţine seama de ordinea cronologică a lucrurilor întâmplate sau în descrierea unui fenomen natural din poziţia unui observator pământesc, ori fără a face referire la cauzele secundare. Se poate ca numerele referitoare la puterea unei armate sau la cei căzuţi în bătălie să fi fost stabilite după o anumită convenţie, pe care noi, din păcate, nu o cunoaştem astăzi. Există, în mod evident, şi greşeli făcute de copişti, însă majoritatea numerelor care apar în Scriptură par să fie date cu bună ştiinţă. Trebuie să acordăm credit autorilor biblici; adesea ei folosesc figuri de stil (cum ar fi hiperbola), limbaj poetic sau rezumate, iar noi nu avem dreptul să le impunem propriile noastre convenţii.

4.2. Dovezi biblice care susţin doctrina ineranţei Scripturii: ineranţa Scripturii este văzută în trei domenii:

a) Prin implicaţie: nu poate fi pretinsă ascultare, dacă există dubii faţă de acurateţea textului.

b) Prin anumite declaraţii oficiale: 1 Sam. 3:19; Ps. 19:7-9; 119; Mat. 5:17-19.

c) Prin folosirea textelor biblice: Isus şi ucenicii Săi nu doar că nu s-au îndoit de vreun detaliu din Scriptură, ci au şi folosit texte biblice pentru a construi raţionamente logice: Mat. 12:3 şi urm.; 22:44; Ioan 10:34 şi urm.; Gal. 3:16 şi urm.

4.3. Obiecţii şi răspunsuri

a) „Evanghelicii se bazează pe presupuneri. Ei presupun că Scriptura este infailibilă şi apoi încearcă să găsească argumente cu care să susţină această presupunere. O abordare inductivă este mai potrivită.”

De fapt, credinţa în ineranţa textului biblic este atestată în mod categoric în Scriptură, iar noi,

cei care o susţinem, nu facem decât să urmăm exemplul profeţilor vechi-testamentari, precum şi pe cel al Domnului Isus.

b) „Ineranţa se referă doar la manuscrisele originale. Noi nu avem însă aceste manuscrise, aşa că argumentul ineranţei cade." Textul original *poate* fi refăcut prin compararea manuscriselor şi a traducerilor vechi.

c) „Apostolii citau din Septuaginta, care şi ea conţine erori de traducere din originalul ebraic."

Acest lucru nu înseamnă că apostolii erau de acord cu întreaga traducere, ei mulţumindu-se cu faptul că ceea ce citau ei era bine tradus şi că parafrazarea textului transmitea ideea care reieşea din text şi pe care ei voiau să o scoată în evidenţă.

Citatele din Vechiul Testament, preluate de Noul Testament, nu sunt întotdeauna identice. Se obişnuia pe vremea aceea să se combine unele texte biblice sau să dezvolte un text, prin folosirea unei parafrazări exegetice (sub influenţa Duhului Sfânt). Această procedură a primit numele de *midraş peşer.*

d) „Ştiinţa a «demonstrat» că există greşeli şi contradicţii în Scriptură." Ştiinţa are mai multe ramuri, iar o astfel de afirmaţie se bazează adesea pe o teorie ştiinţifică (din fizică sau biologie) care ulterior este înlocuită.

Dificultăţile care mai rămân au drept cauză cunoaşterea noastră limitată a limbilor biblice, precum şi a contextului biblic.

4.4. Dificultăţi biblice în Vechiul Testament

A. DIFICULTĂŢI TEXTUALE

a) Tipuri de greşeli făcute de copişti: Critica textuală compară diferite manuscrise şi traduceri şi apoi întreabă: „Care varianţă este cea mai apropiată de original?" şi „Cum a ajuns copistul să facă această greşeală?" Acurateţea manuscrisului original este dovedită astfel: una dintre variantele manuscriselor şi a traducerilor conţine, cu siguranţă, textul corect: de unde a apărut greşeala copistului? Astăzi avem suficient material disponibil pentru a putea reconstrui textul original.
Care erau tipurile de greşeli făcute de scribi?
I. Scrierea unui cuvânt o singură dată, atunci când ar fi trebuit scris de două ori. Septuaginta face această greşeală în Isaia 26:3 (*şalom… şalom*).
II. Scrierea de două ori a ceea ce ar fi trebuit scris o singură dată. Textul masoretic face această

greşeală în Ezechiel 48:16 (*hameş hameş meot* = 55 de sute), însă această greşeală a fost corectată ulterior de copişti.

III. Inversarea literelor. Textul masoretic conţine această greşeală în Ezechiel 42:16 (*emot* = coţi, în loc de *meot* = sută), însă textul apare corectat în Septuaginta (LXX, traducerea în limba greacă a Vechiului Testament).

IV. Unirea a două cuvinte. Această eroare apare în textul masoretic în Amos 6:12, unde spune: „Poate cineva să are cu boii?" (*bëqari(y)m)* în loc de „Poate cineva să are marea?" (*bëqari yam*). Acest tip de greşeală mai apare tot în textul masoretic, în Leviticul 16:10, unde traducerea corectă este *ez azel* (ţapul alungat) şi nu *Azazel* (termen interpretat de unii ca fiind numele vreunui demon).

V. Despărţirea incorectă a unui cuvânt în două. Textul masoretic conţine această eroare în Isaia 61:1: în mod normal, acolo nu ar fi trebuit să apară nicio liniuţă de despărţire (cuvântul ar trebui să fie „eliberare" – *peqaxqax* şi nu „deschiderea închisorii" – *peqax-qax*). Tot în textul masoretic mai apare această greşeală în versetul din Isaia 2:20, unde expresia tradusă prin „o groapă de şobolani" (*laxpor perot*) ar fi trebuit să fie mai degrabă tradusă prin „şoareci de câmp" (*laxreporim*).

VI. Înlocuirea unui cuvânt cu altul care are o pronunţie asemănătoare. Acest tip de greşeală a apărut atunci când textul era dictat unui grup de scribi. În versetul din Isaia 9:3, textul masoretic conţine cuvântul „nu" (*lo*), când de fapt ar trebui să fie „lui" (*l'o*). Acelaşi lucru se întâmplă şi în Mica 1:15, unde „tată, ţie" (*avi lëka*) ar trebui să fie de fapt „eu ţi-o voi aduce" (*Avilëka*).

VII. Citirea greşită a unor litere cu ortografie asemănătoare: acestea sunt, îndeosebi, literele D şi R, yod (J) şi vav (V). Problema este şi mai complicată de faptul că literele, înainte de robia babiloniană, nu erau scrise în sistemul alfabetului ebraic pătrat, ceea ce a generat chiar şi mai multă confuzie. Confuzia între D şi R apare în Cronici "*Dodanim*", în loc de Genesa "*Rodanim*" (o traducere mai verosimilă). Acelaşi tip de confuzie apare şi în Zaharia 12:10, unde Septuaginta conţine varianta greşită „Vor privi către Mine, de unde [până atunci] au ţopăit (*rakaru*) în batjocură", în timp ce textul masoretic afirmă: „Vor privi la Mine, Cel pe care L-au străpuns (*dakaru*)!" Confuzia dintre Yodh şi Vav apare în următoarele situaţii: Psalmul 23:6b, în textul masoretic, spune „şi mă voi întoarce" (*veşavti*), pe când varianta corectă este cea din Septuaginta, „şi voi locui" (*veyaşavti*). De asemenea, în Psalmul 22:16, unde textul masoretic spune: „ca leul, mâinile şi picioarele mele" (*kaari*), Septuaginta conţine textul „m-au înconjurat câini (*kaeru*)

mulţi, străpuns-au mâinile şi picioarele mele." Traducerea din Amos 9:11-12 a Septuagintei este confirmată în Fapte 15:17 ca însemnând nu „ca ei să stăpânească peste rămăşiţa lui Edom" (aşa cum apare în textul masoretic), ci mai degrabă „ca să Mă caute câţi au mai rămas dintre oameni" – diferenţa dintre *at* şi *ot*, şi *edom* şi *adam*.

Aceeaşi problemă o întâlnim şi în 1 Cronici 20:3: textul masoretic conţine termenul *vajasar* (i-a tăiat cu ferăstrăul!), în locul termenului *vajasam* (i-a făcut să taie cu ferăstrăul, i-a pus să muncească la tăiat cu ferăstrăul). Un M alterat semăna cu R.

VIII. Lipsa unei secţiuni care se încheie cu acelaşi cuvânt ca cea de dinainte. Această situaţie apare în textul masoretic la Psalmul 145:13 YHWH bëkol/ YHWH lëkol, versetul 14 începând cu „s" şi nu cu „n" (care era, de fapt, următoarea literă din alfabetul ebraic): „Credincios e Domnul în cuvintele Sale şi sfânt în toate lucrările Sale". Septuaginta conţine şi acest verset care lipseşte din textul masoretic.

Lipsa unei secţiuni care începe cu acelaşi cuvânt ca secţiunea precedentă: versetul din 1 Samuel 14:41 apare în textul masoretic astfel: „Şi Saul I-a spus Domnului: «Oh, Dumnezeul lui Israel… dă-mi unul perfect»". În Septuaginta apare însă şi partea care lipseşte din textul masoretic. Copistul a sărit peste 26 de cuvinte din textul ebraic, de la *Elohe Yisrael*… (Dumnezeul lui Israel) până la *Yisrael hava*, din cauză că erau acolo două secţiuni consecutive începând cu aceleaşi cuvinte şi le-a confundat. Partea lipsă din textul masoretic este următoarea: „Şi Saul a zis: «Doamne, Dumnezeul lui Israel, de ce nu i-ai răspuns robului Tău astăzi? De [e] la mine nelegiuirea, ori la fiul meu Ionathan, Doamne, Dumnezeul lui Israel, dă Dezvăluire (Urim)! Şi de va spune „La poporul Tău Israel!", dă Sfinţenie (Tumim)»".

IX. Omiterea accidentală a unor cuvinte. Din versetul din 1 Samuel 13:1 lipsesc două cuvinte: „Şi Saul avea … ani şi a domnit … şi doi de ani". Aceste numere au fost omise înainte de realizarea Septuagintei, aşa că nu putem şti despre ce numere era vorba. Totuşi, unele din manuscrisele greceşti conţin numerele „30", respectiv „22". De asemenea, în 1 Împăraţi 4:8-13 lipsesc numele unor oficiali de-ai lui Solomon (fiind date doar patronimele), partea dreaptă a manuscrisului fiind probabil ruptă din greşeală.

X. Variante diferite din cauza punctuaţiei (a semnelor diacritice), indicate de diferite traduceri. În Isaia 7:11, textul masoretic conţine „fă cererea adânc", ceea ce ar fi trebuit probabil să fie „până în adânc, în Hades". În Isaia 9:5, textul masoretic spune: „şi el va chema numele său", în loc de „el va fi numit". Varianta corectă a versetului din Mica 5:1 este probabil „prinţii sau conducătorii

lui Iuda", aşa cum apare în Matei (*allufe* în loc de *alfe*), mai degrabă decât „miile lui Iuda", aşa cum apare în textul masoretic. (Se face referire aici la capitalele seminţiilor). În prima parte a versetului din Psalmul 2:9, sintagma „le vei zdrobi" ar trebui să fie mai degrabă „le vei conduce". Toiagul este sceptrul unui rege (cf. Gen. 49:10): *tirem* (vei conduce) în loc de *tërôem* (vei zdrobi). Această interpretare este confirmată prin citarea versetului respectiv în Septuaginta, în cartea Apocalipsa 12:5; 19:15.

i) Versetul din 2 Samuel 21:19 spunea probabil, la început, acelaşi lucru ca cel din 1 Cronici 20:5, însă copistul se poate să fi avut în faţă un manuscris mai neclar şi, astfel, a strecurat o eroare în text.

Versetul din 2 Samuel 21:19, în textul masoretic, spune: „Elhanan, fiul lui Iaare-Oreghim, betleemitul, l-a ucis pe Goliat din Gat." 1 Cronici 20.5 afirmă: „Şi Elhanan, fiul lui Iair, l-a ucis pe fratele lui Goliat din Gat." Prin urmare, cea de-a doua variantă (mai scurtă), regăsită în 1 Cronici 20:5 este cea corectă. De aici înţelegem că Elhanan nu era o altă variantă a numelui lui David, ci că este vorba despre o altă persoană care l-a ucis pe fratele lui Goliat, numele acestuia fiind Lahmi.

vayyak elhanan ben ya're orëgim bet hallahmi et golyat hagitti veets hanito kimnor orëgim .

vayyak elhanan ben ya'ir et lahmi ahi golyat hagitti veets hanito kimnor orëgim.

Această comparaţie ne arată că, în procesul de transmitere a textului, ordinea cuvintelor a fost uneori schimbată sau amestecată.

ii) În Ieremia 27:1, în textul masoretic, apare numele Ioiachim în loc de Zedechia. Probabil că un scrib a copiat cuvintele din Ieremia 26:1 ca început pentru capitolul 27.

iii) Versetele din 2 Samuel 24:1 şi 1 Cronici 21:1 par să se contrazică reciproc: Satan a fost cel care l-a instigat pe David să facă numărătoarea sau Dumnezeu? Ambele versiuni sunt corecte: depinde din ce perspectivă priveşti situaţia, pentru că Dumnezeu îl poate folosi chiar şi pe Satan pentru a-şi atinge scopurile. Astfel, în acest context, Satan lucrează ca agent al lui Dumnezeu.

b) Greşeli legate de numere

Pentru că zerourile dintr-un număr erau indicate în textul scris prin nişte liniuţe, era destul de uşor pentru copişti să le copieze greşit în cazul în care manuscrisul era deteriorat sau dacă lumina era prea slabă atunci când scriau.

Există 18 cazuri de discrepanţe numerice între cărţile Cronici, Samuel şi Împăraţi. Într-o treime din aceste cazuri, numerele mai mari sunt în Samuel şi Împăraţi, aşa că nu poate fi învinuit

autorul Cronicilor de idealizare sau de umflarea numerelor. Toate aceste cazuri sunt exemple de greşeli ale copiştilor: liniuţele care indică zecile nu au fost copiate corect, din cauza manuscriselor deteriorate etc. (de comparat 2 Sam. 10:18 şi 1 Cron. 19:18; 2 Împ. 24:8 şi 2 Cron. 36:9; 1 Împ. 4:26 şi 2 Cron. 9:25; 2 Sam. 23:8 şi 1 Cron. 11:11).

1 Samuel 6:19: „50.000 de oameni" pare un număr destul de mare. În cartea 1 Samuel se află mai multe erori decât în orice altă carte din Vechiul Testament. Iosephus vorbeşte, în contextul respectiv, despre doar 70 de oameni, iar unele manuscrise ebraice omit sintagma „55.000 de oameni". Situaţia este, oricum, destul de neobişnuită, ceea ce arată că este vorba, cel mai probabil, de o eroare.

1 Samuel 13:5 menţionează 30.000 de care de luptă (ceea ce ar fi însemnat că armata respectivă a avut cele mai multe care de luptă din istorie!) şi aveau doar 6.000 de călăreţi. Numărul corect era, probabil, 3.000 (aşa cum apare şi în alte manuscrise), însă copistul a făcut o greşeală, modificând astfel numărul. Aşadar, *şeloşet alafim* a fost citit greşit ca *şëlsşim elef*.

Versetul din 2 Samuel 8:4 (cf. 1 Cronici 19:18) se află în contradicţie cu cel din 1 Cronici 18:4? Este vorba despre 700 sau despre 7.000? Atât textul ebraic, cât şi cel grec conţin varianta „7.000" în versetul din 1 Cronici, în detrimentul variantei din 2 Samuel. Este mai uşor să se treacă cu vederea un „0" decât să fie adăugat unul. Tot aşa, este mai probabil să fie vorba despre 20.000 de ostaşi pedeştri şi nu despre 40.000. Faptul că apar două versete contradictorii în două capitole consecutive (18 şi 19) demonstrează că greşeala nu este a autorului, ci a copistului.

2 Samuel 10:18 se află în contradicţie cu 1 Cronici 19:18. Este vorba despre 700 de care de luptă sau de 7.000 de soldaţi? Au fost 20.000 de călăreţi sau de pedeştri? Varianta cea mai probabilă este 7.000 de soldaţi în carele de luptă şi 20.000 de pedeştri.

Versetul din 2 Samuel 23:8 îl contrazice pe cel din 1 Cronici 11:11. Este vorba, aşadar, despre „tahchemonitul" sau despre „fiul lui Hacmoni"? Au fost 800 ori 300 de oameni peste care şi-a învârtit sabia viteazul? Este evident că atât numele, cât şi numărul au fost copiate greşit (varianta din 1 Cronici este corectă în ambele cazuri).

2 Împăraţi 8:26 este în discordanţă cu 2 Cronici 22:2. Este vorba, din nou, despre greşeala unui copist, varianta din 12 Împăraţi fiind cea corectă.

2 Împăraţi 18:14: „al paisprezecelea an" este probabil o eroare de transcriere, varianta corectă fiind „al 24-lea an" (litera M a fost înlocuită din greşeală cu H). Alte referinţe arată clar că Ezechia a fost încoronat ca şi coregent în anul 728 î.Hr. şi a preluat conducerea în 725 î.Hr. (1

Împ. 15:30; 16:1-2; 17:1).
Versetul din 2 Împăraţi 24:8 îl contrazice pe cel din 2 Cronici 36:9. Este vorba despre 8 ani sau 18 ani? Cel mai probabil Ioiachin avea 18 ani atunci când a ajuns împărat. Cât a domnit Ioiachin: 3 luni sau 3 luni şi 10 zile? Prima cifră este aproximativă, însă nu neapărat greşită.
În 2 Împăraţi 8:26 ni se spune că Ahazia avea 22 de ani când a început să domnească, dar în 2 Cronici 22:2 se spune că avea 42. Ne putem da seama că varianta corectă este „22", deoarece în 2 Împăraţi 8:17 se spune că tatăl lui Ahazia avea 32 de ani când a urcat pe tron şi a murit la vârsta de 40 de ani, prin urmare, fiul său, care i-a urmat la tron, nu putea să aibă 42 de ani!
2 Împăraţi 24:8 spune că Ioiachin avea 18 ani când a ajuns rege, în timp ce în 2 Cronici 36:9-10 se spune că el avea 8 ani. Se pare totuşi că era vorba despre „18 ani", deoarece Ioiachin era tratat ca un adult responsabil.
Majoritatea acestor probleme au fost clarificate de traducerile moderne recunoscute, aşa că multe dintre aceste critici se aplică doar traducerilor mai vechi, cum ar fi traducerea sinodală rusă.

c) Dificultăţi legate de context

I. Genealogii selective

Alte pasaje dificile au de-a face cu principiul selectivităţii: Exod 6:16-20 pare să sugereze că au existat doar trei generaţii de israeliţi în Egipt pe parcursul unei perioade de 430 de ani (1875-1445 î.Hr.), însă în 1 Cronici 7:25 se spune că au fost 9 sau 10 generaţii de oameni între Iacov şi Moise. Dacă o generaţie înseamnă 42 de ani, atunci calculele se potrivesc, de unde deducem că genealogia din Exod 6 este selectivă.
O problemă asemănătoare apare în genealogia lui David de la sfârşitul cărţii Rut, unde 10 generaţii acoperă o perioadă de 7 secole, din anul 1700 î.Hr. şi până în 970 î.Hr., iar evanghelistul Matei citează această genealogie.

II. Soluţia pentru aparentele discrepanţe numerice

i) Ar putea părea că există o discrepanţă statistică între numărul israeliţilor menţionaţi în Ezra 2 şi Neemia 7, însă acest lucru poate fi explicat prin faptul că este posibil ca lista oficială a lui Ezra să conţină numele celor care au vrut să se întoarcă la Ierusalim, iar pe lista lui Neemia să se afle numele celor care chiar au ajuns acolo (unii au murit, alţii poate s-au răzgândit în ultimul moment şi au renunţat să mai meargă sau, din contră, s-au hotărât să plece şi ei).
ii) Numerele referitoare la numărătoarea făcută de David şi menţionate în 2 Samuel 34 (800.000

în Israel + 500.000 în Iuda) şi 1 Cronici 21:1 (1.100.000 în Israel şi 470.000 în Iuda) par, din nou, să fie în contradicţie, însă trebuie să ţinem seama de următorii factori în ce priveşte numerele care apar în Cronici:

1. Suma de 1.100.000 se referă la tot Israelul, nu doar la regatul de nord.

2. Această sumă îi exclude pe cei 200.000 din seminţiile lui Beniamin şi Levi; aşa cum se afirmă în text, cele două seminţii nu au fost incluse, ceea ce duce la un total de 1.300.000.

Suma de 500.000 din 2 Samuel 21 referitoare la oamenii din Iuda este compusă din 470.000 + 30.000 din seminţia lui Beniamin şi care, adăugată la cei 800.000 de israeliţi, ne duce la acelaşi total de 1.300.000.

Chiar şi aşa, numerele sunt foarte mari pentru o ţară atât de mică şi unii se întreabă dacă acest număr nu ar trebui împărţit la 10 (vezi explicaţiile de mai jos).

iii) Multe din sumele vechi-testamentare referitoare la numărătoarea poporului, numărătoarea armatei sau numărul victimelor par să fie exagerat de mari, dacă ţinem cont de faptul că o armată asiriană mare rareori depăşea suma de 100.000 de soldaţi şi că forţele aliate care au luptat împotriva asirienilor în lupta de la Karkar au avut maxim 70.000 de soldaţi. Generalul asirian a estimat pierderile inamicului la 14.000 de soldaţi (vezi *Les Assyriens*, de Maurice Vieyra, Editions du Seuil, Paris, 1961). Din păcate, noi nu avem cheia interpretării acestor numere; au fost sugerate diferite soluţii, însă trebuie să recunoaştem că toate sunt de natură speculativă.

(a) Se poate ca stilul epic să-i fi permis autorului, în mod automat, să înmulţească cu 10 numerele unui recensământ sau ale unei relatări referitoare la o bătălie? Aceasta era o convenţie obişnuită în Egipt. Se poate ca scriitorii biblici să fi preluat informaţiile din documente care au fost scrise în stilul epic, însă nu au considerat necesar să rectifice numerele, pur şi simplu pentru că cititorii lor erau familiarizaţi cu aceste convenţii.

b) Termenul *elef*, tradus în mod obişnuit prin „1.000”, se referă poate la o unitate militară de mărime variabilă (*aluf*)? Acest termen poate fi tradus în anumite contexte prin „ofiţer sau lider tribal”?

De exemplu, în Isaia 37:36 (text paralel cu cel din 2 Împăraţi 19:35) apare o listă a celor decedaţi, aceştia fiind în număr de 185.000, ceea ce înseamnă foarte mult, însă dacă termenul folosit pentru „mii” înseamnă, de fapt, „ofiţer”, atunci ar însemna că întregul corp de ofiţeri (185) au fost ucişi (ofiţerii îşi aveau corturile în acelaşi loc), armata rămânând fără lideri. O altă variantă ar fi ca numărul să fie, de fapt, 18.500. Cei 10.000 de edomiţi care au fost aruncaţi de pe stâncă se poate

să fi fost 10 lideri tribali edomiţi (2 Cron. 25:11). Pe de altă parte, numărul „10.000” apare cu o frecvenţă crescută, ceea ce ne poate duce cu gândul la faptul că numărul se referea, de fapt, la un contingent de armată de dimensiuni variabile. De asemenea, atunci când se vorbeşte despre 27.000 de soldaţi peste care a căzut un zid şi i-a omorât, poate fi de fapt vorba despre 27 de ofiţeri sau despre 2.700 de soldaţi, însă chiar şi acesta este un număr incredibil de mare. Prin urmare, fie aici este greşeala unui copist, fie este vorba despre o convenţie în cazul scrierilor istorice militare, pe care noi nu o cunoaştem (1 Împ. 20:30). Autorii biblici au obiceiul de a selecta minimul necesar din sursele disponibile, pentru că scopul lor este să scrie istoria dintr-o perspectivă divină. Versetul din Iosua 8:3 ar trebui, probabil, să fie înţeles astfel: „A ales treizeci de mii de bărbaţi viteji (şi pe 5.000 dintre ei) i-a pornit noaptea…”, iar versetul 12 astfel: „Iosua a luat (mai înainte) aproape cinci mii de oameni şi i-a pus la pândă între Betel şi Ai, la apus de cetate.” În limba ebraică nu există timpul gramatical mai mult ca perfect, aşa că trebuie să ne ajutăm de context pentru a deduce care este timpul gramatical corect.

Numerele din cartea 2 Cronici sunt anormal de mari, însă dacă le împărţim la 10, totul pare mult mai probabil. De exemplu, Ahaz, împăratul lui Iuda este învins şi pierde 120.000 din cei mai buni oameni ai săi, ceea ce putea să însemne, de fapt, 120 de ofiţeri sau 12.000 de soldaţi (2 Cron. 28:5-6).

Noi, astăzi, pur şi simplu nu ştim răspunsurile la aceste întrebări. Aceasta este, fundamental, o problemă lingvistică şi nu o încercare de a rezolva aparentele contradicţii din Scriptură.

Se înţelege de la sine că această problemă nu afectează ineranţa Scripturii, ci doar demonstrează fie ignoranţa noastră lingvistică, fie necunoaşterea convenţiilor literare privitoare la scrierile istorice militare din Israelul antic.

d) Probleme cauzate de necunoaşterea contextului biblic

În rezolvarea altor presupuse discrepanţe, este utilă cunoaşterea următoarelor lucruri:

I. Împăraţii aveau adesea mai multe nume, uneori acestea fiind nume dinastice, cum ar fi Abimelec în Filistia sau Darius în Persia. Împăraţii lui Israel şi ai lui Iuda aveau şi ei adesea două nume: Ghedeon/ Ierubaal, Solomon/ Iedidia, Abia/ Abiam, Ioahaz / Şalum (regele lui Iuda), Ioiachim/ Eliachim, Ioiachin/ Ieconia, Zedechia/ Matania.

II. În ce priveşte datele domniei regilor lui Iuda, este important să ţinem cont de faptul că, în multe cazuri, începutul domniei este socotit a fi momentul în care fiul a devenit coregent cu tatăl său şi nu din momentul morţii tatălui (altfel, 1 şi 2 Împăraţi intră în contradicţie una cu cealaltă).

III. Uneori, începutul domniei unui împărat era consemnat a fi anul în care a urcat pe tron, iar alteori era primul an întreg de după încoronarea sa.
IV. Este, de asemenea, important să ţinem minte faptul că locurile pot fi menţionate ca regiune sau ca locaţie specifică. Astfel, Cades-Barnea se află în deşertul Paran, Sinai este un vârf din lanţul muntos numit Horeb, iar Muntele Hor era un vârf din lanţul muntos sau din regiunea Mosera.

e) Importanţa unei abordări înţelepte a problemelor textuale din Vechiul Testament. După cum am văzut deja, chiar şi cele mai bune şi mai timpurii manuscrise de care dispunem astăzi nu sunt ferite pe deplin de erori de transmitere. Numerele sunt adesea copiate greşit, iar greşelile pe care le face orice copist apar şi aici din când în când, cum ar fi: scrierea repetată a unui cuvânt, omisiunea unei duplicări, inversarea literelor, omisiunea unor rânduri, unirea sau separarea unor cuvinte, perceperea greşită a cuvintelor rostite în cursul unei dictări, citirea greşită a unor litere cu ortografie asemănătoare. Apoi, se mai adaugă şi problema punctuaţiei, care a fost transmisă prin tradiţie orală şi a fost introdusă în textul scris abia în Evul Mediu, însă schimbări minore în punctuaţie pot schimba sensul unui text.
Pentru a evita înţelegerea greşită a Scripturii, care poate cauza îndoială în privinţa ineranţei sale, ar trebui urmaţi aceşti paşi:
I. Trebuie comparate diferite manuscrise şi traduceri vechi. Un punct slab al multor traduceri mai vechi ale Bibliei este faptul că traducătorii fie nu au respectat acest principiu, fie nu avut acces la manuscrisele pe care le avem noi astăzi.
II. Trebuie comparate diferite pasaje din Scriptură.
III. Sunt necesare cunoştinţe de arheologie, geografie şi limbi semitice antice. Accesul la aceste cunoştinţe era limitat în perioada Reformei, când au fost făcute multe din traducerile clasice ale Bibliei. Această critică se aplică şi unor traduceri est-europene din secolul al XIX-lea, care au fost realizate după Biblia lui Luther sau după traducerile Bibliei în engleză (Authorized Version sau King James Version) şi nu după textele originale.

f) Dificultăţi biblice în Noul Testament

Este important să ţinem cont de următoarele lucruri atunci când ne aplecăm asupra evangheliilor sinoptice:
I. Uneori materialul este aranjat în ordine cronologică, iar alteori în ordine logică.
II. Este destul de probabil că Domnul Isus a spus acelaşi lucru, însă cu alte cuvinte, în diverse

ocazii.

III. Autorii selectează adesea materialul în funcţie de tema aleasă sau de ceea ce vor să scoată în evidenţă. Uneori menţionează un singur cerşetor în loc de doi sau redau părţi diferite din discursul Domnului Isus, aşa cum ar face-o astăzi două ziare diferite. Acest lucru se întâmplă în special în cazul relatării învierii lui Isus. În Matei 26 ni se spune că Isus s-a arătat la 11 ucenici şi le-a dat Marea Trimitere, însă se poate ca acolo să fi fost 500 de oameni prezenţi. Dacă Isus a trimis 500 de ucenici galileeni să meargă şi să planteze biserici, atunci cu siguranţă că Biserica a avut parte de un început bun.

IV. Autorii biblici nu au scris tot ceea ce a făcut Isus (cf. Ioan 21:25)

Redăm mai jos câteva exemple de astfel de situaţii:

i) Matei vorbeşte despre exorcizarea a doi îndrăciţi, însă în Marcu există o singură referinţă la o exorcizare a unui singur îndrăcit. E pare că Marcu încearcă să scoată în evidenţă întâlnirea personală dintre îndrăcit şi Domnul Isus. Se poate, de asemenea, ca acest îndrăcit să fi fost mai gălăgios şi, prin urmare, a fost mai uşor reţinut. Marcu foloseşte în scrierea sa rezumarea şi selecţia într-un mod care astăzi ar fi inadmisibil, dar care atunci era o practică obişnuită.

ii) Citim că Isus s-a întâlnit cu Bartimeu pe când intra în Ierihon, în timp ce alt pasaj ne spune că cei doi s-au întâlnit pe când Isus ieşea din Ierihon. Se pare, aşadar, că un autor se gândea la oraşul vechi, iar celălalt la oraşul nou, aşa că ambele variante sunt corecte, iar cunoştinţele contextului geografic ne sunt de mare folos.

iii) Bineînţeles că trebuie să ne asigurăm de faptul că două relatări sunt, într-adevăr, paralele, ca să nu tragem concluzii pripite. Unul dintre autori menţionează înmulţirea pâinilor, ocazie cu care au fost hrăniţi 5.000 de oameni, în timp ce alt autor vorbeşte atât despre hrănirea a 5.000 de oameni, cât şi a unui grup de 4.000. Cele două situaţii sunt, în mod evident, diferite: cei 5.000 erau probabil pelerini evrei (lucru de care ne dăm seama după termenul folosit pentru coşurile în care s-a adunat ce a mai rămas), pe când cei 4.000 erau probabil dintre neamuri, deoarece aceştia foloseau în agricultură coşuri mult mai mari, asemănătoare cu cele utilizate la culegerea strugurilor.

g) Problema aparentelor discrepanţe cronologice. Este evident că sinopticii şi Ioan folosesc două metode diferite de calculare a timpului. De exemplu, Marcu foloseşte sistemul roman (care calculează o zi de dimineaţă până a doua zi dimineaţă), în timp ce Ioan foloseşte sistemul ebraic (calculează o zi începând de seara şi până seara următoare). Astfel se explică aparenta discrepanţă

dintre relatările lui Marcu şi Ioan referitoare la Cina cea de taină. Atunci când Ioan spune că un eveniment a avut loc la ora 6, aceasta ar putea însemna atât ora 6, cât şi ora 18. Prin urmare, înseamnă că, în evanghelia lui Ioan, femeia samariteană a venit la fântână la ora 18, fiul slujbaşului împărătesc a fost vindecat la ora 19, iar Isus a fost dus afară din cetate pentru a fi crucificat puţin după ora 6.

h) Referinţele vechi-testamentare din Noul Testament

În Noul Testament mai apar nişte presupuse discrepanţe atunci când autorii sau vorbitorii se referă la diferite situaţii din Vechiul Testament:

I. În Matei 1:9 se spune că Ozia a fost tatăl lui Ioatam, însă pe Ozia îl mai chema şi Azaria.

II. Versetul din Matei 2:6 este o distorsionare a celui din Mica 2:5? Nu, ci este vorba despre două citate într-unul singur (Mica 5:2 + 2 Sam. 5:2). Practica vremii era ca, în cazul unei astfel de combinaţii de citate, să fie amintit autorul cel mai cunoscut dintre cei doi. Mai sunt şi alte exemple de citate combinate (Matei 27:9-10 combină Zah. 11:12-13 + Ier. 19:2, 11 + 32:6-9/ Marcu 1:2-3 combină Isaia 40:3 + Maleahi 3:1).

III. Versetele din Matei 23:34-35 afirmă că Zaharia, fiul lui Barachia, a fost ultimul martir din perioada vechi-testamentară, însă în 2 Cronici 24:20 acesta este numit „fiul preotului Iehoiada", probabil după bunicul său faimos, care murise de curând la vârsta de 130 de ani (2 Cron. 24:15). Se pare că Matei a avut acces la documente în care apărea numele tatălui lui Zaharia. Pe de altă parte, dacă în Vechiul Testament Zaharia este menţionat ca „fiul lui Iehoiada", de ce ar vrea Domnul Isus să schimbe acest lucru? Este important de observat că în pasajul paralel din Evanghelia lui Luca nu este menţionată descendenţa lui Zaharia. Este posibil ca vreun scriitor bine-intenţionat să fi adăugat în mod greşit acest cuvânt la textul Scripturii, deşi nu există vreo dovadă, în acest sens, bazată pe manuscrise.

IV. În Marcu 2:26 se spune că David a mâncat pâinile pentru punerea înainte în zilele lui Abiatar, marele preot, însă acest lucru nu înseamnă că Abiatar era mare preot în acel moment, ci că întâmplarea a avut loc în timpul vieţii sale. El a devenit, de altfel, mult mai cunoscut decât Ahimelec în timpul domniei lui David.

V. În Fapte 7:4 Ştefan spune că Avraam a plecat din Haran după ce tatăl său a murit, însă potrivit cu Genesa 11:32, Terah a murit la vârsta de 205 ani. Geneza 11:26 pare să sugereze că Terah avea 70 de ani când s-a născut Avraam (pe când, de fapt, el avea 130) şi atunci intră în contradicţie cu Geneza 12:4, care spune că Avraam avea 75 de ani când a plecat înspre Canaan. Soluţia este

următoarea: versetul din Geneza 11:26, potrivit cu uzanţele vremii, menţionează când s-a născut primul fiu al lui Terah (acesta fiind Haran, nu Avraam), însă dă apoi numele lui Avraam, deoarece el a fost cel mai important dintre fii săi.

VI. În Fapte 7:14 se spune că 75 de oameni au mers în Egipt împreună cu Iacov, în timp ce textul masoretic conţine numărul „70”; explicaţia este că în prima sumă sunt incluşi şi cei 7 nepoţi ai lui Iacov, iar acesta împreună cu soţia sa nu sunt incluşi în numărătoare.

VII. Fapte 7:15-16: Iacov a fost îngropat în Hebron sau în Sihem? Este evident că a fost îngropat în Hebron, aşa cum reiese din Genesa 50:13, însă textul din Fapte 7:15-16 este, de fapt, o combinare a două relatări:

i. Iacov a fost îngropat în Hebron (Gen. 49:24) şi

ii. Iosif (unul dintre patriarhi) a fost îngropat la Sihem (Iosua 24:32).

În mintea lui Ştefan, Avraam a cumpărat şi mormântul din Sihem prin descendentul său Iacov (vezi o idee asemănătoare în Evrei 7:10, unde se spune despre Levi (care nu se născuse încă) că a primit zeciuială de la Melhisedec, în persoana lui Avram, strămoşul său.

Este semnificativ faptul că în niciunul din aceste cazuri liderii iudaici nu au pus la îndoială acurateţea afirmaţiilor lui Ştefan, ceea ce indică faptul că această practică era obişnuită în acea vreme.

VIII. În Fapte 7:16, Ştefan spune că terenul lui Iacov fusese cumpărat de Avraam, aceasta fiind, din nou, o combinare de două incidente:

i. Avraam a cumpărat peştera din Hebron de la hitiţi (Gen. 23:16), iar Iacov a fost îngropat acolo ulterior.

ii. Iacov a cumpărat terenul din Sihem şi i l-a dat lui Iosif (Iosua 24:32), acesta din urmă fiind mai târziu îngropat acolo.

IX. În Galateni 3:17 Pavel spune că Moise a primit Legea după numai 430 de ani de la promisiunea făcută lui Avraam. Explicaţia pare să constea în faptul că aceste promisiuni au fost repetate şi lui Isaac şi lui Iacov. Pavel se referă la perioada dintre sfârşitul cărţii Genesa şi până la Exod sau perioada de timp dintre anii 1876-1445 î.Hr. (dacă luăm în considerare datarea mai lungă).

X. Evrei 11:21 vorbeşte despre Iacov (sau Israel) sprijinindu-se pe vârful toiagului său, în timp ce în Genesa se spune că Iacov s-a sprijinit de căpătâiul patului. Se pare că termenul a fost preluat greşit în textul masoretic, varianta iniţială fiind „vârful toiagului său”. Septuaginta conţine, de

asemenea, termenul „toiag”. Diferenţa constă, de fapt, între termenii *mattah* (toiag) şi *mittah* (pat).

4.5. Scriitorii Noului Testament au folosit diferite traduceri ale Vechiului Testament.

a) Practica scriitorilor Noului Testament: aceştia au întâmpinat problema traducerii, deoarece ei scriau în greacă, însă trebuiau să citeze din Vechiul Testament, a cărui formă originală era în ebraică. S-a calculat că în Noul Testament sunt aproximativ 300 de citate din Vechiul Testament. S-a spus chiar că 10% din Noul Testament constă în citate din Vechiul Testament sau aluzii la acesta.

b) Variantele de care dispuneau scriitorii Noului Testament: o primă variantă era folosirea traducerilor existente, însă singura traducere de care ştim cu siguranţă că exista în acea vreme era Septuaginta. Apoi, autorii puteau realiza propriile traduceri din ebraică în greacă. O a treia variantă era folosirea traducerii existente, dar înlocuirea unor cuvinte sau expresii care păreau a nu avea o traducere foarte bună în Septuaginta.

c) Metodele folosite: autorii au folosit toate metodele menţionate mai sus, însă cea mai folosită dintre ele preluarea citatelor din Septuaginta fără alte modificări. Scriitorul care foloseşte cel mai mult Septuaginta este autorul epistolei către Evrei, iar cel care o foloseşte cel mai puţin este Matei. Majoritatea oamenilor erau familiarizaţi cu Septuaginta, aşa că era normal ca această traducere să fie folosită cu precădere.

d) Traduceri libere şi rezumări: apare o problemă atunci când înţelesul textului din Septuaginta diferă de cel din ebraică. În cadrul iudaismului existau diferite tipuri de traduceri: literale, idiomatice, traduceri prin parafrazare, traducerea interpretativă (midraş). Trebuie să ţinem cont şi de faptul că traducerea din ebraică în greacă era foarte dificilă din cauza faptului că cele două limbi sunt foarte diferite. Uneori era mai uşor de realizat o traducere liberă pentru transpunerea sensului în greacă, mai ales atunci când textul original conţinea şi figuri de stil sau limbaj colocvial. Alteori, Septuaginta sumarizează textul ebraic şi exprimă aceeaşi idee în mult mai puţine cuvinte şi schimbă destul de mult textul pentru a exprima exact aceeaşi idee. Matei 12:21 citează din Septuaginta versetul din Isaia 44:2, însă diferenţa dintre cele două texte (textul original şi traducerea Septuaginta) este atât de diferită încât nu putem găsi nici un termen important care să fie comun celor două, însă sensul transmis este acelaşi. Versetul din Psalmul 40:6 este tradus în textul masoretic astfel: „Mi-ai străpuns urechile”, însă Septuaginta traduce

acest verset prin „Un trup ai pregătit pentru mine” (cf. Evr. 10:5). Prima este o traducere liberă a celei de-a doua şi păstrează şi pune în evidenţă sensul original al versetului: atunci când i se străpungeau urechile unui sclav, aceasta simboliza faptul că el se dădea pe sine în slujba cuiva pentru toată viaţa (Ex. 21:6). De asemenea, trebuie să ţinem minte că autorii ambelor testamente erau inspiraţi de Duhul Sfânt, aşa că cei care au scris cărţile Noului Testament au avut dreptul să folosească traduceri care scoteau cel mai bine în evidenţă ceea ce voiau ei să transmită. Ei aveau însă dreptul să facă acest lucru atâta timp cât respectau înţelesul şi ideile textului vechi-testamentar.

e) Citate din peşer: Termenul este, de fapt, *Midraş Peşer*, care înseamnă „citat interpretativ” şi reprezintă un proces prin care interpretarea este inclusă în citat. Aceasta era o procedură standard în vremea Noului Testament în cercurile iudaice. De exemplu, Efeseni 4:8 citează versetul din Psalmul 68:18, iar Pavel face aici două schimbări majore: înlocuieşte „Tu” cu „el” şi „a luat” cu „a dat”. Prima schimbare este firească, însă cea de-a doua sugerează că Hristos, marele cuceritor, primeşte daruri şi apoi le oferă cu generozitate oamenilor. Există indicii care arată că această metodă este folosită şi de autorii Evangheliilor, ceea ce se aplică şi la modul de aranjare a materialului (cf. folosirea diferită a aceluiaşi text de către de către Matei şi Luca: Matei 18:10-14 şi Luca 15:3-7). Ei făceau însă acest lucru, desigur, inspiraţi fiind de Duhul Sfânt, potrivit cu promisiunea dată lor de către Însuşi Domnul Isus în Matei 13:52 şi Ioan 14.

e) Posibila folosire a unui text mai apropiat de cel original. Este posibil ca, pe alocuri, Septuaginta să fie tradusă după un text mai apropiat de original decât textul masoretic pe care îl folosim noi în prezent şi atunci varianta Septuagintei este mai potrivită. Manuscrisele de la Marea Moartă demonstrează că textul masoretic este corect, însă unele pasaje din acestea sunt mai apropiate de varianta Septuagintei.

4.6. Citate

a) Scopul folosirii citatelor din Vechiul Testament:

I. Pentru a demonstra împlinirea profeţiei vechi-testamentare. Matei, în special, citează mult din Vechiul Testament pentru a arăta cum s-au împlinit aceste profeţii în ceea ce a făcut şi a spus Isus.

II. Pentru a demonstra conformarea la un principiu biblic. Iacov citează din Amos 9:11-12 pentru a arăta că ceea ce face el este un lucru biblic.

III. Pentru a face apel la autoritatea Vechiului Testament în vederea justificării unei practici sau a

unei acţiuni. Isus le arată fariseilor că argumentul Său se bazează numai pe Vechiul Testament, aceeaşi carte a cărei autoritate era de necontestat pentru ei (Mat. 22:32; Marcu 10:8).
IV. Pentru a ilustra un adevăr nou-testamentar, în acelaşi fel în care am folosi şi noi un citat: pentru a spune ceva pe scurt (Rom. 10:16 şi Is. 53:1).
V. Pentru a aplica un principiu vechi-testamentar la o situaţie din Noul Testament. Pavel lămureşte înţelesul unui text pentru a justifica ceea ce porunceşte el (1 Cor. 9:11-12; Deut. 25:4).
VI. Pentru a lămuri tipologii, adesea prin intermediul *midraş peşer.* Matei foloseşte uneori termenul „împlinit" cu sensul de „umplut cu un înţeles mai profund" (cf. Mat. 2:15-23; 13:14, 35; 27:9): Matei se referă la o extindere şi o intensificare a afirmaţiilor vechi-testamentare referitoare la Hristos. Nu este doar o asemănare sau o analogie, ci este, de fapt, ceva mult mai profund. Astfel, putem vedea că nu toate citatele au fost folosite cu scopul de a demonstra împlinirea profeţiilor, ci şi pentru a arăta că sensul termenului „împlinire" nu corespunde întru totul cu al nostru. Noi am spune astăzi: „era potrivit ca…" sau „este bine că acesta este felul în care s-au desfăşurat lucrurile", deoarece aşa se spune în Vechiul Testament

CANONICITATEA

5.1. Definiţie: canonul este o colecţie de cărţi normative în orice problemă legată de credinţă şi practică.

Canonul este legat întotdeauna în Scriptură de ideea de legământ, iar textul este cel care stabileşte termenii legământului. Ideea de canon le era foarte familiară celor din perioada vechi-testamentară.

5.2. Canonul Vechiului Testament. Scrierile lui Josephus arată că, în secolul I d. Hr., cel puţin textul Vechiului Testament era deja recunoscut. Isus mărturiseşte şi El acest lucru (versetul din Matei 23:35 aminteşte martirii vechi-testamentari din Geneza şi până în 2 Cronici, cărţi care se aflau una la începutul şi una la sfârşitul canonului evreiesc). Dezbaterile rabinice de la Iamnia (între anii 90-100) au confirmat doar aceste limite ale canonului, iar Biserica a moştenit canonul evreiesc, fără să aibă de-a face cu formarea sa.

Se pare că două momente importante în culegerea şi aranjarea materialului, considerat a fi canonic, au avut loc în vremea lui David şi Solomon (o perioadă literară foarte productivă) şi în vremea lui Ezra, care a fost conducătorul Sanhedrinului în vremea sa. Şi, chiar mai înainte de

aceasta, este evident că Tora a fost acceptată ca fiind Cuvântul inspirat al lui Dumnezeu, dat prin Moise şi era folosită ca punct de referinţă în toate problemele de credinţă şi practică (cf. Iosua 1:8): 2 Împăraţi 23 vorbeşte, de asemenea, despre o anume colecţie de cărţi, Cartea Legii, care a stat la baza reformei religioase din vremea împăratului Iosia, în anul 621. Următoarea etapă importantă a avut loc atunci când Ezra a ajuns la Ierusalim în anul 458 pentru a se ocupa de problemele de natură religioasă; tot Tora a stat la baza reformei sale. Câţiva ani mai târziu, când samaritenii părăsesc comunitatea, singura carte pe care o iau cu ei este Tora.

Potrivit lui Irineu şi, mai târziu şi lui Elias Levita (1538), Ezra a aranjat Scripturile şi le-a împărţit în trei secţiuni: Legea, Profeţii şi Scrierile. În jurul anului 220 d.Hr., cartea apocrifă Eclesiasticul vorbeşte despre Lege şi Profeţi şi restul Cărţilor. Canonul s-ar părea, aşadar, că se încheia cu scrierile lui Ezra, 1 şi 2 Cronici, care completează Vechiul Testament, în aşteptarea Noului Testament.

Canonul ebraic este format din trei părţi: Legea, Profeţii şi Scrierile (celelalte). Legea conţine învăţături de bază privind credinţa, Profeţii se referă la aplicarea acestor învăţături, iar Scrierile reflectă asimilarea lor sub forma închinării şi a cuvintelor de înţelepciune. Această ordine (stabilită iniţial de Ezra) nu a fost păstrată, din păcate, şi în Bibliile noastre. În timp ce aşezarea cărţilor în canonul ebraic era făcută din perspectivă teologică, în canonul grecesc (moştenit şi de noi) cărţile sunt aranjate în funcţie de ordinea cronologică şi de genul literar.

Ordinea cărţilor din Vechiul Testament în canonul evreiesc era următoarea:

i. LEGEA (*Tora*)

Genesa (bëreşit)

Exod (şëmot)

Leviticul (vayikra)

Numeri (bamidbar)

Deuteronom (dëvarim)

ii. PROFEŢII (*Nëvi'im*)

a) Profeţii timpurii: (nëviim ha rişonim)

Iosua (Jëhoşua)

Judecători (şofëtim)

1 & 2 Samuel (şëmuel alef/bet)

1 & 2 Împăraţi (mëlahim alef/bet)

b) Profeţii târzii: (nëviim ha aharim)

Isaia (Yëşajah)

Ieremia (yirmjahu)

Ezechiel (jëhezkel)

Cei Doisprezece Profeţi Mici (hoşea, joel, amos, ovadja, jona, miha, nahum, havakuk cëfanja, hagai, zëharja, malahi).

iii. SCRIERILE (*Këtuvim*)

Psalmii (tëhilim)

Proverbele (mişle)

Iov (ijov)

Sulurile

Cântarea Cântărilor (şir ha şirim)

Rut (rut)

Plângerile lui Ieremia (ejha)

Eclesiastul (kohelet)

Estera (ester)

Daniel (Danijel)

Ezra - Neemia (ezra/nehemja)

1 & 2 Cronici (divre ha jamim alef/bet)

5.3. Canonul Noului Testament. Canonul Noului Testament a fost stabilit probabil de către apostoli: se presupune că Ioan, singurul apostol rămas în viaţă, împreună cu cei ce l-au ajutat, a moştenit Scripturile după ce Petru şi Pavel au murit în Roma. Ioan este, astfel, echivalentul nou-testamentar al lui Ezra, în sensul că el a scris ultimele cărţi din canon şi l-a încheiat. Acest lucru poate fi observat în ordinea iniţială a cărţilor Noului Testament, tipic evreiască şi păstrată şi în Biserica Ortodoxă. Dintre autori, doi au fost fraţii lui Isus, fiind aşadar din linia genealogică a lui David: Iacov şi Iuda; Ioan a fost din seminţia preoţească a lui Aaron, Petru era din seminţia lui

Simeon, iar Pavel era din seminţia cu cea mai mică importanţă, adică din Beniamin. Prin urmare, exact aceasta este ordinea în care găsim aranjate scrierile, după cele patru Evanghelii şi cartea Faptele Apostolilor: Iacov, Petru, Ioan, Iuda şi Pavel. Această canonizare timpurie realizată de către apostolul Ioan este confirmată de faptul că atât Clement (100 d. Hr.), cât şi Ignatius (120) şi Papias (100-150) confirmă că pe vremea lor exista un canon clar al Scripturii.

PATRU EVANGHELII + FAPTE (Pentateuhul Noului Testament):

Matei, Marcu, Luca, Ioan şi Fapte (= Luca, partea a 2-a)

7 EPISTOLE GENERALE

Iacov, 1 Petru, 2 Petru, 1 Ioan, 2 Ioan, 3 Ioan, Iuda

14 EPISTOLE ALE LUI PAVEL

Romani, 1 + 2 Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, 1 + 2 Tesaloniceni, 1 + 2 Timotei, Tit, Filimon, Evrei

1 APOCALIPSĂ

Apocalipsa

Tora creştină (4 Evanghelii + Faptele apostolilor) ocupa acum o poziţie centrală între cele 22 de cărţi (potrivit împărţirii evreieşti) ale Vechiului Testament şi cele 22 de cărţi ale Noului Testament, care urmau după cele 4 Evanghelii + Fapte. Ajungem astfel la un total de 49 de cărţi sacre (7 x 7).

Ruperea de iudaism, survenită la sfârşitul primului secol, a dus la o lipsă tot mai mare de cunoaştere a limbilor semitice, precum şi la uitarea listei canonului Vechiului Testament, care fusese transmis până atunci prin tradiţie orală. Aranjarea cărţilor a fost refăcută potrivit cu principii care nu erau în concordanţă cu cele evreieşti originale, ceea ce a dus la o oarecare neîncredere legată de canonul Vechiului Testament, un alt factor care a contribuit la aceasta fiind şi popularitatea, în cadrul Bisericii primare, a Septuagintei, care conţinea şi cărţi apocrife.

Majoritatea cărţilor din Noul Testament au fost citate de către părinţii post-apostolici, fiindu-i recunoscută astfel autoritatea şi, implicit, canonicitatea. Primele liste ale cărţilor Noului Testament apar în cea de-a doua jumătate a celui de-al doilea secol, ca urmare a unei necesităţi de a clarifica limitele canonului în faţa provocărilor lui Marcion (care vroia să reducă Noul

Testament), ale lui Montanus şi ale gnosticilor (care voiau să mai adauge la el). În secolele care au urmat, discuţiile s-au centrat în jurul câtorva cărţi controversate. Nu exista certitudinea cu privire la apostolicitatea lor (Evrei, 2 Petru şi Apocalipsa), lipsind unanimitatea: majoritatea considerau că aceste cărţi sunt canonice, însă unii credeau că nu sunt. Disputele au încetat în Est în anul 367 d.Hr., iar în Vest în anul 397 d.Hr., cărţile fiind recunoscute drept canonice. Traducerea lui Ieronim (Vulgata, traducere în limba latină), apărută cam în acelaşi timp cu încheierea discuţiilor privitoare la canon, în cadrul a două concilii bisericeşti, este un martor important al canonului, deoarece conţine acelaşi număr de cărţi ca şi Bibliile noastre de astăzi.

Nu această discuţie a fost cea care a stabilit canonul Noului Testament (la fel cum conciliul de la Iamnia nu a stabilit canonul Vechiului Testament), întrucât acesta fusese hotărât de către apostoli (în special de către Ioan, în Efes). În ambele cazuri, discuţia nu a fost necesară, dimpotrivă, a fost chiar de învinuit şi arăta în ce măsură Biserica renunţase la originile sale iudaice.

5.4. Testele canonicităţii. Fiecărei cărţi i se aplicau trei teste principale în vederea stabilirii canonicităţii:

a) **Paternitatea:** autorul trebui să fie un profet (un om care avea darul de a primi mesaje din partea lui Dumnezeu şi a le transmite mai departe, fie oral, fie în scris). Acest dar trebuia să fie adeverit prin împlinirea a cel puţin una din profeţiile sale.

b) **Conţinutul:** acesta trebuia să fie în concordanţă cu învăţătura restului Scripturii, în special cu Legea.

c) **Auto-autentificare:** aceasta era determinată de felul în care textele erau folosite în cadrul liturghiei de la Templu sau sinagogă, deoarece numai Scriptura canonică putea fi citită în public. Aceasta era, de fapt, o chiar mai bună confirmare pentru noi decât un test aplicat chiar şi de către evrei.

În perioada Bisericii Primare, următoarele teste erau aplicate scrierilor Noului Testament:

I. Autorul trebuia să fie ori un apostol, ori un apropiat al cercului apostolic, care edita, de fapt, lucrarea unui apostol, cum ar fi Marcu sau Luca.

II. Majoritatea bisericilor au recunoscut dintotdeauna aceste scrieri ca fiind Cuvântul lui Dumnezeu.

5.5. Scrierile apocrife. Termenul „apocrif" înseamnă *cărţi ascuns*e, numite aşa pentru că nu

erau citite public în sinagogă. Numai cărţile canonice puteau fi citite în public, iar cărţile apocrife puteau fi folosite în particular, pentru studiu şi edificare.

Termenul „apocrif" se referă la:

i) anumite adăugiri la conţinutul cărţilor canonice, aşa cum se întâmplă în Septuaginta (traducerea în greacă a Vechiului Testament);

ii) adăugarea altor cărţi incluse în traducerea Septuaginta, cum ar fi: 1 + 2 Esdra (adăugată de creştini), Tobit, Judith, Baruch, Eclesiasticul, Înţelepciunea lui Solomon, 1 + 2 Macabei.

Majoritatea acestor cărţi au fost traduse în Alexandria, în aceeaşi perioadă cu traducerea Septuagintei, şi au fost publicate împreună, însă acest lucru nu dovedeşte faptul că ele erau considerate ca făcând parte din vreun canon. Ipoteza catolică referitoare la un canon alexandrin, care includea şi cărţile apocrife, nu are nicio bază istorică. Singurul canon evreiesc cunoscut este Canonul palestinian, recunoscut şi de Isus.

Nu s-a găsit niciodată o versiune evreiască a Septuagintei, ceea ce nu este un lucru surprinzător, deoarece această traducere nu a fost recunoscută de Conciliul de la Iamnia. Fiecare ediţie (creştină) a Septuagintei conţine un set separat de cărţi apocrife.

Când evreii alexandrini au adoptat traducerea în greacă a lui Aquila (în locul Septuagintei), au exclus toate cărţile apocrife.

Philo a trăit în Egipt între anii 20 î. Hr. – 50 d. Hr. şi citează adesea din cărţile canonice, dar niciodată din cele apocrife.

Atitudinea Bisericii Ortodoxe faţă de cărţile apocrife a fost destul de ambiguă. La Sinodul de la Ierusalim din 1672, câteva cărţi apocrife au fost declarate canonice, însă în secolul al XIX-lea, teologii ortodocşi ruşi au hotărât de comun acord să le excludă din Biblie. În cadrul Bisericii Ortodoxe sârbe încă nu s-a ajuns la un consens; astfel, generaţia veche susţine canonul palestinian, în timp ce generaţia tânără doreşte să includă în Scriptură şi cărţile apocrife.

Este important să înţelegem că termenul „apocrif" se referă la cărţi din perioada Vechiului Testament. Au existat încercări de introducere a unor cărţi şi în Noul Testament, dar acestea au fost numite pseudoepigrafe şi au fost respinse de către Biserică de la bun început, considerate ca fiind eretice.

Acceptarea sau respingerea apocrifelor trebuie să aibă la bază următoarele considerente decisive:

a) Canonul palestinian reflectă convingerile centrului ortodox evreiesc, iar evreii palestinieni nu au inclus niciodată în canonul lor şi apocrifele.

b) Părerea lui Isus Însuşi, care nu doar că a recunoscut limitele canonului palestinian, dar nici nu a citat vreodată din apocrife.

c) Atitudinea Bisericii Primare, aşa cum reiese din documentele Noului Testament, în care nu apare niciun citat din apocrife.

5.6. Procesul de acceptare (greşită) a apocrifelor sub formă de canon secundar:

În primul rând, trebuie să înţelegem că Biserica catolică numeşte apocrifele „cărţi deuterocanonice", iar pseudoepigrafele le numeşte „apocrife"!

Al Treilea Conciliu de la Cartagina din anul 387 punea pe acelaşi plan Vechiul Testament şi apocrifele, iar un alt Conciliu de la Cartagina, din anul 418, i-a cerut lui Bonifaciu de la Roma să ratifice această decizie.

Papa Gelasius a dat o listă în care includea şi apocrifele vechi-testamentare, însă în acea vreme încă existau dezacorduri între canonul lui Ieronim şi canonul (mai cuprinzător) al lui Augustin.

La Conciliul de la Florenţa, din anul 1445, papa Eugenius IV a declarat inspirate toate cărţile din Biblia latină (la care Biserica adăugase şi apocrifele). Conciliul de la Trent a întărit această decizie, declarându-i anatema pe toţi cei care nu vor fi de acord cu ea. Luther a pus scrierile apocrife într-o secţiune separată între Vechiul şi Noul Testament, declarându-le edificatoare, dar necanonice. Biserica Reformată a scos din Scriptură toate apocrifele, respingând în totalitate ideea că acestea ar putea fi folositoare în studiul personal.

Primul Conciliu de la Vatican a validat decizia Conciliului de la Trent şi a canonizat tradiţia.

Societăţile Biblice au omis apocrifele în ediţia misionară a Bibliei din anul 1825, susţinând că păgânii ar trebui să citească doar Scriptura inspirată.

TEXTUL VECHIULUI TESTAMENT

6.1. Textul ebraic al Vechiului Testament

Potrivit tradiţiei evreieşti, Ezra nu doar a realizat editarea finală a Vechiului Testament şi a încheiat canonul, ci a avut şi responsabilitatea de a stabili care este textul normativ ebraic al Vechiului Testament. Acest text este numit astăzi textul masoretic şi a fost transmis, din vremea lui Ezra, prin scribi care au copiat şi au protejat textul. Aceşti scribi au fost următorii: *Soferim* (o

clasă de scribi al căror lider a fost însuşi Ezra), între secolele V-III î.Hr.; apoi, *Zugot* (secolele II-I î.Hr.) şi *Tannaim* (până în secolul al III-lea d.Hr.). (Între anii 200-500 d.Hr., aceeaşi scribi au editat şi Talmudul, care conţine tradiţia bătrânilor şi un comentariu la textul biblic.) Textul transmis din vremea primilor scribi nu conţinea vocale, acestea fiind transmise doar pe cale orală. Astfel, *Masoreţii* (500-900 d.Hr.) au introdus vocalele în text, printr-un sistem de puncte şi cratime scrise deasupra sau dedesubtul rândului, pe baza tradiţiei orale (*masora*). Aceştia au lucrat în Tiberias şi în Babilon. În cazul numelui sfânt YHVH, însă, nu au fost puse vocalele corecte, ci au fost puse vocalele cuvântului Ëdonai (Domnul), ËOA. Când cititorul ajungea să citească numele sfânt, vocalizarea falsă îl avertiza că trebuie să pronunţe Ëdonai, în loc de Yahweh. Prin urmare, în text apărea un cuvânt format din consoanele de la YHVH şi vocalele de la Ëdonai (ËOH), care, dacă era pronunţat, dădea naştere unui cuvânt artificial YëHoVaH (care, bineînţeles, nu era pronunţat niciodată).

Textul masoretic nu era singurul care exista înainte de vremea lui Isus, ci mai circulau şi alte două texte ebraice, acestea fiind textul ebraic ce a stat la baza traducerii Septuagintei, respectiv a Pentateuhului Samaritean (*Tora*). Atunci când textul masoretic nu este suficient de clar, celelalte două texte (precum şi traducerile mai vechi) oferă, de obicei, o soluţie satisfăcătoare. Textul masoretic a fost reconfirmat la Conciliul de la Iamnia (anul 90 d.Hr.) ca fiind singurul text ebraic acceptat, iar toate celelalte texte ebraice au fost declarat ilegale, la fel şi Septuaginta, pe care creştinii au continuat să o utilizeze pentru a-şi susţine afirmaţiile. Prin urmare, au fost realizate ulterior ale traduceri în limba greacă care să corespundă pretenţiilor rabinice.

6.2. Manuscrisele ebraice ale Vechiului Testament

Potrivit unei teorii, au fost dezvoltate diferite variante de text în trei centre de învăţătură evreieşti, în timpul perioadei inter-testamentare: Palestina, Babilon şi Egipt. Septuaginta este considerată a fi mărturia textului egiptean.

a) Fragmentul textual cel mai timpuriu al Vechiului Testament este benedicţia preoţească din Numeri 6:24-26, datată în perioada târzie a monarhiei lui Iuda, pe la jumătatea secolului al VII-lea î.Hr. Textul a fost găsit, împreună cu alte artefacte, într-o peşteră deasupra Văii Hinom, lângă zidul exterior al Ierusalimului.

b) Următorul în linie este textul complet găsit la Qumrân, şi anume pergamentul lui Samuel, datat în secolul III î.Hr. Acest manuscris este cel mai apropiat de textul masoretic.

c) Urmează apoi pergamentul lui Isaia de la Qumran, datat în jurul anilor 150-100 î.Hr. Şi acesta este apropiat de textul masoretic.

d) Papirusul Nash, datat în secolul II î.Hr., conţine cele 10 porunci şi crezul evreiesc (Şëma – Ascultă, Israele ...). Textul acestuia diferă puţin de textul masoretic şi este mai apropiat de varianta textului pe baza căruia a fost tradusă Septuaginta.

e) Geniza din Cairo. Geniza era o cameră alăturată sinagogilor, în care manuscrisele vechi erau lăsate să se descompună, pentru că nu era îngăduit să fie distruse de om. Printre manuscrisele găsite sunt nişte părţi ale Vechiului Testament care datează din secolul V d.Hr.

f) Codexul Cairo (texte profetice) datează de la sfârşitul secolului IX d.Hr.; Codexul Allepo (care se găseşte în prezent la Ierusalim); Codexul Leningrad, datat în 1008 este de departe cel mai complet, fiind folosit ca bază pentru majoritatea textelor ebraice ale Vechiului Testament. Acestea au aparţinut familiei Ben Asher.

g) Codexul Reuchlinianus se află în prezent în Karlsruhe şi este unul din manuscrisele deţinute de familia Ben Naphtali.

h) Cea mai veche variantă a Pentateuhului Samaritean este datată în secolul XIII d.Hr.

6.3. Traduceri ale textului ebraic al Vechiului Testament

În cadrul iudaismului existau diferite tipuri de traducere: traducere literală, idiomatică, prin parafrazare, traducerea midraş, precum şi traduceri în diferite alte limbi.

a) **Traduceri în limba greacă**

i) Septuaginta, tradusă în perioada 250-150 î.Hr.

ii) Traducerea Aquila (130-140 d.Hr.)

iii) Versiunea Symmachus (170 d.Hr.)

iv) Versiunea Theodoţiană (200 d.Hr.)

v) Hexapla (240-245 d.Hr.), pregătită de Origen pentru controversa cu evreii.

b) **Traduceri în limba aramaică.** Acestea sunt numite Targum (*targumim* = traduceri) şi erau parafrazări ale lecturilor din sinagogă, realizate pentru ca evreii vorbitori de aramaică din Babilonia să poată înţelege sensul textului.

c) **Traduceri în limba siriacă.** Limba siriacă este o formă vestică a limbii aramaice, asociată cu Biserica creştină din Siria. Peschitta (simplul) era o traducere cuvânt cu cuvânt (de

aici şi numele) şi nu o parafrazare. Această traducere a fost probabil realizată pentru ca evreii convertiţi din regatul Adiabene al primului secol să poată citi Scripturile ebraice.

d) **Traducerile în limba latină**

i) Prima traducere în latină a fost realizată pe baza Septuagintei.

ii) Vulgata a fost realizată după textul original ebraic (încheiată între anii 390-405 de către Ieronim). Începând cu secolul VII d.Hr., această traducere a fost acceptată ca versiunea latină oficială şi a fost numită *Vulgata* (ceea ce înseamnă: cea care a fost răspândită peste tot).

TEXTUL NOULUI TESTAMENT

7.1. Textul grecesc al Noului Testament

După câte se pare, diferite secţiuni ale Noului Testament au circulat independent unele de altele pentru o vreme, pentru a veni în întâmpinarea diferitelor nevoi ale Bisericii. Apoi, au fost adunate laolaltă şi copiate în câteva centre, care au fost probabil Antiohia, Alexandria, Cezareea şi Roma (şi, mai târziu, Constantinopol), deşi nu este exclus să fi fost şi alte oraşe, în special acelea în care se ştie că s-a desfăşurat activitate cărturărească, cum ar fi Şcoli Biblice etc. Acest lucru pare să fie indicat de faptul că există anumite familii de texte, adică diferite grupuri de texte cu trăsături comune. Aceste grupuri sunt după cum urmează:

a) **Textul bizantin** datează din vremea în care Constantin a devenit împărat în Constantinopol, în anul 313. Se presupune că el a încurajat Biserica să stabilească un text standard al Noului Testament şi acesta a devenit textul oficial al Bisericii Ortodoxe de astăzi. Este semnificativ faptul că Ioan Hrisostom (347-407), patriarh al Constantinopolului, este primul dintre părinţii Bisericii care aminteşte acest text. Oamenii care au lucrat sub îndrumarea lui Constantin, din păcate, au găsit de cuviinţă nu doar să facă schimbări în text, ci chiar să mai facă şi adăugiri, cu scopul armonizării textului şi, foarte rar, cu scopul apărării ortodoxiei. Fiind, de asemenea şi un text târziu, a acumulat şi anumite greşeli făcute de copişti. Această traducere în limba greacă a fost adusă din Bizanţ în vest, unde a fost editată de Erasmus şi a devenit cunoscută sub denumirea de *Textus Receptus*.

Prima ediţie a acestui text, pe baza căruia s-au realizat toate celelalte ediţii până în anul 1831, a fost realizată după manuscrise medievale târzii de calitate inferioară. Pot fi formulate trei argumente împotriva textului bizantin:

1. Este plin de texte combinate.

2. Anumite texte specifice acestei traduceri nu sunt întâlnite la părinţii ante-niceeni, nici la cei din Răsărit şi nici la cei din Apus. Aceasta nu înseamnă că nu întâlnim porţiuni din această traducere în alte scrieri din perioada ante-niceană, dar majoritatea dintre ele sunt regăsite şi în alte traduceri (în special în partea de Apus).

3. Comparaţia cu alte traduceri arată că aceste texte nu sunt originale. Multe elemnte au fost adăugate de scribi bine intenţionaţi, care încercau să realizeze un text normativ în Constantinopol, sub conducerea împăratului. Astfel, ajungem la concluzia că textul manuscriselor anterioare a fost modificat şi chiar completat. Biserica (devenită mai târziu Biserica Ortodoxă) nu avea niciun drept să facă acest lucru.

Textul în limba greacă folosit de United Bible Societies [Societăţile Biblice Unite] diferă de Textus Receptus în 56 de locuri (de exemplu, Ioan 1:34 de comparat cu Isaia 42:1; „Alesul Meu" (i.e. Robul) se potriveşte mai bine decât „Fiul lui Dumnezeu"). Expresia a fost probabil schimbată de un scrib ortodox, pentru a preveni o interpretare adopţianistă. Un alt exemplu este versetul din Apocalipsa 21:24 la care *Textus Receptus* a adăugat termenul „naţiunile" (celor ce sunt mântuiţi). Această adăugire, schimbă întregul înţeles al capitolelor 21 şi 22 ş a fost introdusă, fără îndoială, de un scrib care a vrut să combată interpretarea milenistă, însă prin aceasta contrazice şi profeţiile Vechiului Testament, citate adesea în aceste două pasaje şi care, în contextul lor vechi-testamentar, fac referire la mileniu.

Ţinând cont de cele de mai sus, este greu de înţeles cum cei ce au realizat traducerea în engleză a Bibliei, versiunea *New King James Bible* pot spune că textul bizantin este „la fel de bun ca toate celelalte" (aşa că, de ce să nu-l folosim?); acest lucru nu este adevărat. Unii au mai spus că nu există nicio dovadă care să susţină afirmaţiile de mai sus. Este clar că cineva a modificat (i.e. armonizat) textul şi cine ar fi îndrăznit să facă acest lucru dacă nu scribii care lucrau la porunca împăratului Constantin? Este, de asemenea, semnificativ faptul că Ioan Hrisostom (347-407), patriarhul Constantinopolului, este primul dintre părinţii Bisericii care a făcut referire la acest text.

Recent textul majoritar (MT) a început să fie tot mai apreciat. În multe aspecte acesta rezonează cu TR, dar a exclus variantele de text cu deficienţe. Se spune că acest text conţine cele mai multe variante textuale, dar multe din variante sunt de tipul bizantin din perioada medievală târzie – copii ulterioare ale textului bizantin care a apărut întâia dată în secolul al IV-lea. Susţinătorii MT nu agreează Textul critic şi spun că acesta reflectă în mod constat varianta de text alexandrin, un produs al bisericii alexandrine (biserică izolată şi părtinitoare).

Cu toate acestea, nu există nicio dovadă că manuscrisele găsite în Egipt îşi au, de fapt, originea acolo. Cei mai mulţi părinţi bisericeşti din perioada timpurie citează din textul alexandrin, în vreme ce textul bizantin este citat pentru prima dată de către Hrisostom, în secolul al IV-lea. Prin urmare, se pare că textul critic (CT) este cel mai bun, deşi nu înseamnă că cineva trebuie să fie de acord cu toate variantele sale; până la urmă savanţii sunt şi ei oameni supuşi greşelilor.

b) **Textul latin (vestic)** a fost, la un moment dat, textul standard al Bisericii din Roma. Acesta este caracterizat de aramaisme şi de tendinţa de extindere, fiind reprezentat de următoarele manuscrise: D, traduceri în latina veche (aproximativ 150) şi citate găsite în lucrările părinţilor Bisericii din Africa de Nord (Tertulian, Ciprian şi Augustin). Textul vechi antiohian are afinităţi cu textul latin şi se află la baza versiunii siriace vechi, datată în jurul anului 150.

c) Textul alexandrin, în principiu, nu conţine modificări sau completări. Este un text bine editat, care are probabil la bază manuscrisul original din secolul al II-lea d.Hr. Este posibil ca atât textul latin, cât şi cel alexandrin să fie revizuiri ale unui manuscris original din secolul I d.Hr. Textul alexandrin este reprezentat de manuscrisele Alef, B, C, traducerile copte şi este citat de părinţii alexandrini ai Bisericii, cum ar fi Origen, Atanasie şi Chiril al Alexandriei.

Textul din Cezarea, asemănător cu textul alexandrin, este reprezentat de manuscrisele W şi Q, traducerile armene şi georgiene.

Toate manuscrisele Noului Testament sunt scrise în limba greacă koiné, adesea însă cu nuanţe semitice pronunţate, ceea ce nu este un lucru surprinzător, deoarece toţi autorii Noului Testament au fost evrei. Aceste manuscrise sunt greu de citit, pentru că nu conţin semne de punctuaţie şi nici paragrafe. Unele sunt scrise cu majuscule (cele mai vechi), acestea fiind cunoscute sub denumirea de „unciale”, iar altele sunt scrise cu litere mici. Unele sunt scrise pe papirus (cele mai vechi), iar altele pe pergament (i.e. confecţionat din piele de oaie). Papirusurile (dintre care majoritatea provin din secolul III d.Hr.) conţin doar fragmente şi nu textul complet. Există în prezent 75 de

papirusuri, denumite P1, P2 etc. Pergamentele (dintre care majoritatea provin din secolul IV d.Hr.) conţin, de obicei, texte complete din Noul Testament. Manuscrisele scrise cu majuscule (uncialele) sunt în număr de 242 şi sunt notate cu litere mari. Manuscrisele scrise cu litere mici sunt în număr de 2.570 şi sunt notate cu numere. Deşi acestea sunt mult mai târzii (fiind datate începând cu secolul IX), sunt totuşi folositoare, deoarece ele sunt adesea copii ale uncialelor.

În total, astăzi avem mai mult de 5.000 de manuscrise ale Noului Testament, care conţin fie texte întregi, fie părţi din acestea. De aici rezultă că Noul Testament este textul cu cea mai bună atestare din zona mediteraneană. Fragmentele cele mai timpurii provin din jurul anului 50 d.Hr. (fragmentul din Marcu 6:52-53 descoperit la Qumran) şi 125 d.Hr. (Ioan 18:31-33, 37). Carsten Peter Thiede în cartea sa, *The Dead Sea scrolls and the Jewish origins of Christianity* [*Sulurile de la Marea Moartă şi originile evreieşti ale creştinismului*], afirmă că părţi de manuscris din aproape toate cărţile Noului Testament au fost găsite printre sulurile de la Marea Moartă, ceea ce duce la o datare a lor anterioară anului 70 d.Hr. când mănăstirea de la Qumran a fost distrusă de către romani. Cele mai timpurii manuscrise complete ale cărţilor din Noul Testament sunt din secolul IV d.Hr. (Codex Vaticanus şi Codex Sinaiticus), apoi din secolul V (Codex Alexandrinus) şi secolul VI (Codex Bezae). Prin comparaţie, cartea lui Cezar, *De Bello Gallico [Despre războaiele galice]*, a fost scrisă în jurul anului 50 î.Hr., însă cel mai timpuriu manuscris datează din secolul VIII d.Hr. Tot aşa, cel mai timpuriu manuscris al *Analelor* lui Tacit (55-120 d.Hr.) datează din secolele IX-XI d.Hr.

7.2. Manuscrisele greceşti ale Noului Testament

a) **Vaticanus** (notat cu litera B) datează din secolul IV d.Hr. şi este păstrat în Biblioteca Vatican.

b) **Sinaiticus** (denumit Aleph), descoperit în mănăstirea Sinai în secolul XIX şi vândut de Guvernul Sovietic (care avea nevoie disperată de bani) către British Museum din Londra. Acesta datează din secolul IV d.Hr.

c) **Alexandrinus** (notat cu litera A) a fost adus din Alexandria în Anglia, în secolul XVII, de către Chiril Lucaris şi este păstrat tot la British Museum. Codex Alexandrinus datează din secolul V d.Hr.

d) **Codex Ephraem** (notat cu majuscula C). Acesta este, de fapt, un palimpsest, adică un pergament de pe care s-a şters textul original pentru a pentru a se putea utiliza din nou şi pe care

se mai văd urmele vechiului text. Din fericire, textul şters (textul Noului Testament, în acest caz) poate fi reconstituit. Codex Ephraem este păstrat în Bibliothèque Nationale din Paris.

e) **Codex Bezae** i-a aparţinut lui Beza (prietenul lui Calvin), care l-a donat bibliotecii Universităţii Cambridge, unde preda el şi unde codex-ul se află şi în prezent. Codex Bezae conţine un text paralel în greacă şi latină al celor patru Evanghelii şi Faptele Apostolilor.

f) **Codex Claramontanus** a fost descoperit la Clermont (de aici şi numele latin). Acesta conţine numai epistolele şi i-a aparţinut iniţial lui Beza, iar acum este păstrat la Bibliothèque Nationale din Paris.

7.3. Traduceri ale textului grecesc

Acesta este un al doilea grup de documente de mare interes pentru noi, deoarece au la bază, în general, texte greceşti, care sunt mai vechi decât cele pe care le avem noi astăzi.

a) Traducerile în limba **latină.** Traducerea Noului Testament în latină este, bineînţeles, Vulgata, însă mai avem şi alte 44 de traduceri în latină, numite *Vetus Itala* mai vechi decât aceasta.

b) Traducerile în limba **siriacă** prezintă, de asemenea, un mare interes pentru noi, nu doar pentru că sunt foarte vechi, ci şi pentru că sunt scrise într-o limbă foarte apropiată de limba aramaică, vorbită de Isus. Peşitta este traducerea siriacă cea mai cunoscută şi datează din secolul V, însă există două traduceri mai vechi decât aceasta, cunoscute sub denumirea de *Syra Sinaitica*, respectiv *Syra Cureton*.

c) Traducerile în limba **coptă**. Unele dintre acestea au fost descoperite de curând. Limba coptă era limba vorbită de creştinii din Egipt.

d) **Manuscrisele ebraice ale Noului Testament**

Acestea sunt probabil manuscrisele originale a cel puţin trei din cărţile Noului Testament, pe baza cărora s-a realizat traducerea în limba greacă şi care au fost păstrate în cercurile evreieşti. Acestea sunt Evanghelia după Matei (Crawford şi Şem Tov), Evrei şi Cartea Apocalipsa. Aceste variante s-au păstrat în textul ebraic al Noului Testament. Potrivit lui Clement din Alexandria, Luca a a tradus textul cărţii lui Pavel, *Evrei*, din ebraică în greacă, pentru a-l face accesibil unei audienţe mai largi (neevrei), ceea ce explică stilul elevat al cărţii, stil necaracteristic rabinului Pavel.

8. INTERPRETAREA SCRIPTURII (HERMENEUTICA)

Introducere: interpretarea Scripturii este un subiect important în paginile Noului Testament. Atât Domnul Isus, cât şi Pavel au avut dispute cu evreii, legate de interpretarea corectă a Vechiului Testament.

Domnul Isus le-a oferit ucenicilor Săi o interpretare a Scripturilor, corectă şi plină de autoritate.

8.1. Rolul Duhului Sfânt: Duhul Sfânt Însuşi este autorul Scripturii, prin urmare doar cei în care locuieşte El pot interpreta Biblia în mod corect; de aceea, este nevoie în primul rând de naştere din nou. Duhul Sfânt lucrează în vieţile credincioşilor nu doar în mod individual, ci şi prin lucrarea Cuvântului în Biserică. Aceasta înseamnă că Scriptura se interpretează singură (un pasaj explică un alt pasaj), deoarece este inspirată în totalitate de Duhul Sfânt.

8.2. Importanţa ascultării din partea credinciosului. A doua condiţie obligatorie este ca interpretul să fie în părtăşie continuă cu Dumnezeu, pentru că El se revelează mai mult pe Sine însuşi, doar celor ce îi sunt supuşi.

8.3. Principii de interpretare: în mare măsură, un text biblic este interpretat folosindu-se principii ca şi în cazul oricărui alt text.

a) Trebuie să se ţină seama de genul literar.

b) Trebuie luate în considerare figurile de stil. Este deosebit de folositoare cunoaşterea figurilor de stil care apar cel mai frecvent în Scriptură, cum ar fi: hiperbola, parabola, alegoria, tipologia.

c) Este, de asemenea, folositoare cunoaşterea formelor de gândire ebraice (semitisme).

d) Este obligatorie cunoaşterea întregii Biblii ştiind că, adesea, un pasaj din Noul Testament nu poate fi înţeles fără cunoaşterea Vechiului Testament.

e) Trebuie să ne apropiem de Scriptură în condiţiile sale şi nu să încercăm să o interpretăm potrivit unei filosofii care-i este străină.

f) Trebuie să înţelegem relaţia dintre Vechiul şi Noul Testament şi să ţinem cont de ambele, mai degrabă decât numai de unul în detrimentul celuilalt. Conceptele Vechiului Testament stau la baza celor din Noul Testament, acestea din urmă fiind dezvoltate, sub inspiraţia Duhului Sfânt, de către autorii Noului Testament; prin urmare, Vechiul şi Noul Testament nu se pot contrazice

vreodată, deoarece au fost inspirate de acelaşi Duh.

g) Există, în linii mari, două modalităţi de a interpreta un text:

I. Ce transmitea textul destinatarilor săi din acea vreme?

II. Cum pot să aplic eu textul în mod eficient în viaţa mea?

i) O interpretare **istorico-gramaticală** (încearcă să scoată la iveală ce însemna acel pasaj pentru cititorii săi iniţiali). Un text nu poate însemna astăzi ceva ce nu a însemnat niciodată pentru autorii sau cititorii săi iniţiali (cf. 1 Cor. 13:10). „Dar, când va veni ce este desăvârşit, acest «în parte» se va sfârşi." Pentru cititorii iniţiali ai epistolei 1 Corinteni, „ce este desăvârşit" se referea la a-L vedea pe Hristos faţă în faţă în cer, mai degrabă decât la încheierea canonului Scripturii.

Acest lucru este adevărat şi în privinţa evangheliilor şi a epistolelor. Cuvintele lui Isus au fost adresate, înainte de toate, evreilor din vremea Sa, iar cuvintele lui Pavel se adresau, în primul rând, fie evreilor convertiţi, fie celor ce s-au convertit provenind dintr-un context în care sinagoga avea un rol important.

Dispensaţionalismul poate fi de folos în această privinţă, însă şi dăunător atunci când este dus la extrem.

ii) O interpretare **teologică** (ce înseamnă pasajul pentru noi astăzi). Atunci când trecem prin situaţii de viaţă asemănătoare cu cele ale creştinilor din primul veac, Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi este la fel ca cel ce li se adresa lor atunci (cf. Col. 3:12). De asemenea, noi trebuie să extragem principii din textele care nu corespund exact cu situaţiile noastre de viaţă, însă aceste principii trebuie aplicate la situaţii comparabile cu cele din text.

Apoi, trebuie să facem diferenţa între aspectele morale, obligatorii şi pentru noi, şi aspectele care nu sunt de natură morală, cum ar fi spălarea picioarelor, sărutul sfânt, mâncarea sacrificată idolilor, acoperirea capului pentru femei atunci când se roagă sau profeţesc, preferinţa personală a lui Pavel pentru celibat.

O exegeză echilibrată va cuprinde ambele abordări ale uni text, însă oricare din ele este folosită la un moment dat, trebuie să respecte următoarele principii de abordare:

a) Folosirea **unor termeni şi expresii** are o semnificaţie anume. Orice exegeză serioasă trebuie să aibă la bază o bună analiză a textului şi să ţină cont, de exemplu, de istoricul termenilor în relaţie cu gândirea evreiască. Faptul că Noul Testament este scris în greacă nu înseamnă că gândirea care stă la baza lui nu este una evreiască. De aceea, pentru o bună exegeză a Noului Testament, este absolut necesară cunoaşterea Vechiului Testament şi este foarte folositoare

cunoaşterea limbii ebraice; pentru o bună interpretare a Noului Testament, este mai importantă cunoaşterea Vechiului Testament decât cunoaşterea limbii greceşti, deoarece formele de gândire şi aluziile sunt de origine ebraică.

b) **Interpretare figurată sau literală?** Care sunt principiile? Această problemă apare în special în cazul literaturii poetice.

I. Un pasaj trebuie luat în sens literal, cu excepţia cazurilor în care există motive serioase să credem că avem de-a face cu un limbaj figurat.

II. Avem de-a face cu un limbaj figurat atunci când sensul propriu al unui text implică o imposibilitate (cf. Ier. 1:18; Apoc. 1:16; Ps. 57:1; Mica 1:2): „În mâna dreaptă ţinea 7 stele. Din gura Lui ieşea o sabie ascuţită cu două tăişuri."

III. Este vorba tot despre sensul figurat atunci când interpretarea literală este o absurditate evidentă (Isaia 55:12): „Munţii şi dealurile vor răsuna de veselie înaintea voastră şi toţi copacii din câmpie vor bate din palme."

IV. Putem considera că avem de-a face cu un sens figurat atunci când sensul propriu-zis presupune o acţiune imorală, cum ar fi canibalismul (Ioan 6:53-58): „A mânca trupul Său şi a bea sângele Său" (din păcate catolicii interpretează acest text în mod literal!)

V. Trebuie să observăm dacă expresia figurată este urmată de o explicaţie literală (1 Tes. 4:13-15; Efes. 2:1): „Cei care au adormit" (i.e. au murit); „Cei care sunt morţi (spiritual)".

VI. Uneori o figură de stil este marcată printr-un adjectiv (Mat. 6:14; Ioan 6:32): „Moise nu v-a dat pâinea din cer = pâine cerească (i.e. viaţă veşnică), ci Tatăl Meu vă dă adevărata pâine din cer."

c) Simbolic sau nu? Simbolul este un obiect (real sau imaginar) sau o acţiune căreia i se atribuie un înţeles. Simbolul nu este limitat în timp, cum sunt arhetipurile (Adam, Cortul întâlnirii) şi indică înspre ceva ce urmează să fie în viitor, de exemplu: Babilon, Femeia, Mireasa, curva cea mare, cele două fiare.

Există şi acţiuni simbolice, cum ar fi botezul, Cina Domnului, spălarea picioarelor.

Numerele pot fi atât cu sens literal, cât şi simbolic (de exemplu: 7, 40, 144.000 etc.).

Unele nume pot fi, de asemenea, simbolice (Muntele Sinai, Ierusalim), însă Biblia ne spune când este vorba despre nume simbolice.

Există şi culori simbolice (de ex. alb sau purpuriu). În Cortul întâlnirii întâlnim o simbolistică bogată. Sfânta Sfintelor era decorată cu podoabe din aur, precum şi cu podoabe de culoare

purpurie şi albastră, deoarece acestea erau semnele regalităţii şi ale divinităţii: aceasta era sala tronului Regelui divin al lui Israel. De asemenea, roşul (vinul) simboliza sângele, iar albul simboliza victoria şi puritatea.

d) Necesitatea de a privi la **context.** De fapt, sensul cuvintelor este adesea determinat de contextul lor. Altfel spus, înţelesul cuvintelor este determinat de alţi termeni din aceeaşi propoziţie, iar înţelesul propoziţiei este determinat de înţelesul celorlalte propoziţii de dinainte şi de după propoziţia respectivă. Au existat multe abuzuri în domeniul acesta. Ne poţi folosi, de exemplu, textul din Coloseni 2:21 („Nu gusta!...") pentru a predica despre cumpătare. „Movila mărturiei" din Geneza 31:49 nu vorbeşte despre protecţie, ci despre ameninţarea care îl pândeşte pe cel ce va încălca legământul.

Uneori predicatorii tratează o temă biblică, dar folosesc versete nepotrivite în sprijinul acesteia. „Ceea ce spui este adevărat, dar cred că versetele respective nu se referă la aceasta..."

e) Necesitatea de a ţine cont de diferite mijloace literare:

Biblia este o carte divină, ceea ce înseamnă că trebuie să-i recunoaştem infailibilitatea, autoritatea, unitatea şi misterul (de exemplu: profeţiile, minunile, doctrinele care sunt greu de înţeles din punct de vedere logic). Aceste subiecte sunt tratate în cadrul doctrinei inspiraţiei.

Biblia este şi o carte umană: Trebuie să înţelegem că Biblia este o carte atât de origine umană, cât şi de origine divină. Şi, pentru că este şi de origine umană, trebuie să ţinem cont de următoarele principii importante:

1. Ce au transmis aceste cuvinte în gramatica cititorilor iniţiali?
2. Ce transmiteau aceste cuvinte primilor cititori?
3. Cum au fost influenţate aceste cuvinte de mediul cultural din acea vreme?
4. Care este înţelesul cuvintelor în contextul lor?
5. În ce formă literară este scris textul studiat şi cum afectează aceasta sensul său?
6. Cum se aplică principiile logicii şi ale comunicării normale la sensul textului?

I. **Utilizarea unui stil succint:** În Geneza 5 şi 10 (10 generaţii înainte şi 10 generaţii după Potop) şi, de asemenea, şi în Matei 1 (14 x 14 x 14) întâlnim genealogii selective. Problema este că noi nu cunoaştem care sunt acele criterii folosite pentru compilarea acestor genealogii, prin urmare, trebuie să ne întrebăm: ce încearcă să ne transmită autorul?

Autorii Noului Testament, care probabil erau cu toţii evrei, utilizau scrierea prin stenograme, ceea ce presupune o cunoaştere temeinică a Vechiului Testament. De exemplu, Ioan 3:16: „Fiindcă atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat (ca jertfă pentru păcat) pe singurul Lui Fiu (Fiul care este obiectul dragostei Sale), pentru ca..."

Pavel vorbeşte despre Hristos ca fiind „neprihănirea noastră", ceea ce înseamnă că El este temelia relaţiei noastre cu Dumnezeu.

De fapt, mare parte din scrierile lui Pavel (influenţate de limba ebraică) sunt un fel de fişier arhivat/comprimat. Putem vorbi într-o anumită măsură despre un text comprimat, care trebuie decomprimat pentru a putea fi înţeles în mod corect. În Evanghelia lui Matei, termenul „neprihănire" este o prescurtare pentru „planul de mântuire al lui Dumnezeu" (Mat. 3:15) şi pentru „obligaţiile poporului Său care decurg din legământ" (Mat. 5:20; 6:1).

II. **Repetiţia** este folosită adesea în special în cărţile mai vechi, cum ar fi Geneza, uneori cu scopul de a scoate ceva în evidenţă, iar alteori reflectă doar stilul scriitorilor antici.

De asemenea, este bine să cunoaştem regulile de bază ale poeziei ebraice. De exemplu, cea de-a doua parte a unui verset de obicei repetă sau întăreşte ceea ce s-a spus în prima parte. Psalmul 19:1: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi întinderea lor vesteşte lucrarea mâinilor Lui." Dacă în traducerea pe care o studiem întâlnim un verset în care a doua parte o contrazice pe prima, există şanse să ne găsim pe o pistă greşită. Amos 6:12: „Pot caii să alerge pe o stâncă? (Sigur că nu). Sau poate cineva să are marea cu boii? (Sigur că nu.)"

III. Trebuie să ţinem cont şi de **figurile de stil.** Traducerile moderne de obicei parafrazează figurile de stil, pentru că altfel textul ar suna ciudat.

i) **Ironia:** aceasta este o metodă de a ridiculiza şi constă în exprimarea opusului a ceea ce se doreşte a fi transmis (1 Împ. 18:27; 22:15; Marcu 7:9; 1 Cor. 4:8-10; 2 Cor. 11:19).

ii) **Litota:** aceasta este o afirmaţie neconvingătoare, ironică, foarte frecventă în scrierile lui Luca (Fapte 12:18; 15:2; 19:24; 21:39). Ni se spune că Tars era „o cetate nu fără însemnătate", iar în Efes „s-a făcut o mare tulburare" din cauza Căii Domnului.

iii) **Hiperbola:** aceasta este o afirmaţie exagerată şi nu trebuie privită în mod literal. Limba ebraică foloseşte adesea această figură de stil. De multe ori nici nu ne dăm seama cât de multe proverbe şi versete din Psalmi sunt construite ca o hiperbolă. Citim în Vechiul Testament că Dumnezeu „l-a iubit pe Iacov, dar l-a urât pe Esau", iar în Noul Testament ni se spune că trebuie „să-L iubim pe Dumnezeu şi să ne urâm părinţii". De asemenea, ni se spune că oameni de „orice

limbă" s-au închinat înaintea chipului de aur făcut de Nebucadneţar. Ceea ce vrea să spună acest verset este toată lumea din imperiul lui Nebucadneţar s-a închinat înaintea statuii şi nu toţi oamenii din lumea întreagă, inclusiv incaşii şi aztecii. Tot aşa trebuie să citim în Apocalipsa descrierea imperiului Fiarei, deoarece este destul de clar că este vorba despre un imperiu european şi nu despre unul mondial (Iov 19:3; 2 Sam. 1:23; Mat. 13:32; Luca 14:26). Alte exemple de hiperbole ar fi: „o ţară în care curge lapte şi miere" şi „o cetate ale cărei ziduri ajungeau până la cer".

Un alt tip de hiperbolă este refuzul aparent de a recunoaşte cauzele secundare. Ni se spune că Dumnezeu a făcut una sau alta, iar tendinţa noastră este să vedem care au fost cauzele secundare, deoarece deşi decizia Îi aparţine lui Dumnezeu, totuşi El a folosit diferite metode pentru a-Şi atinge scopul: mijloace naturale, cum ar fi vântul sau focul, mijloace supranaturale, cum ar fi îngerii sau mijloace umane.

O altă formă de hiperbolă constă în tendinţa specifică evreilor de a spune „nu asta, ci aceea", când de fapt vor să spună „nu *doar* asta, ci *şi* aceea". În Ezechiel 18, s-ar părea că profetul neagă principiul responsabilităţii comune, afirmat clar în altă parte, însă această accentuare are tocmai scopul de a corecta oamenii care foloseau un astfel de principiu pentru a se sustrage de la responsabilitatea personală. Ca popor, poate că Israel este (prin natura sa) răzvrătit şi idolatru, însă ca indivizi, ei pot fi înduplecaţi şi, prin pocăinţă, pot fi salvaţi. Pavel spune în Noul Testament că el n-a fost trimis să boteze, însă ceea ce vrea el, de fapt, să spună este că n-a fost trimis să boteze în primul rând sau că nu a fost trimis numai să boteze. A contesta botezul ar fi o neascultare evidentă faţă de porunca Domnului din Matei 28, aceea de a face ucenici şi de a-i boteza în numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului Sfânt.

iv) **Metonimia:** înseamnă o parte (un atribut) care substituie un întreg. Exemplele de metonimie includ şi următoarele: trup... oase – ambele sunt metonimii ale omului, ca întreg. De asemenea, „sufletul meu" sau „duhul meu" înseamnă, de fapt, „eu".

v) **Comparaţia şi metafora** înseamnă asocierea unui termen descriptiv la un anumit obiect sau la o acţiune. Termenul ebraic *maşal* are o semnificaţie vastă:
maşal: a sugera sau a folosi un proverb, o parabolă – a fi comparabil cu, similar, a vorbi în parabole; a compara, a asemăna; a deveni ca.

Comparaţie, asemănare, parabolă, proverb, zicătoare, satiră, zicală. Acest sens se aplică în special în cazul **alegoriilor şi al proverbelor**, cazuri în care cititorul trebuie să identifice

subiectul comparaţiei şi să nu insiste mai mult decât este nevoie pe figura de stil în sine. Indiciul referitor la subiectul comparaţiei apare adesea în contextul în care este spusă parabola. Noi putem folosi comparaţii doar în limitele impuse de Scriptură. Apoi, nu trebuie presupunem că toate pildele sunt alegorice, aceasta fiind greşeala clasică a lui Augustin în expunerea pildei bunului samaritean: „Omul care mergea înspre Ierusalim este Adam, samariteanul este Hristos, hanul este Biserica, hangiul este Pavel etc." În cazul unei parabole, trebuie să ne întrebăm care este punctul central sau subiectul comparaţiei. Ce urmăreşte autorul în ceea ce priveşte răspunsul din partea audienţei? Esenţa parabolei este că eu trebuie să mă pot identifica cu unul dintre personajele sale şi să acţionez apoi în conformitate cu adevărul învăţat din parabolă.

Totuşi, acest lucru nu înseamnă că nicio parabolă nu este şi alegorie în acelaşi timp. Parabolele despre semănător, Păstorul cel Bun, viţa-de-vie sunt exemple de alegorie şi au fost explicate de Domnul Isus în sensul acesta, însă noi nu avem dreptul să trecem dincolo de interpretarea Sa.

Atunci, ce ne facem cu Cântarea Cântărilor? Prezentăm în continuare câteva remarci generale referitoare la această carte: **Cântarea Cântărilor** arată cum toţi cei care-L cunosc pe Dumnezeu se pot bucura de creaţia Sa. Ceea ce a creat Dumnezeu (căsătoria, în cazul acesta) este bun şi face parte din planul Său, însă poate deveni nesatisfăcător dacă devine un scop în sine. Şi rabinii vedeau căsătoria ca o imagine a relaţiei lui Dumnezeu cu Israel, iar creştinii mai târziu au văzut-o ca imaginea relaţiei dintre Hristos şi Biserică. Este important să înţelegem că, într-o privire de ansamblu, această carte este o imagine (analogie) a acestor relaţii şi nu o alegorie, în care fiecare detaliu trebuie să-şi găsească un corespondent în realitate! Este o comparaţie şi nu un text care trebuie decodificat.

Deşi rabinii care au participat la Conciliul de la Jamnia au înclinat înspre o interpretare alegorică a acestei cărţi, aceasta a venit ca o reacţie la felul în care ea era interpretată şi folosită în acea vreme. Nu ştim ce credeau rabinii înainte de aceasta, însă nu putem nici să pretindem că a fost introdusă în canon doar pentru că a fost considerată alegorică. Folosirea sa în cadrul liturghiei de la Templu, în timpul sărbătorii Paştelui, indică faptul că liderii religioşi din acea vreme o vedeau ca pe o imagine a relaţiei lui Dumnezeu cu Israelul, însă aceasta nu înseamnă că trebuie să interpretăm această carte ca pe o alegorie. În Noul Testament, acolo unde Pavel vorbeşte mult despre relaţia dintre Hristos şi Biserică, el nu aminteşte deloc despre Cântarea Cântărilor, iar faptul că Biserica Primară a interpretat-o în mod alegoric nu înseamnă că aceasta era interpretarea corectă, ci reflectă doar înclinaţia generală înspre şcoala alegorică alexandrină.

Trebuie să avem grijă să nu impunem reguli absolute, cum ar fi un sistem standard de decodificare. De pildă, viţa-de-vie simbolizează adesea poporul Israel, însă nu în exclusivitate (Gen. 40:9-10; Jud. 9:12). Aluatul simbolizează adesea ceva rău, însă în Matei 13:33 lucrurile stau altfel, deoarece aceeaşi expresie este folosită şi în Daniel 2:35b cu referire la creşterea împărăţiei lui Dumnezeu care va umple tot pământul. Tot aşa, untdelemnul nu-L simbolizează întotdeauna pe Duhul Sfânt.

VI. Trebuie, de asemenea, să ţinem cont de **genurile literare.** De exemplu, pasajul pe care îl studiem se încadrează în **genul epic sau în cel poetic**? Nu există niciun indiciu care să sugereze faptul că Genesa 1 şi 2 fac parte din genul poetic, însă în Exod există două relatări ale traversării Mării Roşii, dintre care una este în genul poetic (cap. 15), iar cealaltă este în proză (cap. 14). Prin urmare, versiunea poetică trebuie citită în lumina versiunii în proză pentru a afla ce s-a întâmplat cu adevărat acolo.

VII. Apoi, mai trebuie să ţinem seama de **contextul biblic.** De exemplu, pasajele din 1 Samuel 12 şi Eclesiastul 11:4 presupun o cunoaştere a topografiei Palestinei, iar cel din Iacov 5:7 presupune cunoaşterea climei acestei ţări. Când citim versetul din Fapte 23:23, o cunoaştere a obiceiurilor locale ne este de mare folos, iar în Matei 11:30 şi 9:5 întâlnim aluzii la viaţa rurală. Cu toate acestea, trebuie să avem grijă ca preocuparea pentru detaliile legate de contextul scrierii respective să nu umbrească mesajul spiritual pe care aceasta vrea să-l transmită. Noi trebuie să fim în stare să explicăm Biblia omului de pe stradă, deoarece revelaţia lui Dumnezeu se adresează tuturor oamenilor.

VIII. **Lipsa de armonizare.** Scriitorii biblici nu au fost atât de preocupaţi de armonizare precum suntem noi astăzi. Ei preferau să ofere perspective multiple mai degrabă decât să le unească într-o singură relatare, deoarece doreau să dezvolte o formă literară care să poată cuprinde complexitatea subiectelor abordate de ei. Trebuie să avem grijă, aşadar, să nu cedăm în faţa ispitei de a descoperi surse multiple pentru aceste scrieri, lucru care poate fi folositor, dar care a fost dus la extrem de către teologii liberali.

IX. **Contextul lingvistic:** Atât Vechiul, cât şi Noul Testament au scrise la început pentru o audienţă fie vorbitoare de limba ebraică, fie care era cel puţin familiarizată cu conceptele ebraice (i.e. neevrei care mergeau la sinagogă). Minţile lor erau astfel formate încât să ia în considerare complexitatea înţelesului expresiilor ebraice, ceea ce însemna că ei puteau să interpreteze (să priceapă semnificaţia corectă) potrivit cu contextul respectiv. Acelaşi principiu poate fi observat

atunci când evreii pot citi un text ebraic fără vocale. Mintea evreului este obişnuită, aşadar, să pună în text vocalele care lipsesc, în conformitate cu contextul. Noi, însă, din păcate, nu putem face aşa şi acest lucru ne-a creat probleme. Atunci când limba sau gândirea ebraică este tradusă într-o altă limbă (inclusiv greacă), aceasta îşi pierde o parte din flexibilitate. Putem spune, de fapt, că înţelegerea greşită a limbii şi gândirii ebraice a dus la unele din cele mai mari erezii ale Bisericii creştine, cum ar fi sabelianismul, arianismul, justificarea prin fapte, transsubstanţierea. Toate aceste erezii au la bază interpretarea greşită a unor termeni ca: „singurul Său Fiu", „neprihănit" şi „neprihănire", „a fi neprihănit" şi „a fi arătat neprihănit", „a fi" şi „a reprezenta" etc. Aceste interpretări eronate au fost agravate şi de influenţa filosofiilor străine de gândirea biblică, în special de platonism şi aristotelianism.

Unii consideră că sintagma „sub Lege" înseamnă că noi nu mai trebuie să ascultăm de legea morală, însă această sintagmă, obişnuită în cercurile rabinice, înseamnă, de fapt, „sub *condamnarea* Legii". Prin urmare, noi nu mai suntem sub Lege în sensul că nu mai suntem sub condamnarea sub care se afla cineva care încălca Legea evreiască.

i) Traducerea greşită a cuvintelor şi a expresiilor ebraice, fără a li se găsi un echivalent lingvistic potrivit, a produs fenomenul limbii Sionului, folosită exclusiv între credincioşi. Multe refrene de astăzi sunt doar un montaj de cuvinte cu rezonanţă religioasă, care încearcă să inducă o stare mai degrabă decât să transmită un mesaj clar. În cele mai multe asemenea cazuri, autorii nu sunt în stare să scrie un imn, aşa că aleg calea cea mai uşoară.

ii) Limba ebraică are tendinţa de a folosi multe cuvinte pentru a descrie acţiuni în situaţii în care noi folosim mai puţini termeni, pe ceilalţi lăsându-i să se subînţeleagă. Acest procedeu folosit de limba ebraică se numeşte pleonasm. De exemplu, un verset în ebraică spune: „Şi-a deschis gura şi a vorbit" sau „şi-a ridicat ochii şi a văzut". Acest procedeu nu are nicio semnificaţie specială în ebraică şi, prin urmare, putem să traducem frazele de mai sus prin „a vorbit", respectiv „a văzut". Tot aşa, putem renunţa şi la exprimarea (care reproduce, de fapt, un ebraism) „şi a ajuns să treacă", deoarece reprezintă un surplus de cuvinte.

iii) În Vechiul Testament ebraic, există aproximativ 1.300 de cuvinte care apar o singură dată şi aproximativ 500 de cuvinte apar doar de două ori, de aceea sensul lor nu poate fi determinat prin compararea lor în diferite contexte. În această situaţie, este utilă uneori observarea lor în alte limbi înrudite.

iv) Este important să ţinem cont de particularităţile lingvistice ale limbii ebraice; de pildă, „ochiul rău” înseamnă „zgârcenie” (Mat. 6:22); „binecuvântat este cel care vine” este echivalentul sintagmei „Bine ai venit!”, iar „binecuvântat fie numele” înseamnă, de fapt, „mulţumesc Domnului”.

v) Superlativele sunt exprimate astfel în limba ebraică: „Sfânta Sfintelor” = locul cel mai sfânt = sanctuarul interior. „Cântarea Cântărilor” înseamnă cântecul cel mai bun, cel mai frumos. „Regele regilor” înseamnă regele suprem = împăratul. Sintagma „înaintea Domnului” exprimă şi ea, în anumite contexte, un superlativ ebraic. Ni se spune, de pildă, că Nimrod a fost un viteaz vânător înaintea Domnului, ceea ce însemna probabil că era un vânător foarte viteaz. Tot astfel, în Iona 3:3 se spune că Ninive era o cetate „mare pentru Dumnezeu”, ceea ce înseamnă, o cetate foarte mare.

vi) Evreilor le plăcea foarte mult să folosească termeni cu dublu sens, precum şi jocuri de cuvinte (cuvinte care se pronunţă asemănător, dar cu sensuri diferite), aşa că multe din numele biblice nu respectă etimologia într-un sens foarte strict. Iš-bošet (om al ruşinii) era, de fapt, Iš-baal (omul lui Baal). Numele pe care Ana îl dă fiului ei, Samuel, probabil că nu are nimic de-a face cu verbul *a cere* (*šaal*), ci exprimă, în realitate, mulţumirea ei faţă de Dumnezeu, care răspunde rugăciunilor (*šem* = nume, *el* = Dumnezeu; numele lui Dumnezeu este El).

vii) Este posibil ca numărul „40”, care apare atât de frecvent în Scriptură, să aibă un sens mai larg, referindu-se la o generaţie de oameni. În 1 Împăraţi 6 se spune că lucrul la Templu a început după 480 de ani de la ieşirea poporului Israel din Egipt, ceea ce poate fi interpretat ca „12 generaţii a câte 40 de ani”, dacă Israel ar fi calculat această perioadă în funcţie de generaţii. Acest calcul se bazează probabil pe listele preoţeşti din Cronici, ceea ce ar duce la plasarea Exodului în jurul anului 1260. Calculele mai exacte duc însă la o dată în jurul anului 1446.

viii) Sensul termenului „mie.” În Israelul antic, tribul era subdivizat în „mii”, ceea ce însemna „familii”. Din acest motiv, numerele bazate pe această subunitate nu pot fi utilizate pentru calcularea numărului populaţiei, nici al armatei, însă dacă împărţim aceste numere la 10, obţinem o aproximare destul de corectă a numărului real.

8.4. Tipuri de interpretare evreiască:

Interpretarea rabinică considera că Scriptura putea fi interpretată în patru feluri:

a) **Sensul propriu** al textului (ebr. *pşat*): o exegeză istorică-gramaticală.

b) **Indiciu** (ebr. *remez*): un cuvânt, o expresie sau un alt element din text sugerează un adevăr care nu reiese din prima interpretare. Matei foloseşte adesea acest tip de interpretare: „pentru a se împlini Scriptura care zice că El (Isus) va fi chemat Nazarinean" sau „Mi-am chemat Fiul din Egipt".

c) **Interpretativ** (ebr. *midraş*): acest tip combină interpretarea cu traducerea. Pavel modifică un text din Vechiul Testament pentru a scoate la iveală un sens ascuns al acestuia.

d) **Secret** (ebr. *sod*): un înţeles tainic sau ascuns, descoperit prin calcularea valorii numerice a literelor, de exemplu 666 = Nero Caesar, sau un om (6) care pretinde că este Dumnezeu (3)

8.5. Tipuri de interpretare din tradiţia creştină: în mare, acestea sunt după cum urmează:

a) **Interpretarea federalistă** sau teologia legământului. Aceasta este, în principal, perspectiva susţinută de a doua generaţie de calvinişti, cum ar fi Beza. Relaţia lui Dumnezeu cu lumea este clădită în jurul unor legăminte şi se spune că Dumnezeu s-a raportat întotdeauna la om în acest fel. Există, cu siguranţă, adevăr în această afirmaţie, însă lucrurile pot fi duse prea departe. Aceşti teologi văd, de fapt, câte un legământ peste tot: între Dumnezeu şi Adam şi Eva şi chiar şi în cadrul Trinităţii! Pericolul rezidă aici în imposibilitatea de a mai face distincţia între Vechiul şi Noul Testament. Walter Kaiser în cartea sa *Towards an Old Testament Theology* [*Teologia Vechiului Testament*] are tendinţa să meargă prea mult în această direcţie, în dorinţa sa de a minimaliza diferenţele dintre Vechiul şi Noul Testament. Interpretarea federalistă priveşte botezul în termenii circumciziei vechi-testamentare. Susţinătorii acestei interpretări au fost acuzaţi că încearcă să încreştineze Vechiul Testament şi să iudaizeze Noul Testament.

b) **Interpretarea dispensaţionalistă** pleacă de la premisa că Dumnezeu s-a raportat în mod diferit la oameni, în diferite epoci ale istoriei biblice. Astfel, putem deosebi câteva perioade sau dispensaţii, care, din cauza păcatului omului, toate se încheie cu eşec. De aceea şi perioada Bisericii se încheie cu eşec, ceea ce încurajează dispensaţionaliştii să spună cele şapte scrisori adresate celor şapte biserici din Apocalipsa vorbesc, de fapt, despre perioada Bisericii, care se încheie cu apostazia bisericii din Laodicea. Este destul de puţin probabil ca această interpretare să fie corectă, iar pericolul constă în exagerarea acestor deosebiri. De exemplu, Noul Testament ar putea fi separat în diferite părţi sub denumirea de „învăţăturile Împărăţiei" (în acest caz aplicabile doar la poporul Israel) şi părţi care se aplică în mod exclusiv Bisericii. Această interpretare mai

susţine că există două Evanghelii: una pentru Biserică şi una pentru evrei (Evanghelia Împărăţiei).

Biblia este tratată, de fapt, ca având numai două dispensaţii: Vechiul şi Noul Testament. Termenul „dispensaţie" este folosit în Scriptură, dar nu ca o perioadă de încercări, ci ca o rânduire sau o isprăvnicie (cf. Luca 16:2-4; 1 Cor. 9:17; Efes. 1:10; 3:2, 9; Col. 1:15; 1 Tim. 1:4).

c) **Interpretarea hristologică.** Isus Şi-a învăţat ucenicii să interpreteze Vechiul Testament prin prisma lui Mesia (adică a Lui Însuşi), însă acest lucru nu înseamnă că trebuie să vedem în orice verset o referire la Isus. Este evident că Isus trebuia să folosească acest gen de interpretare atunci când le-a explicat Scripturile ucenicilor Săi după înviere. Cum altfel ar fi putut Hristos (Mesia) să fie în toată Scriptura? Acest lucru trebuie înţeles în termenii personalităţilor din Vechiul Testament, iar această interpretare ar însemna următoarele: Hristos este împlinirea promisiunii făcute Evei, El este Melhisedec, îngerul Domnului, Cel Căruia Îi aparţine sceptrul regal, steaua lui David profeţită de Balaam, al doilea Moise (Profet), Împăratul care vine (vezi Ps. 110; 2 Sam. 7). El este Fiul Omului din scrierile lui Daniel. El este Robul Domnului care suferă (vezi cărţile Psalmi şi Isaia). Tipurile reprezentative urmăresc aspectele asemănării, în vreme ce interpretarea hristologică se ocupă în special cu prezentarea modului în care personajele escatologice din Vechiul Testament îşi găsesc împlinire în persoana şi lucrarea lui Hristos.

d) **Interpretarea tipologică.** Tipologia se referă la evenimente, persoane şi instituţii istorice destinate în mod divin să aibă rol prefigurativ, indiferent dacă autorii vechi-testamentari erau sau nu conştienţi de acest simbolism predictiv. Această metodă este foarte mult folosită de autorii biblici, sub călăuzirea Duhului Sfânt. Acest principiu poate fi observat foarte clar în Evanghelia lui Ioan şi în Epistola către Evrei. Nu ştiu, însă, dacă noi avem dreptul să folosim aceeaşi metodă pentru a descoperi şi alte tipuri reprezentative. Afirmaţia, de pildă, că Samson este un tip reprezentativ al lui Hristos este una destul de greu de acceptat; mai degrabă l-am vedea pe Iosif în acest rol şi, totuşi, această analogie nu este preluată de niciunul din autorii Noului Testament.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Gleason L. Archer: *Encylopedia of Biblical Difficulties*, Grand Rapids, Zondervan, USA, 1982.

Louis Berkhof. *Systematic Theology*, Banner of Truth, Edinburgh, Scotland, 1974.

Henri Blocher: *Le péché et la rédemption*, Faculté de Théologie de Vaux-sur-Seine, France, 2002.

Henri Blocher: *La Révélation des Origines*, GBU, France, 1979.

Henri Blocher: *La Doctrine du Christ,* Faculté de Théologie de Vaux-sur-Seine, France, 2002.

Donald Bloesch: *Osnove evanđeoske teologije*, Dobra Vest, Novi Sad 1989, Serbija.

Gerald Bray: *Creeds, Councils and Christ*, IVP, Leicester, England ,1984.

Gerald Bray: *The Personal God*, Paternoster, Carlisle, England, 1998.

G.B. Caird: *The Truth of Christianity*, OUP, England.

Léon Dufour and others: *Vocabulaire de Théologie Biblique*, Les Editions du Cerf, Paris, France, 1971.

Gordon Fee i Stuart: *Kako tumačiti Bibliju*. Izvori, Osijek, Hrvatska.

Sinclair Ferguson and others: *New Dictionary of Theology*, IVP, Leicester, England, 1988.

Jean Flori et Henri Rasolofomasoandro: *Evolution ou Création*, Editions SDT, Damarie-les-Lys, France, 1974.

Wayne Grudem: *Systematic Theology*, IVP, Leicester, England, 1998.

J.I. Packer: *Concise Theology*, IVP, Leicester, England, 1993.

H.D McDonald: *Jesus human and divine*, Hodder, England, 1968.

Frank Michaeli: *Le livre de la Genèse*, Delachaux et Niestlé, Neuchâtel, Suisse, 1960.

Henry M. Morris: *The Genesis Record*, Evangelical Press, Welwyn, England, 1977.

Adalbert Rebić: *Središnje Teme Staroga zavjeta*, KS, Zagreb, Hrvatska.

Carsten Peter Thiede *The Dead Sea Scrolls and the Jewish Origins of Christianity* 2003, Lion, England.

Henry C. Thiessen: *Lectures in Systematic Theology*, 1979, USA.